Peter Høeg

MOTERIS IR BEŽDŽIONĖ

Peter Høeg

MOTERIS IR BEŽDŽIONĖ

Romanas

Iš danų kalbos vertė
LORETA LAUŽIKAITĖ

VILNIUS 1996

UDK 839.8-3
Ho54

Peter HØEG
KVINDEN OG ABEN
Munksgaard/Rosinante København 1996

Knygos leidimą parėmė
Danijos literatūros informacijos centras Kopenhagoje

Visas autoriaus už šią knygą gautas pelnas bus skirtas fondui „Lolwe“, remiančiam Trečiojo pasaulio moteris ir vaikus.

„Lolwe“ – tai Rytų Afrikos tautos luo žodis,
reiškiantis begalinę erdvę į vakarų pusę už Viktorijos ežero,
vietą, kur dangus susilieja su vandeniu ir kur yra dievų pasaulis.
Dho-luo kalba šiuo žodžiu nusakoma iniciatyva,
norima paskleisti visame žinomame pasaulyje.

ISBN 9986-16-031-6

1

1

Prie Londono artėjo beždžionė. Sėdėjo ant suolo atviroje burlaivio vairininko kabinoje, šešėlyje, suglebusi, užmerktomis akimis, su vilnone marška ant pečių, – bet vis tiek, palyginti su ja, vyriškis viršuj rodėsi mažesnis nei yra.

Jo vardas šiuo metu buvo Balis; jau kuris laikas jis tesimėgavo dviem dalykais gyvenime: atvykimo į didmiestį akimirka ir ta akimirka, kai jį vėl palikdavo. Todėl dabar jis atsistojo, nuėjo prie jūrinių turėklų, ėmė žiūrėti į miestą ir padarė pirmą ir paskutinę klaidą per kelionę.

Kapitono nuotaika persiėmė įgula. Vairininkas nustatė automatinį vairą, nuo laivo galo iš priekinio denio atėjo jūreivis, abu patraukė borto link. Pirmą kartą po penkių parų šie trys vyrai stovėjo nieko neveikdami, užvaldyti priemiesčių šviesų vaizdo, ugninių musyčių, skriejančių pro laivą ir dingstančių už nugaros.

Per naktį pakilo vėjas. Temzė apsitraukė rievėtom baltom putom, laivas plaukė pavėjui, be didžiosios burės, išskleidęs ir didįjį foką viršuje. Šitai buvo gana rizikinga, tačiau Balis tikėjosi atplaukti dar su naktim.

Dabar jau matė, kad nepavyks. Oras keitėsi, priešais namus lyg pilkas kailis skleidėsi pirmoji pavasarinio ryto šviesa. Prisiminęs beždžionę, Balis atsigręžė.

Ši buvo atsimerkusi, palinkusi į priekį. Viena ranka uždėta ant nedidelio prietaisų skydo jungiklio, nustatančio automatinį vairą.

Balis nedrausdavo plukdomiems gyvūnams lipti ant denio tikėdamasis, kad taip jie atlaikysią jūros ligą. Užrišdavo saugos virvę,

apgaubdavo marškomis, du kartus per parą sugirdydavo veiksmingų neuroleptikų, po vieną miligramą kilogramui kūno masės. Pririšti, veik nejusdami, kas dedasi aplink, žvėrys prasnausdavo visą kelionę.

Tačiau dabar, pagalvojo jis sau greičiu, kuriuo kartais spėjama pagalvoti, kai nebėra laiko imtis veiksmų, šią tvarką, matyt, teks keisti.

Sekunde vėliau, tik viena sekunde, beždžionės rankos atžvilgiu automatinis vairas pasuko laivapriekį kelis pražūtingus laipsnius į šoną nuo vėjo krypties. Laivas negrabiai apsisuko ant trumpos plokščios bangos. Paskui pakrypo buomas.

Beždžionė žiūrėjo tiesiai į vyrus.

Prieš daugelį metų Balis padarė išvadą, kad gyvenimas susideda iš pasikartojimų, kiekvieną kartą vis mažiau ką reiškiančių, ir kad šitaip viskam nuvertėjant pats žmogus tėra kartotinis; jis suprato susiejęs gyvenimą su gyvūnais tik dėl to įprastinio mechaninės grandies postūmio, atsirandančio pajutus galią prieš žemesnę nei savo paties būrio mašiną. Mintis apie visa ko negyvumą dabar trikdė. Beždžionės judesiai buvo tikslingi ir apgalvoti, bet ne šitai blogiausia. Blogiausia – nors tai truko tik dalelę sekundės – jis išvydo beždžionės akyse, tas vaizdas liko atminty visam gyvenimui.

Balis nerado žodžių – tuo metu nė vienas žmogus nebūtų galėjęs šito apsakyti. Bet tam tikra prasme tai buvo priešinga mechaniškumui.

„Arkos“ stiebas buvo septyniolikos metrų aukščio, didžiosios burės plotas – daugiau kaip keturiasdešimt penki kvadratiniai metrai, laivas pakrypo pernelyg staigiai, kad susektum akimis. Vyrai tespėjo suvokti, kad laivas svyra, ir išgirdo į pistoleto šūvį panašų trenksmą, buomui nutraukus du plieninius kairiojo borto vantus. Juos išsviedė į Temzę.

Vaitojant perkrautiems guoliams, automatinis vairas nustatė naują halsą ir išlygino kursą. Dvylikos mazgų greičiu, dar dviem didinamu srovės, laivas, vadinamas „Arka“, toliau plukdė Londono link dabar jau vieną savo keleivį – beždžionę. Po penkiolikos minučių jį pašaukė trumposiomis radijo bangomis pirmą kartą. Ir šis, ir kiti du šaukiniai neatsakyti nutilo.

Bet žemame Depford Feri gatvės bokšte, prie tamsinto apžvalgos langelio, upės policijos karininkas padėjo į šalį mikrofoną ir pakėlė žiūroną. Iš lėto budo atidžioji miesto imuninė sistema, ieškodama pažeidėjo.

Netoli Tauerio tilto, Jachtų sode, prie Pūlo, yra Karališkojo Anglijos jachtklubo pusryčių restoranas. Atšilus orams galima valgyti atviroje jo terasoje tarp Temzės ir Šv. Kotrynos dokų; šį ankstyvą rytą čia jau sėdėjo koks tuzinas svečių.

Sakoma, kad Pūlas – vienintelė vieta, kur Temzė yra mėlynos spalvos. Būtent čia švartuojasi karališkieji laivai. Į šią vietą nacionaliniais jūreivystės mokyklų laivais priešpiečių suplaukia Londono ambasados. Čia vieną 1866 metų rugsėjo dieną 100 000 žmonių stebėjo garsiąsias arbatžolių kliperių „Taeping“ ir „Ariel“ varžybas.

Dabar, išnirus „Arkai“, jachtklubo terasoje visi ėmė laukti panašaus kaip tąkart reginio. Ten esantys pažino laivą, Pūle pastatytą „Okeaną 71“, greitą, bet vis dėlto klasikinį anglų kečą; iš neatsargaus, pašėlusio plaukimo buvo matyti, kad laivas valdomas senąją mokyklą baigusio škiperio, tradiciškai artėjančio prie doko be pagalbinio variklio. Po kelių minučių pro paauksuotus laivapriekio delfinus jie jau galėjo įžiūrėti patį vyrą, be drabužių, be saulės akinių, net be kepurės su snapeliu, vilkintį tik neryškų pilką lietpaltį. Terasa nuščiuvo, tapo aišku, kas bus toliau, visi buvo girdėję, kaip švartuojasi asai: išmesdami inkarą paskutinį akimirksnį, su trenksmu nuleisdami iškart visas bures, laivui palei inkaro grandinę švelniai ir tiksliai čiuožiant į doką. „Arkai“ pasiekus atvirus šliuzo vartus, visi buvo beploją katučių, kai kas jau laikė iškeltas rankas, tačiau paploti nespėjo. Apokaliptiškai traškant lūžtančiam medžiui, kečas užkliudė kraštinį iš galo pririštą laivą, perrėžė jį pusiau, raudonmedžio ir palisandro korpusų eilėje sukeldamas panašią į griūvančių domino kauliukų grandininę reakciją.

Niekas iš pusryčiaujančių svečių nespėjo atsipeikėti laiku ir pamatyti, kaip iš vairininko kabinos ant grimztančio korpuso iššokęs

pilkasis lietpaltis šlubčiodamas dingo už namo. Tačiau jį pastebėjo kiti du. Tarnybiniame šliuzo kambaryje Šv. Kotrynos dokų savininkas ir administratorius, Teilor Vudrovo budėtojas nuleido žiūroną ir pakėlė telefono ragelį. O rytinėje doko pusėje Džonis leidosi bėgti.

2

Džonis bėgo prie sunkvežimio, pastatyto Vopingo pramonės rajono doko pusėje. Šia mašina jis sekė „Arką“ nuo sutartosios švartavimosi vietos, Klaino prieplaukos Ail of Dogzo kyšulyje, Londono centro link.

Sunkvežimis buvo Džonio namai, vienintelė nuosavybė, nors niekada nerakinama. Vietoj užrakto ant durelių kabojo lentelė su šuns profiliu ir smulkiomis raidėmis užrašytu tekstu. Lentelė buvo pritaisyta ne papuošimui: ant gulto už priekinės sėdynės tysojo penkiasdešimties kilogramų dobermanas Samsonas, šuo, penkerius metus buvęs nenugalimas imigrantų kvartaluose vykstančiose uždraustose šunų lenktynėse ir kautynėse, Džonio nusipirktas, kai jį, pradėjusį lysti, ketinta užmigdyti, per metus atpratintas nuo sporto žvaigždės gyvenimo su griežta dieta, treniruotėmis plaučių stiprumui ir smūgio galiai ugdyti, tapęs jam sargu, geriausiu ir vieninteliu draugu.

Džonis turėjo du vardus, antrasis – Golfas Zulu Indija Trylika Fokstrotas Viskis, tarptautinis jo radisto mėgėjo šaukinys, – jam buvo lygiai svarbus ar net svarbesnis už krikšto vardą. Priekyje, ant prietaisų skydo, buvo įsitaisęs siųstuvą su imtuvu; dabar, viena ranka vesdamas mašiną, kita nustatė imtuvą municipalinės policijos 148 Mhz dažniu ir spėjo išgirsti paskutinius pirmojo migloto pranešimo žodžius apie vyriškio pilku lietpalčiu paiešką ir įsakymą užtverti uosto teritoriją.

Važiuojant Yst Smitfyldo gatvės link per Tauerio tiltą, Džonio veide nekrutėjo nė raumenėlis. Trejus metus išdirbęs Baliui, nė karto nematė jo klystant. Padrikos mintys šokčiojo nuo kelio prie „Arkos“,

upės policijos, laivo avarijos, ateities ir šlubčiojančio bėglio pilku lietpalčiu.

– Nori pasakyti, – tarė jis užpakalyje tupinčiam šuniui, – kad Balio rankos atsistojus siekia žemę?

Samsonas neatsakė. Tik sujudėjo, pajutęs šeimininko nerimą.

Jau gerą dešimtmetį Džonis stengėsi padaryti savo būtį nepažeidžiamą, ir jam beveik pavyko. Jo darbas buvo mašina, namai taip pat buvo mašina. Galėjo judėti bet kur, nuo nieko nepriklausė, už nugaros visada tupėdavo Samsonas, o su radijo įranga pasiekdavo atmosferos draugus visame civilizuotame pasaulyje. Vis dėlto dabar prie vairo sėdėjo krečiamas drebulio: nes vienos silpnybės jam niekaip nepavyko nugalėti – Džonis lošė iš gyvūnų.

Pasaulyje, lošiančiame iš viso ko, ši aistra buvo bevardė ir veik nepastebima. Balis pirmasis įžvelgė Džonio kančioje daugiau nei viltį laimėti ir prisitraukė jį prie savęs.

Džonis lošdavo ne dėl laimikio. Statydavo mažiausią sumą, visiškai aklai, nesirūpindamas, kas laimės, nesitardamas ir nepatarinėdamas. Jis lošė iš kažko, ko net sau negalėjo paaiškinti, bet kas labiausiai panėšėjo į norą iš arti stebėti gyvūnų spurtą. Matydamas vienu metu elektrinio triušio link startuojant šešis kurtus, susiliečiant garsiai kylančio į orą pašto karvelio sparnus, stebėdamas Derbyje, ties Sedžfyldu ar Pontifraktu, lekiančius ristčia ir šuoliuojančius žirgus ar Indonezijos kvartalų gaidžių kovas, Džonis neapsakomai susijaudindavo.

Balis niekada neprasitarė, iš kur gabenamas jo krovinys ir kur jis galiausiai turės pakliūti; Džonis iš pat pradžių suprato, kaip rizikuoja, vis dėlto jie toliau bendradarbiavo, nes Balio dėka jis galėdavo priartėti prie savo nesuvokiamo ilgesio.

Už nugaros, prie miegamojo vagonėlio prikabintoje priekaboje, jis vežė Baliui Javos raganosį, supleišėjusia, kieta kaip metalas oda, tačiau stebėtinai švelnų ir baikštų. Vežė dvi atogrąžinių miškų žirafas, rekordinio ilgio dešimties metrų krokodilą: jo dėžė kyšojo išlindusi iš sunkvežimio penkis metrus. Penkiolika nuodingų Amazonės varlių, puikių ir žibančių tarsi penkiolika mažyčių kobalto mėlynumo brangakmenių. Aštuonis retus didžiuosius angelus 6000 litrų akva-

riumuose. Beveik suaugusį drambį. Du snieginius leopardus iš Himalajų ilgesnėm už kūnus uodegom. Pietų Amerikos beždžiones ir karališkuosius tamarinus. Ir vieną neužmirštamą kartą – beždžionių vaiduoklių šeimą su dviem jaunikliais, kurie, pasukę galvas 180° kampu, spoksojo didelėmis akimis tarsi melsdami važiuoti atsargiai.

Jis nenuvylė jų, nebuvo nuvylęs nei kitų gyvūnų. Veždavo be galo atsargiai ir kantriai. Pritaikydavo temperatūrą, duodavo ėsti ir gerti, išskirdavo, kilus peštynėms, ir kelionė, kuri, kaip žinojo, žvėrims būna judantis kalėjimas – siaubingos valandos be šviesos, nesiorientuojant erdvėje – virsdavo švelnia glamone. Nė vienas Balio gyvūnas nežuvo vežamas Džonio.

Tomis valandomis sunkvežimyje, riedančiame nelygiu greitkelio asfaltu, su galinga ar nuostabia, bet visada trapia būtybe už nugaros, Džonis būdavo beveik laimingas.

Dabar viskas baigta. Jis tvirtai jautė, kad atsitiko kažkas nepataisoma, kad daugiau niekada nebereikės vežti Baliui krovinio. Nuo šitų minčių Džonį ėmė krėsti drebulys.

Už nugaros sausai sukosėjo šuo, neatsigręždamas Džonis jį raminamai paplekšnojo. Paskui suraukė kaktą. Dobermanų kailis trumpas ir tankus. O pirštai lietė rištą kilimą.

Sautvorko ir Šv. Tomo gatvių sankryžoje, apačioje geležinkelio, kur išsišakoja bėgiai, užsidegė geltona šviesoforo šviesa. Sustabdęs mašiną, Džonis pažvelgė į užpakalinį veidrodį.

Už sunkvežimio sustojusių automobilių keleiviai pamatė jį iššokant pro atsilapojusias duris ir nuskuodžiant tolyn. Matė, kaip jis sustojo ir apsisukęs grįžo. Kaip atidaręs duris apžiūrėjo vairuotojo kabiną. Nenumanė, ko ieško, bet išvydo jo veide augant nusivylimą, nuostabą ir ilgesį aptikus kabiną tuščią. Matė, kaip nuvairavo sunkvežimį į šalį, o važiuodami pro šalį kai kurie pastebėjo jį sėdint su ausinėmis ir kažkuo panašiu į miesto žemėlapį. Dar kai kas spėjo perskaityti visą užrašą po šuns atvaizdu ant mašinos durų. Ten buvo parašyta: *This car is guarded by a dobermann. Fuck with it and find out.*

3

Iškart už Sautvorko gatvės geležinkelis dalijasi į dvi atšakas. Viena suka į Kenono stotį šiaurinėje Temzės pusėje, kita, granito plokščių žvėries pėdsako siaurumo, aukšta kaip Paukščių Takas, veda per prašmatnų Dalvičo rajoną.

Dalviče, geležinkelio pylimo papėdėje, yra keletas XVII a. rūmų su dideliais sodais kiemo pusėje. Viename iš jų, ant užpakalinių laiptų dabar, vis dar ankstyvą rytą, gulėjo vyras ir pro žiūronus, pritaisytus ant medžioklinio šautuvo, stebėjo beždžionę.

Tai buvo „Holland & Holland“ šautuvas, užtaisytas 15 gramų kulka, lengvai galinčia užmušti dramblį. Vienas vyro smiliaus krustelėjimas beždžionei galėjo baigtis mirtimi.

Ant spygliuotos vielos, žyminčios sodo galą palei geležinkelio atšaką, kabėjo lentelė su užrašu *No trespassing* ir pagal visas anglų tradicijas ten pat pateiktu įstatymo apie privačios teritorijos ribų peržengimą straipsniu, kuriame kalbama apie įsiveržimą į svetimas valdas be savininko sutikimo ir sunkinančiomis aplinkybėmis; vyras žinojo, jog visai nesvarbu, kad beždžionė nemoka skaityti. Jo pusėje buvo įstatymas, už nugaros – trečiame aukšte užsibarikadavusi šeima, kurią reikėjo ginti, o širdyje ne kartą patirtas medžioklės džiaugsmas.

Ir vis dėlto jau beveik valandą jis stebėjo beždžionę nesiryždamas šauti. O blogiausia, kad žinojo nebeprisiversiąs. Kaskart, pirštui apgobus gaiduką, žvėris sujudėdavo, vos vos pakeisdamas padėtį ar pasukdamas galvą, ir vyrui pirmą kartą gyvenime ėmė pirštis mintis, kad nušovęs beždžionę įvykdytų žmogžudystę.

Prieš dvidešimt minučių iš nevilties jis liepė žmonai imti telefonų knygą ir skambinti, o dabar laukė, laukė ir vylėsi. Staiga čirkštelėjo durų skambutis.

Jis manė atvyksiant komandą ar bent porą ginkluotų vyrų. Tačiau žmonai atrakinus duris ant laiptų stovėjo viena moteris, arti keturiasdešimties, ilga suknele, su skrybėle.

Beždžionė sėdėjo atsilošusi į medį, smakrą nukorusi ant krūtinės. Moteris nuėjo prie jos. Vyras liko laukti už dešimties žingsnių. Laikė užtaisytą šautuvą, bet stebėjo ne beždžionę, o moterį.

Nuo dvidešimties metų pradėjęs užsidirbti, galėjo įsigyti, ką norėjo, galiausiai šituos rūmus ir jų adresą; jo gyvenimo patirtis ir filosofija rėmėsi tuo, kad viskas yra parduodama. Tik keletą kartų buvo patyręs šios taisyklės išimčių, tad visada susierzindavo ir kartu sutrikdavo susidūręs su kuo nors, ko kaina dar nebūdavo nustatyta. Stovinčioje priešais moteryje jis įžiūrėjo kažką nesuvokiama, jautė drąsą, atmetančią įprastines derybas dėl pinigų.

– Kaip jūs jos nenušovėt? – paklausė ji.

Vyras pajuto, kad ši moteris, net nepažinodama jo, suprato, jog kitomis aplinkybėmis jis būtų mokėjęs 10 000 svarų ir apkeliavęs pusę žemės už teisę kur nors sumedžioti panašų žvėrį, dabar visai dykai atsiradusį nuosavame sode. Tuščiai ieškojo tinkamo atsakymo, bet nemaloni padėtis vertė jį būti neįprastai atvirą.

– Negalėjau, – atsakė.

Ant laiptų pasirodė du vyrai rudais darbo chalatais.

– Pasiimsim ją, – pasakė moteris. – Ar negalėtumėt padėti?

Vyras spoksojo tuščiu žvilgsniu. Beždžionė buvo aukštumo sulig vyru ir už jį platesnė. O jis jau senokai nedirbo fizinio darbo.

Manė moterį stovint visu ūgiu, tačiau dabar ji, rodos, nepakeisdama padėties, išaugo per pusę sprindžio.

– Žvėris miršta, – tarė ji. – Ar nebūtumėt malonus padėti pakelti?

Vyras pasilenkė ir tvirtai suėmė.

Kiek vėliau pro savo langą stebėdamas išvežant beždžionę juoda mašina, primenančia laidotuvių kortežą, nusprendė, kad ji greičiau-

siai mirs, ir pasiskubino išmesti viską iš galvos. Tačiau dar ilgai neslūgo maudulys ties juosmeniu nuo sunkios naštos ir keistas jausmas tarsi būtų sapnavęs.

Tai buvo ne katafalkas, o greitosios pagalbos mašina iš Kensingtono Olandijos parko veterinarijos klinikos, jos savininkas, daktaras Aleksandras Bovenas, čia pat ant mašinos gulto paskubom apžiūrėjo beždžionę.

– Išgyvens? – paklausė moteris.

– Reikia guldyti į kliniką.

Nežymiu galvos linktelėjimu moteris leido suprasti, kad nebus problemų dėl nepaminėtų, bet aiškiai turėtų omeny gydymo išlaidų.

– Nelabai norėčiau, kad ją įregistruotumėt, – pasakė ji.

Mašina sustojo, ir moteris išlipo. Prie durų atsigręžė.

– Jei išgyvens, – tarė, – aš apipilsiu jus auksu.

Nuo pažado gydytojas nulenkė galvą kaip mokinukas.

– Bet jei mirs, tai galite nieko nelaukdamas prisitraukti vieną iš savo švirkštų ir paskutinįkart susileisti.

4

Pietinės kalvos parke, prie Hempstydo plynės, rūmuose, pasislėpusiuose parko didumo sode, sriūbtelėjusi iš grafino paskutinius lašus, pasitaisiusi į kuodą susuktus plaukus, Madlena Barden stumtelėjo vienos iš didžiųjų svetainių duris ir žengė į šviesą.

– Kaip aš atrodau? – paklausė ji.

Adamas, jos vyras, išsitiesė ir gerte sugėrė vaizdą.

– Pasakiškai.

Jei būtų priėjęs arčiau, be pasakiškos išvaizdos, jį būtų apsvaiginęs dar ir alkoholio kvapas, besisunkiantis iš žmonos porų ir grafino. Tačiau jis stovėjo kambario viduryje, ir atstumas palaikė iliuziją.

Išskyrus didelę operacinę lempą, visi kambario baldai buvo išstumdyti prie sienų, netvirtu žingsniu Madlena ėjo palei sofas, ištraukiamus stalus, fotelius.

– Bus šokiai? – paklausė ji.

Svarbius ir sudėtingus reiškinius Adamas Bardenas mėgo apibrėžti viena aiškia sąvoka. Danijoje susipažinęs su Madlena, apibūdino ją kaip „gaivią rasą“. Tai buvo kiek anksčiau nei prieš pusantrų metų. Tada manė, kad šis apibūdinimas tinka visiems atvejams. Tačiau vėliau kartkartėm, kaip dabar, imdavo tuo abejoti.

Kažkas pasibeldė, tarnaitė atidarė duris ir žengtelėjo į šalį.

Iš tamsos ir tylos iš pradžių išnėrė žingsnis, paskui baltas judesys. Du vyrai stūmė į kambarį gulimąjį vežimėlį. Už jų žengė Aleksandras Bovenas. Paskutinė, uždariusi duris, įėjo Andrėja Barden, Adamo sesuo.

Sanitarai įstūmė vežimėlį į kambario vidurį. Šis buvo apklotas plona mėlyna marška, po ja Madlena pastebėjo lavono kontūrus. Kyšojo tik galva, bet ją slėpė šešėlis.

Andrėja Barden atsuko į lavoną operacinę lempą ir uždegė. Sanitarai nuklojo mėlynąją maršką.

Lempa užtemdė likusį kambarį. Akimirksnį beždžionė viena egzistavo auksiniame šviesos kūgyje.

Adamas su Madlena tarsi kandys puolė prie žvėries. Madlena sekundę pamiršo savo siaurąjį sijoną ir aukštus kulnus. Grėsmingai susiūbavusi, lyg eitų su kojūkais, ji atgavo pusiausvyrą tik prie vežimėlio.

Girdėjo, kaip sunkiai per gleives ir narkozę kvėpuoja žvėris. Už nugaros, tamsoje, jautė apšviestu ratu sukiojantis savo vyrą. Kambaryje tvyrojo tyla. Bet kažkur ėmė megztis slaptas pokalbis.

– Pasakok, – tarė Adamas Bardenas.

Aleksandras Bovenas atsistojo ties beždžionės galva.

– Paėmėm ją užvakar. Iš vieno Dalvičo sodo. Žmonės ten skambino visoms iš eilės gyvūnų gynimo draugijoms. Galiausiai pataikė panelei Barden, o ši pranešė man. Netekusi daug kraujo, dehidratacija, kitaip tariant, antrinis šokas. Būklė kritiška. Operavau iškart, tik atvežtą į klinikas.

Gydytojas smiliumi apvedė aptvarstytus žvėries pečius ir žastą.

– Po transfuzijos iš dešiniosios mentės srities pašalinau keturiasdešimt penkto numerio švininių kulkų. Šauta iš keturiasdešimties jardų, įsmigo negiliai, bet labai skausmingai, be to, smarkiai nukraujuota. Užsiuvau du rėžius, dešiniame ir kairiame dvilypiame blauzdos raumenyje. Įkandimo žymės, greičiausiai šunų.

Bakstelėjo į dvi aptvarstytas vietas žemiau beždžionės kelių.

– Iš keturių žaizdų papilvėje iškrapštėm nemažai rūdžių. Dauguma namų netoli geležinkelio aptverta spygliuota viela. Poroje vietų dar ir elektrinė tvora.

Jis atvertė į šviesą beždžionės delnus, baltai tarsi kreida užteptus nudegimus.

– Bėgo viaduku, pamačiusi sodus, bandė nusiropšti. Ten lygutėlis betonas ir granitas, ji slyste nuslydo ir bloškėsi žemėn. Trūkusios kai

kurios sausgyslės ties abiem riešais.

Uždėjo ranką ant beždžionės krūtinės.

– Londonas išspaudė čia savo žemėlapį.

– Kaip ji atsidūrė Sautvorke? – paklausė Adamas.

– Municipalinė ir upės policija tądien užtvėrė Šv. Kotrynos dokus.

– Juk tai kitapus upės.

Gydytojas mostelėjo ranka, ir sanitarai pavertė beždžionę ant šono. Įkandimas buvo pailgas, siauras, gilus, kiekvienas dantis paliko po duobutę, dabar susiūtą arba suklijuotą audinių klijais. Kailis apie žaizdą apskustas, trečdalis nugaros bolavo. Oda tamsi nuo mėlynių. Madlena pasisuko prie grafino.

– Prieš pat užtveriant teritoriją iš jos išvažiavo sunkvežimis. Iki šiol nerastas. Bet rado dobermaną, greičiausiai tupėjusį mašinoje. Beždžionė, matyt, lindo šonu.

Vėl įsitvyrojo tyla. Radusi stalą, tamsos priedangoje Madlena gurkštelėjo iš grafino.

– Vadinasi, visi dabar ieško didelės beždžionės su įkandimų žymėmis? – paklausė Adamas Bardenas.

– Visi ieško laivo kapitono, – atsakė gydytojas. – Įvyko avarija. Apie jokį žvėrį niekas nieko nepranešė.

Madlena pastebėjo, kad Adamas sustingo ir, pasirinkęs vieną iš neįvardytų galimybių, nusprendė kažką jai nesuprantama.

– Beždžionė gali likti pas mus, – tarė jis. – Nuvežkit į sodo svetainę.

Sanitarai išstūmė vežimėlį iš šviesos.

Madlenos matomumo laukas ir proto spindulys dabar tapo mažesni už kambarį ir vis nesiliovė mažėję. Ji veikiau pajuto nei pamatė draugiją skirstantis.

– Beje, ponia Klepam, – tarė ji, – iškepė vaflių su grietinėle. Bet aš galėsiu suvalgyti juos su pavianu. Kai tas atsibus.

Durys užsidarė. Madlena nesuprato, ar ji viena. Bandė gerti, bet nesisekė. Padėjo galvą ant stalo. Adamui Bardenui, likusiam stovėti prie operacinės lempos, sunkus jos knarkimas visiškai panėšėjo į beždžionės.

2

1

Kiekvieną rytą priešais veidrodį per pusvalandį ar keturiasdešimt penkias minutes Madlena atgimdavo. Visą tą laiką ji būdavo labai susikaupusi, be nuolaidų kruopščiai kurdama tai, ką manėsi geriausiai mokanti: kurti stebuklingos Madlenos išvaizdos iliuziją.

Veidas, pasitinkantis sėdančią prie tualetinio stalelio, jos nuomone, atrodydavo liūdnas. Ne išsekęs, ne suglebęs, nes Madlena tebuvo sulaukusi trisdešimties. Bet perbalęs ir bevardis, jai pačiai atrodantis taip, tarsi po sekundės išnyksiąs, tik ne suiręs liepsnose, o dėl savo pilko vienodumo paprasčiausiai susiliejęs su aplinkiniais.

Ant tokio veido paviršiaus ji dabar dėjo jausmingą ir drauge kuklią kaukę. Nuvaliusi odą valikliu, kad neliktų riebalų ant užsitraukusių porų, matinio šilko kremu užtepė dešimt paskutinių savo gyvenimo metų. Veidrodyje atsispindintis glotnus veidas dabar galėjo būti dvidešimties, o gal net penkiolikos ar dvylikos.

Dengiamuoju pieštuku užtepė mikroskopines raukšles palei akis ir metams bėgant pamažu atsiradusį skepsį. Smulkiu teptuku pakėlė antakius, suteikdama veidui neblėstančios jaunatviškos nuostabos išraišką.

Amžius ir nuovargis slypi tamsiosiose mūsų veidų srityse. Šviesiu šešėliu antakių pakraščiuose ji pasididino akis, paskui rūpestingai apibrėžė jas skystu akių pieštuku. Dabar akys tapo atviros, skaisčios ir viską be atrankos sugeriančios. Tada brūkštelėjo puikia auksine žemės spalva virš skruostų, lūpų pieštuku paryškinusi kontūrus, paprastais dažais nutepė lūpas. Galiausiai, padėjusi liguistą, bet platinantį akis raudoną tašką prie ašarų kanalo angos, ji paslėpė

geležinę savo sveikatą. Dabar veidas tapo vaikiškas, švytintis ir šiek tiek bejėgiškas, taip virtuoziškai nežymiai pakeistas, kad tik meistras įžiūrėtų pavartojus kosmetiką.

Madlena išmoko dažytis iš savo motinos. Ne klausinėdama ir aiškindamasi – ši tema tam per kebli, – bet stebėdama.

Madlenos motinos gyvenimas susidėjo iš daugybės paniškų, tačiau dažniausiai pavykstančių bandymų pagražinti. Pirmiausia – stilingai ligotą kasdienybę Vedbeke, į šiaurę nuo Kopenhagos, kur ne tik servizas buvo porceliano, bet ir visa aplinka panėšėjo į krištolą, grasinantį sudužti bet kurią akimirką; nė vienas balsas neišaugdavo garsesnis už šnabždesį iš baimės sukelti stiklo griūtį. Dar daugiau jėgų iš jos reikalaudavo šeimos fondo rengiamos šventės, kurių nepraeinančias atskirų šeimų tragedijas sudėjus su kitų šeimų ir asmenų katastrofomis, išeidavo išdailintas ir prašmatniai patiektas šiuolaikinis mėšlungiškas XX a. pabaigos pragaras. Tokiomis progomis Madlenos motina būdavo atsakinga už aptarnavimą, tarsi kokią greitąją socialinę pagalbą; ji sugebėdavo kreiptis: „Sveiki atvykę, maloniai prašom!“ balsu, kaip gipsas užpildančiu tuštumą. Ir dar ji galėdavo, nepaisydama išorinių ir vidinių aplinkybių spaudimo, pasirūpinti gera savo išvaizda: apsidairiusi virtuvėje, įžengdavo garų debesies apgaubta, o išsisklaidžius kvapams, visi išvysdavo žavią, malonią, pastabią, į mergaitę panašią moterį su gilia iškirpte, net Madlenos tėvo veidas akimirksnį suminkštėdavo, nušvitęs viską persmelkiančiu savininko išdidumu.

Madlenos tėvo šeima savižudiškomis, beprotiškomis kolektyvinėmis pastangomis amžiaus pradžioje iškilo aukščiau viduramžių neturto ir leido Madlenos proseneliį mokytis inžinieriumi. Du jo sūnūs taip pat tapo inžinieriais, neregėtai praturtėjusiais trečiajame dešimtmetyje. Tyliai ir labai daniškai, skatinami šeimoje gyvo prisiminimo apie praeito amžiaus bado mirtį, choleros epidemijas, šiedu broliai įsikibo staiga atsiradusio turto. Jie investavo ir perinvestavo, pirko žemę, susilaukė palikuonių ir užtikrino vaikų ateitį; šeima ėmė virsti klanu, didžiuliu, nekrintančiu į akis, taikiu ir tiesiogiai veikiančiu danų užsienio politiką.

Pradžią kapitalui davė tvartas – imperijos dalis, perėjusi Madlenos tėvui. Tai buvo ne akmenų ręstinis iš Danijos turizmo centro lankstinukų, kokių apstu prie kiekvieno kelio vingio, o keturaukštės, visiškai mechanizuotos pramoninės salės gyvulių produkcijai. Madlenos tėvas nemėgo viešumos, jam pasisekė likti nežinomam už nedidelio pažįstamų rato. Tačiau tie, kurie priklausė šiam ratui, žinojo, kad statistikos metraščio informacija apie Danijos 20 650 000 kiaulių ir 813 000 jaučių bei veršių metinę produkciją buvo pažymėta jo smiliaus atspaudu.

Kaip įprasta tiems, kurie paniškai bando atsiriboti nuo praeities skurdo, Madlenos tėvas gerbė tik praturtėjusius žmones ir mokslo pionierius; prieš pabėgant su Adamu, ir apie Madleną – ypač šiai girdint – tėvas dažnai atsiliepdavo taip: „Madlena, žinia, irgi nieko nepasiekė". Šeimos jai buvo pasiūlytas simbolinis išsilavinimas, tačiau visi, ir ji pati, gerai žinojo, kad vienintelis iš tikrųjų reikalingas dalykas ateityje atsiradus tinkamam jaunikiui (nes vien didžiulio kraičio ištekėti neužtenka) yra gerai atrodyti, o kad gerai atrodytum, turi dirbti, kasdien, taip pat ir šįryt.

Tėvams Madlena niekada neišdrįso pasipriešinti. Nenorom, tačiau nematydama kitos išeities, ji ėjo nutryptu ir išgrįstu keliu, skausmingai, karštai puoselėdama neapibrėžtą kitokio gyvenimo viltį. Kai jos svajose pasirodė Adamas – draugiškas, atidus, gal net pavojingas, žiūrintis į ateitį, Madlena sutiko eiti kartu kaip princesė, leidžianti užsodinti save ant balto žirgo, ir drauge kaip skęstantis, griebiąs staiga nukritusį gelbėjimosi ratą.

Madlenos santuoka truko jau 529 dienas, jos visos prasidėdavo taip pat, priešais veidrodį, vienodas buvo ir jų tęsinys. Dabar ji atsistos, nulips į virtuvę su Klepamo žmona aptarti namų ūkio reikalų, paskui eis toliau, į terasą, persimesti pora žodžių su pačiu Klepamu. Tada važiuos į Sitį apsipirkti arba žaisti teniso, arba pajodinėti Hempstydo plynėje. Paskui pasivaikščios su drauge, o penktą valandą grįš namo, kad septintą galėtų pasitikti Adamą.

Tas, kurio dienos slenka vienodai, be liūdesio gyvena kažkokioje amžinybėje; taip Madlena žvelgė į savo gyvenimą. Tarsi būtų trokšusi, ieškojusi ir radusi amžinybę.

Šmurkštelėjo į trumpą klostuotą sijonėlį ir su pasitenkinimu nužvelgė save veidrodyje. Atrodė kaip vyriausia dukra, išsiruošusi į rytinę teniso treniruotę. Išėjo iš kambario.

Ant slenksčio kaip visada stabtelėjo.

Madlena turėjo du kambarius – miegamąjį ir drabužinę. Išeidavo kaip žvėris iš savo teritorijos – abejodama, budri. Būsimos dienos rutina buvo pažįstama iki menkiausios smulkmenos. Bet vis tiek ją ženklino baimė.

Šiuos du dabar už nugaros likusius kambarius ji įsirengė pati. Užplūdus nežinia iš kur atsiradusiai jėgai pareikalavo, kad grindys būtų šviesaus medžio, baldai lengvi, o sienos baltos. Madlenai tai buvo vienintelis Danijos lopinėlis. Už durų driekėsi „visuotinė gerovė“.

Adamo Bardeno tėvai mirė, šiam einant trečią dešimtį, bet Madlena buvo girdėjusi jo tėvo balsą. Vieną vakarą Adamas uždėjo jai BBC laidų ciklo „Pasakojimai iš tamsiojo žemyno“ įrašą, kuriame savimi pasitikintis, atsipalaidavęs balsas be jokių mykimų šiltai ir su humoru pasakojo apie puikius laikus Indijoje ir Anglijai priklausančioje Rytų Afrikoje; Madlenai rodėsi lyg kalbėtų pats namas, kuriame ji gyvena.

Namas buvo pastatytas Adamo tėvų, grįžusių į Angliją šeštojo dešimtmečio viduryje; jį statė gyvenimui prie Indijos vandenyno atminti ir pavadino Mombasos dvaru. Pastatas dengtas čerpių stogu, turėjo sparną ir didelį, į parką panašų sodą su atogrąžiniais medžiais ir krūmais. Svetainėse ant sienų kabojo liūtų kailiai, prie židinių – ietys ir skydai; Madlena žinojo kitų akimis gyvenanti prabangiai, jaudinamai egzotiškai, pavydėtinai. Dar nutuokė formaliai esanti namų karalienė.

Vis dėlto ji kasryt, kaip šiandien, stabteldavo ant savo durų slenksčio, sukaustyta instinktyvios baimės, minties, kad britų valstybės visuomenė, užkariavusi viską, kas kitoniška, dabar gali įsiurbti ir ją.

Stabtelėjo neilgam, šįryt taip pat kaip visada. Papurtė galvą – mintis tikrai beprotiška; žengė pirmyn. Ėjo koridoriumi, laiptais, per kambarius, baimę palikdama už nugaros kaip kitais rytais, po trupinėlį visur.

Klepamas visada sveikindavosi vienodai. Madlenai pasirodžius ant terasos, atsistodavo, nukeldavo kepurę, paduodavo gėlę ir tyliai pasiūlydavo puodelį kavos.

Kava buvo jų bičiulystės laidas, svetimšalės ir darbininko sandrauga pasaulyje, kuriame nebuvo nieko blogiau už „Darjeeling first flush“.

Madlena savotiškai juo pasitikėjo. Kaip ji pati, Klepamas buvo šios aplinkos dalis, ir kaip ji pati, iš jos skyrėsi.

Išėjo pro duris. Klepamas sumušė kulnais ir padavė alyvos šakelę. Šypsodamasi jam pro žiedą, Madlena laukė įprastinės replikos. Ši nenuskambėjo.

– Skambino ponas Bardenas, – tarė jis. – Sakė, kad grįš anksčiau. Turi darbo.

Madlena padėjo gėlę ir, įsitvėrusi kėdės, ėmė iš lėto sėstis. Dar nebuvo, kad Adamas dirbtų namuose. Ji jautė vyrą turint slaptą sutartį su pačiu savimi – stengtis net negalvoti apie darbą šiapus sodo tvoros.

– Darbo? – pakartojo ji. – Kokio darbo?

Klepamo veidas užsisklendė, pasidarė svetimas.

– Paklauskite pono Bardeno, ponia.

Madlena nusuko žvilgsnį. Klepamas nebuvo vadinęs jos ponia nuo pirmo jų susitikimo.

Jis atsistojo ir pastatė puoduką.

– Darbas šaukia, – tarė.

Ir atgręžė jai nugarą.

Stoginė kamuoliukams stovėjo terasos apačioje, iš jos Madlena pasiėmė raketę, paskutinę savo kaukės detalę.

Teniso aikštelė įrengta kitoje namo pusėje, Madlena pasuko ten tvirtu, energingu žingsniu, bet pačios aikštelės nepriėjo. Pilna ryžto ir optimizmo jos eigastis tetvėrė iki namo kampo, už kurio jos nebesimatė. Nuo tos vietos Madlenos judesiai tapo atsargūs, panašūs į katės. Žvyro takeliu ji pasuko prie šoninių durų, įėjo pro kitą namo galą, o iš ten – tiesiai į sodininko darbo kambarį.

Patalpa buvo šilta ir drėgna kaip atogrąžinis miškas, pusę stogo dengė stiklas, vazonuose ir dengtose lysvėse augo tūkstančiai nupjautų ūglių, didelėje gėlo vandens kriauklėje plūduriavo žydinčios lelijos. Madlena pagavo savo pačios atvaizdą ant spintos durelių iš nerūdijančio plieno ir drąsinamai šyptelėjo. Po to ėmėsi įprastinių veiksmų.

Nuo plieno virbų lentynos pasiėmė pipetę, iš spintos – pireksinę kolbą, nuo džiovyklės – nedidelę graduotą stiklinę. Iš stiklinio butelio, supakuoto į medžio drožles, ištraukusi guminį kamštį, prisileido 280 ml 99,6 proc. spirito, vartojamo ligoninėse ir laboratorijose. Iš plastikinio bako įsipylė į kolbą distiliuoto vandens. Skystį dabar sudarė 55 proc. alkoholio. Išgėrė pusę stiklinės.

Su savo alkoholizmu – o ir apskritai – Madlena, galima sakyti, gyveno viena. Ji neturėjo patarėjų ar palydovų nei patirties. Atradinėjo spiritą kaip vienišas keliautojas tiria nežinomą žemyną. Kodėl taip elgėsi, nežinojo ir nenorėjo žinoti. Tačiau pastebėjo, kad 55 proc. – geriausia sudėtis. 55 procentai, prieš pat garams įsigeriant per gomurio gleivinę, skaudžiai nudegina, nepalikdami burnos ertmės ląstelių gyvų. Šis deginantis karštis daug reiškė. Jis buvo aiškus, jame Madlena jautė esant savo polinkio sielą – gilų, visa persmelkiantį norą susinaikinti.

Pradėjusi girsti Madlena atsidūrė prie spintos durelių. Vidinėje tuštumoje iš lėto augo ugninė, tvinkčiojanti spirito liepsna. Būdama niekas, ji sparčiai ėmė virsti viskuo.

Mombasos dvaras priklausė jai, parkas – taip pat jai, net pasaulis. Ji gerai atrodė. Net norėdamas nerastum, ką prikišti. Tarstelėjusi „į sveikatą“, susidaužė pati su savimi. Išgėrė.

Mostelėjo iš kairės tarsi smūgiuotų į nerūdijančią aplinką. Karalienė trośko ir reikalavo vietos. Užsimojusi ranka su rakete, įtempė

kūną tobulam įsivaizduojamam smūgiui į priešais esančias duris. Tos durys buvo užvėrusios sodo svetainę. Padėjo raketę. Mintis apie beždžionę paveikė taip pat stipriai kaip spiritas. Atsidariusi įėjo.

Mombasos dvaras buvo labiau pritaikytas Afrikai nei Anglijai: afrikietiškiems tarnų atlyginimams, Afrikos klimatui, administraciniam anglų kolonistų vaišingumui. Londonui jis pasirodė besąs per didelis, per brangus ir per šaltas, todėl teko uždaryti visą šoninį sparną, išskyrus Klepamo butą antrajame aukšte ir dirbtuves iš namo galo. Kambaryje, į kurį dabar pateko, Madlena buvo buvusi vos keletą kartų. Ji prisiminė sunkias kutuotas užuolaidas, plastiku uždengtus kilimus, maišus ant šviestuvų, dulkių prisigėrusius baldus ir sunkų kvapą kažko, kas praėjo ir niekada nebegrįš.

Dabar patalpa imta naudotis.

Tai buvo didžiulė svetainė, kitaip tariant – nedidelė salė, pristačius stiklinį baltai dažyto plieno žiemos sodą, įsiskverbusį į parką penkis metrus. Žiemos sodas dabar buvo užtvertas geležinėmis grotomis. Priešais jas vešėjo atogrąžinis paparčių ir lapuočių miškas, žėlė žemaūgiai bambukai. Priešais augmeniją patalpa per visą aukštį ir du trečdalius pločio buvo perskirta stikline siena. Ten, kur įėjo Madlena, stiklas siekė sieną. Kitoje pusėje jis rėmėsi į baltą metalinę užtvarą su baltomis grotelėmis iki lubų.

Prie miško augo išsišakojęs medis, panašus į tokius, kokiuose žaidimų aikštelėse karstosi vaikai. Prie medžio gulėjo pora traktoriaus padangų. Prie padangų stovėjo karutis vaisių ir daržovių. Prie karučio sėdėjo beždžionė.

Įtempusi visas jėgas, Madlena mintyse sudėstė pastarųjų poros dienų įvykius. Beždžionė atsirado užvakar. Vakar pragulėta lovoje su grafinu ir bjauriąja migrena. Diduma šios konstrukcijos turėjo atsirasti mažiau kaip per parą.

Tupėdama, atsišliejusi į sieną, beždžionė snaudė.

Metalinėje narvo sienoje buvo padarytos durys. Ant jų kabėjo šėrimo tvarkaraščiai, temperatūros kreivės ir injekcijų sąrašas. Abi spynos užtrenkiamos. Atsukusi jas, Madlena įėjo vidun.

Keldama koją į narvą, Madlena pajuto silpną karštį po oda, tarsi būtų perdegusi nervų sistema. Tą patį jausmą, kaip alkoholiui nupli-

kinus nosiaryklės ir burnos ertmės gleivinę. Tylų, gal net džiaugsmingą troškimo išnykti aidą.

Uždarė duris.

– Kaip aš atrodau? – paklausė.

Nuskambėjus balsui, beždžionė atmerkė akis. Madlena ėmė eiti žvėries link, žingsnis po žingsnio, kol tarp jų liko apie tris metrus, tada atsisėdo ant traktoriaus padangos, o kolbą su stikline pasistatė šalia.

Peržengusi ribą, ji beveik išsiblaivė. Švelni, migdanti šiluma, susikaupusi skrandyje, virto padidėjusiu, skaidriu kaip stiklas jautrumu. Girdėjo beždžionės ir savo pačios kvėpavimą, veik dvigubai dažnesnį. Įsipylusi į stiklinę išgėrė.

– Į sveikatą, – tarė.

Vieną akimirksnį mėgavosi, kad jos nesupranta. Paskui pagavo beždžionės žvilgsnį.

Atvirą, nenusakomą.

Madleną apėmė nemalonus knibždantis jausmas tarsi sėdėtų ant skruzdėlyno. Pasitraukė, bet patinas nenuleido akių. Ji jautėsi stebima, sekama, perregima, atrodė lyg beždžionė žiūrėtų kiaurai ją, matytų ją nuogą, nepasidažiusią, dar blogiau – apgailėtiną, nepasitikinčią, bevertę.

Suglumusi atsistojo. Piršosi mintis, kad ji pati esanti beždžionė, nes, nors ir galėdama išeiti iš šito narvo ar namo, toli nenueitų, kaipmat atsitrenktų į ekonomines, socialines ar santuokines užtvaras.

Rankos šalo, drebėjo, iš stiklinės užtiško ant riešo, nuo šaltų garų ta vieta ėmė ledėti. Madlena atsistojo.

– Atleisk, – tarė.

Priešais kabojo persikas. Akimis nuvedė šaka, augančia į kamieno pusę. Tai buvo ištiesta beždžionės ranka.

Labai lėtai ir atsargiai ji paėmė saulės nuauksintą, prisirpusį, pūkuotą vaisių iš pilkos rankos. Paskui pamažu pradėjo trauktis atbula.

– Dėkoju, – pasakė. – Kaip tik pamiršau papusryčiauti.

2

Madlenos lova buvo dviejų metrų ilgio ir dviejų pločio, su rausvo satino patalyne. Ji atstojo jai kokoną ir kartu karalystę; čia, kaip niekur kitur, Madlena kartkartėm jausdavosi visiškai saugi. Dabar įsitaisė pačiame lovos viduryje sukryžiuotomis kojomis, su grafinu vienoje rankoje ir didele stikline vaistams kitoje.

Madlena mėgdavo vaizduotis išradusi naują laiko matavimą. Jo atskaitos taškas – du maždaug vienalaikiai įvykiai, užbraukę jos praeitį, – vestuvės ir vitaminas B.

Santuoka suteikė jai progą pasprukti iš Danijos ir nuo šeimos, o didelės, 15 mg, be recepto kiekvienoje vaistinėje parduodamos tabletės B_1, tapo sąjungininkėmis prieš pagirias – nesvarbu, ką būtų gėrusi, jų nejusdavo.

Dabar Madlena nesuprato, kas jai darosi, apimta keistų jausmų tuštino grafiną tarsi švelnų balzamą, kiekvieną gurkšnį užgerdama puse stiklinės vandens su dviem tabletėmis, kad neprarastų gebėjimo suvokti tai, kas jos laukia.

Tai, kas jos laukė – kaip ir visa kas gyvenime – kartodavosi vienodais tarpais, šiuo atveju, kartą per savaitę. Tačiau kitus susitikimus ji atlaikydavo draugiškai atsainiai; o šio laukdavo.

Susitikti Madlena turėjo su žmogumi, jau dabar esančiu kambaryje – susirietusioje autobuso bilieto nuotraukoje, atremtoje į įrėmintą Adamo portretą ant naktinio stalelio. Iš nuotraukos žvelgė išblyškęs strazdanotas veidas moters, vardu Siuzana, vienintelės visų laikų Madlenos draugės.

Dešimties metų Madleną atidavė į anglų mokyklą, į šiaurę nuo Kopenhagos. Tai buvo tarptautinis internatas, viena paskutinių Danijos mergaičių mokyklų. Jis priklausė anglikonų ordino seserims ir buvo lankomas anglų verslininkų bei diplomatų dukrų ir dukrų danų tėvų, norinčių nusikratyti savo vaikais ir turinčių pinigų šiam troškimui įgyvendinti gero išsilavinimo dingstimi. Pirmuosius trejus mokyklos metus Madlena pergyveno kaip žiemos miegą. Ją supo mokytojos, atsiskyrusios neperžengiama siena, ir klasės draugės, viena kitą laikančios ne individais, o atstovėmis pilkos beskirties, kuriai priklauso kiekvienas.

Ketvirtaisiais mokyklos metais įvyko gamtos katastrofa. Vos per kelis mėnesius visas kaip vieną trisdešimt Madlenos klasės mergaičių ištiko geismo proveržis.

Jų klasė visada buvo įtartinai rami, pastaraisiais metais tapo dar tylesnė, bet seserys klydo, užsisklendimą laikydamos apatija. Iš tikrųjų ramybė tebuvo iliuzija. Nuo pat pradžių mergaites tarsi skystį laikas prisotino ilgai brandinto cheminio pavojaus. Į tirpalą dabar pateko niekieno neatpažinta mikroskopinė dalelė, aplink šią stebuklingo veidrodžio šukelę skystis susikristalizavo. Ir sprogo.

Katastrofa sukerojo įvairiais pavidalais. Nė viena iš mergaičių nežinojo, kur link einančios; kai kurioms permaina atnešė nepagydomų traumų. Ant jų kūnų, ligšiol liesų ir berniokiškų, ėmė augti riebalų rievės, trukdančios per fizinio pamokas, stumiančios iš drabužių ir įprastų rėmų, išstatančios prieš ėsdinantį vyrų geidulį. Kitas užplūdo viduje glūdėjusios jėgos. Iš ramios, nedrąsios vaikystės jos buvo išmestos – ir metėsi pačios – tiesiai į neproporcingą, neišrankią nešvankybę, iš pradžių žodinę, vėliau ir fizinę.

Visa tai panėšėjo į kelionės baigtį. Tarsi trisdešimt lemingų vienu metu pasiekė jūrą. O dabar nyko, isteriškai bandydami išsilaikyti vaikystės šalyje. Arba puolė vandenin ir skendo.

Šitoje sumaištyje Madlena ir Siuzana krito viena kitai į akį, nors keletą metų iki tol nepastebėjo kitos per ištiestos rankos atstumą. Pasikeitusios trumpais mąsliais žvilgsniais, jos suprato, kad, visoms riedant žemyn, jos gali išsilaikyti paviršiuje. Tą pat akimirksnį, dar nepersimetusios nė vienu žodžiu, pajuto sudariusios slaptą sutartį su

jėgomis, skaldančiomis viską aplink.

Įveikti tam, kas darėsi su mokinėmis, seserys pasitelkė išsilavinimą, patirtį ir šiek tiek ryžtingo žiaurumo. Bet sprogsiant vienu metu ir su tokia jėga jos nesitikėjo, todėl vėl paimti viską į savo rankas pavyko tik praėjus beveik porai metų. Tačiau po to, po kelių abortų, kelių susirgimų venerinėmis ligomis, dviejų pasisekusių bandymų nusižudyti ir galiausiai atviro maišto, pasibaigusio paskutiniais pašalinimais be teisės grįžti, liko devyniolika bent iš pažiūros gerai besijaučiančių ramių mergaičių. Tarp jų buvo ir Madlena su Siuzana.

Jos praleido mokykloje dar dvejus metus, kol atėjo galas. Gyveno veik nepastebimos, aplinkinių nesuprastos, nes nesuprantama visada nematoma.

Jas siejo įžūlumas, neapčiuopiamas ir nepasiekiamas klasės draugių ir seserų jutimais. Abi brendo kaip žvėriukai. Panika, apėmusi bendraamžes, jų neveikė, tik tyliai ir ramiai šakojo neslūgstąs žinojimas, kaip būna, kai kutena. Daugumai iš jų būrio kelionė artėjo prie pabaigos. Madlena su Siuzana tik dabar leidosi į ją iš tikrųjų.

Jos nė karto nesuabejojo, kur link eina. Savo nervų šaknelėmis juto, kad kitame kelio gale laukia vyras. Kos kas bevardis, beveidis ir net bekūnis, bet instinktyvia išmintimi perprantamos prigimties.

Šitame kelyje jos padėjo viena kitai. Paskutinį kartą išmetus nemažai mokinių, dalis mokyklos ištuštėjo, ir Madlena su Siuzana gavo keturvietį kambarį dviem. Iš čia išplaukė į atvirą jūrą, jų lova pavirto laivu, vanduo, iš pradžių mėlynas, paskui rausvas, o galiausiai tamsiai raudonos spalvos, buvo toks pat maloniai šiltas kaip vonios.

Tuos dvejus metus naktimis mažai temiegojo, bet miego netrūko. Meilė atstojo žaidimą, neskubrų, be sumaišties ir beveik bekryptį, bandant kuo ilgiau išsilaikyti karštame paviršiuje.

Apie tai, ką darė, jos niekada su niekuo nekalbėjo, net tarpusavyje, netgi su savimi. Žinojo, kad juo mažiau žodžių vartoji kam nusakyti, juo negražiau. Niekas nėkart nematė jų liečiantis; pasaulyje, kurį dalijosi su kitais, nebuvo jokio ženklo, kad jos yra daugiau kaip puikios klasės draugės ar beveik nepastebimos, ramios vidutinės geros mokyklos auklėtinės. Bet šalia šios egzistavo kita erdvė. Su žvilgsniais, šnervių virpėjimu, liežuvio galiuku, sudrėkinančiu lūpos

lankstą po nosimi taip, kad ugnies spindulys pakyla nuo vidinės šlaunų pusės į galvą ir dar aukščiau, iki žydro dangaus.

Palyginti su šiomis intymiomis, spalvomis trykštančiomis juslių orgijomis, jųdviejų kasdienybė, žinoma, buvo menka ir pilka kaip koksas. Apsuptos keliančių baimę mokytojų, klasės draugių, kurių padėtis niekuo nesiskyrė nuo jų pačių – tėvų už pinigus paliktų bejausmėms moterims, kuriančioms absurdiškas mokymo programas – jos gyveno apimtos nesaugumo jausmo.

Tokioje dirvoje augo mergaičių draugystė, taip jos išmoko mėgautis savo lova.

Po dvejų metų Siuzana susirado pirmą meilužį, buvo pastebėta, gavo įspėjimą, dar kartą pamatyta ir išmesta iš mokyklos, o tėvo, Anglijos ambasadoriaus Kopenhagoje, išsiųsta atgal į Londoną dingo iš Madlenos gyvenimo.

Tik po dvylikos metų jos vėl susitiko, šįkart Londone. Tiek laiko nieko negirdėjo viena apie kitą, tačiau ryšys tarp jųdviejų niekada nebuvo nutrūkęs. Kaip mokykloje, kai kiaurą dieną nė žodžio nepratardamos prasėdėdavo kiekviena savajame lovos kampe tarsi lapiukai, susirietę, ilsinami minties apie kito buvimą šalimais, jos visą dvylikos metų išsiskyrimą jautė viena kitą kažkur esant. Tą mirksnį, kai vėl susitiko, ir Madlena žvelgė gilyn, pro du Siuzanos vaikus, vyrą ir auklę, o Siuzana pro Madlenos makiažą ir alkoholio kvapą, jos išvydo, kad po dabartinėmis kaukėmis nepaliestas slypi kadaise buvęs bendras gyvenimas.

Nuo to laiko kiekvieną antradienio popietę, Siuzanai išleidus vaikus į danų kalbos pamokas danų bažnyčioje, draugės išeidavo pasivaikščioti į Ridžento parką. Paprastai žmonės stengiasi suartėti šnekučiuodami, bet jos kartą visiems laikams buvo susitaikiusios su viena kitos skirtingumu: vaikščiodavo lėtai, pailsėdamos ir dažniausiai tylomis.

Bet ne šiandien. Šiandien Madlena pavėlavo ir iškart prapliupo:

– Tu priklausai Karališkosios gyvūnų globos draugijos valdybai?

Siuzanai reikėjo pagalvoti. Ji buvo ne vienos labdaringos valdybos narė. Vyrui pamaloninti, nieko neveikimui pagražinti ir kad turėtų pakankamai pasiteisinimų neatvykti kviečiama.

– Vadinasi, pažįsti Andrėją, Adamo seserį?

Siuzana papurtė galvą.

– Ji iš Gyvūnų gerovės fondo, – tarė.

– O kuo skiriasi fondas ir draugija?

Siuzana neatsakė. Ją domino žmonės. Visų pirma kai kurie vyrai, paskui Madlena ir savi vaikai. O dar giliau, pasąmonės pakraštyje, visa kita žmonija. Gyvūnai jai visiškai nerūpėjo.

Vis dėlto klausimas sukėlė Siuzanai tam tikrų gyvūniškų asociacijų. Ji prisiminė, kad Madlena jai visada panėšėjo į katę, garsiai murkiantį įsielektrinusį aksomą, staigų įniršį su penkiais iššaunamais peiliukais ant kiekvienos rankos. Dabar primygtiniame į priekį palinkusios draugės klausime ji įžiūrėjo daugiau gyvūnų, ne tokių elegantiškų, tačiau atkaklesnių: avį, asilą, gal dar karvę.

– Čia kažkas su pinigais, – tarė ji. – Gyvūnų gerovės fondas kažkaip susijęs su pinigais.

Tarp draugių galiojo niekada neištartas susitarimas, kurį abi žinojo esant: Siuzana papasakodavo viską, o Madlena – gana nemažai, bet niekada ne daugiau nei tiek. Dabar Siuzana pagarbiai laukė. Tačiau Madlenos veidas liko tuščias ir uždaras.

Įsikibusios už parankių, jos pasuko bažnyčios link. Aukšta, strazdanota moteris, kurios įsčiose tuščiai bandė susilieti į viena trijų skirtingų vyrų sėkla. Ir į gazelę panaši mergaitė su kasdiene iš lovos pakeliančia 1,2 promilės doze, dar ne visiškai sudrumstos galvos ir išsilaikanti ant kojų vien palaikoma draugės, vitaminų B ir savo smalsumo.

3

Tiek vyrų (nors jų skaičius būtų buvęs per mažas statistinėms išvadoms), kiek per gyvenimą pažino Madlena, užteko, kad ji galėtų išvesti tam tikrus bendrus jų elgesio dėsningumus. Svarbiausias Madlenos atradimas buvo tas, kad meilės santykių turinys ir raida išryškėja per pačią pirmą jų pradžios parą.

Adamas buvo lankęsis pas Madlenos tėvą tarnybos reikalais, vėliau, pastebėjęs ją viename pokylyje, neskubėdamas – jis niekada neskubėdavo, kai reikalas svarbus, – ėmė irtis artyn per žmonių minias. Šitame judesy slypėjo visa jo esmė. Jo kūne įspaustas kriketas, sviedžiama ietis ir ne viena pergalė prieš kitus vyriškosios lyties atstovus, kailiniuose – reikiama savikliova ir galimybės, o balse, pasiekus Madleną, – gelmė, būdinga dudenantiems pilvu, bei prekės ženklas, įgyjamas tik brangiausiose privačiose mokyklose ir universitetuose. Tarsi karčiai ar aura jį gaubė įsitikinimas neturint sau lygių varžovų.

Antroji pirmosios paros pusė šį įspūdį patvirtino ir dar pridėjo, kad jis atidus ir labai labai susidomėjęs.

Tas dvi paras jiems nesitraukiant vienam nuo kito, Adamas nė karto nenusijuokė.

Ne todėl, kad nebūtų turėjęs humoro jausmo. Aštria, intelektualia pašaipa, atsirandančia kada tik prireikia, ypač kam nors užkliudžius jo profesinę savigarbą, Adamas buvo apdovanotas su kaupu. Kai kas nors nusitaikydavo į jo žinias ir priartėdavo prie jo vertę laikančios konstrukcijos, jis galėdavo būti mirtinai sąmojingas. Bet nė karto per 529 santuokos dienas nei, matyt, kada anksčiau Adamui Bardenui

nėšovė ir, iš visko sprendžiant, greičiausiai niekad nebešaus į galvą, kad jis pats gali atrodyti juokingas. Pirmasis kryptelėjimas Madlenos pusėn ir visi tolesni judesiai išryškino jam būdingą monumentalų didžiųjų mėsėdžių ir diktatorių pasipūtimą.

Negalima teigti, kad Madlena santuokoje ieškojo humoro. Juokas – tai perteklius, prabangos reiškinys; Madlena žinojo Adamo esanti išgelbėta nuo aiškaus šeimyninio nuopuolio. Tik per plauką išsigelbėjusiam kasdien patenkinti gyvybinius poreikius yra stebuklas, tad Madlena vertino savo santuoką būtent kaip kasdienį, abipusį, stebuklingą gyvybinių poreikių tenkinimą.

Paprastai šis abipusis poreikių tenkinimas prasidėdavo septintą vakaro, Adamui grįžus namo. Bet šiandien jis parėjo dviem valandomis anksčiau: Madlena pasitiko prie durų penktą. Po dešimties minučių jiedu gėrė arbatą bibliotekoje.

Biblioteka buvo Adamo Bardeno urvas. Urvo tamsumo, siaurumo, kvepianti visais Adamo skleidžiamais kvapais, musono nugairintais miškais, iš kurių medžių buvo padaryti baldai, knygų nugarėlių oda.

Lyg urve čia jausdavaisi saugus. Adamas grįždavo namo baltu iš nuovargio veidu. Tačiau užtekdavo jam nugrimzti kuriame iš bibliotekos krėslų, padėjus į šalį užrašų kalendorių, ir jis atgimdavo. Mažesnioji dalis susitelkdavo prie arbatos ir pašnekesio, o didesnioji siurbdavo į save patalpos saugą ir priešais sėdinčią moterį.

Madlena gerai žinojo, kad per šiuos tris iš pirmo žvilgsnio neįpareigojančius valandos ketvirčius ji perpila priešais sėdinčiam vyrui savo moterišką kraują.

Kol visa tai tęsdavosi, Adamas Bardenas vieną po kitos nusimesdavo visas ginties pozas ir tapdavo daug silpnesnis žmogus nei paprastai; niekada anksčiau Madlena nebuvo pasinaudojusi šituo jo silpnumu pokalbiui apie ką nors svarbaus, tačiau dabar netikėtai išsprūdo klausimas, skrajus, vienišas taškas bereikšmių asociacijų spiečiuje.

– O beždžionė?

Adamas nusekė klausimą pramerktomis, atsainiomis akimis tarsi kokį vabzdį ar iš arbatos puodelio kylančius garus.

– Ji sodo svetainėje, – atsakė. – Pabus pas mus tik truputį.

– Kokios ji rūšies?

Įsitvyrojo tyla. Riba tarp jųdviejų tebebuvo neištirta. Bet Madlena pasijuto priartėjusi prie demarkacinės linijos.

– Kažkokia mažųjų beždžionių rūšis.

– Kodėl jinai tau tokia svarbi?

Adamo veidą slėpė šešėlis. Dabar jame žybtelėjo dvi geltonos švieselės, tarsi didelė katė tamsoje būtų stebėjusi Madleną.

– Ištrūkęs iš nelaisvės žvėris arba paniškai blaškosi, arba bando pasislėpti kokiame nors užkampyje, jis nesupranta staiga tapęs laisvas. Įdomu, kad šitas atklydo net iki mūsų.

Madlena palenkė galvą. Tai buvo pritarimo, gal net pasidavimo ženklas. Ji žinojo, kad Adamas nemeluoja. Bet jis pasakė mažiausią dalelę teisybės. Slėpdamasis už kaulo porceliano puodelio, globė savo grobį su gyvulišku budrumu.

Pakėlusi akis ji šyptelėjo raminamai kaip seselė. Įpylė jam dar arbatos, įbėrė cukraus, skaičiuodama iki trisdešimties maišė, tarsi būtent po tiek apsukimų rupūs atogrąžų cukrašvendrių kristalai su melasa visiškai ištirpsta.

Tąnakt ji laukė Adamo jo miegamajame. Šis pasirodė tik antrą valandą nakties. Bet pamačius Madleną gulinčią lovoje, nuovargį ir už sukąstų dantų slypintį nusivylimą nuo jo veido šluote nušlavė šypsena, ir jis ėmė nusirenginėti.

Užrašų kalendoriui Adamas naudojo nedidelę pilką knygelę, kurioje jis, kaip dauguma labai užsiėmusių žmonių, saugojo savo atmintį. Tai buvo atmintinė ir kalendorius, kur Adamas užsirašydavo ir menkiausius darbus, ir didelius įsipareigojimus, be jo jis ničnieko neatsimindavo. Kalendorius Adamui buvo savigynos priemonė kaip arbata bibliotekoje, kaip jo darbą gaubianti tyla.

Šios knygelės Madlena niekada anksčiau nebuvo ėmusi, niekada ir nenorėjo, ji jai buvo pernelyg nesvarbi ir kartu pernelyg neliečiama.

Bet šiąnakt pavartė. Adamui nuėjus į vonią, permetė kojas per lovos kraštą ir išsitraukė knygelę iš naktinio staliuko stalčiaus.

Teksto Madlena net neketino skaityti. Adamo užrašai kriptografiški ir stenografuoti kaip paukščio pėdsakai smėlyje. Todėl įniko į palaidus knygelėn įkištus lapus.

Jų buvo penketas, kiek didesni nei rašomojo popieriaus, susegti sąvaržėle, įdėti prie tos dienos puslapio. Pirmieji trys neįskaitomai prirašyti, kiti du su piešiniais.

Piešta buvo beždžionė. Visa iš profilio ir iš priekio, be detalių, tik laikysena ir galūnių proporcijos.

Po šiais piešiniais keliskart vis kitu kampu brūkšteltos gyvūno šnervės. Dar žemiau – rankos, nupieštos be gaurų ir nagų, tik kontūrai ant kelių sudėtų rankų kaip tąkart narve.

Pusės paskutinio puslapio Madlena nesuprato. Ten buvo nubraižytas žemėlapis, salų grupė, dviejų viena nuo kitos nusisukančių parabolių formos kaip dvigubas užsirietęs Polinezijos atolas. Perpiešinėta kokį tuziną kartų, dar viename piešinyje salos pavaizduotos iš šono, iškilusios iš vandens, vienos lygios, kitos grublėtos, keturkampės, apvalios kaip bokštai, kaip sijos.

Madlena girdėjo Adamą vonioje muilinantis skruostus. Ji išplėšė baltą neprirašytą užrašų lapelį iš kalendoriaus galo. Akių pieštuku persibraižė vieną žemėlapį, vienintelį Adamo bandytą perpiešti kaip švarraštį ir dar pabrauktą. Iš viršaus ir iš šono, greitai ir tiksliai. Tam, kas suaugęs visą laiką paišė ant veido, piešti ant popieriaus – vieni niekai.

Bederindama vienos su kita salų aukštį virš vandens, klausydamasi Adamo plekšenimų kvepinantis odekolonu skruostus, Madlena suprato, ką piešia. Ji piešė žvėries dantis. Ištraukusi stalčių padėjo kalendorių į vietą.

Stalčiuje gulėjo pilko plastiko gabalėlis. Miglotas atminties blyksnis Madlenai priminė kabojus jį ant neštuvuose gulinčios beždžionės riešo. Ištraukė. Tokias juosteles ligoninėse naudoja lavonams ir naujagimiams atpažinti. Ant jos buvo parašyta *Erazmas*.

Adamui žengiant pro duris, Madlena gulėjo įsikniaubusi į pagalves.

Ir dabar kaip kaskart ji mėgavosi rūpestingomis Adamo glamonėmis, švelnia sueitimi. Tik kartelį mintys paslapčia nuklydo kitur prieš visiškai susitelkiant ties vyru. Madlena prisiminė nusivylimą Adamo veide ir nusprendė, kad to kažko, ko jis iš beždžionės norėjo, ši jam nedavė. Ji niekam nieko nedavė. Tik jai. Jai davė persiką.

4

Madlena atsibudo anksti, kaip visada viena. Nė karto nebuvo praleidusi visos nakties šalia savo vyro. Po karšto ir intymaus buvimo kartu vis tiek ateidavo akimirka, dažnai prieš pat aušrą, kai Adamas versdamasis per miegus netyčia prisiliesdavo prie jos kūno: pajutus kito žmogaus artumą, jį tarsi apimdavo siaubas. Miegodamas, bet labai ryžtingai iššokdavo iš lovos, susiglobdavo patalynę ir atsiguldavo gretimame kambaryje. Madlena nė neklausė, kodėl vyras taip elgiasi. Dešimtmečiu anksčiau už savo bendraamžius suprato, jog neverta kalbėti apie tai, ko negalima pakeisti.

Prabudusią ją užplūsdavo jausmas, kad lova – tai negyvenama sala, į kurią ją naktį išmetė; tik priešais veidrodį išnykdavo pakibusio mirtino pavojaus jausmas. Šįryt buvo kitaip. Ji atsibudo lyg skriedama, nepasukusi galvos ištiesė ranką ir iš po drabužių išsitraukė išplėštąjį lapelį su nusipieštu salynu, vardu Erazmas. Nepaleisdama jo iš rankos apsivilko kimono, nuėjo į savo apartamentus ir įsitaisė prie tualetinio stalelio.

Atsitiko keistas dalykas – Madlena ne taip pasidažė.

Šviesią, jaunatvišką pagrindo spalvą Madlena paprastai užtepdavo visiškai tokią, kokios reikia. Bet šįryt, pakėlusi akis nuo šepetėlio ir įgaubtame makiažo veidrodyje atsispindinčio veido lopinio, ji pamatė ne taip pasidažiusi. Jos veidas, nors ir be raukšlių, dabar buvo toks pat blyškiai bespalvis kaip prieš dešimt minučių.

Jau taikėsi valomojo kremo, bet sudvejojo. Įsižiūrėjo į save atidžiau. Akių pieštuku brūkštelėjo po piršto platumo liniją palei paakius ir atsargiai nutrynė. Tose vietose liko patamsėję įdubimai,

penkerių metų erozija. Lūpdažiu nupiešė ryškias poniutės lūpas. Užsidėjo saulės akinius. Skarele apsigobė plaukus. Atsistojo. Pabandė susikūprinti. Bemaž pamiršo save. Pirmą kartą nuo tada, kai prieš daugelį metų kartu su vaikyste paliko suaugusiųjų drabužių teikiamą džiaugsmą, pirmą kartą nuo to laiko Madlena pasisendino.

Atsistojusi prie lango, ji atgręžė vėjui savo naująją kaukę. Akys užkliuvo už Klepamo. Šis pjovė rožės žiedą nuo prie vartų augančio krūmo, paskui įleido prekes atvežusią mašiną, nepriėmė pilko vyriškio su baltu automobiliu, pasuko atgal namo link. Madlena pagalvojo apie kasdienę rutiną. Prisiminė, kad Adamas šiandien dirba namie, sodo svetainėje, su beždžione.

Nuo šios minties ji sunerimo. Madlenai santuoka buvo ne vien jausminė, juridinė, fizinė. Ją apibrėžė ir teritorija. Iki šiol Madlena tvirtai žinojo, jog nesibaigus darbo dienai savo draustinyje vyro ji nesutiks.

Nerimą Madlena numalšino taip, kaip buvo įpratusi: iš palovio išsitraukė grafiną ir atsistojusi prie lango išgėrė pirmąją rytinę taurelę.

Jos drąsa vis augo. Susiradusi ploną lietpaltį, apsivilko nesijuosdama diržo, beformį kaip maišas. Išsitraukė nuavėtus bekulnius sandalus. Nužvelgė save veidrodyje. Tikra mama nebūtų dabar jos pažinusi. Arba nebūtų norėjusi pažinti.

Į juodą rankinuką susidėjo viską, ko gali prireikti moteriai: raktus, pinigų, lūpdažį, akių pieštuką, nosinę, beždžionės dantų piešinį ir plastikinį buteliuką spirito. Tada išėjo iš kambario, skubiai, vogčia, nestabtelėjusi tarpduryje kaip paprastai.

Nulipo užpakaliniais laiptais, perėjo darželį ir išlindo pro nedidelius akmeninės tvoros vartus. Jau seniai buvo ėjusi pėsčia. Mėgavosi patamsintų automobilio stiklų negožiamu vaizdu – saule, garsais, ryškiomis spalvomis. Mėgavosi naujosios kaukės inkognito. Praėjo sunkvežimį su šuns atvaizdu ant durelių, jame sėdintis vyriškis nesiteikė net žvilgtelėti. Prasilenkė su kaimynų tarnaite, vedžiojančia kurtą Kazimirą: nei tarnaitė, nei šuo Madlenos nepažino. Praėjo

baltą automobilį su tuo pačiu pilku vyriškiu, kurio neįleido Klepamas; Mombasos dvarą stebintis jo žvilgsnis neužkliuvęs perėjo kiaurai. Pasiekusi metro stotelę, Madlena nulipo į peroną.

Čia ją apėmė baimė.

Madlena augo ypatingoje, saugioje aplinkoje, pasiturinčiųjų buveinėje. Didžiąją gyvenimo dalį jos beveik neprileido prie paprastų žmonių – tarp Madlenos ir vidutiniojo sluoksnio visada būdavo koks nors filtras: didelis namas, speciali mokykla, auklė, vairuotojas. Dabar metro stotyje ji susidūrė su Londono purvu, tarsi ponia, iššokusi iš užrakinto džipo vidury draustinio ir nusprendusi toliau keliauti viena pėsčiomis.

Žinoma, Madlena žinojo egzistuojant ir tragiškus dalykus: mirtį, šleikštulį, neapykantą sau, – kiekvienas žmogus juos gauna gimdamas. Bet jos niekas nepratino suprasti išorinio skurdo, neišmokė paaiškinti jo žodžiais. Kiautas, kuriame gyveno, buvo beveik vien iš kalbos. Neilgai trukus po jų pirmojo susitikimo Adamas atnešė jai keletą Debreto knygų ir šypsodamasis papasakojo apie leidyklą, kuri, prisidengusi lengvu autoironijos šydu, XX amžiuje leidžia knygas, palaikančias feodalų klasę. Madlena kibo į mokslus. Vos po pusantrų metų ji kalbėjo aplotyninta anglų aukštuomenės kalba be jokio akcento. Tačiau tokie žodžiai kaip badas, kraujuojančios dantenos, sifilis, Vormvudo trakas, skurdas, kastetas, išnaudojimas, nuospaudos, pašalpa, vištos eigastis, kaukolės lūžis, tremolo jai nekėlė jokių asmeninių asociacijų. Traukinyje sėdėjo ramiai ir žvalgėsi, nuo įspūdžių saugoma tik iš buteliuko gurkšnojamo skysčio.

Buvo praradusi laiko ir vietos nuovoką. Tik instinktyviai persėdusi į kitą traukinį, išlipusi, pasiekusi gatvę, pasukusi už kampo, pasprukusi nuo mėsėdžių ir valkatų, išlikusi nesutrypta, atsidūrusi priešais ilgą žemą betoninį pastatą ir pamačiusi, kad atvažiavo, ji suprato turėjusi tikslą. Madleną vedė pusiausvyrą atkuriantis erdvės dėsnis. Jos judėta priešinga nei Adamo kryptimi. Šis liko namie, o ji atsirado ten, kur turėjo būti vyras. Madlena stovėjo priešais Gyvūnų elgsenos tyrimų institutą, vieną iš Londono zoologijos sodo skyrių. Adamas buvo šio instituto direktorius.

Pirmą kartą viešint Londone, Adamas nusivedė Madleną į vieną iš Mombasos dvaro ūkinių pastatų. Uždarius duris, ji kelias sekundes stovėjo tamsoje, trenkiančioje kandimis, formalinu ir neiškuoptais puvėsiais. Paskui Adamas uždegė ryškią elektros šviesą ir pristatė savo profesinį kredo.

Patalpa buvo pilna jo tėvų medžioklės trofėjų. Ilčių, liūtų kailių, ryklių žandikaulių, drabužių iš rojaus paukščių plunksnų, raganosių ir elnių ragų, šakotų stirninų ragų, pitonų odos, banginių ūsų, ten dar buvo kalninė gorila ir naujoviškos plastikinės dviejų Komodo varanų iškamšos virš žmogaus dydžio manekeno. Adamas privedė ją prie nuotraukos su tėvais, susikibusiais už parankių, stovinčiais ant kalno iš šešių mirusių dramblių. Tyliai ramiai aiškino, kad tėvų tikslas buvęs šaudyti ir kolekcionuoti, ir jie tai darydavę kilniai, tačiau laikai keičiasi, dabar siekiama tirti, rodyti kitiems, išsaugoti; Adamo žodžiai skambėjo svariai, taip kalba žinantis esąs kilęs iš 700 metų istoriją turinčios šeimos, prakilnių protėvių ir pats juos dar pranokstąs. Paskui jis papasakojo apie Londono zoologijos sodą.

– Tai seniausias pasaulio zoologijos sodas, – pasakojo jis. – Kažkada buvo ir geriausias, ateityje vėl gali iškilti. Tik pirma reikia jį padidinti. Darbas jau pradėtas, tu girdėjai, bet niekas nė nenutuokia, kiek bus padaryta. Mes su Andrėja taip pat įtraukti.

Jo pirštai, vertę krūvą nuotraukų, sustojo ties Edvardu Elgaru ant scenos Haidparke.

– Paramos koncertas, – tarė, – skirtas Londono zoologijos sodui.

Adamo pirštai barbeno per gyvūnais besidominčią anglų aukštuomenę. Madlena pasijuto esanti pamiršta: jis kalbėjo savo klasei, jos šmėkloms.

– Jie dirbo. Vaikai dabar privilegijuoti, gali nieko neveikti. Įkurtas Londono zoologijos sodas buvo jų privati nuosavybė. O šiandien vos išsilaikom. Užsimiegojo. Kai atsibus, pamatys, kad jau vėlu.

Šie žodžiai, Madlenos įsiminti, bet visiškai nesuprasti, buvo pasakyti prieš pusantrų metų. Nuo to laiko ji lankėsi institute vieną kartą. Jai buvo pristatyti darbuotojai. Reikėjo dalyvauti pietuose, sėdint prie

stalo griežtai pagal užimamas pareigas – jiems su Adamu kaip ponui direktoriui ir jo poniai buvo skirtas stalo galas; Madlena išsėdėjo tik todėl, kad atėjo jau išgėrusi ir visą vakarą gausiai pylėsi dar.

Dabar ji pirmą kartą žengė pro stiklines duris be palydos.

Prie budėtojo stalo vikriai lyg terjeras prišokusi moteris užtvėrė kelią. Madlena buvo besigręžianti bėgti. Tačiau po akimirksnio prisiminė šiandien esanti kitas žmogus.

– Aš iš Skerdyklų dantų technikos tyrimų centro, – tarė ji. – Turime paklausimą dėl vieno žvėries dantų išsidėstymo.

Budėtoja atsitraukė. Slepiama saulės akinių Madlena puikiai suprato šią moterį. Joms abiem trūko išsilavinimo. Abi buvo supamos protingesnių žmonių, mėgstančių demonstruoti savo išmintį. Ir abiem žodžiai „tyrimų centras", „paklausimas" skambėjo kaip vienareikšmis įsakymas.

Paskambinusi telefonu budėtoja viauktelėjo pavardę, aukštą ir, vos Madlenai žengtelėjus lifto pusėn, ją pamiršo, kaip sarginis šuo po akimirksnio pamiršta gavusius šeimininko leidimą.

Vyras, pasiūlęs Madlenai sėstis prie didelio rašomojo stalo, chalatą buvo užsimetęs kaip mantiją; jo laikysena Madlenai pasirodė pažįstama. Tąkart prie pietų stalo šis žmogus sėdėjo vos – bet tik vos – tolėliau nuo jų su Adamu.

Madlena padėjo priešais jį akių pieštuku darytus apmatus.

– Mums iškilo keblus klausimas, – tarė ji. – Gavom štai šitą, bet niekas nesugeba identifikuoti, todėl atsiuntė mane...

– O kodėl pas mane?

Madlena kaipmat apčiuopė iškiliausią gydytojo bruožą – tuštybę.

– Centre jus laiko geriausiu.

– Tikrai? Ką, vis dar atsimena, kaip tvarkiau Roberto danties šaknį?

– Nebūna nė dienos, kad kas nepaminėtų.

– Tai buvo dešinioji iltis. Vien valydamas suvartojau du penkialitrius kibirus chloramino.

– Jau seniai tai tapo legenda.

Veterinaras odontologas pakėlė atneštąjį piešinį, žvilgtelėjo ir numetė.

– Nesileisiu apjuokiamas.

Nusiėmusi akinius Madlena palinko į priekį.

– Centrui jį atsiuntė paštu, – tarė ji, – ir niekas nesusigaudo, kur čia kas.

Gydytojui kilo įtarimas.

– Pati turbūt būsit veterinarė? Ar dantų gydytoja?

Madlena nusišypsojo šilta neišmanančio žmogaus šypsena.

– Aš kontoros pasiuntinė.

Vyras atsipalaidavo.

– Suprantama, negali būti tikras, kai piešinys toks prastas, – tarė jis.

Bakstelėjo į popierių.

– Krūminiai dantys, mažieji krūminiai, koniniai iltiniai dantys, priekiniai dantys, diastema. Visi jie rodo čia esant šimpanzę.

– Bet? – paklausė Madlena.

– Čia keturiais dantimis per daug, bet tiek to. Kiekvienoje pusėje po vieną mažą papildomą moliarą. Mutacijas regime kasdien, nors šiaip evoliucionuojama mažesnio dantų skaičiaus link. Vargiai atpažįstu priekinius dantis. Kodėl vietoj kandžių kramtomųjų plokštumų čia peilio ašmenys? Ir dar dantų lankas, to jau per daug, manau, jūs sutiksit.

Madlena palinksėjo.

– Beždžionės su tokiu lanku neįmanoma įsivaizduoti, tik humanoidą. Pasakysiu jums vieną dalyką: iš jūsų kažkas pasišaipė. Pasinaudojo jūsų neišmanymu. Atsiuntė neegzistuojančios būtybės dantų schemą.

Madlena atsilošė ir susiradusi buteliuką siurbtelėjo.

– Vaistai nuo astmos, – tarė, – aš multialergikė.

Iš lėto atsistojo.

– Ar kur nors registruojami pavogti gyvūnai?

– Aplinkraščiuose. Visi kiek reikšmingesni zoologijos sodai kasdien keičiasi aplinkraščiais. Įtraukiama kiekviena vagystė.

Gydytojas ėmė stingti į tą pačią padėtį, kokioje Madlena jį rado.

– Daktare, – tarė ji, – o ką jūs pasakytumėte, jei vis dėlto atsirastų žvėris su tokiais dantimis?

– Manyčiau, kad tai nesusipratimas.

– Bet jei tas nesusipratimas pražiotų burną ir parodytų tokius dantis kaip schemoje?

Kakta prie rašomojo stalo susiraukė, priešindamasi ir irzdama, kad ją atitraukia nuo empirinių pagrindų.

– Kol neatsirastų kokių įrodymų, aš laikyčiausi nuomonės, kad tai klastotė.

Pasitaisiusi sijoną, Madlena plačiai ir lipšniai nusišypsojo.

– Daktare, – tarė. – Kiek dantų turi žmogus?

– Trisdešimt du.

– Tai aš grįšiu į centrą ir apsižiūrėsiu savuosius, kad įsitikinčiau, ar nėra kokios klastotės.

Gydytojas žvelgė pro šalį.

– Galite pasinaudoti veidrodžiu mūsų tualete. Tik nėra reikalo. Aš užmečiau akį į jūsų dantis ir sukandimą. Visiškai normalūs.

Išėjusi į koridorių, Madlena stabtelėjo pajusti pastato. Jis buvo Adamo veržlumo, jaunas, susitelkęs darbui, ambicingas ir kvalifikuotas. Vieta, kur kiekvienas, turintis pašalinių reikalų, labai greitai pasijunta kliuviniu. Kilusiam jausmui numalšinti Madlena gurkštelėjo iš butelio. Nusišluosčiusi ašaras, virš galvos pastebėjo Adamo vardą su pareigomis. Jos stabtelėta priešais vyro kabinetą.

Užsidėjusi saulės akinius, žengė vidun.

Atsidūrė prieškambaryje. Apsisukusi su sukamąja kėde, į Madleną atsigręžė moteris.

Madlena buvo mačiusi Adamo sekretorę penketą ar šešetą kartų, dabar akimirksnį apėmė baimė, tačiau vidinis postūmis ją vėl privertė imtis savo vaidmens.

– Adamas Bardenas man yra paskyręs susitikimą.

Sekretorė lanksčiai, maloniai ir neasmeniškai nusišypsojo šypsena, bylojančia, kad susitikimas jokiais būdais negalintis būti paskirtas, nes jei būtų paskirtas, tai tik jai žinant, tačiau taip nebuvo, jau kuo

kuo, o užmaršumu jos čia neapkaltins. Vis dėlto ji mielai ėmėsi glaistyti nesusipratimą.

– Atleiskit, – tarė, – jam teko išvykti į svarbų ir ilgą pasitarimą mieste.

– Ar negalėčiau ten paskambinti?

Dabar iš jos veido padvelkė šaltis. Mandagumo dozė baigėsi.

– Deja, tai neįmanoma. Kokia, sakėte, jūsų pavardė?

Sužavėta Madlena įsistebeilijo į moterį. Nepriekaištingą jos aprangą, kelią užtveriantį autoritetą. Kartą Adamas sakė, jog geras viršininkas privalo pasirūpinti, kad jį supantys žmonės niekada nedarytų klaidų. Sekretorė atrodė neklystanti. Tada Madlena prisiminė, kaip Adamas prieš pat aušrą dingo, kaip nenorėjo jos artumo ir atsitvėrė nuo pasaulio durimis. Tokia pat užtvara buvo ir priešais sėdinti moteris. Madlena pasilenkė.

– Norėjau jo paklausti, kur vakar naktį prapuolė, – sušnibždėjo ji.

Sekretorė bandė sprukti stumdamasi atgal su kėde, bet Madlena lenkėsi vis arčiau, kol moteris išvydo savo pleišėjantį atspindį ant akinių stiklo ir užuodė alkoholį.

– Ir dar skerdyklų rajone, – toliau kalbėjo Madlena. – Ką jūs pasakytumėt?

Sekretorės nugara įsirėmė į kompiuterį, toliau bėgti nebebuvo kur. Ji įsitvėrė kėdės ranktūrių.

– Pasakykit jam, – tarė Madlena, – kad jei jis neras įtikinamo pasiaiškinimo, paskambinsiu žmonai.

Moters ranka apčiuopė ant stalo geltoną Adamo ranka prirašytą popieriaus lapelį. Padavė jį.

– Gal pati paskambinkit ir pasakykit, – tarė ji.

Paėmusi lapelį Madlena pradėjo trauktis.

– Keturias valandas, – pasakė, – tarp šaldytų vištų ir žarnų. Galite jam perduoti kartu su linkėjimais.

Net stipriai priremta sekretorė atrado jėgų paskutiniam atkirčiui.

– Linkėjimais nuo ko? – paklausė ji.

Madlena pasvarstė.

– Nuo Prisilos. Prisilos iš Skerdyklų tyrimų centro, – tarė ji.

Ir išėjo.

Koridoriuje stabtelėjusi nieko nematančiomis akimis ėmė dairytis. Besipinant įvairiausiems, ir priešiškiems, jausmams jos pasitikėjimas Adamu visada buvo tyras. Kartais nesuprasdavo Adamo, tačiau niekada nedvejojo, jog ateis laikas, kai ji įmins visas jo prigimties puses ir susitaikys su jomis. Dabar pirmą kartą jų santuoka susidūrė su atviru melu. Madlena žinojo, kad Adamas namie, žiemos sode. Tačiau sekretorei jo buvo paliktas raštelis *Earp. vet. inst.*

Gurkštelėjusi iš butelio Madlena grįžo koridoriumi atgal.

Veterinaras odontologas tebesėdėjo toje pačioje vietoje. Madlena padėjo priešais jį Adamo raštelį.

– Daktare, – tarė ji, – pamiršau paklausti. Mūsų centras ketina bendradarbiauti su šia įstaiga. Norėtume sužinoti jūsų nuomonę, pora žodžių, tik tarp mūsų.

Gydytojas žvelgė pro langą, į uždengtą statybų aikštelę, greit virsiančią naujuoju Londono Ridžento parko zoologijos sodu.

– Man ir čia gana darbo vadeles laikyti, – pasakė tas.

– Taip ir maniau, – tarė Madlena. – Kas negirdėjo apie pasakišką jūsų sugebėjimą žmones permatyti kiaurai.

Dirstelėjęs į popierių gydytojas vėl nusigręžė į langą.

– Meskit jį lauk. Pirmąkart matau. Londone tokios įstaigos tikrai nėra.

Madlena stovėjo kaip stovėjusi. Pagraibęs ranka už nugaros, gydytojas ištraukė storą žinyną.

– Karališkojo veterinarijos koledžo kasmetinis registras ir telefonų knyga. Čia surašyti visi veterinarai ir aukštosios mokyklos. Išsamus, bet pilnas bjauriausių korektūros klaidų.

Paieškojęs užvertė knygą ir padėjo į vietą.

– Jus ir vėl apdūmė. Anglijoje nėra įstaigos tokiu pavadinimu.

Pro bifokalinius akinių lęšius į Madleną smigo gydytojo akys.

– Visur tas pats. Skęstam per savo nesugebėjimą ir neišmanymą. Ir dar tokia miela mandagi mergina kaip jūs.

Madlena pamažu traukėsi nuo stalo bandydama išsilaikyti ant kojų.

– Daktare, – tarė ji iš lėto, – labai labai jums ačiū. Nuo tyrimų centro ir nuo manęs asmeniškai.

Kokią valandą Madlena ėjo pėsčiomis per Londoną, kol susistabdė taksi, atsargiai, neskubriai kiek galėdama.

Ji žiūrėjo ne savęs, galvojo ne apie tai, kad apgavusi pati, tapo kito apgavystės liudininke. Saugojo lig šiol nepatirtą viduje slypinčios vertės jausmą. Pirmą kartą kiek atminė Madlena išsinėrė iš savęs ir tapo kitu žmogumi. Ji nebebuvo vien tik Madlena. Savo prigimties užkaboriuose jautė augant kitą moterį, kuri taip pat buvo ji pati. Šią kitą ir globė per Londoną grįždama namo.

Parėjusi į savo kambarius, nusivalė veidą medvilnine servetėle ir griuvo į lovą ant nugaros. Nepasisakiusi išėjo iš Mombasos dvaro, bet niekas nieko nepastebėjo. Tik kitame miesto gale trys žmonės pamatė nepažįstamą moterį, nepanašią į Madleną, o vis dėlto tapačią – Prisilą iš Skerdyklų tyrimų centro.

5

Atsibudus laikrodis rodė vidurnaktį. Patalpos karštis buvo drėgnas ir slogus; pagraibiusi palovy Madlena rado tuščią grafiną. Apsivilko chalatą. Prisilietęs prie kūno audinys kėlė skausmą. Svaigdama, be jėgų, ji iškeliavo Nilo šaltinių link.

Namas norėjo užkirsti kelią tamsa, bauginančiais šešėliais, vos juntamu kitų žmonių kvėpavimu. Po basomis jos kojomis liepsnojo plokšti kiemo akmenys, dangus buvo juodas. Tačiau ore kur ne kur dvelkė vėsa. Išėjusi ant žvyro, Madlena pabandė atidaryti darbo kambario duris. Užrakinta.

Iš pradžių apmirė nuo šio naujo ir keisto slaptingumo. Mombasos dvaro ribas saugojo ta pati bendrovė kaip visą gatvę; namo durys paprastai būdavo paliekamos nerakintos. Paskui nusišypsojo. Kaip apdairus ekspedicijos vadovas savo vienišai kelionei ji turėjo atsargų keliose vietose.

Didysis gėlo vandens baseinas darbo kambary šiapus sienos jungėsi su kriaukle, kurioje stovėjo kelios eilės kolbų su vandens mėginiais. Užmerkusi akis Madlena ėmė grabalioti tarp vandens augalų ir auksinių žuvelių, išsitraukė stiklinį indą, iš pažiūros panašų į kitus. Atsukusi kamštelį atsargiai gurkštelėjo ir iškvėpė. Šitame skystyje negalėtų veistis buožgalviai. Tai buvo krištolo skaidrumo 55 proc. alkoholis.

Prisėdo ant akmeninės kriauklės. Virš galvos prasiskyrus debesims, pasimatė Paukščių Takas. Čiurlenantis kriauklės vanduo priminė Kopenhagos fontanus ir kanalus. Madlena susidaužė pati su savimi. Buvo linksma kaip tikrame danų vakarėlyje – puikios dienos

puiki pabaiga.

Pagalvojo apie beždžionę. Kaip jai dabar liūdna, be kuklių vienatvę švelninančių pagalbinių priemonių. Ar kas kada matė geriantį gyvūną? Ne. Kita vertus, ir tokios formos kaip Erazmo dantų lanko niekas nėra matęs. Be to, mokytis gerti juk niekada nevėlu. Jei jau šimpanzes galima išmokyti ženklų kalbos.

Madlena atsigulė. Aukštai iškėlusi indą, kad nepraskiestų jo turinio, ji keliais įropojo kriaukle į dirbtuvę. Atsidūrusi sodo kambaryje uždegė šviesą. Langus dengė juodos užuolaidos. Narvas nepasikeitė. Bet beždžionė buvo dingusi.

Pastovėjusi prie stiklo sienos, kol galutinai įsitikino, ji atsirakino duris ir įžengė vidun.

Būtent tą akimirką, kai suvokiame netektį, kraujuojant ilgesiui, o sąmonei nepradėjus krešėti, ryškiausiai atsiveria praradimo reikšmė. Eidama tuščiu narvu, Madlena suprato, kad jai trūks beždžionės.

Madlena niekada nebuvo laikiusi gyvūnų. Nejausdama pavydo, netrokšdama turėti pati, ji stebėdavo draugių šetlendiškus ponius, medžioklinius šunis, žiurkėnus ir iš pat pradžių žinojo, kad apžergtas arklys, prie krūtinės priglaustas šunytis ar įkelta į lovą jūrų kiaulytė atstoja ką kita. Be žodžių, tejaučiant gailestį, jai vis iš naujo tekdavo liudyti jausminių iliuzijų žlugimą, kai išaugę inkščiantys šuneliai tapdavo įkyriai lytiški ir iš mergaičių kambario būdavo išvaromi lakstyti už durų, kur jiems nuo vienatvės atsirasdavo logiškas psichopatinis žvėries noras kandžiotis, pasiekiantis kulminaciją įkandus paštininkui ir kainuojantis šeimai 50 000 Danijos kronų kompensacijos ir dar 700 užmigdyti.

Narve Madlena suprato, kad anksčiau gyvūnams turėdavus priminti apie vaikus, tėvus, lėles ar vyrus, savo kantriu bejėgiškumu beždžionė dabar priminė jai pačią save.

Ji pasijuto apleista. Gurkštelėjo iš mėgintuvėlio tarsi šermenų alaus per atsisveikinimo ritualą, tarsi išsiskyrimo vakarą tardama sudiev iškeliaujančiam draugui. Nenuleisdama gėrimo nuo burnos ėjo skersai narvo ir pasiekė tą vienintelę jo vietą, iš kurios buvo matyti beždžionė.

Praskyrė šakas. Iš pradžių atrodė lyg žaluma po žvėrimi būtų savaime suaugusi į lovą, paskui pamatė, kad ji supinta. Nelaužydama ir neišsukiodama šakų, beždžionė ištraukė jas, sudėjo su lapais ir supynė guolį, kurio atsisukusią į stiklą pusę slėpė pilkai ruda suvytusių žalumynų uždanga, susiliejanti su žvėries kailiu ir daranti konstrukciją visiškai nepastebimą iš lauko. Šiame vieninteliame patalpos taške, kur buvo galima pasislėpti už sutankėjusios augmenijos, meistriškai užsimaskavusi pečių aukštyje beždžionė rodėsi skriejanti.

Madlena įsitaisė ant šakos.

– Tu labiau nepastebimas nei pats manai, – tarė ji. – Tavęs išvis nėra.

Bakstelėjo į dantų piešinį.

– Kaip kamanė. Ji negali skraidyti, yra įrodyta. Bet pati šito nežino, todėl vis tiek skraido.

Išgėrė į kamanės sveikatą.

– Gali prasižioti? – paklausė rodydama gerklę.

Dvejodamos vėrėsi beždžionės lūpos, ji išsižiojo.

Madlena išvydo raudonai baltą ertmę, tvirtas dantenas, kaip supustytas smėlis banguotą gomurį atsispindint seilėse. Matė po du mažyčius moliarus kiekvienoje pusėje, kandamuosius priekinių dantų vainikus, kūginius iltinių dantų durklus, banguotą humanoidišką dantų lanką. Stebėjo tiksliosios Adamo dantų schemos originalą, bet žvelgė probėgšmiais kaip į kažko, daug svarbesnio, detalę.

Beždžionei žiojantis, humanoidišku virto ne vien jos dantų lankas, bet visas veidas trumpą akimirksnį buvo kaip žmogaus, kaip žmogaus ne apskritai, bet toks kaip jos pačios. Šią akimirką ji mėgdžiojo Madlenos judesius, ne karikatūriškai, nes apibendrindama karikatūra nutolsta nuo realybės. Ji atkartojo moterį visiškai tikroviškai.

Tai tetruko šimtąją dalį sekundės: Madlena jautėsi lyg žiūrinti į skysčio, pavyzdžiui, gryno spirito, paviršių, akimirksniu išsilyginusį ir atspindintį virš jo pasilenkusį veidą; po juo slypi siurbianti praraja. Staiga imi nebesuvokti, ar tas atspindys – tai tavo tikrasis „aš“.

Paskui refleksija dingo, žvėris atsilošė, o Madlena ištuštino savo mėgintuvėlį. Tuoj pat vėl įsipylė, abiem rankom, išgėrė pusę, norėjo pastatyti, kad, atgavusi kvapą, vėl galėtų jo griebtis. Bet nepavyko –

kažkas uždengė jį; pakėlusi akis, Madlena susidūrė su beždžionės žvilgsniu. Ant gėrimo buvo uždėta beždžionės ranka.

Madlena ėmė trauktis atatupsta.

– Teisingai, – tarė ji, – ir gerai.

Lapai, susivijusios šakos jai prasibrovus grįžo į savo vietą – taip išsilygina ir vandens srovė, – greitai tebuvo matyti beždžionės akys, paskui augmenija visai užsivėrė ir žvėris dingo iš akiračio.

6

Madlenai su Adamu pragyvenus kartu pusę metų, Andrėja Barden savo name Meifere surengė pokylį, kuriuo, kaip buvo pareikšta, norėta pasveikinti į šeimą priimtą Madleną. Jiems atvykus jau po minutės Madlena bandė sprukti, bet Adamas ją sulaikė.

Susirinko dvidešimt keli šeimos nariai, dalis esamo ir būsimo Anglijos galingųjų elito: vyrai, kuriems penkerių metų pasiūdino pirmuosius kostiumus, moterys, nuo lopšio pradėjusios komanduoti tarnams. Visi – nuo jauniausio paauglio iki septyniasdešimtmečio sero Tobio, vyriausybės patarėjo veterinarijos klausimais, – Andrėjos Barden pokylyje buvo įsibaiminę tarsi žuvelės, užjutusios lydekos šešėlį.

Panirusi į šampaną draugija plaukė anfilada į vidų atsiveriančiomis durimis, kol apsistojo valgomajame, panašiame į paauksuotą žuvų tinklelį, apšviestą vien kandeliabrų; galybę jų atspindžių žėrė blizgantis taurusis servizo metalas. Sienos buvo taip apkarstytos dideliais aliejiniais paveikslais, kad tapetai tebuvo matyti ten, kur vietoj paveikslo kabėjo nedidelė balta Loido draudimo kompanijos kortelė, informuojanti, kokiai ypatingai parodai jis esantis laikinai paskolintas.

Čia Andrėja Barden pasakė kalbą, kuria padėkojo kiekvienam atvykusiam (nė vieno iš jų Madlena nebuvo mačiusi anksčiau) už paramą steigiant Primrouzo kalvos, Glosterio skersgatvio bei Alberto terasos (kokioje miesto vietoje tai yra, Madlena nežinojo) plėtros korporaciją (šį žodžių junginį Madlena išgirdo pirmą sykį). Taigi iš žodinės pasveikinimo dalies Madlena nesuprato visiškai

nieko, bet stebėdama Andrėją Barden kalbant, įsitikino ją nesant nei apvalainą bičių motinėlę, nei raumeningą ir energingą vorę, o liekną, šaltą, panašią į angelą gyvybei pavojingą moterį, sukvietusią visus tuos žmones dar ir tam, kad vienu smūgiu galėtų suduoti visam būriui. Smūgis buvo Andrėjos kalba, po jos niekas nuo stalo nebeatsistojo. Svečiai išklausė ją nekrusteldami, subedę akis į staltiesę, negalėdami pabėgti, saistomi savo rūšies bendrumo, tokio, koks skruzdėlyne po chaotišku iš pažiūros paviršiumi palaiko griežtą tvarką. Paskui, atrodo, buvo patiektas desertas, užsimezgė šioks toks pokalbis; Madlena nusprendė, kad pakviestieji ne kartą yra gavę pylos ir tapę gana atsparūs skausmui. Tačiau pati draugija pasirodė besanti mažiau patvari, poros viena po kitos nyko, Andrėjos Barden palydimos iki durų ir pabučiuojamos į skruostą, jai maloningai priimant permatomus atsiprašymus.

Likus tik Adamui su Madlena, šeimininkė nugrimzdo į gilų priešais juos stovintį fotelį ir, nužvelgusi iš vyno taurės konjaką geriančią Madleną, tarė Adamui:

– Jos taip lengvai neišgąsdinsi.

Tą akimirką Madlena pajuto, kad Adamo sesers motyvai sudėtingesni nei paprastas tūžlumas, ir jai ėmė kilti noras perprasti šią moterį.

Po kelių minučių Andrėja Barden palydėjo juos iki durų. Nulipus tris laiptelius, staiga prisivijo.

– Man nemalonu sakyti, Adamai, bet virtuvėje pasigedo vienos šakutės.

Stabtelėjęs Adamas tylėdamas spoksojo į tamsą.

– Jūsų, žinoma, niekas nė nemano įtarti. Tiesiog pamaniau, kad reikia pasakyti. Šiaip ar taip, tai K. Dž. Venderis.

– Atsiųsiu tau naują, – pro sukąstas lūpas iššvokštė Adamas.

Tada jiedu atsišliejo vienas į kitą, nuo alkoholio minkšta kaip medūza Madlena ir slepiamo pykčio stingdomas Adamas, ir išniro į naktį.

Iki to karto, kai Andrėja Barden prieš tris paras atvežė pas juos beždžionę, Madlena ją matė tik trumpai, probėgomis. Dabar išsiruošė vėl susitikti. Antrą kartą per pastarąsias dvi dienas Madlena

sėdėjo metro, šįkart riedančiame Tauer Hamletso kryptimi, sunkiai stengdamasi atkurti dvipusį Adamo sesers paveikslą.

Šįryt Madlena nusprendė pertvarkyti savo gyvenimą.

Pakirdo dviem valandomis anksčiau nei paprastai, miegojusi trumpai, bet giliai, tikėdama, kad pastarosios dvi dienos buvusios slogus sapnas, klajonės, ir kad ji dabar viską pradėsianti iš pradžių. Dar ne visai išsibudinusi žinojo, kad tikrasis gyvenimo tikslas yra meilė ir kad ji dabar gyvensianti dėl Adamo, nesavanaudiškai, sekdama mamos pavyzdžiu, gal net nustosianti gerti; po neilgų, tačiau labai sutelktų pastangų prie veidrodžio, nepersivilkusi chalato ji nuskubėjo į virtuvę ir prišnekino ponią Klepam leisti jai pačiai patarnauti Adamui.

Užplikino arbatos, paskrudino duonos. Palydėjo iki garažo, o automobiliui pasukus už kampo ir dingus iš akiračio, impulsyviai šoko bėgti, per daržėlį, pro vartelius, ant šaligatvio. Važiuojant pro šalį, ji stovės čia, graži kaip paveikslėlis, ir mojuos – jam bus staigmena. Išgirdo suūžiant elektrinius vartus, jau buvo pakėlusi rankas, tik staiga suprato, kad Adamo „Aston Martin“ dingo, kad jis pirmą kartą gyvenime rytą pasuko į dešinę, o ne į kairę.

Dešinė buvo ne ta kryptis, į rytus, į priešingą pusę nuo Ridžento parko ir instituto. Iš pradžių Madlena negalėjo pajudėti iš vietos, paskui nusispyrė šlepetes ir pasileido bėgti.

Pribėgusi posūkį, teišvydo pranykstant automobilio bagažinę. Kol mojavo ir šaukė, staiga pajudėjo kelis šimtus metrų priekyje pusiau ant šaligatvio stovėjęs automobilis. Vos Madlenai supratus, kad tai tas pats baltas automobilis su tuo pačiu pilku vyriškiu, kažkada neįleistu Klepamo, o jos pačios pastebėtu dar kartą, ėmė važiuoti ir sunkvežimis su šuns piešiniu ant durų, jis nusekė baltąjį Adamo seklį. Persekiojančių mašinų vairuotojai nepamatė Madlenos, paliko ją vienišą, neturinčią kam pamojuoti, tapusią nesuprantamo sumanymo liudininke.

Grįžusi į kambarį, į savo lovą, drebančiomis rankomis išsižvejojo grafiną ir apsidairiusi išgąstingu žvilgsniu lyg prie upės atėjęs elnias,

paskubomis vieną po kitos išgėrė dvi pusstiklines.

Neilgai trukus nusiramino. Paprastai nuo alkoholio Madlenos viduje pradėdavo veikti pramogų parkas su amerikietiškais kalniukais, kai nebebūdavo galima nuspėti, į kurią pusę tave nuneš. Tačiau šįkart jos nenunešė niekur, šįkart iš skysčio išniro švelnus, jausmingas sentimentalumas. Pagalvojo apie Adamą, jo atkaklumą ir energiją. Pradėjo verkti. Nuo ašarų sušlapo rausvasis satinas, nenumaldomai augo noras susitaikyti visiems laikams. Jai reikia pamatyti jį tuoj pat. Jai reikia jo dabar, fiziškai, turėti savyje. Nesvarbu kur, kad ir kontoroje.

Pačiupusi telefoną, surinko tiesioginį numerį, taip ilgėjosi Adamo balso, kad net nenustebo, jog ragelį pakėlė sekretorė.

– Adamą galima? – paprašė Madlena.

Iš moters balso ir atsakymo ji suprato tris dalykus. Kad sekretorė manosi kalbanti su Prisila, kad neketina priešintis ir kad Adamas dar kartą apgavo visus nepalikęs pėdsakų.

– Ponas Bardenas dirba namie, – tarė ji. – Gal galėčiau ką perduoti?

Madlena atsilošė į sieną. Būtų viena, baigtų pokalbį. Bet ji nebuvo viena. Sekretorė iššaukė dvasią ir dabar ši įgavo pavidalą. Ragelį iš Madlenos rankų perėmė Prisila.

– Parašykit raštelį, – tarė ji, – „Tavo kūnas man reiškia daug daugiau nei visa riebioji Smitfyldo skerdyklų kiauliena“.

Padėjo ragelį.

Išėjo į koridorių, nulipo laiptais, perėjo per namą, be jokio tikslo, tik todėl, kad susijaudinusi negalėjo ramiai sėdėti. Terasos tarpduryje stovėjo Klepamas.

– Ar galėčiau pasiūlyti puodelį ką tik užpiltos garuojančios mokos? – paklausė jis.

Madlena paėmė rožę iš jo ištiestos rankos.

– Nebent labai stiprios, – atsakė.

Kava buvo stipri, juoda ir tiršta kaip aliejiniai dažai; gerdama Madlena mąsliai stebėjo Klepamą. Jis puikiai jautėsi, buvo atsipalaidavęs, viskas ėjo savo vaga. Sėdėjo priešais atsilošęs, eidamas savo pareigas

ir kartu kaip autoritetingas namų valdytojas kontroliuodamas tą, kuri tik formaliai turi didesnę valdžią.

Jis manė, kad jiedu kaip visada sėdi terasoje dviese. Bet Madlena pastebėjo ant stalo krintantį kitos moters šešėlį.

– Ta mašina, kur neįleidote vakar, gal ten, sakau, buvo kas nors man? – paklausė ji.

Klepamas ištuštino puodelį, pastatė ant stalo apverstą – iškalbingu profesionalo gestu.

– Darbas šaukia, – tarė.

Madlenai patamsėjo akyse. Dabar daug labiau nei kada anksčiau jai reikėjo, kad Klepamas liktų sėdėti. Kad jis – perkeltine prasme – padėtų galvą jai ant skraito, parodytų savo draugiškumą ir nors lašelį pagarbos. O jis irgi prisijungė prie šįryt iškeliavusio karavano, palikusio ją vieną Anglijos Sacharoje.

– Prašom sėstis! – įsakė.

Klepamas apmirė.

– Gal nesikelsit, nebaigus kalbėti.

Vyriškis linktelėjo galva. Pajuto botagą, tik nesuprato, iš kur krinta kirčiai. Madlena beveik nujautė. Viena Prisila gerai žinojo, kad tas Klepamą čaižantis tonas buvo Adamo. Kad jis pakluso savo pono balsui.

– Iš kur ta balta mašina, Klepamai?

– Iš veterinarijos valdybos.

Nė viena iš jųdviejų nebuvo girdėjusios tokios įstaigos, tačiau abi pasijuto nešamos bangos, bet kada galinčios lūžti, suprato, kad laiko gręžiotis nebėra.

– Ko norėjo?

– Norėjo pasimatyti su ponu Bardenu.

– O ką jūs pasakėt?

– Kad pono Bardeno nėra namie.

Madlena padarė pauzę, kad svariai nuskambėtų paskutinis klausimas.

– Kur dabar ponas Bardenas?

– Tauer Hamletse. Gyvūnų gerovės fonde.

Madlena pakėlė ranką, ir Klepamas susigūžė tarsi tikrai bijodamas smūgio. Tačiau Madlena jam nesudavė. Ji švelniai patapšnojo šią nedraugišką, besišalinančią, nesuprantančią būtybę per galvą.

– Dėkoju už kavą, – tarė.

7

Visų Europos didmiesčių bespalviuose priemiesčiuose esama kontorėlių, kuriose pagyvenusios moterys už dyką aukoja savo laiką nesigarsinančioms draugijoms. Niekieno nepastebimos kultūringai įrodinėja, kad būtina apsaugoti ežiukus, pievų leukonijas ar vandens kirstukus. Madlena vaizdavosi rasianti Andrėją Barden būtent tokioje vietoje, tačiau rado ką kita.

Vestibiulis tryliktame Gyvūnų namų aukšte Tauer Hamletse buvo ne bespalvis, o sodriai pilkas. Priėjusi nublizgintą antkapį su iškaltu įstaigos pavadinimu, Madlena pajuto, o įleista dviejų plieno pilkumo apsaugos tarnautojų, pakvietusių pilku kostiumu vilkintį vyrą, paskui kurį ji nusekė, aiškiai pamatė, kad Gyvūnų gerovės fondas įsikūręs ne kontorėlėje ar tarp kontorėlių, bet užima skriejantį viso didelio aukšto žemyną brangiausiame pasaulio pastate.

Kelionė baigėsi kambaryje su dviem sekretorėmis, didumo kaip mauzoliejaus vestibiulis; kitomis aplinkybėmis Madlena tikriausiai būtų išsigandusi aplinkos spaudimo. Bet ne šiandien. Per dvidešimt minučių, praleistų metro traukinyje, ji rado kuo pasiguosti. Ne tik išgėrė, bet ir aiškiai įsisąmonino, ko čia važiuoja.

Perkratyti visus susitikimus su Adamo seserimi buvo nelengvas darbas Madlenos dabar – o juo labiau anuos kartus – neblaiviai galvai, tačiau ji nusiramino galiausiai nusprendusi, kad po šaltu Andrėjos Barden kiautu plaka šilta žmogaus širdis. Madlenai dabar kaip tik reikėjo supratimo ir paguodos, ji norėjo drauge su Andrėja pasitikti Adamą – ši pabūtų meilia, bet griežta tarpininke ir žaizda užgytų. Lipo į traukinį kaip iš degančio miško bėgantis žvėris, liepsnai

pasiekus urvą, o atsidūrusi čia virto vištos sparnų ieškančiu pasiklydusiu viščiuku.

Iš tikrųjų, įėjus į kontoros prieškambarį Andrėja Barden ją pasitiko motiniška šypsena, bučinys į skruostą taip pat buvo šiltas, lyg globdama ji įsivedė Madleną į savo kontorą ir uždarė duris.

Tačiau čia tyliu balsu smogė tiesiai į dešinį skruostą.

– Madlena, brangioji, – tarė. – Ką galėčiau pasiūlyti tokį ankstyvą rytą? Didelę taurę džino?

Alkoholis buvo didžiausia Madlenos paslaptis. Ji slėpė jį nuo pasaulio savo viduje, skysčio sklidinoje širdies kertelėje ir iki šiol tvirtai manė, kad pavyksta.

Supleišėjus tikrovei, atsidūrus atsivėrusioje ertmėje Madlenai toptelėjo, kad gyvūnai nuo žmonių labiausiai skiriasi nekintama sąmone. Nuolatinės abejonės, kurių auka ji pati buvo, ypač baisios dėl savo kaitos. Kartais ji nepasitikėdavo savo kūnu, kartais protu, kartais imdavo abejoti santuoka, savo plaukais, materialine padėtimi, eigastimi, kvapu ar jutimais. Galimybės neišsenkančios. O jei kada leisdavo sau pagalvoti, kad visų šių savęs pačios neapykantos formų įvairovė pagaliau baigėsi, iškart atsirasdavo dar vienas lig šiol neregėtas pavidalas.

Veidas priešais Madleną buvo tikra priešingybė jos vidinei sumaiščiai. Andrėja Barden stebėjo viešnią šaltai ir smalsiai kaip roplys.

Kontora buvo tuščia, Adamo nė pėdsako, bet kai tokia padėtis, tai net geriau. Madlena susmuko į krėslą.

– Tiesiog norėjau pasižiūrėti, kaip čia viskas atrodo, – tarė ji.

– Taip, dirbančių stebėjimas turėtų neblogai stimuliuoti, ypač jei pats nieko neveiki.

Madlena suprato, kad jos dienos suskaičiuotos. Dabar tetroško rasti dramblių kapines, kur galėtų nušliaužti mirti. Trūko tik vieno – jėgų atsikelti iš krėslo.

– Neatsisakyčiau taurelės, – tarė.

Prieš ją atsirado taurė.

– Kodėl čia taip įrengta? – paklausė ji.

– Nykstančios gyvūnų rūšys ir populiariausi naminiai gyvūnėliai pritraukia nemažas sumas pinigų. O mes padalijame.

– Čia panašu į kriptą.

– Mirtis kelia pasitikėjimą. Bankai paprastai įrengiami kaip bažnyčios rūsys.

– Kur Adamas?

Andrėja Barden neatsakė. Stovėjo už nugaros, Madlena pajuto jos rankas ant krėslo atlošo.

– Turi būtinai pamatyti vaizdą pro langą, – tarė ji. – Prieš išeidama.

Krėslas po Madlena sudrebėjo – jį suko 180° kampu.

Madlena užsimerkė: degino džinas, stebino Andrėjos jėgų antplūdis. Atsimerkė. Trys patalpos sienos buvo stiklinės. Apačioje ir priešais plytėjo Londonas, tolimas, netikras.

Andrėja Barden liko stovėti ten pat kaip slaugė prie ligonio vežimėlio.

– Apie ką galvoji? – paklausė.

Londonas – ne miestas, dabar Madlena tai pamatė, nes miestas turi kada nors baigtis. O ši beformė banguojanti akmenų plokštuma po jos kojomis neturėjo pabaigos. Ties žemės lankstu, kur horizontas, ir tolyn, kiek siekė matomosios visatos ribos, driekėsi statiniai.

Ji pamatė, kad vienokiam orui šis miestas per didelis. Aplink jas, virš Šv. Kotrynos dokų ir Temzės, švietė saulė. Virš naujojo Sičio buvo pilka. Į rytus, prie Doklendo, lijo. O pietinę upės pusę gaubė geltonas pramonės dūmų kilimas.

– Kaip žmonės gali čia gyventi? – paklausė ji.

– Prisitaikome. Net ir prie tokios egzistencijos. Žmogų gali atpažinti iš sugebėjimo prisitaikyti.

Andrėja Barden atsistojo šalia krėslo, į šviesą.

– 20 500 vištų per dieną, – tarė ji, – reikia išmaitinti Londonui. 5800 kiaulių. 1520 jaučių. 6000 avių. Pasak Mėsos ir naminių gyvulių komisijos. Kasdien miestas suvartoja du milijonus kilogramų gyvūnų baltymų. Londoną galėtum laikyti milžiniška gyvulių perdirbimo mašina. Bet, mano akimis, svarbiausia ne tai. Juk skerdyklos tėra nedidelė šio reiškinio dalis. Toliau, po elementariu maisto poreikio tenkinimu, – darbiniai gyvuliai. Didžiojo Londono namų apsaugos

draugijos turi per 5000 sarginių šunų. Mažiausiai 5000 arklių skirta traukti vežimams ar jodinėti. Penkiasdešimtyje arklidžių laikoma 4000 lenktyninių žirgų, 2000 naudojami policijos ir kavalerijos. 3000 kurtų, 3000 pašto karvelių. Be to, dar gyvūnai, patenkinantys kitus poreikius. Apytikriais Londono statistikos departamento apskaičiavimais, po mumis dabar yra milijonas šunų, pusantro milijono kačių, narveliuose penki milijonai įvairių paukštelių, du milijonai mažųjų graužikų, tokių kaip jūrų kiaulytės, roplių ir žuvų skaičių galėtume tik spėlioti. O kur dar privačių ar visuomeninių mokslinių tyrimų laboratorijų, vaistų fabrikų gyvūnai, miesto ūkelių, veterinarijos įstaigų gyvuliai ir panašiai – spėjama, kad Londone su apylinkėmis šio būrio yra koks dešimt milijonų, nuo mažyčių kirstukų iki avijaučių. Ir visi jie kartu, visos šitos daugiau kaip dvidešimt milijonų gyvų būtybių tėra maždaug pusė. Kitą pusę galima būtų pavadinti valkataujančiu didmiesčio gyvūnų proletariatu. Šunys be šeimininkų, laukinės katės, puslaukinių gyvūnų grupė, bandanti prisitaikyti prie didmiesčio biotopo, lapės, balandžiai, naminės pelės, šarkos, žiurkės, vabzdžiai. Ir dar neminėjome zoologijos sodų su akvariumais.

Kalbėdama Andrėja Barden, atsukusi Madlenai nugarą, priėjo prie pat lango. Dabar ji atsigręžė.

– Londonas nėra vien tik organizmas, kuriame perdirbami gyvūnai. Jis apima daug daugiau. Mūsų biologų manymu, Londone, neskaičiuojant žmonių, yra daugiau kaip 30 milijonų būtybių, 10 000 skirtingų rūšių. Jie ištyrė, kad kvadratinio kilometro gyvūninė biomasė čia yra 75 000 kilogramai. Ar žinai, ką tai reiškia?

Madlena papurtė galvą.

– Tai reiškia, kad Londone yra daugiau gyvūnų nei bet kuriame Anglijos ąžuolyne ar apskritai kur nors Anglijoje. Maža to – čia gyvūną pamatysi dažniau nei, pavyzdžiui, Mato Grose sausuoju metų laiku. Londonas yra viena didžiausių nežmogiškųjų būtybių arealų apskritai visoje planetoje.

Madlena nužvelgė miestą, pažiūrėjo į savo ištuštėjusią taurę, vėl į miestą.

– Na, ir kas? – tarė ji.

Ji nenorėjo pasakyti šiurkščiai, bet kad būtum mandagus, turi turėti pakankamai atsargų, o Madlena riedėjo tik iš inercijos.

– Dabar išlydėsiu tave, – tarė Andrėja Barden.

Padėjo atsistoti. Prie krėslo, po Madlenos kojomis, kilimas liko purvinas.

– O mes, žmonės, – tarė Madlena, – mes juk irgi svarbūs, ar ne?

– Mes pasirinkome patys. O žvėris čia atgabeno. Man rūpi aukos.

Įdėjusi džino butelį į rudą popierinį maišelį, Andrėja Barden padavė jį Madlenai.

– Pasiimk kelionei. Malonu, kad atlankei. Tik kitą kartą, būk miela, paskambink prieš atvažiuodama.

Madlena atsirėmė į staktą ir įsižiūrėjo į veidą priešais. Pasijuto tarsi egzaminuota ir pavaryta, net nesupratusi, kokį klausimą gavo.

– Kai ką pamiršai: – tarė ji, – gyvūnus, su kuriais dirba elgsenos tyrinėtojai.

Adamo sesuo suėmė Madleną už rankos, norėdama išstumti, jos mintys jau skrajojo kitur.

Madlenos sąmonėje susipynė penki vaizdiniai: Londonas, beždžionė, Adamas, Prisila, šalčiu dvelkiantis veidas priešais; susiplakę į viena jie suliepsnojo.

– Šiaip jau aš atvažiavau pasakyti, kad esu griežtai išauklėta, – tarė ji. – Ir visokie neteisėti dalykai man labai nepatinka. Naktimis nebeužmiegu. Man prasidėjo gerklės uždegimas. Viskas dėl tos beždžionės. Ji gyvena pas mus. Adamo tokia padėtis. Tu ją atvežei, tu, šitos puikios įstaigos direktorė. Be veterinarijos valdybos žinios. Man turbūt teks kreiptis į policiją. Štai ką norėjau pasakyti.

Andrėja Barden, ką tik plasnojusi ir trūkčiojusi (pirmą kartą išvydusi šituos judesius Madlena pamanė, kad jie atsiranda iš sumišimo, bet vėliau suprato, kad tai kario šokis aplink priešininką), dabar sustingo. Nespėjus jai atgauti pusiausvyros, Madlena vėl ėmė pulti.

– O gal eisiu tiesiai į laikraščius. Jau kelias dienas negaliu nieko valgyti. Vis vyliausi, kad man bus paaiškinta.

Jos vėl atsidūrė prie lango, kurį laiką stovėjo ant miesto bedugnės kraštelio.

Andrėja Barden nulenkė galvą.

– Kviečiu tave į Londono zoologijos sodą, – tarė ji. – Rytoj iš ryto, kol neatėję darbininkai. Septintą valandą bus gerai?

– Paskutinį kartą zoologijos sode buvau vaikystėje, – tarė Madlena.

Jos grįžo prie durų, Andrėja Barden atidarė, prieškambaryje laukė kostiumuotasis.

– Tai kaip dėl tų laikraščių ir policijos? – paklausė Andrėja Barden.

Madlena pavilkino atsakymą.

– Rytoj pasikalbėsim, – tarė, – zoologijos sode.

8

Valgydamas vakarienę Adamas Bardenas iš pirmo žvilgsnio niekuo neišsiskirdavo. Bet pažiūrėjus atidžiau buvo matyti, kad jis laikosi tam tikrų elgesio taisyklių, 400 metų trukusios aukštuomenės valgymo papročių evoliucijos viršūnės. Priimdavo maistą rūpestingai, nemaišydamas lėkštėje, atsargiai pakėlęs karštą garuojantį kąsnelį, įsidėdavo į dailiai pražiotą burną, švelniais judesiais traukdavo kamščius iš siaurų butelių kaklelių, grakščiai nusišluostydavo lūpas servetėle, kuri sušmėžavusi dingdavo jam ant kelių, o ant išblizgintų taurių, laikomų tik už kotelių, kad tvinksintis pulsas nepakeistų vyno temperatūros, neatsispausdavo nė lašelis mėsos sulčių. Kai viskas pasibaigdavo, poniai Klepam išnešus servizą, ant baltos staltiesės nebūdavo likę nė žymės to, kas čia vyko.

Madlena iš pat pradžių suprato nesugebėsianti dalyvauti šioje kasdien pasikartojančioje ekvilibristikoje. Sėsdamasi prie stalo ji būdavo išalkusi, net peralkusi, ir apie nieką kita kaip maistą beveik negalėdavo galvoti, dėmesio likučiai būdavo sutelkiami neaplieti staltiesei ir – kuo toliau, tuo dažniau – išsilaikyti ant kėdės nenuvirtus. Todėl jėgų dvasingam pokalbiui su Adamu likdavo labai nedaug. Jau seniai Madlena kaip mandagi nuolatinė klausytoja išmoko ploti reikiamose vietose, mintims tuo metu skraidant kur nors kitur.

Bet šį vakarą viskas klostėsi kitaip. Šį vakarą, nors nuvargusi, ji įdėmiai klausėsi. Ne Adamo kalbos – vyro žodžių lavinoje tykojo pauzės, pro kurią būtų galima įeiti. Šiandien Madlena susimanė sau vaidmenį.

– Buvo atėjęs kažkoks vyriškis iš veterinarijos valdybos, – tarė ji. – Skundėsi, kad Klepamas neįleido. Norėjo pasikalbėti su tavim.

Išsiblaškymą nuo Adamo veido kaip ranka nuėmė. Iš pradžių jis tapo tuščias, paskui užsitraukė plona baimės skraiste.

– Ir dar viena moteris skambino.

Adamas atsistojo ir žengė atbulas tuščio židinio link. Kaip žiemą, bet veltui, nes židinys jau nuo balandžio stovėjo šaltas.

– Prisistatė... Prisila, neatsimenu pavardės. Domėjosi, ar mes neturime kokių gyvūnų.

Adamas prišalo prie židinio.

– Pasakiau, kad yra paukščių, kuriuos lesinam parke. Ir dar Klepamo auksinės žuvelės. Daugiau nieko nelaikome.

Adamas atrėmė pakaušį į židinio atbrailą.

– Pamaniau, kad beždžionės gal geriau neminėti. Nes apie ją turbūt, kaip ten? Nepranešta? Bet ar reikia pranešti apie gyvūnus? Ar aš čia kažko nesuprantu? Gal galėtum paaiškinti?

Adamas atsakė ne iš karto, prikimusiu balsu.

– Pagal Vašingtono konvenciją visi laukiniai gyvūnai suskirstyti į tris grupes, atsižvelgiant į jiems gresiantį pavojų išnykti. Apie gyvūnus, patekusius į tuos sąrašus, formaliai turėtų būti pranešama Žemės ūkio ministerijos skyriui CITES, užtikrinančiam šios konvencijos nuostatų laikymąsi Anglijoje.

– Tačiau šį kartą, atrodo, nebuvo pranešta, – tarė Madlena.

– Ministerija paprastai kreipiasi į mus. Taigi kontroliuojančiai instancijai iš tiesų atstovauju aš.

– Šitai mane ir gąsdina, – tarė Madlena, – dėl to vos susilaikiau neprasitarusi tai Prisilai, žinai, o kas, jeigu šita, kaip jinai, kontroliuojanti instancija, pati nusižengia įstatymui, kas tada?

Ilgai trukusioje tyloje Adamą užplūdo mintys, bet ne apie tai, kuo grasino Madlena. Net ne apie šią nemalonią situaciją. Jis įsispitrijo į Madlenos asmenybę. Priešais esančioje moteryje ieškojo žmogaus, su kuriuo susituokė tik prieš septyniolika mėnesių.

– Ji pabus pas mus dar penkias dienas, – tarė jis. – Tik penkias. Ir dings.

Vartojantis alkoholį netenka natūralaus, organinio nuovargio jausmo. Pastaruosius mėnesius Madlenai vis sunkiau sekdavosi užmigti. Vis tiek šįvakar ji išgėrė dvi kofeino tabletes ir tris puodelius juodos kavos, kad užsitikrintų, jog neužmigs. Paskui atsisėdo laukti.

Dešimtą valandą į kiemą įvažiavo mašina. Pro langą ji matė, kaip Adamas išėjo pasitikti dviejų vyrų, ir tie, padedami Klepamo, dvi valandas iš mašinos į sodo svetainę nešiojo įvairių dydžių dėžes. Paskui mašina išvažiavo. Antrą valandą nakties pasirodė Adamas ir užlipo į savo kambarius. Davusi jam penkias minutes, Madlena nusekė paskui.

Kai įėjo, kambarys buvo tuščias, Adamas maudėsi. Ilgieji stalai palei sienas buvo nukloti dideliais popieriaus lakštais, ant jų stovėjo kolba su spirite plūduriuojančiomis didelėmis smegenimis.

Madlena buvo atjungusi savo protą prieš keliolika valandų, visus jos veiksmus dabar valdė kažkada dieną priimti sprendimai, todėl visai nepagalvojusi ji ištraukė didelį guminį kamštį ir pauostė skystį su instinktyviu smalsumu, verčiančiu alkoholikus zonduoti kiekvieną naują terpę, ieškant talpyklos.

Jos nosį pakuteno salsvas atstumiantis formalino kvapas.

Įkišusi kamštį atsitiesė. Apėmė ne neviltis, kad konservuota ne spirite. Bet baimė, kad tai beždžionės smegenys. Kad baigę tyrimus, jie atvėrė kaukolę ir jas išėmė.

Atsidarė vonios kambario durys ir įėjo Adamas. Pilku iš nuovargio veidu, raudonomis triušio albinoso akimis.

Sustojo. Pamatė ant kolbos uždėtą Madlenos ranką, atspėjo jos mintis, prisiminė vakarienę.

– Tai šimpanzės smegenys, – tarė jis, – iš instituto rinkinio.

Prisiminusi savo misiją Madlena žengtelėjo prie vyro ir apkabino jį.

– Aš visa nesava, – tarė ji. – Bet prieš eidama miegoti norėjau prie tavęs prisiglausti.

Ji iš tiesų atėjo šitaip stipriai, įtikinamai jo apkabinti. Nuo Adamo veido nuovargį šluote nušlavė. Kaip vėju buvo nupūstas prisiminimas apie vakaro nesantaiką. O Madlenos rankose, pirštų galiukams nuslydus per strėnas ir diržo segiklį, liko raktai.

Palaukusi dvidešimt minučių savo miegamajame, Madlena išsėlino užtamsintais kambariais, Adamo raktų ryšulėlyje rado sodininko darbo kambario ir sodo svetainės raktus, atsirakino ir įėjo.

Priešais narvą ir už jo kerojo dėžių, lempų ir instrumentų miškas, nekreipdama dėmesio Madlena skynėsi kelią. Ji žinojo, kad visa tai skirta beždžionei, tik niekada nebus panaudota.

Atrakinusi narvą sekundę pastovėjo tarpduryje žiūrėdama į žvėrį. Daugiau niekada jo nebematys, tad bandė įsiminti jo atvaizdą, palikti savo atmintyje išsiskyrimo nuotrauką.

Beždžionė valgė susikaupusi, egoistiškai, taip, kaip Madlena pati svajojo valgyti – pamiršus visus jutimus, išskyrus skonį ir kvapą, nepaisant etiketo, be baimės; ši drąsa nuo pat pirmo karto Madlenai skambėjo kaip klausimas, klausimas, dabar įgijęs žodžių apvalkalą: „Kokia tu iš tikrųjų nori būti?“, o jos širdis jau žinojo atsakymą: „Norėčiau – tam tikra prasme – būti tokia kaip tu“.

– Atėjau išleisti tavęs, – tarė ji.

Beždžionė atsistojo. Įrėmusi krumplius į žemę, atsistūmė ir ėmė tiestis, vis dar visomis keturiomis, paskui atsiplėšė, ištiesė nugarą, pakėlė galvą ir sukryžiavo rankas ant krūtinės.

Madlena suvokė, kad beždžionė kažkokiu nesuprantamu būdu ėmė mokytis iš žmonių. Bet vis tiek susijaudino. Akimirką jiedu stovėjo visai ramūs, vienas priešais kitą. Tada Madlena atsigręžė į grotas, atrakino jas, paskui žiemos sodo duris. Abu išėjo į parką.

Pūtė stiprus vėjas. Šaltu, tamsiai mėlynu dangumi, pro panašų į Pjero pilnaties veidą vėjas vaikė debesis. Beždžionė atlošė galvą tarsi norėtų atsigerti vėjo ir mėnesienos.

Madlena priėjo prie tvoros, pasistatė ant jos savo grafiną ir užsiropštė. Po sekundės šalia atsirado beždžionė.

Iki šios vietos Madlena buvo viską suplanavusi. Dabar parodys beždžionei, į kurią pusę bėgti, ir ta iškeliaus namo. Ji pati liks stovėti apšviesta mėnesienos, šypsosis graži, skruostu riedės ašara, ir bus išgerta išsiskyrimo taurė.

Madlena buvo poros metrų aukštyje. Pakėlusi ranką per sekundę paūgėjo iki šešiasdešimties metrų – iš tokio aukščio Gyvūnų namuose akimis buvo aprėpusi Londoną. Žvelgė į miestą ne kaip žmogus, bet

kaip paukštis.

Priešais plytintis paveikslas buvo jos vizija. Madlena pamatė, kad laisvės, kurią norėjo parodyti beždžionei, nebėra.

Iš Tauer Hamletso ji žvelgė į didmiestį, nusidriekusį iki pasaulio galo. Ir net žinodama, jog tai neįmanoma, jog net ši apgyvendinta akmenų plynė kažkur turi baigtis, ji suprato, kad begalybė yra jos esmė. Pats miestas ne toks svarbus, jis tik taškelis Žemės paviršiuje. Svarbiausia – miesto esmė, šiuolaikiškumas, pati civilizacija. Madlena išvydo, kad jai nėra pabaigos, kad ji apraizgiusi visą Žemės rutulį. Sėdinčiai šalia beždžionei nebėra *erdvės*. Bet kuris pasaulio zoologijos sodas, bet kuris gyvūnų draustinis dabar nebeperžengia civilizacijos ribų.

Kiekvienas žmogus – net taip menkai išsilavinęs kaip Madlena – įtiki svajone apie *terra incognita*, nežinomą, neištirtąjį pasaulį. Dabar, apšviesta negailestingos tikrovės, svajonė ėmė sklaidytis. Madlena suprato, kad jai ji pradingo amžiams. Nuo šios minutės ji nebekeliaus ieškoti aukso vilnos, Oparo brangakmenių, žemės gelmių, pažadėtosios žemės, prarastųjų horizontų, Eldorado, Atlantidos, Hesperidžių salos ar bent stebuklų karalystės.

Atsigręžė į beždžionę.

– *Erdvės* nebėra, – tarė ji. – Jei laisvė apskritai dar egzistuoja, tai tik viduje.

Pastarosiomis dienomis ji vis prisimindavo savo vaikystės troškimą, ne laimės vaizdinio, bet pačios laimės. Laimės ne sau – blaivioji Madlenos proto dalis neleisdavo atitrūkti nuo realybės, – o beždžionei. Buvo įtikėjusi, kad galės išgelbėti beždžionę, paleisdama ją į laisvę.

Dabar žlugo ir paskutinė viltis.

Nėra malonu atsisakyti vilčių ir svajų teikiamo saugumo jausmo: Madlena sudejavo kaip krabas eremitas, turintis palikti kiautą. Stipresnis žmogus tokioje situacijoje iš nevilties būtų rimtai pagalvojęs apie greitesnį nei alkoholis savižudybės būdą; vieną akimirką Madlena susiviliojo mintimi apie mirtiną šuolį.

Po sekundės noras dingo. Ne vien todėl, kad pamatė esanti ne tryliktame aukšte, o tik pora metrų nuo žemės, bet daug labiau dėl

kitos priežasties. Tiems *alter ego*, kurie per pastarąsias dienas atsirado šalia jos, mintis, kad viskas staiga baigsis, buvo nepriimtina.

Madlenai pasirodė, kad šalia jos ant tvoros įsitaisė dar viena moteris. Atsigręžusi ji išvydo Atsakomybę. Blyškią ir kartu fiziškai juntamą šalia būtybę, kaip mėnesiena, kaip vėjas ir žemės kvapas.

Madlena nučiuožė nuo tvoros, moteris ją nusekė, paskui nušoko beždžionė. Grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėję. Suėjus į narvą, Madlena užrakino duris.

– Dabar kitaip negu vaikystėje, – tarė ji. – Taip paprastai iš namų nebepabėgsi. Viskas daug sudėtingiau. Reikia daugiau laiko.

Ji žvelgė pro stiklą, į instrumentų peizažą. Matė anestezijos aparatą, vežiojamą staliuką, apkrautą matavimo prietaisais, baltą dėžę su rateliais didumo kaip dvigubas karstas, hidraulinę kėdę, prie kurios buvo prijungta tiek visokiausios aparatūros, kad ji savo elektroniniu tikslingumu panėšėjo į buitinę elektros kėdę.

– Jie ateis pas tave, – tarė. – Bus dar blogiau negu buvo.

Ištiesė ranką, beždžionė ją paėmė. Žvėries delnas buvo kastuvo dydžio, bet, Madlenos nuostabai, šilko švelnumo.

– Aš einu, – tarė. – Bet grįšiu tavęs pasiimti.

Ši ritualinė prognozė nebuvo vestuvinis pažadas ar Naujųjų metų linkėjimas. Pirmą kartą po dvidešimties metų Madlena davė priesaiką. Tarsi geriausias vaikystės draugas, nejusdama baimės, negalvodama apie ateitį, ji pasižadėjo būti ištikima.

9

Kai Madlena buvo maža, suaugusieji, manydami darą gera, nusitempė ją į Kopenhagos zoologijos sodą. Ten buvo galima pasižiūrėti į erelius žuvininkus kambarinių paukštelių narveliuose, plėšrūnus žvėryno garduose, hipopotamus plytelėmis išklijuotuose vonios kambariuose, žmogbeždžiones, kurios iš bežodžio protesto svaido savo išmatas į supančias grotas, o paskui puola ir pačios. Nuo tada ji nė karto nekėlė kojos ten, kur gyvūnai laikomi nelaisvėje. Dabar sekė Andręją Barden Londono zoologijos sodu, paskui tolyn, pro vartelius septynių metrų aukštumo lentų ir vielos tvoroje, dvejus metus supančioje statybų aikštelę prie Glosterio skersgatvio, kuri, išplėtus teritoriją iki Primrouzo kalvos ir Alberto terasos, greičiau kaip po dviejų mėnesių susijungs su Londono zoologijos sodu ir bus pašventinta naujuoju Londono Ridžento parko zoologijos sodu.

Madlena tikėjosi paties blogiausio. Nešėsi kartoninį, į vamzdį panašų dėklą, kuris galėjo būti ar bent turėjo atrodyti skirtas architektūros studentės brėžiniams (tam tikra prasme jame ir buvo brėžiniai), bet be jų, dėkle dar gulėjo pireksinė kolba, pripildyta iš ryto, o dabar netekusi trečdalio savo turinio. Žengdama pro duris, Madlena užmerkė akis, tik paskui iš lėto atsimerkė.

Tvieskė auksinė šviesa, tysojo ilgi žali šešėliai, oras atrodė gaivus ir vėsus kaip lietaus debesis iš šaltinio garų. Prieš akis driekėsi žolėta lyguma, jos pakraštyje Madlena įžiūrėjo didelį ežerą, prie kranto ganėsi lama. Saloje gėrė vandenį antilopė. Už ežero plytėjo miškas, vienas jo medis visas kirbėjo: tarsi didelių, lėtų, juodų paukščių kolonija jį buvo aptūpusios beždžionės. Vakaruose miškas susiliejo

su uolų virtine, ant jų viršūnės ką tik atsibudusių liūtų būrys tingiai rąžėsi saulės atokaitoje.

Nuo vaikystės Madlenos atmintyje zoologijos sodas buvo gyvūnų kalėjimas, nors ir apsodintas medžiais. Čia ji išvydo tropikų peizažą, į džiungles pereinančią savaną.

Tik tolimi kontūrai dangaus fone, tik viena kita betoninė užtvara, stiklo siena, asfaltuotas takelis išdavė, kad šis peizažas dirbtinis.

– Tokiu dienos metu, – tarė Andrėja Barden, – aš, atrodo, imu suprasti, kaip jautėsi Viešpats, šeštosios dienos rytą eidamas per sodą.

Madlena tuščiai bandė atsiminti pasaulio sukūrimo chronologiją.

– O kaip jis jautėsi? – paklausė ji.

– Ankstyvą rytą būna labai tyku. Niekas nedrumsčia minčių. Galėjo sau ramiai planuoti ateinančią dieną.

Jos įsitaisė ant akmenų baliustrados. Už nugaros žiojėjo dešimties metrų gilumo vandens griovio šlaitas.

– Jam nebuvo mūsų bėdų su privačia žemės nuosavybe. Ar konkurencija. Jų neturėjo nei seras Stemfordas Reflzas, praeitame amžiuje kilmingai publikai įkūręs Londono zoologijos sodą su keliais žemės keturkojų ir dangaus sparnuočių atstovais. Dabar viskas pasikeitė. Londono žemė, dirva, ant kurios sėdim, priklauso karališkajai šeimai. Tu neįsivaizduoji – niekas iš šalies negalėtų įsivaizduoti – kiek mes turėjom pereiti, kol išsinuomojom šitą plotą. Prieš ateinant į valdžią dabartinei vyriausybei, derybos vyko tik Didžiojo Londono taryboje. Paskui viskas pakriko. Turėjom derėtis iš vienos pusės su savivaldybe ir jos įgaliotiniais, Merilebouno ir Kemdeno apygardomis, su Londono apygardų asociacija, Londono asociacijos korporacija. Iš kitos pusės – su rūmų valdyba, atstovaujančia karališkajai šeimai sudarant nuomos sutartis. Iš trečios pusės – su vidaus reikalų ministru. Iš ketvirtos pusės – su statybos darbų vykdytojais, sudariusiais kontraktus su Alberto terasa. Ir dar dėl pinigų su iškeliamų gyventojų atstovais.

Ji atsiduso.

– Dabar viskas susitvarkė. Pirmąjį raundą laimėjom. Laukia pusfinalis. Atsidarę turėsime varžytis su safario parkais ir miesto turizmo pramogų vietomis. Dėl lankytojų ir finansavimo. Reikės išsiskirti iš

600 Amerikos ir Europos zoologijos sodų. Ir dar 800 pasaulyje. Reikės nuolat pateikinėti dokumentus apie veisimo, tyrimų ir informacijos platinimo rezultatus. Kad atitiktume Nykstančių Europos gyvūnų rūšių programą ir išsilaikytume CBSG, skirstančioje vertingiausius nelaisvėje laikomus laukinius gyvūnus ir sprendžiančioje, kuriam zoologijos sodui rūpintis kurios rūšies kilmės knyga. Per ateinančius dvejus metus tikimės gauti dešimties rūšių kilmės knygas. O per kitus dvejus – dar dešimties. Galėsime priimti 15 milijonų lankytojų per metus. Mūsų biudžete moksliniams tyrimams skirta 15 milijonų svarų. Prieš porą metų gavom Šv. Pranciškaus mišką veisimo centrui įkurti. Jo ir Vipsneido išlaikymas kainuos dešimt milijonų svarų per metus.

Apačioje uola neskubėdamas ėjo jaguaras. Priėjęs vandenį ėmė gerti.

– Tai gal iš gyvūnų pareikalaukit susimokėti už maistą ir būstą, – tarė Madlena.

– Norėdamas įrengti tokio dydžio zoologijos sodą kitaip ir negali. Jei Viešpats sumanytų iš naujo sukurti pasaulį, jis nebepradėtų nuo pat pradžios. Ir dviejų neturinčių kuo pridengti nuogybę žiūrovų būtų mažoka. Šiandien jis pirmiausia turėtų pradėti ieškoti pinigų. Paskui daug publikos. O paskui...

– O paskui turbūt viską mestų ir paliktų žvėris ramybėje, – tarė Madlena.

Galėjo patylėti. Vos prieš savaitę nebūtų nė žodžio pasakiusi. Bet už jos ant akmenų baliustrados sėdėjo Prisila. Tik jaguaras, pastebėjęs trečią pokalbio dalyvę, įsmeigė atidų žvilgsnį.

Andrėja Barden atsistojo. Ėmė eiti artyn Madlenai pažįstamais lengvai slystančiais, pusrutulio formos žingsneliais.

– Pasirodo, mes mėgstam laisvę, – tarė ji. – Didžiąsias platumas. Nepaliestą, rojaus gamtą, apie kurią mums skaitydavo vaikystėje. Vaikiškas knygeles sugebėdavom įkąsti? O gal filmukus žiūrėjom?

Ji mostelėjo į jaguarą.

– Ar žinai, kas jo laukia pelkiniuose vakarų Brazilijos miškuose? Žinai, koks didžiųjų kačių likimas? Jų ir kitų laukinių gyvūnų? Jiems skirtas kančias tegalime įvertinti statistiškai. Trys iš keturių jauniklių

nugaišta visai maži. Iš išgyvenusių pirmuosius metus kas antras tesulaukia brandos, kiti žūsta. Vienas iš aštuonių suspėja susiporuoti, retai daugiau kaip kartą. Paskui dvesia iš bado. Arba iš troškulio. Arba juos suėda kitas jaguaras. Arba persmeigia elniakiaulė, žaizda užsikrečia, mėsinė musė padeda į ją savo lervų, tos prasiskverbia pro raumenis ir apipuola smegenis, paskui...

– Gana, – nutraukė Madlena.

– Viešpats šito nenujautė, šeštąjį rytą jis dar tebemanė, kad viskas einasi kaip iš pypkės. Bet pamažu ėmė suprasti – dauguma elgsenos tyrėjų mąsto lėtai – kad jo sukurtasis pasaulis yra kančių gaminimo fabrikas. Kad jaguaras reikalingas tam, kad iš paskutiniųjų įtempęs visas jėgas, iškęstų tam tikrą dozę skausmo ir išliktų gyvas lygiai tol, kol suspės susiporuoti.

– Tai jis bent jau patiria meilę prieš mirdamas, – tarė Madlena.

Andrėja Barden išsiviepė.

– Kas jau taip, tai taip, – tarė. – Galiu papasakoti. Jaguarai juk šiaip gyvena po vieną. Atėjus laikui, žvėris užuodžia kvapius pėdsakus, ima jais sekti, verčiamas vidinio, cheminio, nesuprantamo postūmio. Seka seka ir staiga susiduria su kitu plėšrūnu. Nepažįsta jo, savo veidrodinio atspindžio, nes neturi savimonės. Jam pasirodo, kad iškilo mirtina grėsmė. Nori bėgti šalin – abu žvėrys nori bėgti – bet negali. Genetinis gėdos stulpas tvirtai laiko juos pririštus. Atsukusi nugarą patelė prisispaudžia prie žemės, patinas užšoka ant jos ir dantimis įsikerta į sprandą. Žinai kodėl? Gal taip išreiškiama aistra? O gal meilė? Pasakysiu tau kodėl. Dėl vienos tokios aiškios priežasties, kad net zoologai ją suprato. Todėl, kad jei jis jos stipriai nelaikytų, ši iš savo beprotiškos baimės atsisukusi jį užmuštų. Paskui jis ją apvaisina. O tą akimirką, kai patinas išėjęs paleidžia patelę, visos jaguarės, visos gepardės, visos tigrės, visos katės visame pasaulyje padaro tą patį instinktyvų judesį. Žinai kokį? Žinai, kaip jos atsidėkoja už sueitį? Ištiesusios kaklą, užverčia galvą. O paskui iltimis pabando perplėšti jo kaklo arterijas.

Moterys trypčiojo nesitraukdamos viena nuo kitos nė per žingsnį. Jaguaras su Prisila sekė jas akimis.

– Jūs neklausėt paties jaguaro, – tarė Madlena. – Ir puikiai jausdamasis juk gali atrodyti kenčiąs.

– Kiekvieno katino penis turi tokių užkartų. Ištraukiant tos užkartos išdrasko patelės vidų. Skausmas sukelia ovuliaciją. Šitaip – per skausmą – gamta užsitikrina didžiausią apvaisinimo ir giminės pratęsimo tikimybę.

Madlena žvelgė pro šalį.

– Bet vis tiek, – tarė ji, – niekas nežino... kaip...

Andrėja Barden atsirėmė į akmenų tvorelę ir įbedė žvilgsnį į jaguarą. Jos veidas švietė nesutrikdoma prasmės pilnatve lyg motinai stebint vaiką.

– Aš nė kiek neabejoju, – tarė ji, – kad geriausi zoologijos sodai gali duoti gyvūnams beveik tą patį kaip gamta. Maistą, šviesą, sąlygas daugintis. Ir kartu šiek tiek sumažina jų kančias.

Prisila davė Madlenai ženklą.

– O kaip beždžionė?

Andrėja Barden atsakė užuolankomis.

– Vos prieš keletą metų, – tarė ji iš lėto, – pavojingiausia zoologijos sodo vieta visi laikė baltųjų meškų voljerą. Jų storas kailis ir rudos akys viliote vilioja žmones kišti ranką paglostyti nugaros. Tačiau užtenka vieno kepštelėjimo, ir rankos iki alkūnės nėra. Dabar man jau ėmė rodytis kitaip. Dabar aš manau, kad pavojingiausias voljeras yra štai tas.

Madlena nusekė jos žvilgsnį. Virš džiunglių su beždžionėmis, kitoje Princo Alberto gatvės pusėje, kilo pilki Gyvūnų elgsenos tyrimų instituto kontūrai.

– Akademinis voljeras.

Ji mostelėjo į parko pusę.

– Olbanio gatvė. Čia gyvena valstybės tarnautojų grietinėlė. Namas į namą su finansų pasaulio aukštuomene. Politinės ir ekonominės valdžios vištidė. Griežčiausia gyvūnų pasaulyje kapojimosi tvarka. Prasčiausias santykis tarp kūno ir smegenų dydžio. Tikri povai stoja į trumpą kruviną kovą, o paskui gyvena apgaulingai taikiai, valdomi nugalėtojo. O čia muštynės ir idiotizmas be jokio galo. Viena ranka remia Pasaulio žvėrių fondą, o kita pardavinėja

ginklus ir tropikų medieną. Šitie patys nutraukė Londono zoologijos sodo finansavimą ir išmarino jį – narvuose žvėrys ėmė dvėsti iš bado. Kol mes... neįsikišom. Ir šitos simpatiškos draugijos nariai spręs, kam būti naujuoju direktoriumi, po dviejų mėnesių sujungus į vieną du Londono zoologijos sodus.

Andrėja Barden padarė pauzę. Kažkur čaižiai, nutrūkstamu džiunglių balsu klyktelėjo paukštis.

– Šitos pareigos suteiks didžiausią valdžią zoologijos pasaulyje. Aš manau, kad išrinks tavo vyrą. Beždžionė jam padės gauti net paskutinių abejojančiųjų pritarimą. Nes, matai, negana būti protingesniam už visus kitus kartu sudėjus. Negana parašyti 40 straipsnių ir tris knygas penkiomis kalbomis. Pretenduoja žmonės iš viso pasaulio. Rinkimai bus slapti ir užkišti kyšiais. Bet jeigu Adamas tris savaites anksčiau už kitus pats vienas ištirs beždžionę, niekas jo nebepralenks. Todėl ji ir yra pas jus. Ten jai visos sąlygos. Mes truputį nusižengėme konvencijai. Kad ateityje jos būtų laikomasi daug labiau.

– Adamas sako, kad tai mažoji šimpanzė, – tarė Madlena. – O kaip tu manai?

Andrėja Barden kiek padvejojo.

– Aš ne zoologė, – pasakė.

Paėmusi Madleną už parankės, vedėsi tolyn. Madlena sustojo. Kažkas – ji pati ar Prisila – ištiesusi ranką įsikibo į Andrėją.

– Kodėl Adamas?

Andrėja Barden bandė ištrūkti, bet savo gniaužtuose ją laikė Prisila, pratusi tampytis su mėsinės kabliais ir 500 kilogramų jaučių skerdienom.

– Adamui, – tarė Madlena, – gyvūnai patinka todėl... kad jie nieko negali jam padaryti. Todėl, kad jis už juos viršesnis. Bet jis jais nepasitiki. Adamas nepasitiki jokia gyva būtybe. Net manimi.

Prie Madlenos ir Prisilos prisijungė trečia moteris, nematoma, dar bevardė, bet visai kitokia nei pati Madlena. Keistai, neslepiamai atviras žmogus. Dabar kalbėjo ji.

– Net kai mes būname labai artimi, kai, rodos, viskas pasikeis, jis nepaleidžia. Jis bijo, kad aš... atsigręšiu ir išdraskysiu jo arterijas. O

dabar dar blogiau nei anksčiau. Kažkas su ta beždžione. Jis labai bijo. Jis labai pavojingas.

Andrėja Barden pakėlė galvą. Trumpą akimirksnį jos veide švietė nuoširdumas.

– Į internatą patenkama tarp ketverių ir septynerių metų, – tarė ji. – Tai visiškai įprasta mūsų klasei. Laikoma geriausiu iš visų įmanomų būdų pradėti gyvenimą. Sportas, menas, literatūra, keturios užsienio kalbos. Puikios buities darbų ir šeimos biudžeto tvarkymo pamokos mums, mergaitėms. Gauni viską. Išskyrus meilę. Dešimt metų. Paskui jau vėlu. Likusį gyvenimą gyveni kaip kareivis fronte. Giniesi. Nes niekas kitas tavęs nesaugo. Kaip Čerčilio prisiminimuose. Laiške mamai iš Afganistano. Rašytame per pertrauką naikinant drėkinimo įrenginius. Apie laiką Sandhurste. Jis vadina save griuvena, rąstu. Neišdrįso pasakyti tiesiai. Todėl ir nusprendžiama neturėti vaikų. Nes aišku, kas jų laukia.

Akimirką moterys tapo labai artimos – taip atsitinka trumpam nusimetus asmenines kaukes. Paskui Andrėja Barden nusipurtė silpnumą.

– Tu atvykėlė, – tarė ji. – Ir niekada šito nesuprasi. Vis dėlto Adamas yra liūtas. Jis ambicingas, turi savo stilių, sugebėjimų dirbti ministerijose, direkcijose, universitete. Jis gali vadovauti zoologijos sodui išvengdamas vidaus nesutarimų. Atmušęs išorinius priešus gali pasodinti į vietas. Jis pažabojo gamtosaugininkus ir Karališkąjį britų architektūros institutą. Už tai reikia jį gerbti. Ir tau, ir man.

– Aš už jo ištekėjau, – tarė Madlena. – O santuoka – ne zoologijos sodas.

Moterys žvelgė viena į kitą. Kitomis aplinkybėmis Madlena būtų nukreipusi akis, bet kartą ji atlaikė Erazmo žvilgsnį. Nusileisti teko Andrėjai Barden.

Jos priėjo vartelius. Įžengė į Londono zoologijos sodą. Darbo diena buvo prasidėjusi, vaikštinėjo pirmieji lankytojai.

– Aš dar truputį pabūsiu, – pasakė Madlena. – Gal suprasiu, ką Viešpats vėliau galvojo tą dieną.

Andrėja Barden tebestovėjo.

– O kaip dėl tų laikraščių? – paklausė.

Kaip ir visos patelės, Madlena troško laimingos pabaigos. Kiekvienas išsiskyrimas turįs būti aiškus, šiltas ir liūdnas. Atrodė, kad šįkart taip ir baigsis, Madlena buvo pasirengusi taikytis. Tačiau už jos stovėjo dar dvi moterys, ir jai reikėjo atsakyti už visas.

– Pasimatymas atidėtas neribotam laikui, – tarė ji. – Bet neatšauktas.

Likusi viena ji ėmė eiti per sodą dairydamasi telefono būdelės. Pamačiusi atsisėdo ant baliustrados prie skruzdėdų, pampos kiškių ir guanakų voljero, išsitraukė kolbą, palinkėjo žvėreliams sveikatos ir išgėrė. Pakėlusi akis į instituto langus, bandė rasti Adamo kontorą.

Žinojo, kad laukia daug darbo. Kad jos padėtis dabar tokia, kokia būtų buvusi rojuje Ievos, jei ši, tik sukurta, būtų pajutusi Viešpatį per daug užsimojus ir nusprendusi jį sustabdyti. Ir Ieva būtų sutrikusi nuo rūpesčių kaip dabar Madlena. Nes paslaptingasis Andrėjos Barden ir Adamo sumanymas artėjo prie pabaigos.

Madlena nuėjo prie telefono. Surinko tiesioginį Adamo sekretorės numerį. Ta atsiliepė.

– Klausau.

– Čia aš, – tarė Madlena. – Jis yra?

– Tuoj sujungsiu.

Madlena pakėlė galvą į pilkąjį pastatą. Apėmė silpnumas. Skambino įsitikinusi, kad Adamo nebus, kad jis ir šiandien liko namie, sodo svetainėje.

– Klausau.

– Čia aš.

Net ir gerai nepažindama sekretorės, Madlena tvirtai žinojo, kad ši nepadėjo ragelio. Nuo alkoholio ir ankstaus ryto jos balsas gergždė kaip paplūdimio žvyras. Bet traškesys nesukliudė Adamui atpažinti žmoną. O sekretorė klausėsi Prisilos iš skerdyklos.

– Norėjau išgirsti tavo balsą, – tarė ji.

Adamas suniurnėjo meiliai ir saldžiai. Madlena bandė galvoti. Reikia įsigauti į institutą jo nepastebėtai. Reikia, kad jis jokiu būdu neišeitų iš savo kontoros.

– Noriu tave paliesti.

– Hm.

Ji suprato Adamo leidžiamus garsus. Žinojo, kad jam atsirado erekcija.

Apsidairė. Pro šalį žingsniavo grupelė pensininkų, nešinų žemės riešutais beždžionėms.

– Turiu pasakyti tau kai ką negražaus, – geržgė toliau. – Paskambinsiu po penkiolikos minučių, gerai?

Ji išgirdo, kaip padažnėjo Adamo kvėpavimas. Aistra visada pralenkia protą. Adamui nė į galvą nešovė pasiteirauti, kodėl pokalbis nutraukiamas dabar.

– Būsiu prilipęs prie telefono, – tarė jis.

Madlena padėjo ragelį.

Beveik bėgte ji pasileido prie pagrindinio įėjimo, pakeliui pašiaušė ant viršugalvio plaukus, užsidėjo saulės akinius, užsimetė lietpaltį. Prie šaligatvio stovėjo sunkvežimis su šuns atvaizdu ant durelių. Jame nieko nebuvo. Įėjusi vestibiulyje prie budėtojos stalo išvydo mašinos vairuotoją: terjeras urzgdamas varė jį lauk. Madlena išsikvietė liftą ir pasiskubino praeiti duris, už kurių sekretorė su Adamu laukė jos skambučio.

Veterinaro kontora buvo tuščia. Madlena atsisėdo laukti. Turėjo dešimt minučių.

Jis pasirodė po penkių. Nešinas puodeliu arbatos ir karšta bandele.

– Atsiprašau, – tarė Madlena.

Gydytojas atsisėdo.

– Galite čia apsigyventi, – pasakė. – Paprašysiu, kad atneštų lovą.

– Aš daugiau nepažįstu nieko, ko galėčiau klausti, tik jus, – tarė Madlena.

Savas balsas, be švokštimo, jai suskambėjo nauja, beveik nuoširdžia, dar nepažįstama gaida.

Gydytojas palinksėjo.

– Mėgstu kompaniją prie rytinės arbatos. Čia niekas su manimi nebesišneka.

– Kodėl?

Tas pamąstė.

– Gal aš kvailėju nuo senatvės. Matyt, ateina nauji laikai. O aš priklausau seniems. Gal dėl kokių kitų priežasčių. Ką galėčiau pasiūlyti?

Madlena nusiėmė saulės akinius.

– Stipraus alaus neturėtumėt?

Gydytojas atidarė už nugaros stovintį šaldytuvą ir pastatė priešais Madleną butelį su stikline.

Ši įsipylusi išgėrė. Paskui atidarė dėklą, kolbą padėjo ant stalo ir iškratė šūsnį baltų lapų. Tai buvo vakar prie beždžionės narvo jos matyti įrenginiai. Piešta iš atminties, bet ne akių pieštuku. Juodu tušu, anksti ryte, kol dar buvo blaivi.

Ji padavė gydytojui pirmąjį piešinį, vaizduojantį dvigubą karstą ant ratukų ir elektros kėdę.

– Smegenų skenavimas, – pasakė gydytojas. – Aparatūra smegenims skenuoti.

– Kaip ji veikia?

Jis palingavo galva.

– Ši technika priklauso naujiesiems laikams, – tarė.

Madlena padavė jam kitą piešinį.

– Miego matuoklis. Tiesiai po mumis tokį turi. Miego tyrimų skyriuje. Šitas naudojamas didesniems gyvūnams. Pririšę žvėrį, įjungia srovę. Kai tas užmiega, nuo svorio jėgos jam nusvyra kuri nors kūno dalis: ranka, straublys, kaklas. Tada jį nukrato, kad atsibustų. Matuojama, kiek laiko gali išbūti be miego. Tokie bandymai buvo labai populiarūs. Įrodyta, kad žvėrims miego nereikia. Tačiau pačių gyvūnų nepavyko tuo įtikinti.

Madlena padavė du paskutinius piešinius.

– Šitos dėžės – kliūčių ruožo dalys. Čia, kiek suprantu, šachmatų lentos.

Jis paėmė dar vieną lapą.

– Stimuliacijos simuliatorius. Tiesiai iš neuroetiologijos instituto, dviem aukštais žemiau. Jie mano, kad gyvūnai nejaučia skausmo. Iškėlė mintį, kad, kol žvėris neprabils taisyklinga anglų kalba ir nepasisakys, kad jam skauda, laikyti jo kankinamu netikslinga.

Jis pažvelgė į Madleną.

– Šita įranga atliekami visapusiški didelių gyvūnų tyrimai. Ar skerdyklos ėmėsi tirti elgseną?

– Kokie tyrimai? Kokios elgsenos?

– Manyčiau, kad intelekto. Kaip susidoroja su užduotimis. Šiaip jau tai palyginti žiaurūs metodai. Pavyzdžiui, iš Gyvūnų procedūrų komiteto gauti leidimą miego mašinai naudoti dabar labai sunku. Bet turbūt bandymas skubus?

Madlena susirinko popierius.

– Ar negalėčiau pasinaudoti telefonu? – paklausė ji.

Gydytojas mostelėjo ranka jo pusėn.

– Jis jūsų. Galit išsinešti, jei norit. Man kitais metais į pensiją. Vis tiek niekas nebeskambina.

Madlena surinko Adamo numerį. Sekretorei prireikė kelių sekundžių susitvardyti, kad galėtų sujungti.

– Tu viena? – paklausė Adamas.

– Visiškai.

– Apsirengusi?

Madlena pašnairavo į gydytoją.

– Ne, – tarė. – Visai ne.

Prislopinęs balsą, Adamas šnypštelėjo.

– Jis styro kaip nulietas.

Madlena apsidarė ieškodama įkvėpimo. Padėtis komplikavosi. Akys užgriebė dantų schemų eilę gydytojui už nugaros.

– Galima liežuviu apčiuopti? – tyliai tarė.

Ragelyje suinkštė.

– Aš... tuoj ateisiu, – tarė Madlena. – Dedu ragelį.

Pastūmusi telefoną, susirinko piešinius.

– Kaip jūsų alergija? – paklausė gydytojas.

– Ačiū, jau geriau.

– Aš skambinau į Skerdyklų tyrimų centrą. Ten jūsų niekas nėra girdėjęs.

Madlena giliai įkvėpė.

– Pamiršo. Mane žmonės pamiršta tik uždarius duris.

– Peržiūrėjau visus aplinkraščius, net pusės metų senumo. Nepranešama apie jokias didžiųjų beždžionių ar į jas panašių gyvūnų vagystes.

– Jūs tikras auksas, – tarė Madlena.

– Gandų visada visokių sklando. Per pastaruosius dešimt metų porą kartų buvo šnabždamasi apie parduodamą nežinomos rūšies beždžionę, kažkokį primatą. Mes, savaime suprantama, juodojoj rinkoj nesilankom. Be to, buvo aišku, kad tai neįmanomas dalykas. Po Vu Kvango jaučio nebėra neatrastų ir neaprašytų didžiųjų žinduolių. Ten būta sukryžmintos žinomos rūšies beždžionės.

Madlena išėjo į koridorių ir svirduliuodama pasileido bėgti pro Adamo kontorą.

Kontoros durys atsivėrė, išėjo sekretorė. Net Madlena aiškiai matė, kad ši paprastai tiksliai ir šaltai pasverianti kiekvieną judesį moteris dabar išpuolė vedama vien nenumaldomo noro išlieti pasipiktinimą. Koridoriuje priešais save išvydusi Prisilą, ji prisispaudė prie sienos.

Madlena nusišypsojo visa burna ir lengviau atsikvėpė, kad susidūrė ne su Adamu. Savo šypsena norėjo pasakyti, jog turime nepaisyti laikinų nesutarimų ir būti geri vieni kitiems. Tada nuėjo tolyn.

Atsidūrusi lifte ji pirmiausia nusileido į rūsį, bet iš antro karto pagaliau pataikė į vestibiulį. Pajutusi, kad užteks jėgų paieškoti dar vieno siūlo galo, nužingsniavo prie budėtojos stalo.

– Laukiu mašinos, – tarė. – Tas vyras, kur čia pirma stovėjo, gal vairuotojas?

Terjeras sukando dantis.

Madlena padėjo ant stalo dėklą. Moteris nužvelgė jį bejausmiu žvilgsniu.

– Čia ypatingos skubos smegenų skenogramos, – tarė Madlena. – Jų laukia ministrai ir princai. Gyvybės ar mirties klausimas. Jeigu leidote jam išvažiuoti be manęs, rytoj būsit tokia bedarbė, kad jums neduos net jūros vėplių mėžti.

Moteris pasvėrė nesiliaujančio akiplėšiškumo privalumus ir trūkumus.

– Ten buvo šlavėjas, – galiausiai prabilo ji. – Norėjo patraukti direktoriaus mašiną. Klausė, kieno jinai. Norėjo po ja iššluoti. Suprantama, parodėm jam duris.

Madlena išsitiesė, susvyravo ir mirktelėjo.

– Taip tokiems ir reikia, – tarė.

Išėjus į saulę, ėmė slopti alkoholio sukeltas svaigulys, apėmė ekstazė. Niūniuodama, nesirinkdama kelio, linksmai patraukė per mielą ir džiugų pasaulį. Mintyse skriejo zoologijos sodo statybos, Andrėja Barden, būsimos ir paliktos svajos, nematytos ir nepažįstamos draugės, Adamo erekcija, miego mašinos brėžinys ir vien biologiškai nepaaiškinamas noras veikti.

Praėjo sunkvežimį su šunimi ant durų. Aukštoje vairuotojo kabinoje sėdėjo išmestasis šlavėjas – lyg koks apimtas nevilties bejėgis pasakos jaunuolis, kuriam padėti tuoj pasisiūlys ragana.

Pasistiebusi Madlena atidarė mašinos duris ir įsiropštė vidun. Įsitaisė šalia Džonio, atsidarė dėklą, išsitraukė kolbą su paskutiniais mililitrais degalų, atsikimšo.

Džonis nė nekrustelėjo.

– Ką pasakysi? – galiausiai tarė.

– Ieškau, kas iššluos man gatvę, – tarė Madlena.

Gurkštelėjusi iš kolbos padavė ją Džoniui. Tas pauostė ir nedrąsiai lyžtelėjo. Iš pradžių jo akys paplūdo ašaromis, paskui pagarba.

– Čia spiritas, – tarė.

Madlena nusiėmė saulės akinius. Tik dabar pastebėjo ant gulto už vairuotojo sėdynės tupint sugipsuotą Samsoną.

– Žinau, tu jo žmona, – pasakė Džonis.

Madlena išsišiepė. Šypsniui tebešviečiant ėmė ristis žemyn.

Tai tetruko akimirksnį. Atsargos baigėsi, raketa sumažino greitį, stabtelėjo ir išmetė ištuštintus bakus. Paskui lyg akmuo bloškėsi stačiai žemyn.

Madlena pravėrė duris, pro kurias įlipo, pasilenkė. Ant šaligatvio stovintys žmonės, pamatę jos veido išraišką, pasitraukė toliau. Išskyrus vieną. Adamo sekretorė, matyt, išėjusi pietauti, dar vis išbalusi ir sukrėsta, tarsi įaugo žemėn. Madlena pradėjo vemti. Sekretorė ėmė trauktis atatupsta.

Madlena būtų iškritusi, bet ranka, kadaise prilaikiusi antilopes ir begemotus, apvijo ją ir įtraukė atgal į mašiną. Džonis padavė didžiulę mėlyną išlygintą ir sulankstytą nosinę ir termosą.

– Pagerk, – tarė, – čia vanduo.

Madlena puolė godžiai gerti. Iš švarko kišenės išsiėmusi saują vitaminų B, susižėrė į burną, užgėrė.

Džonis užvedė mašiną, nuvažiavo nuo kelkraščio.

Madlena toliau ritosi savy vis didėjančiu greičiu. Priekyje kelią užkirtęs laukė šleikštulys, o dar giliau – palaikų pilnos katakombos, žmonių nepagrįstai perdėtai vadinamos pagiriomis. Gedėti ji nebeturėjo jėgų. Tačiau žvelgė vis dar isteriškai aiškiai, visai taip, kaip prieš pat pakrinkant protui.

– Štai kodėl Bovenas kalbėjo apie šunį, – tarė ji. – Tu vežei beždžionę.

– Ji pabėgo, – tarė Džonis, – man taip dar nėra buvę. Aš juk net nežinojau, kad jinai čia atlindo.

– O kaip tu ją paskui susekei?

Džonis pabarbeno per radiją.

– Policijos dažnis 148 Mhz, – tarė, – veterinarijos policijos – 146 Mhz.

Madlena niekada nebuvo susidūrusi su darbininkais kitokiomis nei iš anksto griežtai nustatytomis sąlygomis. Patenkinę materialinius jos gyvenimo poreikius, po kiek laiko jie ateidavo išnešti atliekų. Ji tuos žmones užsisakydavo, priimdavo, įsileisdavo ir išleisdavo, elgdavosi perdėtai mandagiai, baimindamasi ir nesuprasdama, giliai savy jausdamasi esanti absoliučioje jų valdžioje, nes pati nebūtų pajėgusi perrašyti draudimo, išsikasti nutekamojo šulinio ar išsikepti

riestainio. Išsikvietusi taksi, ji visada lipdavo į galą. O dabar sėdėjo Džoniui šalimais. Pati sukurstė jį važiuoti. Iš anksto nenusitarusi dėl kainos.

Kilus abejonei, visos gyvos būtybės griebiasi įprastinių elgesio modelių.

– Aš tau skolinga, – tarė ji.

Džonis papurtė galvą.

– Kiek?

Džonis ir vėl papurtė galvą.

– Pinigų man nereikia, – tarė.

Madlena išpūtė akis lyg pamačiusi neregėtą žvėrį: tarį ar mažąjį tapyrą. Žmogus atsisako pinigų!

– Tai ko tau reikia? – paklausė ji.

Džonio veidą ir kūną užliejo jausmų banga, tačiau nė vienam iš jų apsakyti neatsirado žodžių. Madlena suprato, kad šalimais sėdintis vyras kaip ir ji pati nežino, ko ieškąs, bet kad jis – kaip ir ji pati – yra įsitikinęs sekąs teisingomis pėdomis.

– Norėčiau pamatyti ją dar kartą, – tarė jis.

Kurį laiką jiedu važiavo tylėdami, abu jusdami šitoje pačioje kabinoje pabuvusią beždžionę.

– Aš pasižadėjau jai padėti, – tarė Madlena.

Džonis linktelėjo.

– Aišku.

– Tik nežinau kaip.

– Aš vežiau visus, – tarė Džonis. – Rujojančius žirafų patinus. Antilopes. Kurios miršta, vos įtarusios, kad jos nebe Afrikos savanose.

Jis sustabdė mašiną. Tik dabar Madlena pažino rajoną. Iki Mombasos dvaro tebuvo ranką ištiesti. Apsidairiusi išlipo.

– Galėčiau tau padėti, – tarė Džonis.

Madlena pažvelgė jam į veidą. Patikėti nepažįstamu, neaiškios socialinės padėties žmogumi neįmanomas dalykas. Bet ji buvo ne viena. Skausmingai aiškiai juto, kad migloje už nugaros pasislėpusioms draugėms Džonis patinka.

– Pasistatysiu čia mašiną, – tarė jis. – Aš joje gyvenu.

Padavė jai dėklą.

– Pasakyk patinui, kad... kad mudu su Samsonu atleidom jam už tai, ką jis padarė Samsonui. Jis juk neturėjo kitos išeities.

Madlena uždarė duris, apsisuko ir neatsigręždama nužirgliojo namo.

10

Madleną pažadino šviesa, variklio burzgimas ir kažkokios skolos kažkam jausmas.

Buvo antra valanda nakties, bet triukšmas nestebino. Per pastaruosius mėnesius Madlenos galvoje buvo nutiestas šešiajuostis greitkelis, tampantis ypač judrus naktį, be visa ko, dar apšviestas ragenoje iš vidaus besiplaikstančių mirguliuojančių žibintų. Prie šio šviesos ir garsų pragaro ji jau turėjo laiko priprasti. Trikdė tik tai, kad pojūčiai šįkart ėjo iš lauko.

Madlena atsistojo prie lango. Blyškiai šviečiant darbo lempoms, kieme plušėjo pustuzinis vyrų – jie turėjo stipriai įtvirtinti ir visiškai atskirti sodo svetainę. Per dvi pražiūrėtas valandas ant langų atsirado plieninės grotos, buvo pakeistos durys, o iš priestato į kiemo pusę penkių metrų aukštumo vielinė tvora su trimis izoliuotais elektros laidais viršuje atitvėrė nedidelę aikštelę. Paskui visi išvažiavo.

Madlena atsigulė, bet užmigti nesisekė, tad ir vėl atsikėlė. Ėmus aušti, išvydo Adamą, pasitinkantį tris vyrus. Užsimetę chalatus, jie užsidarė sodo svetainėje. Neilgai trukus prisijungė Klepamas.

Visą rytą, kol pamažu visai prašvito, pasitelkusi alkoholį Madlena kovojo su vakarykščiais apsinuodijimo spiritu padariniais. Pirma pradžia, atrodo, pavyko.

Kitas tris paras Adamas su keturiais savo pagalbininkais teišlįsdavo užkąsti, į tualetą ir snūstelti valandą kitą ant sofos ar krėsle. Visą tą laiką Madlena tolygiai, nesustodama gėrė. Iš pradžių norėdama numalšinti viduje kilusią sumaištį, nepavykus – bandydama užmigti,

bet kai ir tai nepasisekė, ji nesiliovė gerti, kad neužeitų pagirios ir kad neišsiblaivytų.

Namo gyventojai per šias tris paras tapo kažkuo panašūs į žvėris. Ne viena Madlena, bet ir visi penki vyrai. Pirmą kartą išėję, jie nusiprausė ir persirengė. Bet kitą kartą, tepraėjus dvylikai valandų, nenusivilkę pilkų darbo chalatų, patraukė tiesiai į virtuvę ir netardami nė žodžio valgė. Paskui visai pamiršo, kada laikas valgyti. Kartais pasisiųsdavo ką nors atnešti sumuštinių, kartais ateidavo dviese ar trise ir, pasiėmę po gabalą mėsos, vos atsisėdę užmigdavo, o nusnūdę porą valandų grįždavo prie darbo. Po paros išsitrynė jų socialiniai skirtumai. Matydamas šiuos vyrus plūstantis ar nudribus miegant, joks pašalinis nebebūtų galėjęs atspėti, kuris čia darbininkas, kuris tarnas, o kuris – būsimas prestižiškiausio pasaulio zoologijos sodo direktorius.

Jie pradėjo darbą švytėdami moksliniu optimizmu. Vis labiau svaigdama Madlena matė, kaip per tris paras tas optimizmas iš pradžių ėmė slopti, paskui virto pykčiu, vėliau neviltimi, o galiausiai panika.

Adamas kas dvidešimt valandų atsvirduliuodavo į savo miegamąjį, Madlena atlįsdavo poruotis, paskui kartais šiek tiek pasnausdavo. Šitame kambaryje trečiosios dienos naktį ji nubudo iš baisaus sapno, bet neilgai trukus prasidėjo kitas – Madlena suprato, kad jos organizmas tuoj suirs.

Alkoholis sunaikino jos skysčių atsargas. Išleido ląstelių serumą, susiskaidė, suparalyžiavo inkstų šlapimo reguliavimo funkcijas ir užteršė likusius kanalus po skilimo susidariusiais amonio junginiais. Madlena aiškiai pajuto, kaip dunktelėjo širdis, apsunko kepenys, pavojingai apmirė žarnos. Prie organizmo katastrofos ėmė dėtis skraidantys sapnų ropliai, didžiuliai, balti, venerologiniai girtų košmarų varliagyviai.

Išsiropštusi iš lovos, priėjo prie lango. Dylančio mėnesio šviesoje išvydo beždžionę. Prižiūrimas Klepamo, patinas išėjo į aptvarą, lėtai apėjo ratą. Įsuptas į maršką, veidą dengė šešėlis, jis šlitinėjo, išsekęs labiau už visus penkis vyrus kartu sudėjus.

Ir vis tiek Madlena pamatė – kad ir ką jie ten bandė iš jo išgauti, jiems nepasisekė.

Daugiau žvėris nebevaikščiojo, dingo pastate, o Klepamas užrakino duris.

Madlena apžvelgė lango rėmus, parką, žvilgsniu perbėgo miestą. Iš vaikystėje nugirstų pokalbių ji turėjo susidariusi apytikrę ir nemaloniai nuteikiančią nuomonę apie pramoniniam perdirbimui auginamų gyvulių padėtį. Žinojo, ką reiškia žodžiai savaiminis kaulų lūžis, užkritęs liežuvis, somatotropinis hormonas, šlapimo gėrimas, kandžiojimasis prie lovio, kapojimasis, poravimosi monotonizavimas. Dabar šiuose žodžiuose pamatė save. Siūbuodama kūrė savo ir miesto atspindį gyvūnų pasaulyje. Jos vidus ištuštėjo, tarsi būtų įsiurbusi Adamo įšvirkštą tuštumą. Prisiminė, kiek kartų net nebandė prieštarauti, kiek progų neišnaudojo. Apėmė kaltės jausmas. Ne sąžinė slėgė, ne moralinė skolelė, ne smulkmė, bet savižudžio kreditas. Savo pačios pasirinktu klystkeliu Madlena priėjo graužatį.

Pagalvojo apie beždžionę. Mintis susiejo viduje alkoholio išaugintą parką, haliucinacijų roplius, kalnus giminės sukrautų kiaulių, karvių ir vištų su narve uždarytu patinu.

Dabar Madlena suvokė daugiau nebekeliausianti įdomiomis spirito sukurtomis vietovėmis. Ji apsigyveno – jau seniai buvo įsikūrusi – ir užsidarė cheminiame kalėjime.

Mėnesiena, dar prieš akimirksnį atrodžiusi silpna, įspindo į kambarį rentgeno ryškumu. Šioje šviesoje Madlena išvydo savo nuopuolį, regėjo aiškių aiškiausiai, žiūrėjo į save kaip tada beždžionė ir pasidavė. Atsisakė vilties, atsisakė girtuoklės vaidmens, švelnaus, spirituoto vėjo, nešusio per praėjusios savaitės įvykius. Atsisakė alkoholio kankynės, spirito tapatybės. Madlena metė gerti.

11

Madlena atsibudo ne viena. Šalimais, toje vietoje, iš kurios naktį paspruko Adamas, gulėjo vakarykštis silpnybės pripažinimas.

Nužvelgė jį, siaubingai susilpnėjusį ir vis dar nepažįstamą.

Atsikėlė. Drebėdama žengė kambariu pirmuosius žingsnius, apsigręžė, pasuko atgal.

Atrodė, kad ji grįžta į lovą, kur grafinas padės pasijusti saugiai. Bet praėjo pro šalį Adamo darbo stalo link. Nuo jo iš krūvos didelių spausdintų lapų, vyro parsineštų iš žiemos sodo, nesirinkdama paėmė pluoštą ir susukusi įsikišo į dėklą. Iš viršutinio stalo stalčiaus išsitraukė du pinigų pakelius. Tada perėjusi kambarį išėjo. Šiuo fizine prasme nereikšmingu žingsniu ji visam laikui paliko vieną savo gyvenimo atkarpą.

Vestibiulyje kurį laiką pastovėjo prie telefono, tačiau visi namo telefonai buvo sujungti su Klepamo kontora. Ėjo toliau, į sodą, ten pro tvoros vartelius išlindo ant šaligatvio.

Džonis atidarė užpakalines mašinos duris jai dar ne visai priėjus.

Madlenos namai niekada nėra buvę mažesni kaip 800 kv. m gyvenamojo ploto, nekalbant apie didžiulį rūsį ir parką. Džonio priekaboje buvo lova, rašomasis stalas, televizorius, baras, telefonas, virtuvė, muzikinis centras, keli kilimėliai ant grindų ir sienų, lempos, pritvirtintos spintos, – viskas 2,5 m pločio ir 3 m ilgio patalpoje. Per tą pusę minutės, kol užsiropštė vidun ir susmukusi į kėdę išgėrė Džonio paduotą stiklinę vandens, ji įgavo gyvenimiškos patirties ir padarė keletą išvadų apie socialinės padėties ir gyvenamosios erdvės santykį.

– Mečiau gerti, – tarė.

Dar vaikas Džonis buvo matęs, o vėliau ir pats patyręs tą stiprią alkoholio trauką. Todėl nužvelgė Madleną su pagarba.

Ištraukusi lapus iš dėklo, ji paklojo juos ant stalo.

– Tu žinai, kas čia? – paklausė.

Džonis suakmenėjo nuo tiek formulių.

– Aš tik penkias klases baigęs, – pasakė jis.

Madlena palinksėjo galva. Išskaičiavus praleistas pamokas ir jai išeitų tiek pat.

Prisitraukusi telefoną, surinko numerį.

Adamo sekretorė nebesipriešino, atsakė slopiu ir palūžusiu balsu:

– Jis išvykęs. Grįš poryt. Gal ką perduoti?

Madlena padėjo ragelį. Džonis stebėjo ją bejausme veido išraiška. Madlena vėl surinko numerį. Dukart perjungus ragelį pakėlė Andrėja Barden.

– Dabar, kai tapom tokios artimos, – tarė Madlena, – ir nebeturim viena nuo kitos jokių paslapčių, ar nebūtum tokia miela pasakyti, kiek laiko ji dar bus pas mus?

– Ką, Adamas nesakė?

– Jis mane labai saugo.

– Jie baigia rytoj.

– Ir kur tada išveš?

Andrėja Barden atsakė stulbinamai greitai, neužsikirsdama.

– Institutas juk turi Šv. Pranciškaus mišką. Pakrašty miesto, maloniai nuošali vieta.

– Na, ir puiku, – tarė Madlena. – Dabar aš visai rami.

Ji padėjo ragelį.

– Turime parą laiko, – pasakė ji. – Paskui išveš. Kaip gabena žvėris?

– Beždžionėms yra specialios dėžės.

– Iš kur jas gauna?

– Bovenas padaro. Balis visada sakydavo, kad tokių dėžių kaip Boveno niekur pasaulyje negausi.

– Kas tie Bovenas ir Balis? – paklausė Madlena.

– Balis atvežė beždžionę.

Madlena pažiūrėjo į Džonį. Į dėklą. Prirašytas grafas. Sutvarstytą Samsoną. Pažvelgė pro langą. Į švintančią dieną. Vyrą pilku kostiumu, žingsniuojantį šaligatviu, vediną mažiuku, neramiu kapučino kavos spalvos šiurkščiakailiu foksterjeru, jau trečią kartą jos pastebėtą prie Mombasos dvaro. Madleną nukrėtė virpulys, panašus kaip abstinencijos, bet iš tikrųjų kitoks. Jis išaugo į visą kūną apimantį drebulį lyg išgėrus pirmąją ryto taurę. Tačiau taurės ji čia neturėjo. Pajuto visai ką kita. Staiga priešais iškilo svaiginančių galimybių žvaigždynas, pasirodantis kiekvienam kūrėjui, palikusiam visus sprendimus atvirus.

Madlena nusikabino nuo kablio Samsono pavadėlį, prisirišo šunį ir, atsidariusi priekabos duris, drauge su juo iššoko ant šaligatvio.

Pastebėjęs Madleną, pilkasis vyras nejučia sustingo, apsigręžė ir ėmė eiti šalin.

Būtų galėjusi palikti jį ramybėje. Tačiau jos organizme, nuo pakaušio žemyn, iškerojo skaudžioji migrena. Ten, kur visada buvo greitai išgaruojantis ir labai degus potraukis gerti, Madlena pajuto atsiradus destruktyvų gėdingą norą sustoti. Jiedu su Samsonu prisistatė prie vyriškio ir jo terjero.

– Kaip sekasi veterinarijos policijai? – paklausė.

Ji buvo mačiusi šitą vyrą sėdint baltame automobilyje po to, kai jį nuo vartų nuginė Klepamas, ir dar vieną kartą prie namo. Stovintis, iš arti jis atrodė aukštas, lieknas, tvirtas ir iš tų, kuriems auklėjimo ir išsilavinimo buvo įdiegta nesileisti apjuokiamiems.

Vyriškis atsakė gana negreitai, net šunys jau buvo spėję apsiuostyti.

– Mūsų įstaiga gerokai išsiplėtė, – ėmė pasakoti jis. – Kai pradėjom, buvom tik keturiese ar penkiese. Dabar jau sekam lenktynių lažybas – visos dopingo bylos mūsų rankose. Naminių gyvūnų vagystes. Vien gyvūnų prekybai kontroliuoti turime dvidešimt vyrų. Su veterinarais, su nedviprasmiškais teismo sprendimais.

Augdama ir domėdamasi vyrais Madlena išmoko aiškiai atskirti tokius, kurie, kaip Adamas, tik užėmė jiems nuo gimimo skirtą vietą, ir tokius, kurie, kaip priešais stovintis vyras, iškilo patys.

– Tai kaip jūs, turėdamas teismo sprendimą, leidžiatės išvejamas mūsų durininko? – paklausė Madlena.

Vyras pakėlė akis nuo šunų. Dabar jo žvilgsnis buvo įbestas tik į Madleną.

– Teismo sprendimai tinka tik gyvūnų prekeiviams ir žmonėms, kurie savo mažuose butuose batų dėžėse laiko nykstančius roplius. Pasirodęs su šiuo popieriu aukštesniuose sluoksniuose, ganėtinai rizikuoji.

Šitie iškilusieji, Madlenos nuomone, dalijosi į dar du pogrupius. Tokie kaip jos tėvas visą gyvenimą stengėsi atsiriboti nuo savo žemos kilmės. O tokie kaip šis vyras, kad būtų rami galva, įsigiję baltą automobilį, kostiumą ir barzdą, taip ir liko proletarai.

– Norėjote pasiteirauti apie beždžionę? – paklausė Madlena.

Vyriškis tylėjo.

– Patinas tam sparne, – pasakė Madlena. – Ten visas sunkvežimis prietaisų. Jį tiria. Nori kažką sužinoti, bet nesiseka. Jis nusilpęs, bet dar gyvas. O ką jūs pasakysite?

Per tą laiką, kol vyriškis galvojo, Madlenos sąmonėje švystelėjo nepaaiškinamas, intuityvus žmogaus charakterio vaizdas. Ji staiga suprato, kad priešais stovintis vyras pasiekė taip daug per savo jėgą ir išmintį ir kad jis buvo apdovanotas stipriu teisingumo jausmu, neleidusiu nueiti dar toliau.

– Tiesą sakant, žvėris mus ne taip domina, – tarė jis. – Mums daug labiau rūpi jį atvežusio laivo kapitonas.

– Balis, – patikslino Madlena.

Vyriškis linktelėjo galva.

– Jei esama žvėrių pragaro, Balis, kai ateis laikas, bus visų jo velnių karalius.

– Ne, tik karaliukas, – tarė Madlena, – karalius bus mano tėvas.

Vyras ištiesė ranką. Madlena pamanė, kad nori pasisveikinti, bet jis laikė kortelę.

– Aš Smeilzas, – tarė jis. – Mes ištraukėme poną Balį iš Temzės ir sulaikėme. Bet trūksta įrodymų. Tuoj teks jį paleisti. Svarstom, gal vis dėlto reikėtų gauti teismo sprendimą ir įsiveržus pareikalauti pasiaiškinimo.

– Duokit man vieną dieną, – paprašė Madlena.

– Kam?

– Jūs gausit įrodymų prieš Balį.

Smeilzas ėmė vestis terjerą tolyn.

– Iš kur buvo tas laivas? – paklausė Madlena.

– Iš Danijos, kaip ir jūs.

– Kaip daug jūs žinot. Juk pro vartus neįleido.

– Aš pavedžiojau šunį po jūsų rajoną.

Madlena pažiūrėjo į Samsoną.

– Ir aš visada taip darau, – tyliai tarstelėjo.

Jau visai nutolęs Smeilzas apsigręžė dar kartą.

– Viena diena, – slopiai šūktelėjo, – ir nė minutės viršaus.

12

Kensingtono Olandijos parko veterinarijos klinika kvietė besąlygiškai atsiduoti. Ji buvo ne tik brangiausia ir moderniausia iš privačių gyvūnų gydyklų Londone, bet ir garsėjo kaip „besišypsanti ligoninė“, nes visi čia dirbantys be perstojo šypsojosi. Šypsojosi draugiškas durininkas, budinti seselė, šypsojosi paslaugusis sanitaras, klinikos valdytoja, užkėlusi Samsoną ant neaukšto gulto, taip pat šiltai ir maloniai šypsojosi.

– Norėčiau pasikalbėti su Aleksandru Bovenu, – tarė Madlena.

Moters šypsena tapo apgailestaujanti.

– Deja, būtina susitarti iš anksto, – pasakė ji.

Madlena susirado ant stalo rašiklį ir baltą skiautelę popieriaus. Brūkštelėjusi ant jos, įsuko į penkiasdešimties svarų banknotą iš Adamo stalčiaus ir padavė sanitarui.

– Ta operacija buvo tokia sunki, – tarė. – Aleksas tiesiog primygtinai prašė manęs jį pakviesti. Norėjo pats apžiūrėti Samsoną.

Po trijų minučių įžengė Aleksandras Bovenas, baltu chalatu, šypsodamasis.

Šypsena vos laikėsi. Net ir toks galingas veterinaras kaip jis gyvenime nebuvo visai saugus, o padėtis, į kurią dabar pateko, atrodė ypač abejotina.

Ant popieriaus Madlena buvo parašiusi: „Sutartinė kaina – 1000 svarų. Ponia Mortensen“. Aleksandras Bovenas atsiminė kiekvieną kada nors savo gydytą gyvūną ir vargu ar būtų pamiršęs bent vieną už tai išrašytą sąskaitą, jis tvirtai žinojo niekada negirdėjęs jokios ponios Mortensen nei kada matęs šią priešais stovinčią moterį su

saulės akiniais ir lietpalčiu. Tačiau jis taip pat nedvejojo, kad šitas šuo – tai tas pats dobermanas, kurio kažkada nedrįso užmigdyti, bijodamas Baliui dirbusio vairuotojo, kaip jį ten.

Ateiti gydytoją paskatino tik paminėtieji 1000 svarų. O atėjusį laikė baimė ir smalsumas.

Nesumodamas, kaip elgtis, gydytojas žengė veiksmingą ir neįpareigojantį žingsnį: staiga susirūpino šunimi.

– Kaip jis laikosi? – paklausė.

– Ačiū, jau geriau, – atsakė Madlena.

Ji ištraukė iš dėklo didžiuosius popieriaus lakštus. Tokiu pačiu mostu ant stalo padėjo dešimt banknotų po šimtą svarų.

– Atsinešiau rentgeno nuotraukas, – tarė.

Madlena užaugo pasaulyje, kuriame moterys papirkdavo vyrus erotika, suaugusieji duodavo žaislų kyšį vaikams, vaikai priversdavo tėvus nusileisti meilikaudami arba sukeldami isteriją – visa giminė susimokėjo už vietą aukštuosiuose sluoksniuose ir Danijos istorijos puslapiuose. Nuo pat mažumės ji išmoko kyšininkavimo meno gudrybių. Jei gydytojo veidu būtų šmėkštelėjęs nors krislelis nenoro, uždėjusi ranką ant pinigų ji būtų pašalinusi šį mažytį nesusipratimą. Tačiau veidas neatrodė nepatiklus, priešingai – skaidrėjo ir rimo.

– Čia ne rentgenas, – tarė jis, – čia nuskenuota su MRI. Ir visai ne šuo.

– Mūsų šimpanzė, – pasakė Madlena. – Matyt, supainiojau.

Gydytojas papurtė galvą.

– Pažiūrėkit, kokia kaktinė siūlė, – tarė jis, – kokios aukštosios kognityvinės funkcijos. Tai žmogus. Tik, aišku, labai didelis.

Jo pirštai nuslydo prie stulpelio skaičių dešiniojoje lapo pusėje.

– Tūris 2700 kubinių centimetrų? Čia jau anomalija.

Ėmė versti kitus lapus, stabtelėjo ties rentgeno nuotrauka. Sužėrėjo rubino raudonis, švelniai auksinė, ryškiai mėlyna spalvos.

– Čia ir vėl jis. EEG uždėta ant PET. Europoje nedaug kas šitai sugeba. Iš kur, sakėt, jūs jas gavot?

– Ką reiškia PET? – paklausė Madlena.

– Sutrumpinta *Positron Emission Tomography*. Jam įšvirkštė radioaktyvaus vandens, tada smegenys nebepraleidžia kraujo. Paskui,

prašom, – galima matuoti radioaktyvumą.

Apčiuopusi Adamo pinigų pakelį, Madlena nepastebimai ištraukė dar vieną banknotą.

– Bent jau už sugaištą laiką paimkit, – tarė.

Gydytojui aptemo akys. Plūstelėjo apgaulingas išsiblaškymas, jaunystės prisiminimai, pagavusi ėmė nešti išjudintos savimylos banga.

– PET, – tarė jis, – tai tobulas talpos parametras. Matuoja 3–5 milimetrų tikslumu. Tik labai ilgai užtrunka. Iki 90 sekundžių. Tam ir deda jį į encefalografą. Su juo gali stebėti viską, kas vyksta smegenyse, milisekundės tikslumu. Tikras stebuklas. O šita įranga dar ir portatyvinė. Jam uždėjo šalmą. Paskutinis išradimas. Nemaniau, kad kas dar be mūsų šitai moka.

Jo pirštai nuslydo skaičių stulpeliu.

– Buvo nusiuntę jį į kliūčių ruožą. Gal sutrikusi motorika? Kalbos, regėjimo testai, įvairūs funkciniai metodai. Anatominė lokalizacija, labai išsami. Trisdešimt pjūvių visais keturiais lygiais.

– Ko jie ieškojo? – paklausė Madlena.

Jos pirštai paleido ant stalo dar vieną banknotą, bet gydytojas nieko nebematė, atrodė lyg būtų užhipnotizuotas. Madlena suprato, kad narkozė jau veikia. Dabar reikėjo žiūrėti, kad neprabustų įtarumas, o protas dirbtų toliau.

– Taigi ko mes ieškojome? – tarė jis. – Kas galėtų į tai atsakyti?

– Mes?

– Ir aš bandžiau.

– Ar radote?

Gydytojas žvelgė į jam vienam matomus tolius.

– Jūs manot, kad tai apskritai įmanoma?

– Šitos nuotraukos jūsų darytos?

Jis papurtė galvą.

– Aš turėjau mintyje ankstesnius laikus. Aukso amžių. Beveik prieš dešimtį metelių. Kai dar išdrįsdavome turėti vilties.

Madlena nekantraudama timptelėjo jį už chalato rankovės.

– Galvoju apie tai, – tarė jis, – bet niekam nepasakoju. Ką darysi, kad jau taip susiklostė.

– Na, pasakykit, – švelniai paprašė Madlena, – šuo juk vis tiek nieko nesupranta.

Aleksandras Bovenas prarado nuovoką, ir tai jam buvo visai malonu. Vieta priminė jo paties kliniką, iš skenogramų sprendžiant, jis skaitė paskaitą mokslinėje konferencijoje, matydamas priešais besiklausančią moterį, jautėsi lyg valdybos susirinkime, o pinigai atrodė esą skirti sandoriui su advokatu. Tarytum pačios aplinkybės geraširdiškai ėmėsi derinti visus vargiai sutaikomus jo gyvenimo vaidmenis.

– Masačiūsetse svarstėme inteligencijos prigimtį, – tarė jis. – Atlikinėjom sudėtingiausius tyrimus. Be jokios konkurencijos. Buvom pažengę taip toli, kad kolegų net nesimatė. Jautėmės esą visiškai greta. Turėtumėt suprasti: buvom pačiame smegenų viduje. Labiau neįmanoma priartėti. Arčiau nieko nebėra. Kvapą gniaužiantis intymumas. Kas, kad tai tik beždžionės. Buvome visai prie pat. Susilieti. Su kito sąmone. Dabar įsivaizduokite tą nusivylimą. Kai viskas staiga išgaruoja. Pavirsta niekuo. Tu stovi nepakeliamoje tuštumoje. Visi aplinkiniai dar tikisi. O pats žinai, kad viskas baigta. *Horror vacui.*

– Panašu į meilę, – tarė Madlena.

Gydytojas įsmeigė akis.

– Ir jūs ten buvote?

– Pažįstu tą jausmą.

– Jūs mane suprantate, – tarė gydytojas. – Tikrai panašu į santuoką. Buvo lygiai taip pat. Jauteisi apgautas. Nes jeigu iš tikrųjų, nors aš ir niekada šito neprisipažinčiau, niekam, net jums, jeigu iš tikrųjų būtų pasisekę perprasti protą, sielą, sąmonę, rasti smegenų kodą, aš būčiau galėjęs paguldyti moterį ant stalo. Įstumti ją į ritę...

– Ritę?

– Čia tas MRI, didžiulis magnetinis laukas. Paguldai žmogų ant gulto ir įstumi į ritę. Nieko nesijaučia. Ji nebūtų nieko pajutusi. Ten viduje įtaisytas šilto oro kondicionierius. Yra veidrodis. Ant galvos galima uždėti ausines. Duoti klausytis malonios muzikos, „Rožės kavalierių“ ar dar ką nuostabaus. Tada galima kalbinti ją, paklausti: „Aleksandras, ką tau sako vardas Aleksandras?“. O pačiam stovėti išorėje ir žiūrėti tiesiai į jos mintis, paverstas kompiuterių bylomis,

taškeliais. Būtum moters viduje, taip giliai, kaip nė vienas vyras dar nebuvo įėjęs. Pačioje moters esybėje. Ji niekaip neišsisuktų, nepameluotų. O jeigu būtų buvęs kitas, jei ji būtų turėjusi kitą ar bent galvojusi apie kitą, būtum galėjęs suprasti tą pačią sekundę.

Madlena padavė jam savo nosinaitę.

– Jus išpylė prakaitas, – tarė.

Gydytojas nusišluostė kaktą.

– Tada gal būtum galėjęs išgelbėti šeimą, – pasakė.

Madlena žvelgė į jį su užuojauta.

– Vargu ar būtų užtekę vien magnetinio skenavimo, – tarė.

– Teisybė. Bet juk tikiesi, tikėtis juk žmogiška? Mes tikėjome iki paskutinės akimirkos. Vis tiek nieko negalėjom padaryti. Iš esmės ten viskas susieina į deguonies matavimą. Bet nėra formulės, kuri parodytų, koks ryšys tarp suvartoto deguonies ir smegenų veiklos. Ir niekas jos nesukurs. Inteligencijos neįmanoma objektyviai išmatuoti, neįmanoma nustatyti minčių eigos. Tad grįžome prie senųjų metodų. Vien įrangai buvome sunaudoję 80 milijonų dolerių, rėmėjai laukė rezultatų. Teko grįžti prie adatų.

– Adatų?

– Turbūt žinote, kaip paprastai dirbama. Gerai ją pririši. Na, tą beždžionę. Nuimi pakaušį, viršutinę kaukolės dalį. Prašom, smegenys atviros. Ir badai su adatom. Pasakiškai tikslios. *Single Neuron Recording*. Gali užčiuopti vieną vienintelį neuroną. Stebėti jo tvinksnių dažnį, tiksliai nustatyti, kada per jį pereis duotasis impulsas. Aišku, būna ir adatų komplektų. *Multiple Neuron Recording*. Nereikėjo mums jų pamiršti. Nors ir šitas metodas ne visai paprastas. Kai nori pasiekti giliau, adata juk turi pereiti per viršutinius sluoksnius. O ir šimpanzių vis sunkiau gauti...

Madlena tylėjo. Gydytojas pajuto, kaip nepaaiškinamai pasikeitė jos nuotaika, bet kur link – negalėjo suprasti, nenumanė, ką apie jį galvoja.

– Dar turėjom bėdų dėl didžiųjų beždžionių ištvermės. Nesitikėk, kad išlaikys ilgiau kaip tris savaites. Pasidaro nebetinkamos ir pamažu nustoja gyvybės.

– Ar jūs ir dabar, – paklausė Madlena, – badote, tiksliau, ar dabar irgi su tom adatom...

Kažkur gydytojo letargo išklotinėje visu ryškumu įsižiebė pavojaus lemputė. Jis nutilo.

Įsikibusi į chalato atlapus Madlena prirėmė jį prie sienos.

– Kalbėkite, – įsakė.

– Rodos, jau atsakiau į jūsų klausimą.

Pakinkliais atsitrenkęs į žemą staliuką, Aleksandras Bovenas parvirto ant nugaros. Madlena pasilenkė virš jo.

– Aš turiu dar vieną.

Gydytojas spoksojo nemirksinčiomis akimis. Kaip ir kiekvieną, bundantį po narkozės, jį varstė skausmai ir pykino. Bet kartu kažkodėl buvo saldu lyg paragavus uždrausto vaisiaus.

Pačiose sielos gelmėse, labai seniai, dar būdamas vaikas, kaime, Džersyje, Aleksandras Bovenas tikrai mylėjo žvėris. Užaugo džiuginamas katės ir šuns artumo, maloninamas tvarto kvapų, prie gyvulių jis jautėsi saugus be žodžių; paskui nusprendė tapti veterinaru ir įstojo į universitetą. Čia jam pasakė, kad gyvūnai yra mašinos. Neprastos, tiesa, su painiais biologiniais mechanizmais, bet vis dėlto mašinos. Pripažinusi tai, jo sąmonė pirmą kartą skilo pusiau. Šalia esamo Aleksandro ėmė augti gamtos mokslų *alter ego*. Dabar, glostant šuniui galvą, jaučiant šio šilumą ir prielankumą, išsilavinimas nebeleisdavo būti apgautam psichinių iliuzijų, kraštutinių fenomenų, susidedančių iš milijonų atskirai paėmus banalių ir visiškai paaiškinamų procesų. Baigus mokslus, baigė augti ir vidinis stebėtojas bei paprastintojas: trisdešimt metų jis išnešiojo savy šitą vis sunkėjantį kolbos monstrą, šį vidinį homunkulą. Grįžęs iš Amerikos parsivežė puikių rekomendacijų, bet ir depresiją. Neapleido žinojimas, kad kiekvienas judesys, fizinis ar psichinis, iš arčiau pažiūrėjus, tėra cheminis, taigi priklausantis ir kvantinei elektronikai, todėl kauzalinis ir todėl determinuotas, o dėl viso šito – nulemtas iš anksto (arba neplaningai atsitiktinis), vadinasi, laisva valia yra iliuzija, tad visai nesvarbu, ko imtis, nes vis tiek tai, kas gyvenime atsitiks, atsitiks savaime. Taip ir įvyko. Vieną pilką rytą jis atsibudo ir suvokė, kad jeigu fizinė visata tesiremia į keletą elementariųjų dalių ir standartinį

modelį jėgų santykiavimui paaiškinti, tai kuo puikiausiai galima žengti dar toliau – ką jis ir padarė – į šiek tiek (bet nelabai smarkiai) paprastesnį už fizikos – pinigų pasaulį, grindžiamą keletu piniginių vienetų ir keturiais pagrindiniais skaičiavimo būdais. Nuo tada jis jame ir apsigyveno.

Dabar, gulėdamas ant grindų, akimirką pasijutęs išplėštas iš savojo pasaulio, Aleksandras Bovenas lengviau atsikvėpė. Kaip visi, gyvenantys vien gamtos mokslų ar pinigų visatoje, svajojo apie išsivadavimą; šią minutę Madlenos veidas parodė jam kitą tikrovę.

– Mano paskutinis klausimas toks, – tarė ji. – Kiek kainuotų atverti jūsų viršugalvį ir paieškoti gailesčio? Ar jo ten esama.

Akimirksnį gydytojas pasijuto gulįs tėvo lankoje, Džersyje, po žydru dangumi.

– Dar, – paprašė jis, – dar.

Madlena paleido jo atlapus ir išsitraukė iš lietpalčio kortelę. Dėl abstinencijos persipynus lemtingam ryžtui, savigraužai ir šleikštuliui, jos veiksmai ir žodžiai tapo išgaląstų ašmenų aštrumo.

– Perskaitykit, – tarė ji, – o paskui bus jums dar – gausit spyrį į pilvą.

Tai buvo inspektoriaus Smeilzo vizitinė kortelė. Gydytojas skaitė lėtai ir sunkiai. Nuo jo veido dingo geismas, skausmas ir nežinia, jis vėl virto profesionalu.

– Jis laukia lauke, – tarė Madlena.

Ji nusiėmė saulės akinius.

– Ponia Barden, – pažino gydytojas.

Iki šios akimirkos jis neabejojo galėsiąs suvaldyti situaciją kaip ir visas kitas savo gyvenime, kad ir kaip ji pakryptų. Kad po minutės įsiveržę pora nešikų išves šitą beprotę ir pasirūpins, kad ši padoriai susimokėtų už visą prakaitą ir skausmą, jei nenori, kad būtų pranešta policijai. Jis pats grįšiąs į konferenciją, paliktą prieš penkiolika minučių, ir vienintelis prisiminimas bus nuo smūgio į linoleumą atsiradusi kraujosrūva. Dabar pajuto, kaip viskas slysta iš rankų.

Madlena bakstelėjo į skenogramas.

– Čia beždžionė? – paklausė.

– Čia žmogus.

– Ar pas jus jį atveš nuimti viršugalvio? Kai Adamas neteks vilties?

Aleksandro Boveno veidas išbalo, maža besiskyrė nuo sienos plytelių.

– Pagal Vašingtono konvenciją, – tarė Madlena, – sėsite į kalėjimą. Susimokėjęs milžinišką baudą. Jums nebeleis dirbti.

Gydytojas apsilaižė.

– Tai mažytė operacija. Per dešimt metų tokių buvo daugybė. Jis nieko nepajus, gyvens sau toliau lyg niekur nieko.

– Jūs tiriate visus Balio žvėris?

Gydytojas neatsakė.

Madlena susirinko banknotus ir įsikišo atgal į kišenę.

– Lieku skolinga už Samsoną, – tarė.

Šuo nušoko nuo gulto.

– Paskambinkit, jei apsigalvosit, – tarė Madlena.

Gydytojas spoksojo tuščiu žvilgsniu.

– Sakau, jei geriau pasvarstęs vis dėlto nuspręstumėt duoti man kilstelėti viršutinę savo kaukolės dalį. Tai bus tik mažytė operacija, paskui galėsit ramiai sau darbuotis.

Džonio sunkvežimis stovėjo šalikelėje, Madlena su Samsonu įlipo.

– Ar žvėrys mąsto? – paklausė Madlena.

Tik nuvažiavus pusę kelio iki Pietinės kalvos parko, Džonis atsakė.

– Mortone, kai buvau mažas, – ėmė pasakoti jis, – prižiūrėjau kasyklos ponius. Gręžinys buvo nusitęsęs dešimt kilometrų po Atlantu. Ten nuvažiuodavom dyzeliniu traukiniu. Priartėjus prie kirtavietės tunelis taip susiaurėja, kad toliau tegali eiti vyrai ir arkliai. Paskutinėje atkarpoje nepralįsdavo net poniai. Nuo čia tekdavo šliaužti pilvu, su prožektoriumi ir hidrauliniu rankiniu grężtuvu. Dešimties kilometrų atstumu nuo kranto, vieno kilometro gylyje po jūra. Atramos, laikančios tunelio viršų, neišeidavo iš galvos. Atrodė tokios trapios. Tada atsigręždavai atgal, į arklį. Arkliai daug anksčiau už žmones pajunta keičiantis svorio centrą. Pajunta, kad ima trūkti oro. Arba prasisunkia vanduo. Ir duoda ženklą. Kaip žmonės. Tik jie daug jautresni. Jei arklys ramus, vadinasi, viskas gerai.

– Kodėl nepabėgai iš ten?

– Kur?

Madlena mostelėjo ranka į šviesą, medžius ir juos supančią visuotinę gerovę.

Džonis pažvelgė pro priekinį langą. Akimis nuvedė namus atitvėrusias mūro tvoras, saugomus grotuotus vartus, Parlamento kalvos tvorą.

– Manai, būtų buvę geriau? – paklausė.

Trečią kartą per šias kelias dienas susvyravo, ėmė grimzti ir skaidytis Madlenos laisvės samprata.

– Pripratom prie šilumos, prie gulimo darbo, prie tokio oro. Susitaikėm su vietos stoka. Bet daug sunkiau būdavo išbūti vienam. Juk ten negirdėti jokio garso. Absoliuti tyla. Staiga pasijunti visų apleistas. Lyg būtum paskutinis gyvas žemėje žmogus. Kilometro gylyje. Tada atsukdavai prožektorių atgal ir pažiūrėdavai į arklį. Juodu snukiu. Tokiu kaip tavo paties veidas. Blizgančiomis akimis. Kaip tavo paties. Jis visas būdavo kaip tu pats. Tik ramut ramutėlis. Ne todėl, kad būtų kvailas. Bet todėl, kad nepasiduodavo pašalinėms mintims. Jis negalvodavo apie vakardieną ar apie rytdieną. Nei apie darbo dienos pabaigą, nei apie Trečiąjį pasaulinį karą. Sutelkdavo mintis ties tuo, kas yra čia ir dabar. Pažiūrėjęs į jį imdavai jausti tą patį. Ir tada užplūsdavo ramybė. O kartais gal net... laimė. Tokia pati kaip vežant žvėrį. Šiokią dieną juk skęsti mintyse: kas buvo vakar, kas rytoj. Bėdų bėdos. Bet veždamas Balio žvėris, aš visas susitelkdavau į kelią. Nejusdavau vienatvės. Tik juos, juos ten, tamsoje už nugaros, žibančiomis akimis. Gražius, stiprius, keistus. Turėjau juos išsaugoti. Mažiausia mano klaida būtų viską sugriovusi. Neleisdavau sau nė kiek atsipalaiduoti ir tada, šitaip važiuodamas, aš būdavau... aš tapdavau...

– Beveik laimingas, – tarė Madlena.

Jie sėdėjo tylėdami.

Pagaliau Madlena atidarė duris.

– Reikia išgabenti ją iki rytojaus, – tarė ji. – Jei norim, kad jai dar liktų smegenų nepasiduoti pašalinėms mintims.

Ji pažvelgė į Džonį su šunimi.

– Judu būsit čia vakare, ar ne? – paklausė. – Nesumanysi staiga grįžti į Mortoną?

– Kasyklą 1985-ais uždarė. O Mortonas tik iš to ir laikėsi. Aš nebeturiu kur grįžti.

13

Šį vakarą, praėjus penkioms paroms, Adamas vėl sėdosi pietauti kartu su Madlena. Iš toliau žiūrint, jis rodėsi meilus ir dėmesingas.

Bet Madlena žiūrėjo į savo vyrą ne iš tolo. Stebėjo jį iš arti, iš arčiau nei arti, meilužės akimis tyrė jo vidų ir matė, kad Adamo čia nėra. Kad ir kaip gražiai sėdėdamas priešais, Adamas asmeniškai prie stalo neatėjo. Jo sąmonė liko laboratorijoje prie beždžionės.

Madlenai ši padėtis nebuvo nauja. Naujas buvo joje augantis nepasitenkinimo jausmas. Po kelių minučių ji nebegalėjo nei valgyti, nei kalbėti; neištarė nė žodžio iki tos akimirkos, kai, užlipus laiptais ir stovint prie Adamo kambario, šis prisitraukė ją. Nustūmusi jo ranką, tarė:

– Nereikia.

Tą akimirksnį Adamas grįžo į savo kūną.

Prieš susipažindamas su Madlena, Adamas turėjo ne vieną draugę, bet kiekvienos atskirai negalėjo ar nenorėjo prisiminti. Jam atrodė, kad visos merginos, ar dvidešimtmetės, ar perkopusios trisdešimt, kalba silpnais vaikiškais balseliais, kad jų miegamieji pilni pliušinių žaisliukų, o vyrą jos vaizduojasi kaip dar vieną meškį ir vos pajutus geismo šešėlį, jas apima bejėgiška panika.

Madlena buvo kitokia. Jau pirmąkart pabandęs prisitraukti, Adamas pajuto ją esant vangiai, tingiai pavojingą. Pusiau primerktomis akimis ji sekė jį artėjantį, o pagaliau nusprendusi duoti atsakymą, atsakė be išlygų. Šitiems ūmai iškylantiems ir kaip į vandenį dingstantiems moteriško geismo proveržiams Adamas neturėjo antikūnių. Madlena akimirksniu apnuodijo jo gyslomis tekantį kraują. Po pir-

mos jų bendros dienos Adamas susirgo. Kai Madlena atstūmė jį pirmą kartą, liga tapo nebepagydoma.

Dabar laiptų aikštelėje jo veide šmėkštelėjo neapykanta, kokia kartais pastūmėja žmogžudystei. Bet Adamas tuoj pat ją užgniaužė. Šimtąją dalį sekundės trukęs jausmas plykstelėjo ir užgeso, o kūnas sustingo skausmingoje susiklosčiusių aplinkybių kapsulėje.

Tuo metu Madlenai pirmą kartą atėjo į galvą mintis, kad šito vyrui jau per daug. Kad išgyventum po ilgesio infekcijos, kuria apsikrėtė Adamas, turi mokėti pakelti atsisakymą. Nes ištarusi jam „taip" vieną kartą, ji atsukdavo nugarą kitus tris. Dabar Madlena pajuto, kad vyras šito neištvers, kad to neįmanoma ištverti. Jis turėjo pasiekti pergalę, jis gimė nugalėtoju, o Madlena įkūnijo jo gyvenimo pralaimėjimą, bet ne sutriuškino kartą visiems laikams, o paliko kęsti amžiams, naikinamą cikliškai pasikartojančių smūgių.

Adamas pastovėjo sekundę, paskui apsigręžė, lėtai ir nerangiai, ir nuėjo į savo kambarį.

Už nugaros trinktelėjus durims, jis pasuko prie lango, atidarė ir, kaip visada tokiais atvejais, įvykdė pirmąją žmogžudystę.

Pamačius Madleną pirmą kartą, Adamą apėmė svaiginamas, nervus alinantis pavydas. Jis buvo įsitikinęs, kad ši moteris pavojinga ne jam vienam, – ji kelia grėsmę visai žmonijai, bet kuris vyras už ją atiduotų gyvybę. Todėl nusprendė būti ne tik jos vyru, bet ir asmens sargybiniu, haremo saugotoju, o jei įmanytų įsiskverbti į sielą, būtų ėmęsis ir minčių priežiūros.

Dabar, stovėdamas prie lango, jis vaizdavosi, kad apvylus budrumui, Madlenai pavykę įsitaisyti meilužį ir slapta atsivesti į savo kambarį. Pamažu vis kaitino vaizduotę regėdamas juos nusirenginėjant, imant mylėtis. Šią akimirką matė įžengiant save su dvivamzdžiu tėvo „Purdy" ir paleidžiant dupletu iš trijų metrų po 35 gramų kulką, paskui palūžtant, draskomą nevilties ties tuo, kas liko iš Madlenos.

Pirmoji žmogžudystė jį kiek apramino, tada jis įvykdė dar vieną, paskui dar vieną, kaskart pasijusdamas vis geriau. Kitomis aplinky-

bėmis, būdamas blaivaus proto, Adamas su tam tikru pasididžiavimu būtų apibūdinęs save kaip neturintį vaizduotės, bet per šį prie lango praleistą pusvalandį jo, vienišo budelio, sukurtos fantazijos buvo tokios meniškos ir gyvos, kad vargiai būtum atskyręs jas nuo tikrovės. Todėl išvydęs kieme lengvai lyg elfę skriejančią Madleną, jis iš pradžių pamanė žiūrįs vaizduotės sukurtą spektaklį. Tik jai atidarius vartelius ir įsileidus kažkokį vyrą, Adamas suprato, kad šis reginys neišsisklaidys kaip kiti.

Švietė tik mėnulio pjautuvas, dangus buvo apsiniaukęs, tad jis visko neįžiūrėjo. Bet taip susijaudinusiam turbūt ir dienos šviesos nebūtų užtekę. Gerai nematė nei Džonio, nei sulankstomo vežimėlio, kurį tas nešėsi: Adamas regėjo žemo, stambaus, kuproto gnomo kontūrus.

Ką tik kurtos fantazijos tapė Madlenos meilužius kaip karališkuosius asmenis, dieviškas būtybes; jos neištikimybė, nukreipta į viršų, netiesiogiai kėlė į aukštesnius sluoksnius ir patį Adamą. Dabar šitoje erzinamoje šviesoje jo stebimas vyras atrodė lyg ištrauktas iš Londono kanalizacijos vamzdžio.

Jis suakmenėjo, tik po penkiolikos minučių vėl galėjo galvoti ir tik po pusvalandžio nusprendė, ko imtis. Eis tiesiai pas Madleną, išspirs jos kambario duris ir užmuš tą meilužį. O tada, kai žmona klykdama puls po kojų, jis pagalvos, ką toliau daryti.

Jau gręžėsi eiti, tik staiga pastebėjo kieme prasidėjus paskutinį vakaro dramos veiksmą.

Pirmas žygiavo kuprius. Susiglaudę jį sekė Madlena su dar vienu vyru.

Adamas niekada nebuvo matęs beždžionės einant ant dviejų kojų, juo labiau su paltu ir skrybėle. Todėl jis net nenutuokė, kaip sužmogina žvėrį drabužis ir eisena. Jei būtų likę bent kiek blaivaus proto, jis būtų pagalvojęs apie Erazmą. Tačiau Adamas nebemąstė, ryšys su kasdienybe buvo nutrūkęs, susikurtoje tikrovėje beždžionė neegzistavo. Supamas demoniško pavydo šalies peizažo, jis tematė savo žmoną su dviem meilužiais, dviem akivaizdžiai nerinktinėm būtybėm. Jo smegenis užplūdo nesuskaičiuojama galybė erotinių pažeminimų, galimų atsiradus šiam naujam trečiajam asmeniui.

Nenorėdamas daugiau žiūrėti, jis žengė porą žingnių gilyn į kambarį ir nebematė, kaip Erazmas, Madlena ir Džonis, perėję parką, išlindo pro vartelius. Jis apskritai nieko daugiau nebematė. Visas dėmesys nukrypo į vidų: pajuto, kad tas Adamas Bardenas, kurį manėsi pažįstąs, yra atleistas iš pareigų. Pro jį ir tolyn į naktį drebindamos žemę plūdo bandos pašėlusių dramblių, užburtų kiaulių. Adamas negalėjo pajudėti, tik rytui išaušus, nurimusį vidinį šėlsmą pakeitus keistam stinguliui, jis žengė telefono link.

14

Londono danų draugija yra įsikūrusi Naitsbridže, Haidparko pusėje. Madlena čia atvyko vienuoliktą valandą ryto. Ji buvo ne viena: stūmė vežimėlį su pagyvenusia moterimi, įsupta į didelį pledą, nuo saulės saugoma juodos skrybėlės su vualiu.

Madlena atsidūrė būtent čia štai kaip: tą patį rytą, praleidusi naktį Džonio priekaboje, nuošalaus Heml Hempstydo priemiesčio mašinų stovėjimo aikštelėje, iš kurios atsiveria vaizdas į Londoną, ji išgirdo per radiją skelbiant savo paiešką.

Nė vienas iš keturių sunkvežimio keleivių tą naktį nemiegojo. Nekalbėdami, nieko neveikdami – išskyrus tai, kad Džonis dukart buvo atsistojęs užplikyti arbatos, – jie tylomis stebėjo pro šalį plaukiančią naktį, tarsi priekaba būtų buvęs jų laivas, skrodžiantis vandenyną, o jie – jūreiviai, įsitikinę, kad beauštant išvys žemę. Prieš patekant saulei, Džonis kaip visada nustatė imtuvą policijos dažniu. Išgirdęs minint Madleną, iškart įsispraudė į lovos kampą lyg žvėris, pajutęs besiartinančią varovų grandinę.

Madlena, priešingai, neatrodė nors kiek nustebusi ar išsigandusi. Pradėjus skaityti pranešimą, ji skuto Erazmui veidą ir dirbo toliau, kol skaitė. Šį rytą ji buvo pilna pasitikėjimo.

Ne į išorinį teisingumą dėjo viltis, nes niekada nebuvo patyrusi jį esant, o į kai ką geriau. Madlena tikėjo džiunglių įstatymu. Pasaulis, kuriame užaugo, šeima, mokyklos ir santuoka, – viskas buvo saistoma socialinių sutarčių; kaip ir biologinis džiunglių įstatymas jos, savaime suprantama, nebuvo muštynės dėl būvio, bet priešingai – subtilus kapojimasis, stengiantis užgniaužti išorinius konfliktus ir tvirtai lai-

kyti žmones jiems skirtose vietose. Šios struktūros dalis buvo visuomeniniai įstatymai, vienas iš jų – Vašingtono konvencija; paprastu savo planu Madlena siekė, kad koks nors veterinaras paliudytų, jog konvencija galioja ir šiai beždžionei, su ta pažyma ji nueitų pas inspektorių Smeilzą, tada įstatymai imtų veikti ir viskas vėl atsistotų į savo vietas.

Kas paskui atsitiks su ja pačia, Madlena nežinojo, bet nekūrė jokių iliuzijų. Buvo pripratusi prie šiltnamio sąlygų, biologiškai žiūrint – ypač specializuotos egzistencijos, pritaikytos santuokiniam dykinėjimui ir reprezentacijai. Kaip visų specialistų, žmonių ar gyvūnų, toks gyvenimo būdas buvo ypač jautrus permainoms.

Šį ankstyvą rytą ji tikėjo kitų ateitimi. Sau nieko nelaukė. Ramiai išklausiusi pranešimą iki galo, paėmė telefoną.

Iš veterinaro odontologo kriuktelėjimo Madlena suprato, kad kažkas ne taip.

– Turiu beždžionę, – tarė ji.

– Jūsų ieško policija.

– Jūs vienas galit man padėti.

– Londone dar dvidešimt nė kiek ne blogesnių veterinarų.

– Skerdykloje visi kalba apie jūsų drąsą.

Kitame ragelio gale įsitvyrojo tyla. Galiausiai gydytojas atsakė tokiu plonu balsu, kad Madlena akimirksnį manėsi kalbanti su kitu žmogumi.

– Galiu netekti darbo.

Madlena buvo išauklėta gerbti kito atsisakymą. Vos prieš porą savaičių ji būtų mandagiai atsisveikinusi ir susitaikiusi su pralaimėjimu, atsisėdusi prie Džonio ir leidusi katastrofai rutuliotis savo keliu. Arba tiksliau: prieš porą savaičių šis pokalbis apskritai nebūtų įvykęs. Bet dabartinė, telefonu kalbanti Madlena jau nebeprisiminė, kas buvo prieš porą savaičių ir net minties neturėjo pasiduoti.

– Jums juk vis tiek tik metai liko, – tarė ji.

Iš tylos buvo justi, kaip gydytojas dvejoja. Madlena suprato, kad jis balansuoja ant briaunos. Žengtelėjusi artyn, stumtelėjo.

– O kaip žmonės kalbės apie jus po mirties, – tarė ji.

– O ką?

– Kai sužinos apie mūsų pokalbį. Kad atsisakėte padėti, kai jau buvot matęs dantų schemą. Nežinau, ką pasakys institutas, bet skerdyklose tai bus aptarinėjama metai iš metų.

– Jūs nedirbat skerdykloje. Jūs – Bardeno žmona.

Madlena tylėjo, žinojo, kad prasiskverbė ir artėja prie tikslo.

– Ponia Barden, – paklausė gydytojas, – pasakykite man atvirai, jūs tikrai niekada nebijote?

– Aš visada bijau.

– Ar suprantate, kad policijai pranešė jūsų vyras?

– Čia mažytis nesusipratimas. Ir gerose šeimose visko būna. Vadinkit mane Madlena.

– Gerai, – tarė gydytojas. – O aš Fekinas. Kur susitinkam?

Anksčiau Londonas Madlenai atrodė panašus į bergždžią, pasirinkimo neteikiančią dykumą. Dabar, praradusi rutiną ir teises, netekusi vietos miesto kasdienybėje, ji matė tūkstančius chaotiškų galimybių. Užsimerkusi Madlena užvertė galvą į viršų, atvėrė sąmonę sluoksniams idėjų, kurių visada randa tas, kas ieško, ir po sekundės užuodė vandenį.

– Turbūt žinot danų draugiją Naitsbridže, – tarė ji.

15

Palikusiems gimtinę danams mintis apie tai, kad ji per tą laiką pasikeis, yra nepakeliama. Grįžę namo trokštame rasti savo šalį ne tik kokią palikome, bet ir kokiai jai derėjo būti. Šiems norams įgyvendinti Londone atsirado danų draugija, jau amžiaus pradžioje įkurta danų diplomatų ir verslininkų, turėjusi daug daugiau sentimentų praeičiai nei kada nors yra buvę pačioje Danijoje. Nuo tada, galiojant taisyklei, kad bet kokioje patriotinėje bendrijoje laikas visada slenka atgal, padėtis dar pablogėjo.

Madlena kartą buvo čia buvusi, Adamo pasiųsta jųdviejų įrašyti į narius, bet paskui kojos daugiau nekėlė. Pirmasis apsilankymas įbaugino: akimirką, sekundę prieš įžengdama vidun, o gal kiek anksčiau, pamačiusi pastatą, ji išsigando, negalėdama pasipriešinti kylančiai traukai: Madleną žavėjo ant durų kabančio Danijos herbo liūtai, ji mėgo saulėlydžio nurausvintas Filipseno paveikslų žalmarges, Dramblio ordiną ant absoliutaus monarcho Kristijono VII anglosaksės žmonos Karolinos Matildos kaklo, dievino bibliotekos servizo šarkas ir stilizuotas slyvos šakeles ant restorano indų, negalėjo atsispirti ant židinio pastatytoms porcelianinėms baltųjų meškų figūrėlėms, plakatui, vaizduojančiam didmiesčio gatvėje anties ir jos bjauriųjų ančiukų praleisti sustojusias mašinas, fotostato nuotraukoms su neišskiriama gandrų pora iš Ribės. Gėrėdamasi palei raitelio statulą žygiuojančio Amalienborgo rūmų sargybinio meškos kailio kepure ir priešistoriniais, išnykusiais paveikslų paukščiais viržynėje, Madlena pajuto negalėsianti išsigelbėti nuo šios niekada neegzistavusios socialinės ir zoologinės Danijos idilės.

Jei būtų buvę įmanoma, jei būtų turėjusi nors menkiausią galimybę ištrūkti, ji tąkart, per pirmąjį savo apsilankymą, būtų užsiropštusi ant lentos su labiausiai paplitusiais Danijos drugeliais, įsispraudusi tarp kukliausių, pavyzdžiui, kopūstinio ir laputės, ir prisismeigusi adata per krūtinę. O prieš galutinai pasiduodama gražiausiu dailyraščiu apačioje būtų išraičiusi: „Madlena Barden, mergautinė pavardė – Mortensen. Paplitusi, paprastut paprastutė“.

Tačiau Madlena žinojo, kad tai beviltiška, nes jau kadai buvo mėginusi. Bandė būti gera dukra, pavyzdinga mokine ir pritrenkiančia mergina, bet pastangos nuėjo veltui, tarytum ji gimė ne grakščiai plaikstytis aplink, bet pridaryti bėdos. Nuo vaikystės sąmonėje liko sunkus dūžtančio fajanso garsas ir jį nustelbiantis žodis „nevėkšla“, blaiviai, negailestingai ištartas suaugusiojo balso – gal mamos, gal karalienės, o gal paties Dievo.

Ir vis dėlto galutinai ji niekada nepasidavė. Nors nulenkusi galvą ir paspruko iš namų, iš Danijos, į šeimos glėbį, sielos glūdumoje visada tikėjo, kad galbūt kada nors, nepaisant nieko, pavyks susitaikyti; dabar, stumdama vežimėlį prie pastato laiptų, atsivėrus vartams ir atskubant porai vyrų, Madlena staiga pajuto lyg praeitis tiestų ranką, duodama dar vieną progą pabandyti.

Tiedu nulipę pasitikti vyrai buvo draugijos durininkas su direktoriumi. Pastarasis pagriebęs paspaudė jos ranką ir permetė vežimėlyje sėdinčią moterį žvilgsniu, nereikalaujančiu, bet besitikinčiu paaiškinimo.

– Čia mano senelė, – pasakė Madlena, – ponia Mortensen.

Direktorius bandė įžiūrėti skrybėlės slepiamą veidą, bet per vualį tematė didelius, tamsius kontūrus.

– Labai malonu, – tarė.

Vyrai suėmė vežimėlį iš abiejų pusių ir kilstelėjo. Tas stovėjo ant žemės kaip stovėjęs. Tebesišypsodamas lyg niekur nieko direktorius apsidairė, ar vežimėlis nebus užkibęs už grindinio ar gal turės pritaisytą sunkų elektros variklį su baterijomis, tačiau jis buvo lengvos, sulankstomos konstrukcijos. Vyrai vėl kilstelėjo. Pavyko pakelti dešimt centimetrų. Pastatė atgal.

Padėtis buvo gana kebli. Madlena nesiėmė nieko aiškinti. Tik kažkas viduje ją visaip kurstė: kaip paprastai, kaip jau tiek kartų anksčiau, ypač viliojo pagunda bėgti. Tačiau ji nesijudino. Negalėjo palikti čia vežimėlio. Be to, per pastarąsias porą savaičių keliskart iškentėjusi nemalonias aplinkybes, ėmė suprasti, kad palaukus sprendimas dažnai ateina pats.

Tą pačią akimirką ji pamatė artėjant trečią asmenį: prie kompanijos prisidėjo seras Tobis, Madlenos amžinatilsį šešuro brolis.

Madlena neparodė jokio susijaudinimo, tuoj pat paklusniai ištiesė ranką pabučiuoti, bet, išvydus Anglijos vyriausybės konsultantą veterinarijos klausimais, viduje pasigirdo – kol kas tolimas ir silpnas – pavojaus signalas.

Visi trys pakėlę vežimėlį, užnešė jį laiptais, pro duris, į liftą ir ėmė kilti aukštyn. Vyrai vos gaudė orą, Madlena pajuto, kad reikia pasiaiškinti.

– Po senelio mirties ji nusiramina tik valgydama, – sukuždėjo ji. – Dabar sveria jau daugiau kaip 150 kilogramų.

Su užuojauta ir nuostaba vyrai nužvelgė skrybėlės vualio ir pledo dengiamą būtybę. Tik direktorius vis negalėjo nurimti. Bet kuris amatas išugdo tam tikrą profesinę atmintį, taip ir jis per keturiasdešimt vadovavimo danų draugijai metų ištobulino savąją – nacionalistinę, šovinistinę, vertą čempiono vardo, saugančią duomenis apie kiekvieną kada nors jo sutiktą Anglijoje daną. Noras įtraukti šią pagyvenusią ponią į kartoteką buvo didesnis už oro trūkumą, tad direktorius pasilenkė prie Madlenos.

– Kas jos kojoms? – suvapėjo.

Madlena pažvelgė žemyn: iš po pledo kyšojo beždžionės kojos, tiesa, su Džonio vilnonėmis kojinėmis, bet vis tiek neįprastai didelės šiame mažame lifte ant vežimėlio laiptelio.

– Jose vanduo, – paaiškino Madlena, – vanduo.

Direktoriaus veidas prisipildė gailesčio.

– O galvai? – sušnibždėjo jis.

Kad užmautų Erazmui ponios Klepam skrybėlę, Madlena turėjo jį apkirpti, dabar šiai nuslydus ant šono, pasimatė rusva, nuskusta, didžiulė beždžionės galva.

– Ir galvoje vanduo, – atsakė Madlena.

Liftas sustojo, atsivėrė durys, Madlena išstūmė vežimėlį. Iš tolimojo koridoriaus galo jos link artėjo Siuzana.

Madlena visai nenustebo būtent čia susitikusi draugę. Suprato įžengusi į kažkokią kolbą, ne tą, atvirą, pireksinę, kurioje miešdavo spiritą, bet uždarą laboratorijos indą, retortą, talpinančią didžiąją dalį jos gyvybinių medžiagų. Ji taip pat žinojo uždegusi po ja ugnį ir pridėjusi beždžionės mišinio, todėl svajojo netrukus pagaliau gauti jei ne auksą, tai bent vienokią ar kitokią pusiausvyros formą.

Siuzana, žinoma, puikiai tiko šiam lydiniui, tad Madlena šilta šypsena pasveikino ją atvykusią; bet pavojaus signalas jos viduje sustiprėjo.

Siuzana manėsi perprasianti padėtį tą pačią sekundę, tačiau nors ir matydama aiškiau už vyrus, ji, kaip kiekvienas ko nors nesupratęs, pirmiausia pagalvojo apie save.

– Madlena! – šūktelėjo ji.

– Nėra taip, kaip tu manai, – atsakė Madlena.

Siuzana apsilaižė, paskui susirūpino.

– Man reikia eiti į susirinkimą, – tarė ji. – Priešpietiniai Karališkosios gyvūnų globos draugijos posėdžiai visada vyksta čia. Nes čia duoda pyragaičių. Adamas tuoj pasirodys.

Madlena įsitvėrė vežimėlio. Siuzana paėmė ją už parankės.

– Galiu jums padėti, – tarė, – turiu tuščią butuką. Tam pačiam reikalui.

Madlena papurtė galvą. Už Siuzanos prasivėrė durys ir išlindo daktaras Fekinas. Madlena ėmė stumti vežimėlį jo link.

Draugė spustelėjo jai ranką.

– Tada aš jį bent kieme sulaikysiu, – tarė ji. – Kad spėtumėt pasidžiaugti.

Daktarą Fekiną buvo apėmusi baimė. Šią karštą vasaros dieną jis vilkėjo platų vilnonį švarką, ant viršaus dar nemažą paltą, dėvėjo skrybėlę, ir vis tiek jį krėtė drebulys. Nuleidęs galvą, įdūręs žvilgsnį į grindis, laukė, kol Madlena įstums vežimėlį į kambarį. Tik nuėmus

pledą, skrybėlę, vualį, numovus pirštines ir kojines, gydytojas pakėlė galvą ir pažvegė į priešais sėdinčią būtybę. Iš lėto, nenuleisdamas akių nuo beždžionės veido, jis ėmė eiti artyn, nedrąsiai perbraukė per apžėlusią patino ranką, ištiesęs savąją pamatavo ilgį nuo alkūnės iki riešo, keliskart apvertė plaštaką, apėjęs aplink iš visų kampų apžiūrėjo ausis, pirštais perbėgo nuskustąją galvą, ilgai tyrinėjo odą, atsargiai praskyrė lūpas, apnuogino dantis, galiausiai atsiklaupęs pakėlė vieną koją, kurį laiką stebėjo pėdą, – ir kalbėjo kalbėjo, tyliai, raminamai murmėdamas. Paskui atsistojo ir lėtu sunkiu žingsniu pasuko prie savo drabužių.

– Davėt jam dopingo? – paklausė.

Madlena papurtė galvą.

– Deja, aš niekuo negaliu jums padėti, – tarė jis.

Suko žvilgsnį tolyn nuo Madlenos.

– Tai kažkokia nežinoma rūšis, tiksliau sakant, turėtų būti hibridas. Trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje daug visokių prikryžmino. Bet dabar retai bebando, nes griežtai draudžiama. Beždžionių yra 150 rūšių, na, 180, jei priskaičiuosime ir pusbeždžiones. Negaliu pasakyti, kokias sukryžmino šiuo atveju. Siūlyčiau atiduoti jį Londono veterinarijos mokyklai, ji galėtų pateikti aprašą, išsiųstų audinių bandinius Populiacinės biologijos instituto genų laboratorijai.

Madlena su beždžione nesijudino. Gydytojas iš lėto pakėlė akis. Po kiek laiko prabilo kimtelėjusiu balsu.

– Daug kas čia ne taip, – kalbėjo toliau. – Kūnas kiek primena mažosios šimpanzės, bet šitas per aukštas ir per stambus, veido oda gerokai šviesesnė. Kaukolė tokio pat dydžio kaip gorilos, bet gorilos ant pakaušio turi sagitalinę keterą, prie kurios prisitvirtinę kramtomieji raumenys, o jos čia lygu. Kailis vasarinis, kai kur likę žieminio: dar niekas negirdėjo, kad primatai veistųsi vidutinių platumų klimato juostose. Plaštakos ir pėdos judesiai tikslūs kaip žmogaus, bet ėmimo raumenys pagal išsivystymą panašūs į gibono. Ir jeigu tai būtų viskas, tiek to, aš sutikčiau, pasirašyčiau ir įduočiau Bardeną, velniop juos, buvo nebuvo. Bet tai dar ne viskas.

Jis apsivilko paltą.

– Beždžionę gali išmokyti pačių neįtikinamiausių dalykų, jei užsiimsi nuo mažumės. Aišku, žvėrį sugadinsi: atsiras nebūdingas elgesys, nebemokės poruotis, bet bus prijaukintas. Sakykim, šitas užaugo tarp žmonių, dėl to toks ramus. Dar galim pro pirštus pažiūrėti į mokslo teiginius ir galbūt pateisinti jo išvaizdą kokiu nors sukryžminimu. Bet tokio žvilgsnio niekas nepaaiškins. Net visai pasimaišiusi cirko beždžionė neatlaikytų tiesaus žvilgsnio. Gyvūnų pasaulyje jis reiškia iššūkį kautis. Ne intelektas ir ne kalba skiria mus nuo jų. O tai, kad galime žiūrėti vienas kitam į akis.

Gydytojas užsidėjo skrybėlę.

– Tai ne mano jėgoms. Jūsų vyras su seseria jau ėmėsi šito reikalo.

Madlena tylėjo.

– Galiu prarasti pensiją, – tarė gydytojas. – Nežinot, ką septyniasdešimtmečiui reiškia gyventi Anglijoje be pensijos?

– O veterinarijos policija? – paklausė Madlena.

– Ji privalo perduoti žvėrį Londono zoologijos sodui, tai yra ponui Bardenui. Tada su Gyvūnų procedūrų komiteto žinia turi būti parengta ataskaita namų tarnybai pasirašyti. O čia ir vėl jūsų vyras su seseria.

Jis nulenkė galvą.

– Man labai gaila, – tarė. – Gal man tikrai geriausia tarp žvėrių. Nes aš beveik toks pat baikštus.

– Kad tik nepamirščiau pasakyti šito Erazmui, – tarė Madlena. – Galės pasiguosti, kai jam nudirs kailį.

Gydytojas apsigręžė, atidarė duris ir dingo.

Madlena atsistojo prie lango. Prie balto automobilio pamatė stovint Adamą. Atvažiavo inspektorius Smeilzas su trimis nematytais vyrais. Iš keturių kitų baltų automobilių neskubėdami išlipo dar keliolika vyrų lengvais šviesiais vasariniais drabužiais. Kiek tolėliau sustojo dengtas krovininis sunkvežimis su ant šonų užrašytomis raidėmis KKGAD – tarnybinė Karališkosios kankinamų gyvūnų apsaugos draugijos mašina. Atpalaiduojantis, saulės nutviekstas scenovaizdis. Ir vis dėlto buvo aišku: tai paskutinė medžioklės su varovais dalis.

Vyrai ėmė supti pastatą. Madlena atsigręžė. Erazmas su vežimėliu buvo dingęs. Ji išėjo į koridorių. Pamatė jį kiek tolėliau stovintį ir

žiūrintį pro langą. Uždarame kieme Haidparko pusėje aplink daniškų pyragaičių stalą būriavosi Karališkosios gyvūnų globos draugijos valdyba. Atsivėręs vaizdas patraukė Madlenos dėmesį.

Stalas priminė gimtuves. Kvepėjo šviežiu pienu, lūžo nuo marmuro raštą primenančios braškių grietinėlės, sviesto ir baltymų kremo: kūdikis atrodė gimęs išnešiotas, niekas nebūtų įžiūrėjęs, jog per pastarąsias aštuonias valandas jis numarintas ir prisikėlęs.

Vaišės turėjo būti skirtos tam, kad Adamas, susikvietęs valdybą prie stalo, praneštų jam į rankas patekus nepaprastą zoologinę medžiagą ir paprašytų paramos palaikyti ją toliau nuo viešumos ir Gyvūnų procedūrų komiteto dar keletą savaičių.

Pobūvį atšaukė, kai Adamas ketvirtą ryto paskambinęs seseriai pranešė, kad žmona dingo kartu su beždžione. Tą pačią dieną priešpiet, jam vėl paskambinus ir patikinus, kad inspektorius Smeilzas rado sunkvežimį ir tuoj apsups, stalą imta dengti.

Po dvidešimties minučių Adamas perdavė paskutines naujienas: mašina užimta, vairuotojas sulaikytas, bet Madlenos su beždžione nerasta.

Per pastarąsias dešimt dienų Adamas numetė po kilogramą kasdien, tai buvo justi iš jo balso. Prarado ne tik žmoną ir beždžionę, buvo ne tik sustabdytas prie aukščiausio karjeros laiptelio: per tris beveik bemieges naktis jį visiškai išsekino kai kas kita – Adamas pirmą kartą gyvenime susidūrė su neištiriamu zoologiniu reiškiniu.

Taip susiklosčius aplinkybėms, tarp jų su Andrėja įvyko štai koks pokalbis.

– Ji kreipsis į spaudą, – kalbėjo Adamas, – tikrai praneš laikraščiams. Ir policijai. Vairuotojas tas pats, kur dirbo Baliui. Viskas baigta. Aš turbūt nusižudysiu.

– Laikraščiai, – tarė Andrėja, – nieko neišmano apie beždžiones. Bet jiems tik duok įstatymų pažeidimą. Prieš skelbdami, turės kreiptis į specialistus, tai yra institutą, o kitaip sakant, į tave, broleli. Tu apžiūrėsi beždžionę ir nustatysi, kad tai šimpanzė. Retos, bet žinomos rūšies.

– Klausinės apie Madleną.

– Tada nenorom, bet aplinkybių verčiamas papasakosi, kad tavo žmona alkoholikė. Pirmųjų puslapių neišvengsi, tačiau antraštės tebus maždaug tokios: „Zoologijos sodo direktoriaus pati prisigėrusi pavogė retą šimpanzę“.

– Tai sužlugdys mano ateitį.

– Kaip tik padės prasimušti. Prie mokslininkų ir politikų paramos prisidės visuomenės užuojauta.

Andrėja Barden trumpam nutilo.

– O kaip bus su tavo šeima, tai jau kita kalba, – apsimestinai atsainiai baigė ji.

Adamas užsimerkė ir priėmė sprendimą. Ne kokį asmeninį, subjektyvų ar mėgėjišką. Mintyse pasistatęs laboratorijos svarstykles, ant vienos lėkštės padėjo Madleną, jos girtuoklystę, mįslingumą, jos skleidžiamą čia pakilią, čia slegiančią trauką. Ant kitos – savo ateitį. Neišsemiamas profesines ir seksualines galimybes.

Ne jis pats nurašė Madleną. O svorio dėsnis.

– Gerai, – tarė, – tik vakare abu su Bovenu nueisit į „Vakaro naujienas“ ir išspausdinsit kokį mane palaikantį interviu.

Taigi saldumynų stalui buvo leista gyventi, o jį pamačiusi Madlena prisiminė daugiau kaip šešiolika valandų nieko neturėjusi burnoje.

Beždžionė taip pat nebuvo ėdusi, ji ėmė lipti laiptais žemyn, po pažasčia pasikišusi vežimėlį, grakščiai kaip balerina. Iš pradžių Madlena pamanė, jog Erazmas suprato, kas laukia, ir nevilties apimtas paskutinį kartą bandys bėgti. Tačiau nulipęs jis sustojo, apsisupo pledu, užsismaukė skrybėlę, atsisėdo į vežimėlį, pasitaisė vualį ir išriedėjo pro duris tiesiai į besibūriuojančius žmones.

Kadangi susirinkimas oficialiai dar nebuvo pradėtas, būrelis paslaugiai prasiskyrė, ir kiek nustebęs praleido senyvą ponią su vežimėliu. Paskui visi nutilo, galiausiai prabilo seras Tobis. Pasirodžiusi viešnia buvo jo giminaitė, jiedu kartu kėlėsi liftu, o nuo jos svorio iki šiol gėlė nugarą.

– Ponia Mortensen, – paskelbė jis, – ponios Barden senelė.

Visi mandagiai linktelėjo vualio dengiamam veidui. Valdybos narių buvo dvylika, seras Tobis ėmėsi juos vieną po kito pristatinėti. Jam apėjus pusę stalo, senoji ponia krustelėjo. Iš po pledo į stalą ėmė

tiestis chalatuota ranka, neįtikėtinai ilga, kaip krano gervė su darbo pirštine apmautu kabliu. Atsargiais tiksliais judesiais ji palindo po visu tortu, pakėlė jį ir nusinešė po vualiu.

Serui Tobiui buvo žinomas didis šios moters sielvartas ir sunki bėda, taigi nekreipdamas dėmesio jis baigė pristatymą. Išlindusi kita ponios ranka akimirką pakibo ore, paskui vieną po kito pagriebė tris grietinėlės indelius.

Ant laiptų pasirodė Madlena. Iš lėto, oriai perėjo kiemą, su valdyba nesisveikino, tik linktelėjo Siuzanai, ši pastebėjo ramiame draugės veide neviltį. Įsitvėrusi pasuko vežimėlį ir nusistūmė šalin kelis metrus iki aukštos, sodą nuo Haidparko skiriančios tvoros. Norėjo dar nors minutę pabūti atskirai nuo kitų, kuo arčiau Erazmo.

Uždėjo rankas beždžionei ant pečių, užsimerkė ir ėmė matuoti pralaimėjimo dydį.

Manė, kad visuomenės įstatymai apsaugos beždžionę, bet klydo. Tikėjosi, kad socialinės sutartys leis laimėti bent truputį laiko, tačiau ir šie lūkesčiai nepasiteisino. Visas viltis sudėjo į savo pergalingą, neklystančią nuojautą, o ši pasirodė besanti iliuzija. Dabar perkratant visatos sąrangą, jos akys, užgriebusios tiek, kiek leido patirtis, tuščiai žvalgėsi aukščiausiojo teisingumo. Nebesipriešino spaudžiama pripažinti, kad pasaulis – tai mašina, o žmonės ir gyvūnai tėra jos sraigteliai arba, iš bėdos, mažytės atskiros mašinėlės, bedvasiai daikčiukai, dar blogiau – judrūs negyvėliai su gyvasties ženklais, mažieji mirties varikliai, *perpetua mobilia*.

Atsivėrus sodo vartams, į kiemą įžengė Adamas, inspektorius Smeilzas, tiedu veterinarai iš KKGAD ir pulkas ramių, baltai apsirengusių vyrų. Pasidaliję į dvi grupes, susibūrė aplink stalą.

Madlena nunarino galvą.

– Atleisk, kad nieko geriau nesugalvojau, – tyliai tarė.

Nuo vyrų juos skyrė keli metrai. Vienas veterinaras užsitaisė šautuvą, kitas išskleidė tinklą. Madlena apsidairė: už nugaros geltonavo tvora, atrodė lyg saulė su šešėliais ant jos paviršiaus be gailesčio lauktų įvykdant mirties nuosprendį, negana to – ši tvora jos akyse ėmė virsti metafizine riba, visiems laikams užkertančia bet kokią viltį, kad būtis turi prasmę.

Ir tada patinas atsistojo. Nusiėmė skrybėlę, nusivyniojo pledą, nusikratė chalatą; viskas nukrito ant žemės. Stovėjo priešais vyrus saulės nutviekstas, aukštas, trumpakojis, juokingas, žemę siekiančiomis rankomis, nuskustu veidu, lyg klounas išsitepęs burną grietinėle.

Vyrai nevalingai žengtelėjo metrą atatupsti. Erazmas apglėbė Madleną per juosmenį ir tarė:

– Mes jau eisim.

Iš pažiūros be jokių pastangų stryktelėjęs lyg katė jis apsisuko ore 180° kampu ir ėmė ropštis tvora aukštyn, nešdamasis Madleną.

Užlipęs minutėlę pasėdėjo. Paskui atsispyrė ir šoko, o kieme stovintiems žmonėms susidarė įspūdis, kad jiedu ištirpo pačioje dangaus žydrynėje.

3

1

Londonas – neramus miestas. Jo biržos ir bankai – tai pasaulio finansinė širdis, masinės informacijos priemonės – angliškai kalbančių šalių akys ir ausys, bibliotekose, muziejuose ir archyvuose čia rūpestingai saugoma giliausia Europos istorijos atmintis, jis – vyriausybių lopšys, talpinantis ir aukštuomenės, ir karalių rūmus, taigi didžiausia žmonijos kilmingų genų saugykla. Šis miestas, jo universitetas, nervų kanalais susijęs su Oksfordu ir Kembridžu, yra atsakingas už didžiausią gyvenamosios pasaulio dalies civilizuoto proto sankaupą, už stambiausias Žemės rutulio smegenis. Štai kodėl šis miestas serga hipochondrija, jam iki išprotėjimo neramu dėl savo sveikatos, o jo imuninė sistema gigantiškiausia ir paranojiškiausia planetoje. Praėjus vos kelioms minutėms nuo Madlenos ir beždžionės dingimo, šis monstras, šis bailus sekimo aparatas ėmė veikti.

Erazmui nušokus nuo tvoros, Andrėja Barden apsisuko ant kulnų ir dingo. Jos nebuvo tik keletą minučių, bet likusiems kieme šis laikas prabėgo nepastebimai greitai ir kartu atrodė lyg trumpa amžinatvė: įsistebeiliję į tvorą, jie jautėsi matą begalybę. Pačiai Andrėjai Barden būtent tiek reikėjo susirasti artimiausią telefoną ir surinkus numerį, apeinantį eilinius, susisiekti tiesiai su vienu iš atsakingųjų.

Vyras kitoje ragelio pusėje užsirašė tikslius duomenis.

– Gal pabandyti paimti ją gyvą? – paklausė jis.

Andrėja Barden sekundę dvejojo, sverdama už ir prieš.

– Nėra jokio reikalo rizikuoti, – tarė, – ekspertų manymu, ji mirtinai pavojinga.

Paskui grįžo į kiemą, kur jau nebebuvo inspektoriaus Smeilzo ir jo baltųjų vyrų, kažką sušnibždėjusi Adamui paprašė valdybą sėstis ir padarė pirmą beveik viešą ir beveik nemelagingą pranešimą apie beždžionę Erazmą.

Praėjus penkioms minutėms po jos skambučio buvo užtvertas visas Haidparkas. Penkiomis vėliau virš parko praskrido pirmasis Skotlendjardo aerodromo sraigtasparnis. Dar po penkių pasirodė patruliai su šunimis. O dar po tiek pat palei parko tvorą kas penkiasdešimt metrų atsirado stebėjimo postai.

Nė vienas iš ieškotojų ir stebėtojų neabejojo, kad pražuvėliams rasti neprireiks nė valandos. Tam tikromis aplinkybėmis žmogus galėtų pasislėpti Londone. Bet tik ne žmogbeždžionė, nešina moterim. Ir ypač kai žinoma jos buvimo vieta.

Įsitaisę liepos viršūnėje, šiaurinėje Haidparko pusėje, šalia Spyko paminklo prie Long Voterio, Madlena su patinu sekė, kaip juos atskiria nuo pasaulio. Iš karto jie buvo veik nepastebimi, gaubiami beždžionės supinto šakų kupolėlio. Tačiau Madlenai vis tiek nešovė į galvą nors ko tikėtis. Kur pažiūrėsi, knibždėjo policininkai, vienas su šunimi sukiojosi arčiau kaip per trisdešimt metrų, aplink matė vyrus, nešinus radijo aparatais, televizijos kameromis, teleskopais, šautuvais su optiniais taikikliais. Nežinojo apie Andrėjos Barden skambutį, tačiau numanė, kad visas šis pasirengimas, bent jau beždžionei, reiškė ne gaudynes, o mirties nuosprendį.

Vis dėlto Madleną buvo apėmusi ne vien baimė. Persmelkus visiškai nevilčiai, ją pirmiausia užplūdo smalsumas, nepaliaujamai augantis kiekvienai gyvai būtybei kaip nagai ir plaukai po mirties. Žiūrėdama žemyn ji praregėjo, neberūpėjo tų žmonių kilmė, nebedomino jų siekiai: Madlena matė aiškiai lyg po pirmos taurės, skvarbiai tarsi per pragariškas, bet stebuklingai beskausmes pagirias.

Pažvelgė į beždžionę. Erazmas stebėjo paiešką įsitraukęs, nekrusteldamas, tik kartkartėm uždengdamas kokį tobulojo kupolo plyšelį. Madlenai jis pasirodė panašus į berniūkštį.

Tą pačią akimirką ji pasijuto namie. Pažino žaliosios visatos priedangą, vaikystės slėptuves medžiuose, praėjusių dienų draugus. Iš tiesų šitai Madlenai reiškė dar daugiau, nes jos vaikystėje medžių nebuvo. Auklės neleido karstytis, bijodamos, kad ji nukris, o tada jas atleis, mama maldaudavo liautis iš savo mirtinos aukščio baimės, kurią jautė ir už kitus, o tėvas griežtai uždraudė, nes jam kažkodėl buvo nemaloni mintis, kad jo dukra gali dingti iš akių su berniuku, ir dar kopdama į dangų. Taigi tokioje kaip dabar ją apgaubusi slėptuvė Madlena niekada nebuvo buvusi. Tarsi būtų išsipildžiusi sena svajonė. Ji su beždžione plėšikai, apačioje ant žemės ląksto ne šiaip sau kareiviai, o susibūrusios kelios berniukų gaujos iš kitų gatvių ir rajonų, su kuriais Madlena niekada anksčiau nėra kariavusi; ji seka juos akimis, drebėdama iš įtampos, bet visiškai rami.

Madlena, žinoma, suprato, žvėris taip pat žinojo, kad iš tikrųjų apačioje ne vaikai, o kai kas geriau – pati Mirtis. Negalvodami apie tai, jiedu šypsojosi. Suaugusieji klysta, manydami, kad žaisdami vaikai būna laimingi, nes nepažįsta Mirties; jie pamiršo, ką dar vaikai jaučia: net ir tokį stiprų priešininką galima nugalėti. Be garso, drebėdami, atsišlieję vienas į kitą patinas su Madlena juokėsi, žinodami rytoj dar gyvensią.

Saulei nusileidus parko tvorą apsupo antra tiek sargybinių, o visai sutemus kas 100 metrų pastatyti prožektoriai apšvietė veją lyg stadiono aikštę. Prie vartų susirinkę patruliai iš Londono ugniagesių brigados pionierių būrio pasiruošė vos prašvitus nuodugniai apieškoti medžių lajas.

Net Londonui tai buvo nemaža jėgų sutelktis. Ir tik nedaugelis, tarp jų Andrėja Barden, žinojo, kad ši mobilizacija skirta neabejotinam priešui.

Visi organizmai, praaugę tam tikrą kritinį dydį, įgauna destruktyvių bruožų; milžiniška Londono policijos, žvalgybos ir karinės sistemos grybiena jau kadais sirgo pavojingu nesutarimų dėl kompetencijos, paslapčių baimės ir biurokratinio pavydo vėžiu. Auglys netrokšta vidinės tvarkos nei sau baigties: jam reikia gero išorės priešo. Beždžionė Erazmas puikiai tiko, puikesnio nebūtum radęs – atsiųstas paties dangus, lyg būtų praūžęs mažytis Folklendo karas, jis

buvo drakonas, miniatiūrinis King Kongas, sukurtas nukreipti visuomenės mintims nuo neišsprendžiamų didmiesčio problemų: irimo, skurdo, rasinių bruzdėjimų, išsikerojusio organizuoto nusikalstamumo, be to, beždžionė visiškai apolitiška ir dar priedo – pavogė princesę. Haidparkas nušvito lyg arena, į kurią turėjo įjoti valstybės valdžios aparato šv. Jurgis.

Ėmė temti. Po valandos beždžionė atsistojo, apkabino Madleną, praskleidė lapus šešėlio dengiamoje pusėje ir, Madlenos akimis, nėrė į juodą, tuščią erdvę.

Taip ilgai skriejo, kad Madlena pajuto šalto nakties oro švilpimą, žvėries kūno šilumą, ramų šuolį, laipsnišką pasiruošimą leistis. Lengvai ir slopiai lyg per tankmę skriejanti pelėda beždžionė nušoko ant šakos už aštuonių metrų ir ėmė bėgti.

Lėkė lyg švytuoklė siūbuodama kūnu tarp dviejų ilgų rankų; pribėgusi danų draugijos tvorą, pasuko į parko vidurį. Tada nepastebimai pakeitė svorio centrą: atsispyrė kojomis ir laisvąja ranka ir šoko ten, kur medžiai augo tolėliau vienas nuo kito.

Nė kartelį šviesa nepagavo bėglių, lyg šešėlių tuneliu jie pasiekė parko tvorą. Likus keliems metrams iki stebėjimo posto beždžionė stabtelėjo. Po pusės minutės sulaukė, ko norėjo: apačioje esančių vyrų dėmesys kelioms sekundėms nukrypo kitur, ne dėl neapdairumo ar aplaidumo, jie buvo niekuo dėti, tokia pačios žmogaus sąmonės prigimtis – čia įsijungti, čia vėl išsijungti. Tą sekundę, kai ji atsipalaidavo, kai vyrai sukrutėjo ir persimetė pora žodžių, beždžionė šoko.

Nutvieskė akinanti šviesa lyg iš užkulisių atsidūrus teatro scenoje, Madlena užsimerkė. Laukė šūvio ar juos pastebėjusio žmogaus riksmo, bet viskas liko kaip buvę. Garsą skleidė tik apačioje ūžiančios mašinos ir pro gatvių žibintus švilpiantis vėjas. Beždžionė artėjo prie jų. Atsimerkusi Madlena pamatė, kad žvėris bėga tolyn, lygiagrečiai su gatve, tik daug aukščiau, kabeliais, pastoliais, šokdamas nuo sienos ant sienos. Išilgai miesto sulig ketvirtu aukštu jo kūnas ir juslės tiesė žmogui nematomą kelią.

Apačioje Madlena visiškai aiškiai regėjo automobilius, einančius šaligatviu ir važiuojančius žmones. Žvelgė į parką saugančių vyrų nugaras, mašinas su kopėčiomis ir aušros laukiančias jų komandas. Tiesiai po savimi, ant neaukšto namo stogo, pastebėjo du policijos šaulius, įžiūrėjo jų veido bruožus, akis, naktinius žiūronus. O tie jos nematė, nematė žvėries, nors jiedu buvo aiškiai matomi, šviesos nutvieksti.

Dabar beždžionė ėmė ropštis aukštyn lietvamzdžiu, altanomis ir gaisriniais laiptais, dar metrą į viršų – į vėliavų kotų, karnizų ir baliustradų raizgalynę, kurioje galima nusisukti sprandą – iki žemųjų susisiekiančių Londono stogų.

Lipdami pro langus, matė viduje prie televizoriaus susėdusias šeimas, bėgo verandomis, kuriose buvo džiaustomi skalbiniai, pralenkė vyrus su moterimis liftuose, laiptinėse, iš balkonų tiesiai, bet pro šalį žiūrinčius žmones. Ir niekas jų nematė. Erazmas su Madlena judėjo ne tik erdvėje. Jie keliavo per civilizuotą sąmonę. Tik dabar Madlena suprato, kad civilizacijos budrumas yra ne visa apimantis, bet sutelktas. Ji pastebėjo, kad išėję į lauką žmonės temato, kas dedasi gatvėje, kad sėdinčiam priešais televizorių nėra nieko svarbiau už mirksintį lopinėlį nerealybės. Užsiėmusiam žmogui rūpi tik tai, ką jis pats veikia. Bėglių ieškotojai, pamiršę viską aplinkui, įsistebeilijo tik į tą vietą, kur manė tūnant savąją auką.

Patinas nusinešė Madleną stikliniu stogu, po kuriuo žaidė vaikai, ranka pasiekiamai jiedu praėjo pro draugiją, pietaujančią atviroje stogo terasoje, bemaž kaktomuša susidūrė su jauna porele, žvelgiančia kiaurai juos į žvaigždes, – niekas jų nematė. Madlena, būdama artima žmonėms, ėmė suprasti kodėl. Todėl, kad žmonės nesitikėjo jų pamatyti. Apspisti Londono dirgiklių ir informacijos, gyventojai pamiršo, kad būna stebuklų.

Iki šios akimirkos Madlena žvelgė į miestą jo akimis, kaip į stulbinamai aktyvaus, bemiegio gyvybingumo nervų centrą. Dabar išvydo tikroviškesnį paveikslą. Nieko neįtariančiuose žmonių veiduose atsispindintis didmiestis skendėjo savo mintyse, jo – su visais septyniais milijonais gyventojų, telefonais, maisto ir atliekų srovėmis, nepaliaujamai gaunančio energiją, karštligiškai veiklaus – paprasčiausiai ne-

buvo, šis miestas dunksojo paniręs į amžiną, tik akimirksniais nutrūkstančią nebūtį.

Kaip cirko artistas virš nustėrusios publikos Erazmas keliavo nepastebimas išsiblaškiusio miesto. Staiga sustojusiam žmogui akimirką reikia atgauti pusiausvyrą, o jis net bėgdamas, net sukdamas už kampo staiga galėjo suakmenėti kaip statula. Netikėtai kam nors išėjus pro duris, į langą pasukus veidą, jis sustingdavo vietoje, tarsi apmirdavo, ir visada atsirasdavo išeitis: kertelė prisišlieti, elektros laidas užsikabinti. Atrodė, kad žvėris judėdamas kuriasi tikrovę. Tuščiomis nuo susitelkimo akimis lyg choreografas jis pavertė miestą savo šokio scena, supanašėjančia čia su pilka siena, čia su ventiliacijos vamzdžiu ar kamino šešėliu.

Tobulų iliuzionistų nebūna, beždžionei taip pat pasitaikė suklysti: nuo sienos sugriebta atplyšo lietvamzdžio dalis ir barškėdama nugarmėjo į prarają, staiga pakilęs vėjas atnešė deginamos gumos – žvėries kvapą į valgomąjį, nelauktai atitraukusi virtuvės užuolaidas moteris įbedė akis į lengvai pažeidžiamą, sukibusį, dvigubą kūną, nesislepiantį, apšviestą, svyruojantį ant trijų skalbinių virvių, ištemptų 25 metrų aukštyje virš kiemo.

Bet niekas jų nepastebėjo, nepajuto, nepamatė, neužuodė, neišgirdo. Iki šiol Madlena manė, kad tik miegodamas būni be sąmonės. Dabar pamatė miegant atsibudusius žmones. Jie užsidarę snaudė, snaudė jų uoslė, klausa, rega, – visos juslės. Užmigusi fantazija, vaizduotė negalėjo atverti jutimams to, kas nepažįstama.

Tą pačią valandą miestas nurimo. Užmerkė akis, užgesino šviesas ir visiškai atsisakė budrumo iliuzijos. Ištuštėjo gatvės, nutilo televizoriai, mašinų ūžimas, savo vietose susmuko net Madlenos ir Erazmo toli palikto Haidparko sargybiniai. Nusimetęs visas pretenzijas, Londonas šią valandą tapo jaudinamai atviras: jis nebuvo aukštesnysis organizmas, nes jokia gyva būtybė šitaip nesustoja. Ir ne koks miškas, ne urbanistinės džiunglės, nes jokią naktį jos taip neįminga. Londonas pasirodė iš tikrųjų esąs mašina. Vargana, nudrengta, nustojusi kokybės, brokuota, pilna tamsių dėmių, dykrų ir perkirsta nykstančių pėdsakų, kuriais iškeliavo moteris ir beždžionė.

2

Aukštai virš miesto, ant plokščio stogo pasodinusi Madleną, beždžionė priėjo prie krašto ir lyg erelis bloškėsi žemyn. Atrodė, kad ji krenta atsimušdama į kiekvieną karnizą, dingdama iš akių, bet po akimirkos vėl išnėrė, nešina dėže bananų ir apelsinų. Pasidėjusi puolė valgyti, greitai, vienodai, – taip ilsisi sustoję atokvėpio virtinės paukščiai, žinodami, kad didžioji kelionės dalis dar prieš akis.

Madlenai atėjo į galvą, kad žvėris nežino jos vardo. Uždėjusi ranką ant krūtinės, prisistatė:

– Madlena.

– Madlena, – pakartojo tas.

Balsas sklido iš tokios gelmės, kokios neturi joks žmogus, bet tarė žodį be akcento, nepriekaištingai aiškiai.

Lyg alkoholio injekcijos apsvaiginta netikėtumo Madlena žengtelėjo atatupsta. Dar prieš jai krustelint, beždžionė suprato, kas bus, ir atsistojusi ištiesė ranką, bet Madlena nenugriuvo. Ji ėmė kilti aukštyn. Vos prieš valandą laukė teismo, o dar anksčiau grimzdo į savižudišką, draskantį alkoholio liūną. Ir staiga prisikėlė, pakilo iš kapo ir skriejo, laikoma ištryškusios jėgos.

– Aš nežinau, kada jūs... na, kada žvėrys, tiksliau – beždžionės, subręsta, – tarė ji. – Bet vis galvojau, kaip žmonės tampa suaugusiais. Tik dabar supratau.

Nuo tada, kai pamatė beždžionę, Madlena girdėjo ją sakant keturis žodžius, bet dabar ėmusi kalbėti net nepagalvojo galinti būti nesuprasta. Manė, kad jos visuotinės reikšmės mintys turi būti aiškios visoms gyvoms būtybėms.

– Pati kiek kartų sakiau sau: tu jau nebe vaikas. Ištekėjusi už Adamo taip maniau, per studentų šventes, su pirmaisiais vaikinais. Dabar matau, kad klydau.

– Klydau, – pilna burna bananų pakartojo beždžionė.

– Žmogus suauga tik tada, kai tampa laisvas, – tarė Madlena.

– Laisvas, – tarė beždžionė, lupdamasi apelsiną.

Be perstojo žiaumodama ji nenuleido akių nuo Madlenos, o ši, kalbėdama ir turėdama klausytoją, pasijuto tarsi pakylėta šilto oro gūsio. Išskleidusi sparnus, Madlena plasnojo aukštyn.

– Ir dar kai kas, – tarė ji. – Aš turbūt žinau, kas aš. Aš kaip kokia princesė.

Net pati nespėjo susivokti, taip staiga pasiekusi karališkas aukštumas: pavojingas akimirksnis iš paukščio vos nepavertė jos balionu. Švelniai, bet ryžtingai truktelėjusi už rankos, beždžionė sugrąžino ją ant stogo.

– Nieko nereiškia būti karalių giminės, – tarė Madlena. – Kas kita – išrinktąja!

Pasitraukęs kelis žingsnius patinas apžergė sienelę.

– Tuštinuosi, – paaiškino.

Palikęs krūvelę vegetariškų, sunkių, į arklio išmatas panašių ekskrementų lyg žemės grumstų komposto duobėje, grįžo prie Madlenos, apkabino ir įsibėgėjęs šoko į naktį.

Madlena negėrė jau dvi paras, ir nors pašalinti iš organizmo visus alkoholio likučius kepenims tiek laiko toli gražu neužteko, ji jautėsi blaivesnė nei kada nors per ištisus dvejus metus. Tačiau ir tokio svaigulio kaip šiąnakt dar nė karto nebuvo patyrusi.

Padėjo galvą ant beždžionės peties. Kaip naktį į pietus traukiantis paukštis – antis ar lakštingala – ji pažvelgė į žvaigždes, norėdama susiorientuoti, bet išvydo ne mažyčius žiburėlius, o moterų veidus, ligšiolinius savo kelrodžius: danguje švietė iškilios, greit užgesusios asmenybės: Bili Holidei, Marlenos Ditrich Lola iš „Žydrojo angelo“, Žiudi Garlan, Džanis Džoplin, Džuli Kristi – alkoholikės

supernovos. Bežiūrint šie atramos taškai ėmė blankti, juos pakeitė laukinė savikliova.

Tuo pat metu Londonas tapo nepaaiškinamai gražus: jo daugiaaukščiai Madlenos akyse virto miegančiomis sustingusios lavos katedromis, liovėsi erzinę apsnūdę žmonės – vargšeliai, nemato jos, apšviestos mėnesienos, mielosios deivės, ant beždžionės skriejančios nuotykių ieškotojos. Tarytum apsireiškęs Viešpats šiąnakt pagaliau rado talentą – princesę Madleną, ir sudarė su ja sutartį, lyg kokį kontraktą, kurio pirmajame punkte buvo teigiama, kad Madlena daugiau niekada nebebūsianti nelaiminga.

Staiga Madlena atsikvošėjo. Pamatė, kad jiedu nusileido gerokai žemiau, kad keliauja sodais ir parkais, tačiau iš viršaus, nuo medžių vainikų ir čerpių stogų gerai neįžiūrėjo tamsos gaubiamos vietovės. Atpažino tik beždžionei atsargiai nuslydus kraigu ir be garso nusileidus į Madlenos kambario balkoną Mombasos dvare.

Iš pradžių negalėjo net pakrutėti. Žvėris išsitiesė, ketindamas keliauti toliau, po sekundės būtų iššokęs ir palikęs ją vieną, kaip vyrai visada palieka moteris, tik čia šimtą kartų niekingiau, nes šitas patinas buvo paprasčiausia beždžionė, iš tiesų dar blogiau – kalbanti beždžionė, žodžiu, net ne tikras žvėris.

Madleną išpylė raudonis, tik ne iš gėdos, o iš neapykantos. Gyvenime jai taip daug ko trūko, paskui ta pastarųjų dviejų savaičių sumaištis, o kaip jie bėgo, kiek teko išgyventi per kelias valandas, kokia ji kilniadvasė, kaip gailėjo žmonių. Po sekundės ši moteris pavirto piktąja demone.

Atsistojo ir šypsodamasi žengė beždžionės link. Suakmenėjęs kūnas atitirpo, ji vėl atgavo pusiausvyrą. Bet buvo jau ne tokia kaip buvusi. Iš jos išgaravo žmogiškumas. Beždžionė nežinojo, kad priešais stovi gryna, besišypsanti moters savimeilė.

Uždėjo rankas patinui ant pečių.

– Luktelėk, tai gerutis, – tarė.

Tas įsmeigė tiriamą žvilgsnį.

– Gerutis, – pakartojo.

Madlena nuėjo į vidų. Nesižvalgydama perėjo savuosius kambarius, negalvojo apie juose praleistą laiką, išėjo į koridorių, nusileido

laiptais, nėrė per svetaines kaip niekad greitai, nesidairydama, nejusdama baimės, apskritai nieko nejusdama. Užlipo kitais laiptais, perbėgo koridorių ir pirmą kartą nepasibeldusi žengė tiesiai į vyro kambarį.

Adamas Bardenas gulėjo kairiojoje lovos pusėje, ant nugaros, prie pat galvos ant naktinio stalelio pasistatęs telefoną, kad suskambus tą pačią sekundę nukeltų ragelį ir išgirstų pranešant, jog beždžionės Erazmo nebėra, o žmona sugauta. Madlenai žengiant pro duris, jis sapnavo negerą sapną.

Prieš dvylika valandų, ramiai ir tyliai viską apsvarstęs, Adamas atsisveikino su Madlena. Išsipjovė ją iš sąmonės ir tikėdamasis, kad netruks atsigauti po operacijos, kad, galima sakyti, jis jau ir dabar sveikas, nuėjo miegoti. Tačiau ji vis tiek apsilankė sapne, ėmė persekioti, prisivijo, užpuolė lyg šmėkla, lyg amputuotos kūno dalies skausmas. Jis sapnavo siekiąs jos, stovinčios priešais, ir negalįs pasiekti.

Kiekvienas, apimtas tokio košmaro, ima maldauti pažadinti, tad atsilapojus miegamojo durims, Adamas pirmiausia pajuto dėkingumą. Paskui pažino mėnesienos apšviestą Madleną, riktelėjo iš išgąsčio, atsisėdo, suvokęs, kad sapnas pavirto dar žiauresne tikrove, ir atatupstas ėmė slinkti prie sienos.

Ištiesusi ranką, Madlena uždegė šviesą.

– Jis – balkone, – tarė ji. – Daryk ką nors.

Adamas matė judant jos lūpas, bet žodžių negirdėjo. Stovinti priešais, apimta ryžto ir nevilties, Madlena spinduliavo lyg saulės vainikas, persismelkiantis per Adamo miegus ir ryžtą, įsiskverbiantis po antklode, į pižamos kelnes, versdamas visa esybe tiestis į ją, taip nekenčiamą šią akimirką, – pagauti ir nebepaleisti.

Madlena žengtelėjo atgal.

– Pasiimk šautuvą, – įspėjo.

Adamas iššoko iš lovos, spintos gilumoj susirado šautuvą ir nusekė paskui Madleną, apsvaigęs, įsispyręs šliures, su chalatu, pižama ir niekaip nenuslūgstančia erekcija.

Beždžionė nebuvo pajudėjusi iš vietos. Stovėjo kaip palikta; įėjus į Madlenos kambarį, pro duris buvo matyti jos siluetas. Tarpduryje Adamas paliko šliures, jie artėjo visiškai tyliai ir namas buvo jų pusėje: begarsiai tapo durų vyriai, negirgždėjo grindų lentos. Tačiau beždžionė vis tiek pasijuto sekama. Išsitiesusi įsmeigė žvilgsnį į tamsą. Madlena stumtelėjo Adamą pirmą, jie įžengė į balkoną.

Adamas visada veikdavo ryžtingai, tačiau šioje situacijoje kitomis aplinkybėmis jis galbūt būtų palūžęs ir sudvejojęs: čia pindamiesi grūmėsi visi priešingiausi jo gyvenimo veiksniai ir galios. Karjera, santuoka, namai, praeitis ir ateitis, daugybė nesuvokiamų teisinių ir politinių aplinkybių. Bet dabar jis šito nematė. Išvydus Madleną prie lovos, tą pačią akimirką viskas pasidarė labai labai paprasta, rūpėjo tik viena – išlaikyti ją. Šią minutę Adamas pamiršo viską aplinkui, beždžionę, net save. Svarbus buvo tik vienas žmogus – Madlena.

Beždžionė nužvelgė apsiginklavusį Adamą ir įsmeigė žvilgsnį į Madleną.

– Kodėl? – paklausė.

Nustėręs Adamas įsispitrijo į žvėries burną, iš kurios pasigirdo žodžiai. Akimirksnį meilužį jame pakeitė mokslininkas. Paskui visas pasipurtė.

– Pigus triukas, – tarė.

Madlena nesiklausė vyro.

– Nenoriu, kad mane čia paliktum, – pasakė ji.

Ant plačios, nuskustos patino kaktos susimetė gili raukšlė. Apimtas nevilties jis tuščiai ieškojo žodžių netinkamame techniniame žodyne, nugirstame iš prižiūrėtojų, mėgindamas išreikšti tai, kas neįmanoma ir labai sudėtinga, ko jokiam žmogui niekada neprireiks paaiškinti. Galiausiai pasidavęs mostelėjo ranka į namą, linktelėjo Adamo pusėn ir klausiamai pažvelgė į Madleną.

– Jis mane išdavė, – pasakė Madlena.

Adamas apsilaižė lūpas.

– Aš kaltas, – tarė, – bet mes vėl gražiai gyvensime.

Žvėris nužvelgė parką, mestelėjo žvilgsnį į Hempstydo plynę. Madlena suprato, kad jis ketina bėgti.

– Šauk jam į kojas, – įsakė Adamui.

Nuleidęs šautuvą Adamas nusitaikė. Patinas nekreipė į jį dėmesio. Jo veide, kurį Madlena ėmė vis geriau pažinti, atsirado kažkokia nauja, žvėrims visiškai nebūdinga išraiška, akių kampučiuose susimetęs šešėlis. Tai buvo ne baimė, ne žvėries protu nesuvokiama pakibusi grėsmė, o sielvartas, gal neviltis.

Madlena atsistojo priešais vamzdį.

– Luktelėk, – tarė.

Adamo akys lakstė nuo žmonos prie beždžionės.

Ji priėjo prie Erazmo.

– Sugalvojau vieną dalyką, – tarė.

– Pasitrauk, – paliepė Adamas.

Madlena praleido jo žodžius pro ausis.

– Supranti, aš išrinktoji, – tęsė ji.

Erazmas atidžiai ją stebėjo. Jiedviem viskas aplinkui nustojo egzistuoti.Todėl nematė, kaip Adamas pakėlė šautuvą ir vėl nusitaikė, tik nebe į beždžionės šlaunį, o į galvą.

– Turiu sekti tave, – toliau kalbėjo Madlena, – stebėti tavo elgesį. Kaip per kokį eksperimentą.

Ji kalbėjo tyliai, tačiau virptelėjęs balsas išdavė kartais, labai retai suskambančią gaidą, moteriai ko nors trokštant ir švelniai bandant išgauti, lyg kokią sferų muziką, lyg centrinę vyro nervų sistemą veikiantį ultragarsą, dabar pasiekusį ir beždžionę, ir Adamą. Akimirksnį jiedu stovėjo nejudrūs, vos vibruodami, du kamertonai.

Po sekundės Adamą ir jo smilių persmelkė žmogžudiškas pavydas ir jis nuspaudė gaiduką.

Tačiau nesuspėjo. Švytinti kulka šovė į tamsą, ieškodama taikinio, nuzvimbė per Hempstydo plynę, virš Sveikatos slėnio ėmė blaškytis, suktis ir kristi, galiausiai netekusi jėgų žnektelėjo ant žemės. Nes sekundę anksčiau beždžionė, apkabinusi ir pakėlusi Madleną, iššoko per balkoną.

3

Jiedu keliavo jau septynias dienas.

Pirmąją naktį pasiekę Didžiojo Londono pakraštį, toliau ėjo dieną. Iš pradžių parkais ir gyvenamaisiais kvartalais, paskui palaukėmis, patvoriais, upelių pakrantėm, kirsdami dirvas ir miškus. Nematomi žmogaus akiai, nepastebimi net žvėrių: fazanai, lapės, barsukai ar elniai tepajusdavo dvelktelėjus nepažįstamą išsikvepinusios žmogbeždžionės kvapą.

Vienintelės gyvos būtybės, susekusios jų kelionės kryptį, buvo plėšrieji paukščiai, pralenkdavę, šaudavę į dangų, priartėdavę ir stabteldavę ore. Pamačiusi juos, Madlena pamojuodavo prasilenkiančių motociklininkų ar vienuolių mostu, sakančiu: tarp visų supančiotų mes vieni esame laisvi.

Jei būtų turėjusi sparnus, būtų pakilusi aukštyn ir nuplasnojusi kartu, tada būtų pamačiusi, kad kiekvienas atskiras ir laisvas paukštis – tai sraigtelis, vienas iš milijonų paukščių, tuo pat metu visoje Europoje kertančių tą pačią platumą tuo pačiu tikslu – susiporuoti, susisukti lizdą, atsivesti jauniklių, kad kiekvienas jis yra supančiotas ir bevardis. Tačiau Madlena nemokėjo skraidyti, be to, visos jos mintys, užvaldytos jausmo, kad pirmą kartą gyvenime galima elgtis kaip tinkamai, krypo į žemę. Trumpam mestelėjusi žvilgsnį į paukščius, ji nesuko sau galvos, nesuprato, kad taip greitai dingdami iš akių plėšrūnai neatsisako galimo grobio. Jie skrido šalin pamatę, kad ši gauruota ir kartu beplaukė dvigalvė būtybė iškeliavusi ne į medžioklę, bet, kaip ir jie patys, negalinti atsispirti kažkokios geografinės ir psichinės vietovės traukai.

Iš pirmo žvilgsnio galėjo pasirodyti, kad kelionės maršrutą parinkdavo beždžionė, matyt, taip manė ir ji pati. Tačiau iš tikrųjų, kaip paprastai būna, jos judesius valdė nežymi, vos juntama, nenuslūgstanti užsispyrusios moters, Madlenos, intuicija.

Pirmąjį rytą, vos ėmus brėkšti, palikusi Madleną palaukti, beždžionė kaip tikra profesionalė įsilaužė į parduotuvę ir apsirūpino viskuo, ko reikia nakvynei: dviem pripučiamais čiužiniais, dviem plonais čiužiniais, dviem labai ilgomis pūkinėmis antklodėmis, dviem patalynės komplektais ir didžiule turistine kuprine visam tam gerui patogiai nešiotis. Kai aukštame ąžuole Šv. Albano priemiesčio botanikos sodo pakraštyje patinas pirmąkart pataisė jiems guolį, Madlena pamatė, kad jam užteko drąsos parduotuvės prieblandoje ieškoti ypač švelnios ilgapluoštės egiptietiškos medvilnės patalynės. Ji suprato sutikusi ne tik didžiulę žmogbeždžionę, bet ir nemažą veltėdį, ir ėmė vadovauti kelionei.

Kryžkelėje, jau iš toliau atspėjusi užrašą ant kelio rodyklės, Madlena nepastebimai parinkdavo kryptį, o išėjus į pamiškę, remdamasi trapia pasaulio šalių nuojauta, lyg netyčia pasiūlydavo, kur pasukti. Pati nesuvokdama, Madlena piešė mintyse vietovių, kuriomis jie keliavo, žemėlapį.

Ji pastebėjo, kad Erazmas kasdien suvalgo po dešimt dvylika kilogramų šviežių vaisių, užsiskanindamas riešutais su razinomis, aišku, gardžiau su medumi, bet tinka ir trys litrai grietinėlės. O išvis geriausia, kai iki maisto – ranka paduoti, kaip pavyzdžiui, šaldykloje ar aikštelėje paliktame prekių sunkvežimyje. Be to, beždžionė nemėgo šalto vandens, kaip ir Madlena jautė nervinį, įgimtą poreikį kasdien pagulėti karštoje vonioje.

Ji pamatė, kad teks laikytis priemiesčių. Pirmąją kelionės naktį pajutusi visą Angliją po kojomis, vėliau vis geriau ėmė suprasti, kas yra laisvė, suvokė, kad jiedu turės išsilaikyti ant lyno, įtempto tarp destruktyvios technologijų civilizacijos ir patogumų neteikiančios gamtos. Nuo pat pradžių jiems tebuvo vienas kelias – vedantis ten, kur galima pasislėpti ir kur maistas po ranka, kur nevaržoma prigimtinė laisvė ir leidžiama dykinėti. Pusantrų metų praleidusi zoologinės informacijos sraute, Madlena žinojo, kad Londone esama tik vienos

tokios vietos.

Šeštąją dieną pasiekus Četerio priemiesčius, Madlena žengė ryžtingą žingsnį. Pasukę į rytus, kaip būtų pasielgęs bet kuris *homo ferus* ar bet kuris tikras žvėris, jie būtų atsidūrę atkampiausioje, labiausiai atskirtoje Anglijos dykvietėje – neišbrendamose Bedfordo Levelio pelkėse. Tačiau Madlena vedė į šiaurę, link Šv. Pranciškaus miško, Londono Ridžento parko zoologijos sodui priklausančio gyvūnų draustinio, didžiausio Europos gyvūnų veisimo ir tyrimų centro.

Visą tą laiką Madlena mokė Erazmą anglų ir danų kalbų, beždžionė įsimindavo greitai, ne taip kaip vaikas, spaudžiamas poreikio išreikšti savo jausmus žodžiais, bet lengvai, bežaisdama. Septintąją dieną jiedu praleido tylėdami, neturėjo pamokų, netyrė elgsenos, nemojavo paukščiams. Vakarop, perlipę aukštą tvorą, tokią pat kaip visos kitos, ir vis dėlto ypatingą, atsidūrė pamiškės pievoje. Vidinio Madlenos kompaso rodyklė ėmė sukiotis lyg pašėlusi. Jie pasiekė tikslą.

Lyguma artyn slinko pilkas kalnas.

– Ar tas laipioja medžius? – paklausė beždžionė.

Madlena papurtė galvą.

– Ėda žmones?

Užaugusi netoli didmiesčio, Madlena akimirką dvejojo. Paskui vėl papurtė galvą.

– Čia dramblys, – tarė.

Sutemus išsišakojusiame medyje jiedu susikūrė laužą, žiūrėjo į kylančią liepsną ir staiga atsiradusias žarijas – taip dega sausas medis, sukrautas ant šešių spirito tablečių. Paskui ant lygaus, tvirto ir patogaus šakų pagrindo pasitiesę čiužinius, susiglaudė. Išmušė pamokos valanda.

Kaip klajodami, taip ir mokydamiesi kalbos, pasąmonėje jiedu turėjo nusistatę tam tikrą maršrutą. Pradėję nuo asmeninių įvardžių, įžengė į vešlią daiktavardžių girią, iš jos ėjo toliau, į vis abstraktesnius kalbos plotus; o šiandien Madlena prisiminė, kad jie praleido kai ką svarbaus ir dabar, apsukę ratą, nejučiomis grįžo: jųdviejų žodyne dar trūko kūno, žmogaus kūno.

Pirštų galiukais perbraukė Erazmo pėdą.

– Pėda, – tarė.

Koja staiga trūktelėjo, jiedu nusijuokė tyliai, veik be garso, lyg susidrovėję paskutinįkart krizentų priešais altorių, artėjant lemiamai akimirkai.

Madlenos ranka užčiuožė iki beždžionės kelio.

– Koja, – tarė ji.

Erazmas tylėjo. Uždėjusi ranką jam ant krūtinės, nuslydo žemyn. Beždžionės kūnas nekrustelėjo, tačiau žemiau bambos pasitiko penis. Madlena suėmė jį, baltą, lyg netikrą. Jis buvo ledo glotnumo, į skruostą dvelkiančio vėjo vėsumo, iš paviršiaus minkštas, tačiau viduje kietas kaip įkaitintas granitas.

Madlena pakėlė akis. Uždėjo kitą ranką beždžionei ant veido ir pajuto tą patį. Oda šviesi, labai plona, permatoma, po ja greitai ritosi mikroskopinės besikeičiančios nuotaikos bangos, adatos plonumo kapiliarų medžiais sroveno kraujas. O po trapia išore glūdėjo pulsuojantis, neįveikiamas, didžiulis jaudulys.

Madlena parodė galva į lytį.

– Pimpalas, – tarė.

Ištiesusi ranką, beždžionė palietė Madlenos koją ir pamažu ėmė slysti aukštyn po suknele. Tarpukojy Madlena pajuto rankos šilumą. Beždžionė sustojo ir įsmeigė klausiamą žvilgsnį.

– Pimpalienė, – prikimusiu balsu paaiškino Madlena.

Beždžionei nenuleidžiant akių, ji pasikėlė suknelę, išsprūdo krūtys. Žvėris iš lėto pasviro artyn, lyg per pasisveikinimo ritualą palenkė galvą ir švelniai sukando dantimis spenelį.

Paskui jis atsitiesė, jie žvelgė vienas kitam į akis kaip jokios gyvos būtybės negalėtų žiūrėti. Tada beždžionė rankomis, net aklinoje tamsoje lengvai atskiriančiomis satiną nuo merserizuotos medvilnės, labai atsargiai nusmaukė Madlenos kelnaites. Vis dar sulėtintais judesiais Madlena pasislinko į šoną, beždžionė priartėjo prie jos.

Bučiavosi neilgai, nesukdami drovaus čepsėjimo užuolankom. Madlena vis labiau minkštėjo, kaito ir troško suspausti jį tarp kojų. Būtent šią akimirką Erazmas sustojo, Madlena pamanė įvykus nesusipratimą.

– Ateik, ko tu, – tarė.

Tas nekrustelėjo. Nekantraudama ji pasikėlė ant alkūnių ir pažiūrėjo į beždžionę.

Debesuoto dangaus ir besiplaikstančioje žarijų šviesoje buvo sunku įžiūrėti jo veido išraišką. Ir vis dėlto Madlenai neliko nė krislelio abejonės: beždžionės akyse atsispindėjo ne vien žvėris, geismas, naivumas. Ji išvydo ir kai ką kita – žiaurų gatvės vaikėzą. Beždžionės sustota ne šiaip sau, bet norėta sutūrėti jos kylantį geismą.

Madlena pabandė atsistumti, iš visų jėgų stengėsi išsiskirti. Laukė, kol kūną užplūs pasibjaurėjimas, tačiau apėmė dar didesnis geismas, nenuslūgstamas poreikis, nustumiantis į šalį išdidumą ir nuolankumą.

– Noriu, – vaikiškai pareikalavo.

Erazmas įėjo kažkaip jautriai, be atodairos, skausmo ir palaimos aukso viduriu, o ji atsargiai, bet stipriai įsikando jo ausies galiuką ir laikė, kol liežuvis pajuto pirmąjį geležies skonio kraujo lašą, o šnervės prisipildė kvapo, kvapo platumų, kvapo žemynų – žvėries, vyro, žvaigždžių, žaižaruojančių medžių, pripučiamų čiužinių, deginamos gumos.

4

Šv. Pranciškaus mišką, bandydamas atkurti rojaus sodą, šešioliktajame šimtmetyje užveisė pirmasis Bedfordo grafas. Būdamas pamaldus Dievo tarnas, jis davė parkui žvėrių globėjo vardą ir tiksliai laikėsi šykštaus ir ne visai aiškaus aprašymo pasaulio sukūrimo istorijoje bei Dantės *Skaistyklos* XXVIII giesmės, kurioje pateikiamas smulkus vaizdas sodo, už kurio vartų Vergilijus palieka Dantę ir įėjęs susitinka Beatričę. Kaip visi iš Europos istorijos žinomi didesni parkai, šis turėjo paremti mintį, jog niekas, o ypač gamta, iš prigimties nėra pakankamai tobula. Grafas ir jo pasekėjai ketino ne šiek tiek pakeisti gamtovaizdį, jie troško sukonstruoti sodo mašiną, veikiančią lankytojų sąmonę, kreipiančią jų mintis Dievop, sodo narkotiką, peizažo haliucinogeną.

Mintis, žinoma, buvo beviltiška, gal net šventvagiška, nes Dievas, kurio darbą norima šitaip lengvai pagerinti, niekaip negali būti visagalis, na, daugių daugiausia didis, klaidų neišvengiantis sodininkas; todėl projektas, aišku, žlugo. Bijodamas atitrūkti nuo Biblijos, kur parašyta, kad rojuje net liūtas su avinėliu ganosi drauge, grafas priveisė sode žvėrių. Kai sumanymą jau, rodos, turėjo vainikuoti sėkmė, visą mėnesį keptomis bulvėmis iš rankų maitinus keturiolika Judėjos liūtų, prieš pat paskelbiant, kad žvėrys pažaboti ir tapę vegetarais, šie išdavė parodytąjį pasitikėjimą ir grafą suėdė. Per kitus 400 metų pasikeitė daugybė šeimininkų, buvo atlikta didelių užmojų pertvarkymų. XVIII a. antroje pusėje čia darbavosi garsus sodų architektas Gabusis Džonsas. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje sodą įsigijo Karališkoji gyvūnų draugija. Su savo vešliais

kupolais, ežerais ir upeliais, giraitėmis, egzotiškomis gėlėmis ir medžiais, akmenų kaskadomis, kvapiaisiais persiškais rožynais sodas visiškai atitiko žmonių įsivaizduojamą rojų.

Tuo metu apie jį sklido negeri gandai, esą jau du šimtus metų savininkams niekaip nesiseka prisivilioti vietos darbininkų. Sodą galybę kartų siaubė potvyniai, džiovino sausra, trankė žaibai, niokojo gaisrai, ėmė juoduoti medžių lapai, buvo užėjusi vinkšnų liga, puolė admirolų lervos ir šaknų grybelis, nesibaigiančios katastrofos taip pat kankino ir vietovės savininkus, atrodė, priešinasi pati žemė, tarsi dirva būtų buvusi didžiulis žvėris, pakastas banginis, kaskart nusipurtantis nugarą draskančius žmones. Kaip ypač neklusnaus vaiko, kaip nesuvaldomos žmogaus psichikos dalies, niekas negalėjo sutramdyti Šv. Pranciškaus miške viešpataujančios nepaaiškinamos geografinės ir biologinės anarchijos. Paskutiniajam savininkui, po Antrojo pasaulinio karo praėjus keletui metų, pavyko užbaigti darbus, ir trumpomis valandėlėmis jis imdavo tikėti laimėjęs. Nenorėjo pasiduoti, net žmonai pabėgus su sodininku, o neilgai trukus ir dukrai su šio sūnumi. Tik kai žmonos palikta skalikė, susidėjusi su sodininko kiemsargiu, atsivedė mišrūną, jis suprato, kad pergalės tebūta laikinos, kad švytuoklė, trumpam sustojusi aukščiausiame taške, tuojau ims leistis. Kitą dieną paskelbė, kad sodas parduodamas.

Įkurtąjį draustinį iš pradžių lydėjo sėkmė. Čia pirmą kartą nelaisvėje atsivedė jauniklių Afrikos kalninė gorila ir sibiriniai Rusijos taigos tigrai, perėjo sterblinė Australijos pelėda. Per aštuntąjį ir devintąjį dešimtmetį buvo pasiekta geriausių iš visų zoologijos sodų nykstančių gyvūnų veisimo rezultatų, kuriuos paskelbus viešai visuomenei susidarė įspūdis, kad Šv. Pranciškaus miške žvėrys radę rojų, dar puikesnį ir saugesnį prieglobstį nei tas, iš kurio atvyko. Tą patį, paskirtas Gyvūnų elgsenos tyrimų instituto, priglobusio mišką, vadovu, savo kalboje sakė Adamas Bardenas, aiškindamas, kad į draustinį ir ateityje nereikėtų leisti lankytojų, jokių gyvūnų apsaugos atstovų, jokių iš anksto neužsiregistravusių ir neprisaikdintų mokslininkų, o juo labiau žurnalistų ar plačiosios visuomenės, kad nebūtų trikdoma ypatinga sodo atmosfera ir gera gyvūnų nuotaika.

Iš tiesų visa tai nebuvo vien pagražinta tikrovė, bet iš piršto laužtas, nors ir būtinas, melas. Šv. Pranciškaus miškas tapo vienu iš pirmųjų tyrimų centrų, besilaikančiu šiuolaikinės nuostatos, kad palikti ramybėje žvėrys daug geriau prisitaiko. Žmonės į jų gyvenimą beveik nesikišo, draustinyje įsitvyrojo tam tikra pusiausvyra, tik ne dangiškoji darna, o sentimentų nepažįstanti, žiauri gyvūnų kasdienybė.

Adamas žinojo, kad zoologijos sodo lankytojai ateina pasigėrėti meiliais tigriukais, smagiais niurkiančiais lokiukais, plepiaisiais ruoniais, draugingais pavianais, vaikų bičiuliais drambliais, – gyvūnais, prižiūrimais tvirtos tėviškos rankos. Šv. Pranciškaus miške jie būtų išvydę žvėrių gyvenimo tikrovę, negailestingą mažesniam, senam, ligotam, kitokiam. Būtų pamatę margąjį genį, vagiantį iš lizdo zyliukus, maros jauniklių vidurius siurbiantį skruzdėdą, liūtą, savo liūtukams patiekiantį gepardo jauniklių, zebrus, kurie žymisi teritoriją išskersdami vandeninius ožkiukus, voveres, nusiaubiančias vištvanagių lizdus ir suėdančias paukščiukus, ožkas, nepaliekančias upės vagoje vandens ančiukams, būtų išvydę tai, ką tuo metu suvokė tik zoologai: žvėrys atsigauna, tarpsta, auga ir veisiasi ne dėl puikių draustinio sąlygų, o verčiami kasdienės kovos dėl būvio.

Sodas, į kurį atkeliavo Madlena su Erazmu, pirmasis Europoje beveik prilygo savo idealui, tik ne smagiam rojui, o Adomo ir Ievos laikų žvėrių buveinei, savieigai paliktam gyvūnų pasauliui: svaiginamam, keliančiam minčių, klaikiam ir neišvengiamai katastrofiškam.

Šitai jiedu suprato iš karto. Ir dar pamatė, ko nė vienam biologui, nė vienam sodininkui ar savininkams su darbininkais per visus 400 metų nepavyko įžvelgti – ypatingą, topografinę vietovės sielą.

Pirmoji, atsibudusi kitą rytą, ją pastebėjo Madlena. Beždžionė buvo dingusi, tad ji atsisėdo ir ėmė dairytis. Po kiek laiko pamatė patiną tupint prie upės: Erazmas gėrė vandenį, taip kaip visada, panardindamas visą ranką ir laižydamas į gaurus įsigėrusį vandenį. Atkištos, saulės nugelsvintos jo užpakalio pusės atrodė lyg du didžiuliai melionai. Akimirksniu Madlena suprato, kur jų atsidurta. Rojaus nešvankybės sode.

5

Per septynias Šv. Pranciškaus miške praleistas savaites vietovė uždavė jiems tris klausimus. Pirmasis nuskambėjo jau kitą rytą, Madlenai atsikėlus ir pasileidus pieva beždžionės link. Madlena buvo visiškai nuoga, ėjo lėtai, jausdama švytint savo kūną – veidą, krūtis, makštį, delnus. Po akimirkos Erazmas atsisuks ir apaks.

Beždžionė tupėjo atsukusi nugarą. Likus penkiems žingsniams atsigręžė.

– Labas rytas, gerai miegojaisi? – paklausė.

Madlena sustingo. Žvėries veidas buvo atviras, pailsėjęs; jis didžiavosi taisyklingai pasisveikinęs. Bet dėkingumo, kurio ji taip laukė, kurio jai taip reikėjo, nebuvo nė ženklo. Vakarykštė diena ir naktis praėjo, dingo, nepalikusios pėdsakų.

Madlena išsigando.

Ji įprato būti mylima, tiksliau sakant, priklausoma. Per visą savo gyvenimą, per visus trisdešimt metų vos keletą kartų išdrįso surizikuoti, pasielgti savarankiškai, ir tai tik todėl, jog žinojo esant saugos tinklą – įsitikinimą, kad jos palikti vyrai pražus, sudžiūvę iš ilgesio. Šis pasitikėjimas gamino svarbiausias jos asmenybės amino rūgštis. O dabar atsigręžusios beždžionės veide ji neįžiūrėjo baimės. Taip negalėjo būti, turėjo šmėkštelti bent krislelis nusižeminimo ir panikos. Tačiau žvėris visiškai nebijojo.

Ir tada aiškiai lyg iš tribūnos nuskambėjo pirmasis sodo klausimas: katro būdavo viršus meilėje? Neišklausiusi iki galo, Madlena nusprendė nelaukti atsakymo.

Kitas tris dienas ji laikėsi atokiau nuo Erazmo. Abu kartu tvarkėsi lizdą, kartu susirado vietą, į kurią kasdien būdavo atnešama vaisių, išsiaiškino, kokiu laiku ji nesaugoma. Madlena elgėsi ramiai ir draugiškai, atrodė lyg linksma stovyklautoja.

Bet jos sieloje prasidėjo žiema. Ji ėmė stebėti beždžionę, naudotis ja, norėdama susiorientuoti, susirasti artimiausią sodo ribą, prireikus nuspręsti, ar eiti prie maisto nepavojinga; kaupė atsargas. Ruošėsi bėgti iš rojaus.

Trečiąją dieną buvo daug šilčiau nei dvi ankstesniąsias, jiedu išsitiesė ant žolės netoli upės, trijų milžiniškų rododendrų paūksmėje. Atrodė, kad krūmai lyg žali ir violetiniai laivai plaukia žolės jūra. Pastarąsias žvarbias naktis Madlena beveik nebuvo miegojusi, tad dabar užsnūdo.

Atsibudo laižoma beždžionės, jos švelnus ir kietas kaip lytis liežuvis nuo kelių kilo šlaunimis aukštyn. Nuginkluota miego, ji sekundę negalėjo atsipeikėti, o kai atsitokėjo, buvo per vėlu. Apėmė geismas, artėjo pieva pamažu lyg laivas, jam priplaukus Madlena pamatė stovinti ant denio ir negalinti ištrūkti. Staiga, erotinio satorio nušviesta, sumojo, kad ir paskutiniosios kelionės dalies laisvė tebuvo iliuzinė. Kad ne jos laisva valia jiedu pasiekė šią vietą, šį dabar per pilvą slystantį liežuvį. Ne vien ji – suvedžiota auka liko ir beždžionė; Erazmas ne reikalavo, o be žodžių melste meldė atsiduoti.

Prieš pasiduodama Madlena išgirdo atsakymą į pirmąjį sodo klausimą. Išsprūdęs iš jos pačios lūpų, jis skambėjo taip: kad ir kieno būtų buvęs viršus, jis nebuvo nei jo, nei mano.

Kaip kiekvieną, tyčia ar netyčia patekusį į rojų, Erazmą su Madlena užvaldė meilė ir ėmė išdarinėti su jais ką tinkama. Tačiau skirtingai nei daugelis kitų, jiedu nesipriešino. Nespėję pasiruošti, sudėti vilčių, neveikiami išankstinių nuostatų, meilės užklupti, jie neturėjo kur eiti nei ko prašyti pagalbos. Tiesiog pasidavė, nusileidę nenuspėjamai nežiniai.

Visą tą laiką Erazmas nieko Madlenai nežadėjo. Iš pradžių ji – supykusi ir apimta panikos – įtikinėjo save, esą žvėris atsilikęs, na, bent jau per mažai mokąs kalbą, kad išmanytų visas subtilias įmantrybes, kurias be perstojo pasitelkia mylintys žmonės, įtikinėdami vienas kitą mylį ir jaučiąsi puikiai, tebesiejami šiltos bambagyslės. Bet po kelių dienų turėjo pripažinti, kad kaltas ne Erazmo nesugebėjimas. Tiesiog jam neatėjo į galvą. Maža to – Madlena pati netroško. Jautė, kaip nyksta guodžiančios svajos; nespėjusi išsižioti atsisakydavo pažado. Pirmą kartą gyvenime ji ėjo lynu, nežiūrėdama žemyn. Pirmą kartą ateitis nustojo reikšmės.

Jie iškeliavo amžinybės laukais. Kartą naktį, apžergusi Erazmą, Madlena pajuto šalia esant trečią asmenį. Suprato priklausanti iš karto dviem vyrams. Vieną turėjo savy, kitas ją glamonėjo. Neatmerkdama akių, išvydo tą antrąjį, tai buvo Myris. Užvertusi galvą pažvelgė į dangų, nebesipriešino, pajuto dingusio laiko vietą užėmus dabartį, ne visada malonią, net ir rojuje.

6

Gyvendami sode jie rūpinosi trimis dalykais: maistu, miegu ir meilės bei kalbos pamokomis, bet juos skiriančios ribos ėmė nepastebimai tirpti. Priėjus kalbos nešvankybes, Madlena visai įsijautė į mokytojos vaidmenį. Erazmas tąkart buvo joje, kai ji tarė: „Palauk, sustok, pasakyk, ką tau dabar darau? O dabar? Pasakok". Arba nustūmusi jo rankas kalbėjo: „Nereikia, nieko nedaryk, pažiūrėk man į akis, sakyk, ko norėtum". Ir Erazmas prabildavo negalvodamas, nesulaikomu srautu išsiverždavo kalba, o viršuje, rododendrų šešėlyje, imdavo suktis garsiųjų danų, kalbos pedagogų, dvasios: Diderichseno, Jelmslevo, glosematikų, visos Kopenhagos lingvistinės mokyklos.

Dažnai pamiršdami pavalgyti, jie patyrė tikrą alkį, silpnumą iš bado, – šito jausmo nebūtum galėjęs atskirti nuo jųdviejų santykių. Be glamonių praėjus nakčiai, kelioms dienoms, savaitei, Madleną įsiurbdavo troškulys; ji prisiminė nuo vaikystės nejutusi tikro alkio. Nes visada, vos urgztelėjus pilvo žvėriukui, įmesdavo pietus, puskilogramį saldainių, pamalonindavo kokteiliu ar gryno spirito taure, malšindama ne badą, o baimę ir nemalonius garsus.

Madlena pažino ilgesį. Sekant akimis Erazmą, einantį pieva kartais ant dviejų kojų, kartais keturiomis, jai imdavo rodytis, kad ne viena jo ilgisi, kad ir žolė linksta jam pavymui, ir oras nori jį lytėti, vanduo užlieja priėjus.

Pamažu jie nustojo domėtis sueičių baigtim, nenorėjo miegoti. Vieną bemiegę, alkaną, skaidrią naktį, Madlena netikėtai užklupo Erazmą. Pabudusi iš snaudulio, pramerkusi akis, pamatė beždžionę žiūrint į ją. Patinas nesitikėjo esąs stebimas. Pamiršęs budrumą, savo

fizinę jėgą, abejingą laikyseną, sėdėjo visiškai užvaldytas jos vaizdo, o veide švietė laimė. Kai sugavo Madlenos žvilgsnį, nepakeitė išraiškos, nepajėgė pakeisti – jausmas laikė jį sugniaužęs.

– Graži, – tarė.

O po akimirkos rado žodžių, tyliai, stebėdamasis, pasiduodamas, uždėjęs ranką ant krūtinės beveik vien sau pasakė neginčijamą tiesą, kad šviesos be tamsos nebūna.

– Širdį maudžia, – tarė.

Tą pačią naktį, kiek vėliau atsibudusi Madlena suprato, ant ko laikosi pasaulis.

Beždžionė gulėjo tolėliau, ant šakos, žemyn nukarusiom rankom. Madlena atsistojo, pro prasiskyrusias medžių šakas buvo matyti žvaigždėtas dangus. Ji išvydo, kad pasaulio tvarkos pagrindas – amžinas, niekada nesibaigiantis ir nenutrūkstamas dangaus ir žemės sanguliavimas. Tada atsigulė ir vėl užmigo.

Dar neprašvitus, sodas uždavė jiems antrą klausimą. Lyg aštraus skausmo persmelkta Madlena pašokusi atsisėdo.

– Man negana, – tarė.

Kad ir iš kokio gilaus sapno, beždžionė visada prabusdavo blaivi, pasiruošusi iškart veikti. Dabar ji įsmeigė akis į Madleną.

Madlena bandė apsakyti, ką vėl, kaip vaikystėje, gyvenusi be narkozės, pajuto, ką pusiau sapnuodama matė: juslių svaiguly ir ekstazėje esama alkio. Norėjo pasiaiškinti, kad patyrusi stipriausią gyvenime erotinį badą, dalyvavusi seksualiausioje puotoje staiga suvokė – prisivalgyti iki soties neįmanoma.

Beždžionė suprato viską akimoju.

– Niekada negana, – atitarė.

Štai tada sodas Madlenos lūpomis uždavė antrąjį klausimą: kur link veda meilė.

– Kas bus su mumis? – paklausė ji. – Ko mes sulauksime?

Atsakė Erazmas, tą pačią dieną, kiek vėliau.

Atsišliejęs į medį, jiedu sėdėjo ir žiūrėjo į upę, srovė skilo pusiau, apsupdama ilgą, siaurą salą.

– Kaip vadinasi, kai vanduo iš visų pusių? – paklausė Erazmas.

– Sala, – atsakė Madlena.

– Erazmas yra iš salos, – tarė beždžionė.

Madlena pajuto šalto vėjo gūsį, dvelktelėjusį laiką, primenantį, kad jie ne vienudu pasaulyje, kad už sodo tvoros tęsiasi visata.

– Kokio ji didumo?

– Nuo didžiųjų medžių viršūnių abiejose pusėse matyti vanduo, ir už nugaros, tik priekyje ne.

– Ar ten yra vaisių?

Beždžionė linktelėjo.

– Ant medžių?

Susimąstė.

– Geriau pasiimti iš parduotuvės, – tarė.

– Ar ten gyvena žmonės? Tokie kaip aš?

Beždžionė paėmė jos ranką.

– Daug žmonių, – atsakė, – bet tokio kaip tu nėra.

Tai buvo pirmasis Erazmo komplimentas. Kitomis aplinkybėmis tai būtų nuskambėję keistai. Bet šiandien, šiame sode Madlena užsimerkė apsalusi iš pasitenkinimo. Erazmo veidas palinko prie jos. Uždėjęs delną jai ant pilvo, paklausė:

– Ar galim susilaukti vaikelio?

Madlenai vaikai niekada nerūpėjo. Sutikti gatvėje ar žaidimų aikštelėje, atrodė bejėgiai, keldavo užuojautą mintis, kad jiems dar liko įveikti tą patį gūdų nuotolį, kurį per stebuklą kažkada nuėjo pati. Nusigręžusi tuoj pat juos pamiršdavo.

Adamui Bardenui vaikai nebuvo vis vien ir nekėlė užuojautos. Jie jam žadino pasišlykstėjimą.

Madlena buvo skaičiusi, kad mylintieji susilieja į viena. Tačiau su Adamu ji susiskaidė, susidvejino pati: viena pusė liko kaip buvusi, kita perėmė vyro nuomonę. Ši antroji žiūrėjo į vaikus Adamo akimis

ir matė, kaip jie pažadina žvėrį žmoguje, kaip patys ima panėšėti į žvėriukus, žvėries jauniklius, nerangias, užvaldančias dėmesį, įgrisias, negudrias, instinkto vedamas būtybes.

Jie paversdavo žvėrimis ir tėvus. Išsekę kaip darbiniai gyvuliai, tėvai nustodavo rūpintis savimi ir savo išvaizda, tapdavo bespalviai, tarsi vaikai būtų išsiurbę iš jų žmogaus likučius, pasidarydavo belyčiai, ypač moterys, atrodančios išmelžtos ir išsunktos.

Adamą viliojo kelionės, jis siekė karjeros, geidė mylėti. Rūpinosi gera išvaizda ir iš tiesų buvo žavus, spinduliuojantis energiją. Madlenai jis kartais atrodė panašus ne į liūtą, o į mažąją vaikystės transformatorinę, aukštą, išlakią, pilną voltų ir amperų, su ant nugaros kabančia lentele, kaukole ir užrašu: „Aukštoji įtampa“.

Madlena ir pati buvo tokia pat: to reikalavo Adamas, o ji, žinoma, vykdė vyro valią. Leido per save jo elektros srovę, švietė ir spinduliavo.

Vaikai tokiam gyvenimui kėlė grėsmę. Jie nieko nebūtų galėję duoti, tik viską sunaikintų ir atimtų. Madlena su Adamu laikėsi vienos nuomonės, drauge išjungė klausimo apie vaikus kontaktą.

Dabar, Erazmui uždėjus ant pilvo ranką, tamsoje įsižiebė akinamai balta šviesa ir Madlena pamatė, kad beždžionė klausdama pati atsakė, kur gali nuvesti pakankamai stipri dviejų žmonių trauka.

Trečiąjį, paskutinį klausimą, – „Kiek visa tai tęsis?“ – būtų uždavęs kiekvienas, staiga pasijutęs laimingas.

Atsakymas rodėsi savaime aiškus, kurį laiką patvyrojęs, klausimas ėmė tirpti ir išnyko, o jųdviejų laimei ir idilei nebuvo pabaigos.

Atsibudus pasitikdavo rasota žolė, ant perlamutrinės vejos žaidžiantys saulės spinduliai. Lyg atviros moliuskų geldelės rietėsi medžių lapai, slėpdami rasos lašelius, kamienai buvo drėgni ir slidūs, susikibę už rankų jie eidavo pieva upės link tarsi brisdami vėsiu vandeniu, ant kurio lyg lelijos plūduriavo pakalnutės, o žydinčios lanksvos stiepėsi kaip vandeningos kolonos. Prie upės susirinkdavo sodo žvėrys – tokiu metu šioje vandenijoje nebūdavo priešų: kartu malšindavo troškulį antilopės, drambliai, gepardai, upinės kiaulės,

gervės, raudonieji lemūrai. Net beždžionės nurimdavo ir akimirką sodas atgręždavo antrąją savo pusę – išsvajotą, bet retam atsiveriančią Senojo Testamento harmoniją.

Besimaudant prašvisdavo. Staiga, netikėtai prasidėjus dienai, garų debesis išsiurbdavo vandenį, užeidavo šiluma, skambi ir kvapi, ir vos pulsavusi sodo širdis imdavo daužytis lyg pašėlusi.

Apie vidurdienį viskas trumpam nurimdavo: nepažįstanti tingulio, veržlioji sodo gyvybė sustodavo pailsėti. Savam medy ant čiužinių užsnūsdavo ir Madlena su Erazmu. Atsibudę jiedu dažnai sėdėdavo tylutėliai stebėdami aplink mirguliuojantį gyvenimą: pro medžių vainikus raudonųjų lemūrų spinduliuojamas ugnies kometas, dieviškai juokingus rojaus paukščius – lyg tris plunksnuotus smauglius, surištus ir išmestus į orą, gepardo ramybę, nesibaigiančią jo kantrybę, staigų, nematomai greitėjantį katapultos šuolį, nepailstančias gorilų pateles, atkakliai besirūpinančius jaunikliais vedlius, miško pelės apdairą, begalinį atsargumą – Madlena atsipūtė pagaliau radusi bailesnę už save būtybę, – angies akmeninį stingulį ir greitą, nei Madlenos, nei beždžionės akimis nepagaunamą judesį. Kartą virš jų praskrido karališkasis erelis, aukštai jis atrodė keturkampis kaip skriejančios durys, paskui priskrido visai arti; šį kartą Madlena nebemojavo, tik pagalvojo: mes tokie pat kaip jis.

Vakarop sėsdavosi valgyti. Ėmus temti beždžionė, tarsi pasisėmusi rieškučias gęstančios saulės, uždegdavo tarpušaky mažytį lauželį. Saulė nesileisdavo (pastarąsias naktis ir ją buvo apėmusi euforija): pasislėpusi atsišliedavo į švininę dangaus membraną, o prasisunkę jos spinduliai visą ilgą šviesią naktį varvėdavo į žemę ugniniais lašais.

Šiame pasaulyje laikas neegzistavo, nepastebėtas praslinkdavo probėgšmiais, todėl nereikėjo matuoti trukmės, ir Madlena su Erazmu nebeklausė, kiek tai tęsis. Jiedu pamiršo laiką.

Tikrovė atsėlino nemačiom, kaip plėšrūnas iš pasalų vidurdienį įsibrovė į jų šešėlį, į pamoką.

Mokydama kalbos, Madlena ilgainiui ėmė nebepaisyti jokios sistemos. Nustojo raustis atmintyje, ieškodama kadaise mokėtos danų

kalbos gramatikos skeveldrų; jiedu keliavo per kalbą intuityviai, ėjo ten, kur Erazmo dar nebūta. Šįkart Madlena nusivedė jį prie sąlygos jungtukų.

– Jeigu galėčiau, – tarė beždžionė, – aš skrisčiau.

– Jeigu galėčiau, – tarė Madlena, – aš skrisčiau kartu.

– Jeigu galėtume, – tęsė beždžionė, – liktume čia visam laikui.

Madlenai iš po kojų ėmė slysti žemė, bet bėgti nebebuvo kur.

– Jeigu norėtume, – paklausė ji, – ar negalėtume?

Beždžionė papurtė galvą.

– O kaip tada kiti? – tarė.

Abu nutilo. Apimti abejonių klausėsi ištartųjų žodžių aido.

Juos skyrė vos metras. Dabar ši erdvė prisipildė panašių į Erazmą būtybių, jiedu išvydo regėjimą – būrį, pulką, tautą beždžionių. Madlena žinojo, kad ir Erazmą buvo apėmusi palaima. Kad jis nekalbėjo apie ateitį, nes irgi buvo ją pamiršęs. Bet kažkur gyveno šimtai ar net tūkstančiai tokių pat beždžionių, kurioms tikriausiai iškilo grėsmė. Į Erazmą jos sudėjo viltis. Jo padėtis buvo visai kitokia nei Madlenos. Madlena atsisveikino su civilizacija, atsižadėjo visiems laikams. Žemėje nebuvo žmogaus, kurį būtų bijojusi prarasti.

Bemąstant kilo grūstis. Tarp jųdviejų su Erazmu į įsivaizduojamų beždžionių būrį įsimaišė grupė žmonių. Priešakyje spraudėsi Adamo ir jos tėvai, Siuzana su vaikais, už jų – pažįstami, giminės, užmiršti moksladraugiai, o dar toliau bolavo beveidžių, kadaise jai svarbių žmonių siluetai. Visi spoksojo kaip vaikai, nesulaukdami iš suaugusiojo atsakymo į savo klausimą.

– Tikrai, kiti, – tarė Madlena. – Vos nepamiršom jų.

Abiem gamta staiga priminė savo įstatymą, kurio neišvengė nė vieni įsimylėjėliai, neapėjo joks atsiskyrėlis, joks šventasis, nesvarbu, kokiame amžiuje būtų gyvenęs ir kokią religiją išpažinęs: rojuje negali būti pats sau vienas.

Madlena užsimerkė ir giliai įkvėpė.

– Kaip jūs vadinat vienas kitą, – paklausė ji, – juk ne beždžionėm?

Beždžionė svarstė, tuščiai mėgindama suderinti du visiškai skirtingus kalbų pasaulius, galiausiai rado priimtiną kompromisą.

– Mes sakom „žmonės“, – tarė.

– O mus? – paklausė Madlena. – Kaip jūs vadinate mus?

– Sakom „žvėrys“.

Madlena atsimerkė.

– Ar tu pasiilgai savo žmonių? – paklausė ji.

Beždžionė atsakė užuolankomis:

– Kokia, sakei, ta princesė buvo?

Septynias savaites Madlenai egzistavo tik bekraštė dabartis. Atmintis nenoriai vėl ėmė dirbti.

– Išrinktoji, – atsakė. – Kai ką nors lemta atlikti.

– Man buvo lemta, – tarė jis, – todėl ir atvykau čia.

Aplinkui tyliai dūzgė nuo šilumos apleipęs sodas. Viskas atrodė kaip anksčiau, bet nieko nebebuvo kaip buvę.

– Sodo žvėrys, – ėmė pasakoti beždžionė, – mūsų nesupranta, bijo ir baidosi, bėga tolyn nuo akių. Nebloga taktika. Mums visiems reikėtų jos pasimokyti. Bet galima elgtis ir kitaip: jei supranti, kas tavęs laukia, nebūtina bėgti. Galima stovėti, prieiti visai arti ir vis tiek likti nematomam, tik reikia žinoti, kur sustoti. Taip gyvename mes, žmonės.

– Ir niekas niekada jūsų nemato?

– Gal pastebi kartais, jūs gal pastebite, pajutę, kad ko nors trūksta arba toje vietoje neturėtų būti. Bet matyti nematote. O jeigu ir įžiūrite, tai vis tiek nematote.

Madlena griebėsi paskutinės kortos.

– Ar tau ten buvo gera? Buvai laimingas? Ar kiti ten laimingi?

Beždžionė palinksėjo.

– Bet tu atsidūrei čia. Turbūt per klaidą?

Beždžionė išdidžiai išsitiesė ir pasipūtė, o Madlenai prieš akis šmėkštelėjo besimaivantis gorilos patinas.

– Erazmas pats leidosi pagaunamas, – tarė jis.

– O aš? – paklausė Madlena. – Manęs tau tik tam reikėjo, kad pabėgtum?

Visada sunkiausia atsakyti į netiesioginį priekaištą, ypač kalbant ne gimtąja kalba. Bet Erazmas jau daug buvo išmokęs. Jis sėmėsi įkvėpimo iš gamtos.

– Kai leidžiamės prie upės gerti, gana dažnai pasirodo saulė, – pasakė jis. – Nors mes visai ne jos ten einame. Ieškodamas mažai, kartais randi labai daug.

Madlena užsimerkė, lyg prinokusį persiką ragaudama vis tobulėjančios meilužio iškalbos vaisių.

– Ir nors tu laimingas, – toliau kalbėjo beždžionė, – nors mes gerai gyvename ir esame visiškai patenkinti, šalia visada esama kitų... jūsų.

Jie žiūrėjo vienas kitam į akis, jausdami priartėję prie atsakymo į paskutinįjį sodo klausimą. Daugiau nepasakė nė žodžio. Priėję kalbos pakraštį, paskutinę, tolimąją, bežodę kelionės atkarpą, atokiausią kalbos kyšulio tašką, matė tolumoje boluojant kontūrus atsakymo į savo klausimą: kodėl du žmonės ar grupė beždžionių negali pasislėpti rojuje. Išvydo, kad šis klausimas visai toks pat kaip kitas, daug didesnis: kodėl viskas neliko taip kaip pradžioje, kodėl negalima buvo būti rojuje amžinai.

Atsakymas priklauso nuo to, iš kur klausiama: rojaus sode, 25 metrai nuo žemės, susikibę už rankų, išsitiesę ant čiužinių Madlena su Erazmu suprato, kad pasaulį išjudina meilė. Pamatė – manėsi matą – viršuje ar apačioje sėdint dievą, gal Viešpatį, kažką, gal beždžionę, laikant už rankos: netelpantį savy iš laimės ir niekaip negalintį būti pačiu sau.

4

1

Šį liepos pavakarį praskriejus virš Londono, nusileidus kiek žemiau ir iš arčiau pažvelgus į žmonių veidus, buvo galima susidaryti įspūdį, kad miestas pamiršo Erazmą su Madlena ir gyvenimas vėl ėmė tekėti sava vaga lyg nieko nebūtų atsitikę.

Pietinės kalvos parke, Mombasos dvare priešais miegamojo veidrodį Adamas Bardenas rengė kažkokius kerus: rimtai atsidėjęs mokėsi vaidmens, planavo, kaip bus susėdę žiūrovai, ką jie galės, o ko neturės matyti. Pilnas artisto savikliovos, jis vėl buvo toks kaip anksčiau.

Meifero rajone, taip pat priešais veidrodį, Andrėja Barden matavosi skrybėlaitę, atrodė rami, žvali ir gerai nusiteikusi.

Kitame miesto gale, šalutinės Milvolo prieplaukos gatvelės pakrašty esančioje smuklėje, įsispraudęs į patį kampą, įbedęs akis į bokalą alaus, sėdėjo Džonis. Ne tiek savo niūrų atspindį apžiūrinėjo, kiek žvelgė pro Nevilties jūros bangas, daugelį metų skalavusias jam kojas, nebesitikėdamas kada nors pamatyti žemę.

Netoli nuo ten, Ail of Dogzo užkampyje, neseniai vadinęsis Baliu vyras žiūrėjo į Temzę, kurioje plūduriavo laivas, neseniai vadintas „Arka“, bet dabar gavęs kitą vardą; vyro veido išraiška buvo tokia pat rami ir mįslinga kaip visada.

Kitapus Temzės, pagrindinėje veterinarijos policijos būstinėje Šv. Tomo ligoninėje inspektorius Smeilzas atsistojęs iš įpročio priėjo prie lango ir pavargusiomis akimis ėmė tyrinėti atsispindintį veidą.

Kitoje, gerokai didesnėje Kensingtono Olandijos parko veterinarijos klinikos kontoroje prie telefono sėdėjo visada nervingas Alek-

sandras Bovenas ir negalėjo prisiskambinti – niekas neatsakė. Ten, kur skambino, nebuvo kam kelti ragelio, nes veterinaras odontologas, lakstydamas iš vienos laboratorijos ir kontoros į kitą, negirdėjo skambučio. Šiandien jis gerokai užsibuvo institute, bet juk tai nieko nuostabaus.

Žvelgiant iš taip arti, atrodė tarsi Madlena su Erazmu niekada nebūtų egzistavę. Tačiau vos per žingsnį atsivėrė kitas vaizdas.

Adamas Bardenas tapo naujojo Londono Ridžento parko zoologijos sodo direktoriumi. Išrinktas su ovacijomis, absoliučia balsų dauguma. Nepriekaištingos biografijos ir mokslinės reputacijos, remiamas Andrėjos Barden ir visų gyvūnų globos draugijų, užsitikrinęs investuotojų paramą. Jo kandidatūrai pritarė Žemės ūkio ministerija, rekomendavo Karališkoji zoologijos draugija. Tas šiurpus atsitikimas su žmona sukėlė švelnią visuomenės ir spaudos užuojautą. Liepos pabaigoje, po savaitės, Adamas prabils viešai.

Būtent tam jis dabar ir ruošėsi. Sakys kalbą naujojoje naujojo zoologijos sodo salėje, dalyvaujant vyriausybės atstovams, Karališkosios zoologijos draugijos globėjai, Jos Karališkajai Didenybei princesei Anai, ir dar keletui karališkosios šeimos narių.

Kalbės apie Erazmą.

Ši kalba bus viena iš svarbiausių XX amžiuje pasakytų kalbų apie gyvūnus. Staiga visi sužinos apie atrastą iki šiol nežinomą žinduolį, iš visko sprendžiant, labai išsivysčiusią žmogbeždžionę. Bus rodomos skaidrės, piešiniai, smegenų skenavimo rezultatai, apibūdinta elgsena, pateiktas išsamus anatominis Erazmo aprašas, fiziocheminė pėdų, išmatų ir medžiagų apykaitos analizė ir Populiacinės biologijos instituto DNR laboratorijos parengti genetiniai duomenys. Pastaruosius duomenis turės pristatyti Aleksandras Bovenas, tačiau jų iki šiol nėra, štai kodėl jis taip nekantraudamas skambina. DNR laboratorija priklauso Gyvūnų elgsenos tyrimų institutui, kuriame dirba Fekinas, todėl jis, gavęs užduotį, ir blaškosi po laboratorijas, jau pasibaigus darbo laikui.

Fekinui neišeina iš galvos beždžionė su Madlena. Jiems dingus, jis nuolat apie tai galvoja. Taip pat ir inspektorius Smeilzas, nemalonaus prisiminimo, kažkokio nepaaiškinamo jausmo vedamas eina ir eina prie lango.

Pateikus mokslinę medžiagą, Adamo ir Andrėjos sumanymu, turėtų kalbėti ypatingas liudytojas – buvusysis Balis turėtų papasokoti, kaip sugavęs beždžionę; už tai jį dabar paleido ir grąžino laivą. Tačiau kito liudytojo, galinčio išduoti slapčiausią informaciją, kas per vienas tas Balis ir kaip beždžionė iš tiesų patekusi į Londoną, jokiais būdais negalima įleisti – tai Džonio, įbauginto, gavusio pinigų ir jau baigiančio juos pragerti. Dingus Madlenai su Erazmu, Džonis gėrė visas septynias savaites, atrodė turįs ypatingą talentą ir spėsiąs mirtinai prasigerti daug greičiau, neprireiks tų dvidešimties metų, kuriuos paprastai ištempia alkoholikai.

Būsimoji kalba turės išskirtinę reikšmę ne vien mokslui ir Adamo gyvenimui. Ji be galo svarbi ir Andrėjai Barden. Ši kalba padės sodui gauti pirmųjų oficialių akredityvų, nes paaiškės, kad be naujojo zoologijos sodo ir jo mokslinių išteklių beždžionė nebūtų buvusi rasta ir aprašyta.

Baigdamas Adamas paskelbs, kad naujajame Londono Ridžento parko zoologijos sode bus įrengtas didžiulis, milžiniškas voljeras tokioms beždžionėms kaip Erazmas, visa beždžionių sala. Galiausiai duos jai vardą, bet ne tokį kaip paprastai, ne radusio žmogaus, ne pagal kokias nors savybes ar paplitimo vietą. Beždžionė gaus vardą vietos, kurioje nuo šiol visiems laikams bus išstatyta, kurioje gimė zoologijos pionieriai, ją besislapstančią iškėlę į dienos šviesą, kur sutelkti moksliniai institutai, nustatę jos rūšį. Erazmas bus pavadintas *Homina londiniensis*.

Taigi žiūrint iš tokio atstumo, nelieka abejonių, kad pastarąsias septynias savaites šių žmonių gyvenimas sukosi aplink Erazmą su Madlena.

Tiksliau pasakius, aplink geidžiamus prisiminimus, aplink tai, kam prisiminti užteko drąsos. Nes kai kurios aplinkybės, ypač ta bandoma užgniaužti akimirka, kai beždžionė su Madlena iššoko į orą ir dingo, iškilusios į paviršių sugadintų numatytą įtikinamos sensacijos įspūdį.

Moters su beždžione nebėra. Dabar svarbiausia kuo geriau pasinaudoti jų paliktais pėdsakais.

Tačiau Madlena su Erazmu niekur nedingo. Jiedu arčiau, nei kas nujaučia – sėdi pamiškėje ant kalvos prie Edžvero, šiauriniame Londono pakrašty, ir stebi miestą. Iš čia viskas atrodo dar kitaip. Betoninis, išsirietęs miesto siluetas susilieja į kupolą, panašų į pakvaišusio gnomo galvą: nusiritęs du tūkstančius metų slėgusį akmenį, jis ieško drugelio, kuriam galėtų nutraukti sparnus.

Tupi abu ant šakos susiglaudę, beždžionė nuoga, iš Madlenos drabužių telikusios draiskanos, iš tolo panašūs į dvi benames beždžiones – Madlena taip pat kaip beždžionė. Erazmui beveik nebereikia jos nešioti, išmoko vaikščioti pati, net dvidešimt penkių metrų aukštyje, ir dabar tupėdama ant šakos laikosi kojų pirštais lyg rankomis. Madlenos reikalavimu, Erazmas nusiskutęs veidą, nes ji norinti jį matyti ir liesti, tik viršugalvį dengia retas baltas kailis. Madlenos plaukai taip pat išblukinti saulės, išsitaršę, kad būtų lengviau gaudyti utėles; žiūrėdama į miestą, ji sugauna vieną ir sutraiško nykščių nagais.

Vėsu. Madlena susigūžia. Tupėdami ant šakos jie atrodo tokie trapūs, tokie bejėgiai. Šią liepos naktį moteris ir beždžionė panašūs į silpniausią, keisčiausią kada nors Londoną puolusį smogiamąjį būrį.

2

Londone buvo dar vienas žmogus, gal net daugiau galvojęs apie Madleną su Erazmu nei visi kiti, – Siuzana. Šiandien pirmą kartą po septynių savaičių ji atsikratė slogių minčių ir draugei dingus apėmusios depresijos, išvariusi vyrą su vaikais iš namų ir pasikvietusi meilužį.

Siuzana mėgo skubotas sueitis, derančias prie Londono gyvenimo. Ją jaudino bauginama mintis, kad viskas turi būti atlikta pagal taisykles ir greitai: per pusantros valandos kruopščiai pasirengti, baigti ir susitvarkyti, nepaliekant nė žymės.

Ji nusirengė, atsistojo po dušu ir atsuko karštą vandenį.

– Eini? – šūktelėjo.

Svetainėje, numetęs išverstą švarką, atsisagstęs marškinius ir apnuoginęs pečius, Donis Lebrijė nužvelgė savo atvaizdą ant japoniško lakuoto niekučio.

Donis priklausė naujajai boksininkų, puošeivų, stileivų ir gražeivų kartai, tokio talento, apie kokį Henris Kuperis aukščiausio savo pakilimo metais nedrįso net svajoti. Laimėjęs visas septyniolika Britų bokso kontrolės tarybos teisėjaujamų sensacingų vidutinio svorio profesionalų kovų, jis buvo panašus į angelą, niekada nemūvėjusį bokso pirštinių.

Jam čia patiko. Viskas taip rafinuota. Kokios klasės moteris. Kokia prašmatnybė. Puikus butas, parkas aplink. Glostė savimeilę mintis įžengus į svetimą pievą. Eržilas Lebrijė tarp kito vyro gėlių.

Apsidairė. Visai nieko tie egzotiški antikvariniai daiktai. Lakuoti dirbiniai. Mėlyni porcelianiniai drambliai erkeryje. Žmogaus dydžio lėlė ant sofos. Pailgos kaukės ant sienos.

Akimis vėl grįžo į sofą. Ne, tai vis dėlto ne lėlė, o vyras. Plokščiagalvis, įsisupęs į maršką lyg koks sumuštas boksininkas togų vakarėlyje.

– Čia dar kas? – nustebo.

Erazmas pamažu atsistojo. Be Madlenos, nebuvo bendravęs su jokiu žmogumi. Todėl dabar labai stengėsi kalbėti taisyklingai ir mandagiai.

– Man didelė garbė, – lėtai ir aiškiai ištarė, – jus palydėti.

Lebrijė išvertė akis.

– Aš čia susitaręs.

– Malonu girdėti, – pasakė Erazmas.

Paslaugiai palydėjęs boksininką per prieškambarį, atidarė duris.

– Tai labai ačiū šiandien, – tarė.

Lebrijė truputį grįžtelėjo, vos vos nuleido dešinį petį ir smogė Erazmui į diafragmą, kiek žemiau krūtinkaulio, į saulės rezginį, kur raumenų sluoksnis gana plonas.

Ranka atsimušė ne į betoną, nes marškos dengiamas torsas turėjo šiokio tokio tamprumo, bet į guminę sieną.

Išsitiesęs Lebrijė įsmeigė akis į beždžionę. Šituo smūgiu jis nokautavo ne vieną priešininką. Paprastam, nesitreniruojančiam žmogui nuo jo būtų sustojusi širdis.

Bejausmiu veidu Erazmas švelniai išstūmė Lebrijė pro duris.

– Sėkmės jums, apsilankykit kada, – atsisveikino.

Lebrijė vos laikėsi ant kojų. Įsikibęs laiptų turėklų truputį pastovėjo prie užtrenktų durų, paskui pamažu ėmė lipti laiptais, atsilapojusiais marškiniais, pirmąkart pralaimėjęs profesionalas.

Erazmas su Madlena atsisėdo svetainėje vienas priešais kitą. Pakėlęs nuo grindų boksininko švarką, Erazmas apsivilko. Rankovės buvo trumpokos. Vidinėje kišenėje rado saulės akinius, užsidėjo. Madle-

nai panorus paimti jo ranką, Erazmas nesilenkdamas per stalą lengvai ją padavė. Madlena užsidėjo ją sau ant skraito. Beregint Erazmo veidas ėmė keisti spalvą iš gelsvos į kakavinę. Beždžionė nuraudo.

– Doni, – šūktelėjo Siuzana iš vonios, – sukriuksėk!

Pravėrusi duris, ji kyštelėjo galvą į kambarį.

– Donis išėjo, – tarė Madlena. – Pasiilgo mamos.

Jau daugiau kaip penkiolika metų eksperimentuodama su jautria kaip gyvsidabris erotine nuotaika, Siuzana išsiugdė išminuotojo reakciją. Susitvardžiusi ji įsisupo į didelį rankšluostį, apkabino Madleną, paspaudė ranką Erazmui ir atsisėdo ant sofos.

Tačiau viduje augo baimė.

Siuzaną išgąsdino neturtas. Pirmą kartą gyvenime priešais ją sėdėjo žmonės be jokios nuosavybės, be vietos visuomenėje, neturintys net kuo prisidengti kūno.

– Mes buvom... už miesto, – tarė Madlena. – Nieko negirdėjom.

Staiga užklupus katastrofai, žmonija pasidalija į dvi grupes: pasiduodančius panikai ir veikliuosius, atidedančius baimę vėlesniam laikui. Nieko neslėpdama, Siuzana ėmėsi pasakoti, ką žinanti apie Adamą, Andrėją Barden, naująjį Londono Ridžento parko zoologijos sodą.

Kalbėdama pajuto šilumą, pasižiūrėjo į radiatorių, židinį, bet jie buvo šalti. Karštis sklido iš už stalo, po kiek laiko Siuzana jį atpažino. Tokius kaitrius spindulius skleidžia įsimylėjėliai. Oras tarp Madlenos ir beždžionės žaižaravo lyg jie būtų nešiojęsi nematomą, nuolat kūrenamą pirtį atlapomis durimis.

Degino. Siuzana ėmė linkti prie jų, piršosi mintis, kad šiedu vargetos galbūt dar nėra visiškai nusigyvenę.

Baigus kalbėti, kurį laiką buvo tylu.

– O gal pabandykim išsiųsti jus iš šalies? – kiek pagalvojusi pasiūlė.

Madlena papurtė galvą.

– Negalima, – tarė. – Mes ne vieni. Yra daugiau tokių kaip Erazmas beždžionių. Jeigu tik apie jas sužinos, ims ieškoti kitais būdais.

Žurnalistai su fotografais. Trofėjų medžiotojai. Tarptautiniai nusikaltėliai, gyvūnų prekeivos. Pulkai mokslininkų. Vien tik ėmus taip galvoti kaip Adamas, viskas žlugs arba bus pakeista.

Ji atsistojo.

– Turim rasti Džonį, – tarė, – tą, kur mus vežė.

Siuzana nužvelgė draugę. Be neseniai pastebėto kietakaktiško atkaklumo, Madlena įgijo dar vieną charakterio bruožą – panoraminę paukščio įžvalgą. Pasižiūrėjo į laikrodį.

– Jums reikia drabužių, – tarė. – Ir pinigų.

– Ar negalėčiau paprašyti, – paklausė beždžionė, – leidimo pasinaudoti jūsų dušu. Ir pasiskolinti skustuvą.

Siuzana išleido juos pro užpakalines duris. Erazmas buvo įsispyręs sandalus, apsimovęs ties kulkšnimis surauktas karatė kelnes, marškinėlius nuplėštom rankovėm – bet po Lebrijė švarku jų nesimatė, – užsidėjęs saulės akinius ir siaurakraštę skrybėlę.

Bendras vaizdas nebuvo pernelyg darnus, bet ir ne akį rėžiantis. Sekundę beždžionė pastovėjo ant laiptų krumpliais į žemę, paskui išsitiesė, pasitempė ir nuleido akinius ant nosies galiuko. Erazmas įžengė į žmonių pasaulį.

Madlena su Siuzana stovėjo viena priešais kitą. Madlena pasiskolino sandalus, ilgą sijoną, palaidinukę ir megztinį. Ji vėl atvirto savimi, bet kartu buvo kitas, Siuzanos niekada nematytas žmogus – moteris, kuriai priklauso pusė pirties.

Siuzana palydėjo žvilgsniu Erazmą. Atsargų žingsnį, tvirtas šlaunis.

– Niekada nieko viena iš kitos neėmėm, – tarė ji. – Bet gal kada nors galėčiau pasiskolinti jį?

Klausimas nuskambėjo kaip pokštas, Madlena, aišku, nusišypsojo ir pasilenkusi pabučiavo draugę į skruostą.

Tačiau ji puikiai suprato, kad tai ne vien pokštas, tad ir bučinį skyrė ne vien meilei parodyti. Lenkdamasi artyn, tyčia prispaudė savo smilkinį prie Siuzanos, kad dešimt utėlių, dešimt kraujo ištroškusių,

neišnaikinamų parazitų, kuriais Madlena su Erazmu apsikrėtė nuo raudonųjų lemūrų, ir dvidešimt penki lipnūs, atsparūs jų kiaušinėliai galėtų persikelti iš susivėlusio Madlenos krūmokšnyno į laukines vidutinių platumų Siuzanos džiungles.

– Reikės pagalvoti, – tarė ji.

3

Kemptono parko hipodromui jau dvidešimt penkeri metai pavyko išsilaikyti nepasikeitusiam toje pačioje vietoje, viskam aplink riedant žemyn: žirgams, žokėjams, žiūrovams. Ypač greitai smukti šį rytą sekėsi Džoniui.

Tie 2000 iš Andrėjos Barden gautų svarų kartu su grasinimais netikėtai paleistam Džoniui turėjo tokį patį poveikį tarsi padovanojus paauksuotus švino batus ir įstūmus jį į vandenį. Praėjus septynioms savaitėms jis jau taisėsi gulti ant dugno.

Šalimais stovėjo Samsonas. Padūmavusiomis, bet švelniomis akimis Džonis žvelgė į šunį. Tankiu žvilgančiu kailiu, apkarpytais nagais, skaidriomis akimis, drėgnu snukiu Samsonas stovėjo taip, kaip stovi tik dobermanai, tarsi nepaliaujamai pozuotų ateinančių metų sieniniam kalendoriui. Kai Džonio, jau greit, nebebus, Samsonas paveldės už sunkvežimį gautus pinigus ir bus aprūpintas visą likusį gyvenimą. Šią akimirką šuo spinduliavo nerūpestingą pasitenkinimą ir drąsą, kokios niekada neturėjo pats Džonis.

Staiga viskas pasikeitė. Žvilgioji Samsono čiupra pasišiaušė, kailis akimoju pasidarė panašus į standų šepetį. Paskui jis pastatė ausis ir prasišiepė. Tada parvirto ant nugaros ir inkštelėjęs užvertė kojas.

Džonis pasilenkė prie jo. Samsonas nesusirgo, jo nesutraukė mėšlungis ir nesurietė skausmai. Šuo besąlygiškai kapituliavo.

Džonis apsidairė. Netoliese nebuvo nė gyvos dvasios, tik už kelių metrų į tvorą atsirėmęs vyras stebėjo žirgus.

– Na, kaip? – paklausė Džonis.

Vyras iš lėto atsigręžė.

– Prašau? – tarė.

Išgirdęs šį balsą, Samsonas suakmenėjo.

– Kuris pirmauja?

– Žirgas su raudonu švarku, – atsakė vyriškis.

Džonis įsižiūrėjo į jį. Kemptono parką pamėgo Londono bepročiai. Platus nekaltas vyro veidas atrodė kaip vieno iš jų. Kartais idiotą lydi sėkmė, – rankos mostu Džonis pasikvietė bilietų pardavėją ir pastatė paskutiniuosius šimtą svarų už žirgą raudona gūnia.

Jau prieš kelias savaites Džonis buvo pardavęs savo žiūronus, nes rankos jų ramiai nebenulaikė. Sekė trasą savomis akimis. Jųdviejų su nepažįstamuoju žirgas atšuoliavo gerokai pralenkęs favoritą.

Džonis susiskaičiavo laimikį. Tada įbedė akis į vyrą.

– Iš kur žinojai? – paklausė.

Vyras nusiėmė akinius.

– Aš... užuodžiau hormonus, – atsakė.

Džonio širdis virptelėjo – šis veidas jam pasirodė pažįstamas. Apsigręžęs ėmė eiti.

Vyras sekė paskui. Džonis paspartino žingsnį. Vyras neatsiliko. Džonis sustojo ir patrypčiojęs atkišo pusę banknotų pluošto.

Vyras papurtė galvą.

Džonio plaukai atsistojo piestu. Jau seniai buvo pamiršęs velnią, dabar, septynias savaites nuodijusis alkoholiu, šiandiena ėmė blukti ir grįžo vaikystė. Šėtonas atėjo jo pasiimti.

Įkišo visus pinigus nelabajam į švarko kišenę. Tas žengė artyn, Džonis įkvėpė prakaituotų pragaro svilėsių kvapo.

– Imk mane, – suvapėjo, – tik pasigailėk šuns.

Naktis prieš du mėnesius, kai priglaudė sunkvežimyje Erazmą su Madlena, Džoniui buvo nuostabiausia gyvenime. Jo būties purvynėje staiga sušvito akinama egzistencinė šviesa.

Džonis suprato, kad anas išgyvenimas buvo per stiprus ir negalėjo ilgai tęstis, nusižeminęs kratėsi prisiminimų, nes nesitikėjo jį pasikartosiant. Dabar viskas vėl buvo kaip tąnakt, tik dar stipriau. Sunkvežimyje prie stalo, pastalėje drebant Samsonui, greta Džonio sėdėjo

Madlena su beždžione.

– Norėjom paklausti, ar negalėtume truputį čia pagyventi, – pasakė Madlena.

Apsvaigęs iš laimės, Džonis nurinko neišgertas taures, padarydamas vietos svečiams. Madlena paėmė jį už rankos.

– Ir dar manėm paprašyti, kad mus pavežiotum, – tarė ji. – Tada liausiesi gerti.

Ji atsisuko į Erazmą.

– Reikėtų pasikalbėti su Bovenu, – tarė. – Bet jei jis mus atpažins, paskambins į policiją. Kaip išvilioti jį iš ligoninės?

– Gal man pabandyti? – pasisiūlė Erazmas.

Madlena padėjo telefoną ant stalo, surinko numerį ir padavė ragelį beždžionei. Kai išgirdęs „Olandijos parko klinika" Erazmas apsidairė nesuprasdamas, iš kur sklinda tas moters balsas, Madlena prisiminė, kad jis pirmą kartą mato telefoną. Švelniai, bet stipriai ji prispaudė ragelį beždžionei prie ausies.

– Būčiau labai dėkingas, galėdamas pasikalbėti su daktaru Aleksandru Bovenu, – tarė Erazmas.

– Kas jūs būsit?

– Ar nemalonėtumėt pasakyti, kad aš dėl didelės dingusios beždžionės.

Veterinaras atsilaisvino po penkių sekundžių.

– Jūs iš mano sodo tada paėmėt beždžionę, turbūt atsimenat. Tai va, ji grįžo. Ta pati.

Kurį laiką gydytojas negalėjo ištarti nė žodžio.

– Kokia jos būklė?

Erazmas apsižiūrėjo.

– Nebloga, – tarė. – Ką mums daryti?

– Nieko, laukite, – atsakė tas, – aš važiuoju.

Ryšys nutrūko, beždžionė nesąmoningai ėmė vartyti aparatą, ieškodama gydytojo.

Paėmusi ragelį, Madlena padavė Erazmui skrybėlę ir saulės akinius. Perbraukė ranka Džoniui per skruostą.

– Važiuojam, – tarė.

Išlipusius iš sunkvežimio prieblandos Madleną su Erazmu Dalviče pasitiko ryški saulė, už penkiasdešimties metrų stovėjo namas su sodu, kuriame prieš du mėnesius Andrėja Barden pirmą kartą išvydo Erazmą. Priėjęs paskambino. Duris atidarė kambarinė.

– Dėdei pasidarė bloga, – tarė Madlena, – ar neleistumėt prisėsti?

Prieškambario grindys buvo išklijuotos balto ir juodo marmuro plytelėmis, stovėjo balti lakuoti baldai. Kambarinė atnešė dvi kėdes.

– Aš labai noriu gerti, – tarė Erazmas. Jam kartais vis dar pritrūkdavo žodžių. – Gal galėčiau paprašyti kibiro vandens?

Prie jų artėjo savimi pasitikintis vyras. Prieš tris mėnesius Madlena būtų išsigandusi, tačiau šiandien ji žvelgė į žmones kitaip, tarsi žiūrinėdama tortą lengvai permatė sluoksnius: pagrindas – susierzinimas, kad jį sutrukdė, kitas sluoksnis persirengusių vagių baimės, dar vienas – dvejonės dėl fizinio artumo, viskas aplieta galantiško mandagumo glajumi.

– Prašom atleisti už sutrukdymą, – tarė ji. – Mes išsikvietėm greitąją, turėtų tuoj atvažiuoti.

Lengviau atsikvėpęs vyras priėjo prie beždžionės.

– Kaip jaučiatės? – paklausė.

– Ačiū, gerai, o jūs? – atsakė Erazmas.

Ši nieko nereiškianti frazė atskleidė Madlenai naują mylimojo bruožą: jis nemokėjo meluoti.

Vyras sumirksėjo.

– Malonu girdėti, – tarė jis.

– Man malonu, kad jums malonu, – pasakė Erazmas.

Vyras ėmė sūpuotis ant kulnų. Kambarinė atnešė kibirą. Erazmas pasikėlė jį prie burnos ir išgėrė dešimt litrų vandens.

Vyras liovėsi suptis. Suakmenėjęs spoksojo į beždžionę.

Suskambėjo durų skambutis. Niekas nesijudino. Atsilapojo durys ir įžengė Aleksandras Bovenas, baltu chalatu, nešdamasis odinį portfeliuką. Apspangęs nuo saulės šviesos, viduje jis teįžiūrėjo šeimininką su kambarine.

– Kur jis? – paklausė.

Vyras mostelėjo Erazmo pusėn. Prisiartinęs gydytojas sustojo.

– Labai džiaugiamės vėl jus matydami, – iš tamsos atsiliepė Madlena.

Atsistoję iš šonų, Madlena su Erazmu nulydėjo gydytoją prie durų. Šeimininkas neryžtingai trypčiojo, negalėdamas atsikratyti jausmo, kad taip jau yra buvę.

Tarpduryje beždžionė nukėlė skrybėlę ir nusilenkė tarnaitei. Vyras įbedė akis į baltą galvos kailį.

– Labai dėkoju už pastogę bei rūpestį, – tarė. – Ir jums, ir jūsų vyrui.

4

Greitosios pagalbos mašina stovėjo už dvidešimt penkių metrų. Jie įlipo pro galą. Priekyje, kitoje stiklinės pertvaros pusėje, sėdėjo du nešikai. Madlena atitraukė pertvarą, bet įsakė ne ji, o Prisila.

– Pavažiuokit už kampo ir sustokit, – tarė.

Gydytojas nenuleido nuo Erazmo akių.

– Vis dėlto teisybė, – tarė. – Ji iš tikrųjų kalba.

Pavažiavusi už kampo mašina sustojo. Gydytojas tebespoksojo į beždžionę.

– Tapsit pasakiškai turtinga, apipils nuo galvos iki kojų, – tarė jis Madlenai. – Tikiuosi, ji turi gerą impresarijų. Ir neblogą revizorių.

– Kaip bus juokinga, kai reikės deklaruoti pajamas, – prunkštelėjo. – Įstatymuose nenumatyta, kiek turto gali turėti beždžionė.

Madlena iškišo per pertvarą banknotą.

– Jūs laisvi, – pasakė vyrams, – parvažiuokit taksi. Ir nepamirškit pakeliui nupirkti gėlių žmonoms.

Nešikai išlipo. Madlena užtraukė pilkas mašinos užuolaidas. Atsegė gydytojo portfelį. Į mėlyną aksomą buvo įvyniotas pneumatinis pistoletas, švirkštas, dvi ampulės, viena su išsprogusio lapelio žalumo skysčiu.

– Pentobarbitalis, – tarė Madlena. – Adamas sakė, kad jis tiesiogiai veikia nervų sistemą. Mirštama per dvi sekundes.

Visi nuščiuvo.

– Aš šauksiuos pagalbos, – tarė gydytojas.

Madlena tylėjo.

– Jus turbūt domina rezultatai, – toliau kalbėjo jis. – Tyrimus atliko Populiacinės biologijos instituto DNR laboratorija. Ten geriausi specialistai. Tie patys atkryžmino Prževalskio arklį. Išskirstė DNR. Taip vadinasi, kai sudeda šalimais pseudogenus ir žiūri, kiek tarp jų neutraliųjų fenotipinių skirtumų. Skirtumai sukuria molekulinį laikrodį, o iš jo galima išskaityti, koks laiko tarpas skiria dvi rūšis. Prieš kiek laiko jos išsiskyrė. Būtent taip tiksliai ištyrė, kiek mes nutolę nuo šimpanzių. Šešiais milijonais metų. Plius minus milijonas.

Jis nutilo kaip besiderantis prekeiva.

– O kas man iš to, kad jums visa tai pasakoju? – paklausė.

Atsakė beždžionė.

– Geriausiu atveju, – tyliai tarė, – paliksime jus gyvą.

Madlena įsidėjo į galvą dar vieną meilužio tiesmukumo bruožą. Beždžionė negrasino, nes tam reikia įsitraukti į žaidimą, – ji neslėpė savo užmačių. Ji įspėjo apie mirtinai pavojingą ketinimą.

Gydytojas išbalo. Pažiūrėjo į Madleną, beždžionę, dar kartą įvertino savo padėtį. Galiausiai pasidavė.

– Kai pamačiau tą patiną, atleiskite – jus, – toliau tęsė, – pamaniau, kad tai nauja šimpanzių rūšis, visi mes taip manėme, ir Bardenas, ir jo sesuo. Sensacinga rūšis iš vidutinių platumų juostos. Žodžiu, iš pradžių mums taip atrodė. Molekulių taksonomams irgi pasakėme, kad tai kažkokia šimpanzė. Jokių nuotraukų jie, aišku, negavo, tik ląstelių bandinius. Išskirstė 30 000 genų. Panelei Barden tai turbūt atsiėjo nemažą sumelę. Tačiau pasirodė, kad mes klydome. Kad patinas, atleiskite – jūs, artimas ne šimpanzei. Jis stulbinamai, kaip du vandens lašai panašus į mus. Jo, atleiskite – jūsų, genus vargu ar galima priskirti beždžionei, veikiau – žmogui.

Madlena apsidairė. Ant pritvirtintų gultų, deguonies balionų, instrumentų, maišų ir kraujo perpylimo žarnelių krito pilka šviesa. Galvojo apie tai, ką pasakė gydytojas, stebėjo jį, triumfuojančiu žvilgsniu žiūrintį į juodu, žiojosi pasakyti ką nors užgaulaus, bet beždžionė užbėgo už akių.

– Labai jums dėkui, – iš lėto tarė. – Drįsčiau paprašyti dar vienos paslaugėlės – nuvežti mus pas poną Balį.

– Nepasiėmiau teisių, be to, jau dešimt metų nesu sėdęs prie vairo, o ir to pono niekada nesu girdėjęs, – išpylė jis.

Madlena su Prisila atsargiai išvyniojo iš aksomo žaliąją ampulę.

– Deja, niekur nedingsite, – tarė. – Kitaip teks paprašyti praryti štai šitą.

5

Vyriškis, prieš kelis mėnesius vadinęsis Baliu, šiuo metu buvo visai patenkintas. Londono uosto tarnybos išžvejotas iš Temzės, atpažintas, pasodintas trims savaitėms į izoliatorių, apsilankius Andrėjai Barden paleistas ir atgavęs savo pusės milijono svarų vertės „Arką" su dar ketvirtį milijono kainuojančia veterinarine įranga. Po trijų dienų, ginamas neliečiamybės statuso, jis duos parodymus ir išplauks iš Londono, pirmą kartą gyvenime ne dėl naudos, o pagauti kitą tokią pat kaip pasprukusioji beždžionę. Balis neketino žvėries parduoti, tetroško dar kartelį pasėdėti virš jo, siaurojoje vairininko kabinoje, dar kartelį pamatyti panašią į Erazmą būtybę.

Pastaruosius mėnesius mintimis jis vis grįždavo į tą rytą, paskutines su beždžione praleistas minutes; kai į prieplauką įvažiavo Kensingtono Olandijos parko klinikos greitosios pagalbos mašina, Balis stovėjo atsirėmęs į buomą, ištrenkusį jį už borto.

Išlipusi moteris mėlynu chalatu ėmė eiti laivo link.

Nejudėdamas Balis kyštelėjo ranką pro langelį ir nusikabino medžioklinį šautuvą lygiai su buože nupjautu vamzdžiu. Moteris neatrodė grėsmingai, bet Balis jos nelaukė. Būtent dėl neeilinių sugebėjimų atsipalaidavus išlikti akylam jis tapo kunigaikščiu tarptautinėje, pavojų kupinoje Vašingtono konvencijos pažeidėjų kunigaikštystėje.

– Ponas Bali, – tarė moteris, – mašinoje jūsų laukia daktaras Bovenas.

Balis draugiškai linktelėjo. Nusekė ją prieplauka, ant peties kaip suskleistą žvilgantį skėtį pasikabinęs šautuvą.

Tokiu pat mėlynu chalatu vilkįs vyriškis atidarė galines mašinos duris. Pažvelgęs gilyn, Balis atpažino prie vairo sėdintį Aleksandrą Boveną. Pasilenkė, norėdamas įlipti.

– Atleiskit, – tarė Erazmas, rodydamas į ginklą, – ar negalėčiau paprašyti jūsų palikti ginklą lauke?

Balis dėbtelėjo. Pajuto pavojų, bet nesuprato, iš kur jis sklinda.

Mandagiai šypsodamasis pasilenkė ir atrėmė ginklą į deguonies balioną. Tada spyrė Erazmui.

Mažai kas galėtų pasipuikuoti vienu spyriu pargriovęs pašėlusį iš nevilties 700 kilogramų raganosio jauniklį. Balis pataikė beždžionei į dešinį kelį, ji be garso suklupo. Tada spyrė į galvą.

Pirmasis smūgis išėjo puikus, nors ir kairiąja koja. Dešiniąja spirti Balis buvo tikras meistras: po antrojo smūgio, atplyšęs nuo korpuso, nukrito buferis, bet beždžionė, nesuprantama kaip, spėjo patraukti galvą pusmetrį į šoną.

Nenuleisdamas nuo jos akių, Balis pasiėmė šautuvą. Tačiau iššauti nespėjo, net neatlaužė gaidukų. Dar neatsitiesus Erazmas atsivėdėjęs jam smogė.

Jei būtų trenkęs žmogus, Balis tebūtų gavęs smagų antausį. Dabar tarytum pneumatinis kūjis dunktelėjo į galvą, pasigirdo pokštelėjimas ir išmestas aukštyn Balis bloškėsi į mašinos duris.

Akimirką prarado sąmonę, neprilaikomas būtų visai susmukęs, tačiau beždžionė jį sugavo: mostelėjusi kairiąja ranka čiupo už kaklo – Balis pakibo ore. Užspaudus gerklę, ėmė dusinti, jis atsikvošėjo. Prasimerkęs nuvedė akimis beždžionės ranka iki artėjančio veido. Likus keliems centimetrams iki Balio kaklo arterijos, Erazmas iššiepė lūpas ir prasižiojo. Balis juto beždžionės šnopavimą, iš šnervių sklindančią šilumą, matė blizgančias konines šešių centimetrų ilgumo iltis.

– Erazmai! – šūktelėjo Madlena.

Beždžionė paleido auką. Balis susmuko ant žemės.

Aleksandras Bovenas sėdėjo prisiplojęs prie prietaisų skydo.

– Aš jus įspėju, – pagrasino. – Atsakysit už suniokotą įrangą ir mašiną. Ir nebandykit manęs liesti.

Erazmas paguldė Balį ant neštuvų. Madlena pakėlė telefono ragelį.

6

Po pusvalandžio pasibeldęs įlipo Džonis, tempdamasis paskui save drebantį Samsoną. Užmetęs akį į Balį, atsisėdo.

Penkiolika minučių niekas nepratarė nė žodžio. Paskui kažkas pastukseno į galines duris. Erazmas įleido veterinarą odontologą, daktarą Fekiną. Po penkių minučių vėl pasigirdo barbenimas.

– Keleivių skaičius šioje mašinoje ribotas, – prabilo Bovenas. – Jeigu reikės mokėti baudą...

Erazmas atidarė duris. Lauke stovėjo Siuzana.

– Neturėjau kur palikti vaikų, – tarė.

Kai maža vietos, atsiskleidžia žmonių santykiai. Greitosios pagalbos mašinoje gūžėsi dešimt būtybių: šeši suaugusieji, du vaikai, šuo ir beždžionė. Atsidūrę čia per prievartą ar pakviesti Madlenos, jie nė vienas nežinojo, kas bus toliau. Dabar sėdėjo, įsmeigę į ją akis, lyg neaiškiu kursu į atvirą jūrą pasukusio laivelio keleiviai.

– Poryt, – tarė Madlena, – Adamas taps naujojo Londono zoologijos sodo direktoriumi. Ta proga jis sakys kalbą ir papasakos viską, ką žino apie Erazmą. Aš buvau Adamo žmona. Žinau, kad užsimojęs ištirti pernelyg daug pernelyg greitai, prarandi tai, ką aiškiniesi. Pamaniau, kad gal mums čia visiems susirinkus pabandyti jį atkalbėti.

Madlena kalbėjo labai tyliai, bet jie klausėsi, girdėjo kiekvieną žodį. Vaikai pamiršo šunį, šuo – beždžionę, Balis – plūstantį kraują, o Džonis – pagirias.

– Sakau, jeigu dabar paskambinsime jam ir kiekvienas ką nors pasakysime, bent keletą žodžių, tai jis supras, kad mes einame išvien, kad mūsų mintys išvien ir kad reikia nusileisti, o jei nenusileis, turės

žūti, nugarmės į prarają.

Ji pakėlė ragelį.

Adamo Bardeno sekretorė po dviejų mėnesių užsimiršo ir atsigavo, tačiau pažinusi šį žemą, kimų ir skvarbų balsą, suprato iki galo neišsigydžiusi.

– Jis kažkur užmiestyje, – tarė. – Niekas nežino kur. Išvažiavo ruoštis kartu su seseria. Vargu ar galiu padėti.

Nustėrusi Madlena tebelaikė prie ausies ragelį, tylėjo, jautė sekretorę sakant tiesą.

– O poryt, prieš pradedant?

– Važiuos tiesiai ten. Prie durų stovės tikrintojai, išdalyta tik du šimtai asmeninių kvietimų. Bet po visko galiu ką nors suorganizuoti...

Moters balsas pasidarė verksmingas.

– Po visko bus vėlu, – tarė Madlena ir padėjo ragelį.

Visi sužiuro į ją. Madlena žvelgė į abejojančius veidus, suvokė, kad tik pašlijus protui galėjo pasikliauti tokia įgula – vaikais, šunimis, nelegaliais gydytojais, kontrabandininkais, alkoholikais. Nenusisekėliai, bet dar didesnė nevykėlė – ji pati, susišaukusi šitas visuomenės padugnes. Atsisėdo.

Staiga prabilo Siuzana.

– Klausykit, – šūktelėjo ji, – taigi mes su Franku esam pakviesti! Turiu du kvietimus, galėčiau gauti dar porą.

Madlena įbedė akis į draugę.

– Eisi vietoj manęs, – tarė Siuzana. – Su Džoniu. Ir tas susimušęs ponas tegu eina. Kai Adamas tave pamatys, aš žinau, aš jį pažįstu, matau vyrus kiaurai, Adamas atsargus – neatsikąs obuolio, neištirto laboratorijoje, žodžiu, kai jis tave pamatys...

Žvilgsniai nukrypo į Madleną. Ji buvo ištekėjusi už mįslingojo Adamo Bardeno ir dabar galėjo visiems atskleisti jo paslaptį.

Madlena užvertė galvą.

– Aš manau, – tarė ji, – kad Adamas niekada gyvenime gyvūnais rimtai nesidomėjo. Jie jam tebuvo pagrindas atsispirti. Pamatęs mus su Džoniu ir Baliu tarp žiūrovų, jis iš paskutiniųjų pasistengs

išsilaikyti.

Sėdėjo visi tylūs, įsiklausę, susikaupę kaip laivo įgula, išplaukiant iš ekvatorinio klimato juostos. Kilo vėjas, mašina ėmė siūbuoti.

Madlena palydėjo draugę su vaikais iki automobilio.

– Tai vis dėlto ko Adamas siekia? – paklausė Siuzana.

– Kartais atrodo, kad manęs, – atsakė Madlena.

– O dabar?

Madlena žvelgė tolyn, nutaisiusi veido išraišką žmogaus, brangiai sumokėjusio už tai, kad dėl kito statė ant kortos visą savo būtį, bet galiausiai patyrusio, kad net ir pralošus gyvenimas nesustoja.

– Jis pernelyg užsiėmęs, kad keltų sau tokius klausimus, – tarė ji.

Siuzana įsodino vaikus į automobilį.

– O jei tėvas paklaus, kur jie šiandien buvo? – paklausė Madlena.

Siuzana išsitiesė ir pasikasė galvą – nuo vakar kažkodėl ėmė niežėti.

– Žinai, – tarė, – jų tėvas pernelyg užsiėmęs, kad keltų tokius klausimus.

Erazmas palydėjo Balį į laivą, padėjo įsiropšti į vairininko kabiną ir pats įlipo paskui.

– Kada ponas Bardenas sakys kalbą? – paklausė.

– Poryt, penktadienį.

– Kiek kartų reikės miegoti, kol bus penktadienis?

– Du.

– Gal žinote, kur jis sakys kalbą?

Balis suko žvilgsnį nuo žvėries akių, žinojo, kad jis negaišta laiko juokams. Kyštelėjęs ranką pro langą nuo lentynos po kopėčiomis paėmė telefonų knygą ir, užrašęs ant lapelio Londono zoologijos sodo telefoną ir adresą, stumtelėjo beždžionės pusėn.

Erazmas nesijudino.

– Ar šitoje knygoje parodyta ir kur žmonės gyvena?

Balis linktelėjo.

– Ar negalėčiau paprašyti surasti man vieną žmogų?

Iš lėto, aiškiai ištarė Baliui pirmąją pavardę.

Tik užrašius dvylika adresų su telefono numeriais, Erazmas nežiūrėdamas pasiėmė lapą, perlenkė ir atsargiai įsidėjo į kišenę. Rankoje tebelaikydamas nupjautavamzdį atsistojo. Pakėlė jį prieš akis.

– Pas mus, – tarė jis, – supratę vienas kitą žmonės apsikeičia dovanomis.

Suėmė šautuvą abiem rankom. Riešų raumenys įsitempė. Pabiro varžtai, sutraškėjo lakuotas medis, atplyšo jungiamoji juostelė, o vamzdžių galai įsirėmė į buožę. Sumaitotą ginklą padėjo ant suolo.

– Primygtinai prašyčiau jūsų niekam neprasitarti, kad mes čia buvome, – tarė. – Ir pasirūpinti, kad poniai Barden nieko neatsitiktų penktadienį. Kai būsim pamiegoję du kartus.

Grįžęs į mašiną, Erazmas terado Aleksandrą Boveną.

– Manęs tuoj pasiges, – pasakė veterinaras. – Paskelbs paiešką.

Beždžionė atsisėdo.

– Niekas jūsų nepasiges, nes jūs neturite draugų, – tarė.

Nė sekundės neatsipalaiduojantis gydytojas nustėro, apimtas šoko. Įžvalgus beždžionės tiesmukumas žeidė jį labiau už bet kokį grasinimą.

– Teisybė, – tarė, – nė vienutėlio. Pasibaisėtina, ar ne?

– Galbūt galėtumėt susirasti.

– Man jau per vėlu.

Išsitraukęs iš Balio gautą popieriaus lapą, Erazmas bakstelėjo į paskutinį adresą.

– Jei nuvešite mane į šitą vietą, šituo automobiliu, prieš aušrą, kai pamiegosim du kartus, galbūt padarysite pradžią pirmai gyvenime draugystei.

– Bet tai nusižengimas įstatymui, jūsų ieško.

Beždžionės akyse žybtelėjo Madlenai pažįstama įžūli, vaikėziška liepsnelė.

– Čia pas jus juk niekas nedaroma visai už dyką, – tarė jis.

Staiga atsitiko stulbinantis dalykas: Aleksandro Boveno veidu perbėgo dar vis tramdomas, įtemptas, bet vis dėlto panašus į tikrą šypsnys.

– Matau, jūs čia, pas mus, jau visai apsipratote, – tarė.

7

Nuo mėnesienos Madlena apkvaisdavo, kildavo noras šlaistytis, išgerti litrą gryno spirito ar paskirti tris pasimatymus meilužiams. Šiąnakt ją buvo apėmusi skaidri laimė.

Miegojo dvigulėje Džonio sunkvežimio lovoje ir kas penkiolika minučių švelniai žadinama mėnesienos tikrino, ar Erazmas tebeguli šalia.

Atsibudusi dešimtąjį kartą jo neberado.

Už pertvaros vairuotojo kabinoje šnopavo Džonis su Samsonu. Net šuo nepajuto beždžionę išeinant.

Per dešimt minučių Madlena susirgo senomis, jau pamirštomis dvejonėmis. Viena po kitos užplūdo margosios jos asmenybės pusės, nuo kurių pastaraisiais mėnesiais ji manėsi nusigręžusi: graužiantis pavydas, ūkanotas pyktis, kartusis keršto troškimas, išakijęs savęs pačios gailestis, kraujuojanti savimeilė. Lyg sukviestos į juodą vidurnakčio puotą atvyko visos nekenčiamosios kaukės.

Visoms susirinkus, Madlena rėžė trumpą, bet griežtą kalbą.

– Jis sveria 150 kilogramų, – tarė ji. – Ir jeigu myli mane, tai turės susitaikyti ir su jumis.

Madlena kalbėjo be garso, užmerktomis akimis. Dabar atsimerkė. Mašina buvo tuščia, svečiai dingę. Pro stiklinį stogą skverbėsi mėlynas mėnesienos kūgis.

Šmėkštelėjo Erazmo šešėlis.

Neišgirdo jokio krebždesio, vos vos krustelėjo čiužinys ir antklodė. Erazmas vėl gulėjo šalia.

Madlena neatsimerkė, nieko nesakė, tik ištiesusi ranką perbraukė pirštais per tankų jo kailį. Pirmą kartą gyvenime tyliai susitaikė su mintimi, kad net mylimojo niekada nepavyks visiškai suprasti.

8

Salėje galėjo tilpti gerokai daugiau nei du šimtai svečių. Tačiau liepos pabaigos penktadienio popietę pašventinti naujojo Londono Ridžento parko zoologijos sodo ir pasveikinti naujo jo direktoriaus atėjo tik rinktiniai žmonės. Nė vienas iš jų nebuvo pakviestas kaip asmuo, bet todėl, kad atstovavo šimtams ar tūkstančiams kitų, turėjo didžiulį kapitalą ar didelę valdžią, daug nekilnojamojo turto ar informacijos, ar todėl, kad formavo viešąją nuomonę. Kiekvienas svečias atskirai simbolizavo kokį nors svarbų visuomenės požiūrio į gyvūnus aspektą.

Čia susirinko Londono miesto valdžios ir vyriausybės įgaliotieji asmenys, dvylikos didžiųjų gyvūnų apsaugos draugijų, Anglijos ir Europos zoologijos sodų draugijų atstovai, safario parkų sąjungos ir Anglijos universitetų gamtos fakultetų sąjungos pasiuntiniai, investuotojai, rėmėjai, veterinarinė policija, Anglijos turistų draugijos, Karališkojo Britanijos architektų instituto žmonės, Anglijos zoologijos muziejų sąjungos, veterinarų profesinės sąjungos ir Pasaulio gamtos fondo nariai. Karališkajai šeimai atstovavo princesė Ana, Karališkosios gyvūnų draugijos globėja.

Dvidešimt du kviestiniai žurnalistai ir trys parinktos televizijos stotys pasiruošė pasakoti apie popietės įvykius tautai ir visam Žemės rutuliui, nes ne vieni anglai šiandien netvėrė džiaugsmu, kartu su jais džiūgavo pasaulio visuomenė.

Liaudis džiaugėsi šitokia jaudinančia vienybe, atėjusiu į protą būreliu turtuolių, valdžios aparatu ir didmiesčio gyventojais, kurie nepaisydami daugeliu atžvilgių negailestingos kultūros, padovanojo

pasauliui, sau ir žvėrims gamtos prieglobstį. Zoologijos sodo atidarymas prilygo tarptautinėms sporto varžyboms, tik čia niekas nerodė nacionalistinio karingumo. Dėl to ir džiūgavo žmonija nuo Tristano da Kunijos iki Špicbergeno, kaip Rio de Žaneiro karnavalo nekantriai laukdama šios dienos, su panašiu jauduliu kaip minėdama penkiasdešimtąsias Antrojo pasaulinio karo pabaigos metines ar Berlyno sienos griuvimą.

Londonas visa tai jautė, žinojo, kad šiandien į jį vieną nukreiptos visų akys, todėl tyčia nerengė didelių iškilmių. Lyg koketiška mergaitė, neturinti konkurentų, pasaulio visuomenės akivaizdoje, santūriai šypsodamasis, gražiais, bet paprastais drabužiais, miestas manekenas įžengė į sceną nykstančių gyvūnų paremti.

Ore tvyrantis nenugalimas optimizmas prasiskverbė net ten, kur nuolat tikimasi paties blogiausio – į metropoliteno policijos specialųjį dalinį, atsakingą už salės apsaugą, todėl pro pirmuosius du prie Ridžento parko, Primrouzo kalvos ir Alberto terasos policijos pastatytus kontrolės postus Madlena su Džoniu ir Baliu praėjo be didelių sunkumų, parodę Siuzanos gautus kvietimus ir asmens pažymėjimus.

Džonis su Baliu pirmą kartą gyvenime vilkėjo frakais. Jautėsi kaip ištremti į atogrąžas pingvinai, nes iš tiesų buvo nepakeliamai karšta. Giedrame danguje plieskė saulė, o Madlena šalia jų su skolinta Siuzanos suknele priminė ryškiaspalvę žvilgančią Amazonės papūgą.

Prie salės durų stovėjo du apsauginiai ir moteris, neva besisveikinanti ir maloniai kviečianti vidun, o iš tikrųjų nustatanti kiekvieno įėjusiojo tapatybę.

Ta moteris buvo Adamo Bardeno sekretorė.

Atpažinusi Prisilą, ji neteko žado.

– Jis tvirtina, kad jūsų nepažįsta, – tarė ji. – Aš ką tik klausiau. Adamas net jūsų vardo nėra girdėjęs.

– Visi prisidirbę vyrai taip sako, – tarė Madlena. – O jūsiškis?

Sekretorė pamažu traukėsi atatupsta.

– Aš jau kelinti metai viena, – atsakė.

Sustojusi sukaupė visą drąsą.

– Daugiau nebegrasinsit pasakyti jo žmonai, – tarė.

Jų link artėjo apsaugos vyrukai. Madlena prisilenkė.

– Pažiūrėkit į mane, – pasakė.

Sekretorė įbedė akis. Madlena nusiėmė saulės akinius, nuo jos plūstelėjo šilumos banga, visai kitokia nei karštis lauke – degėsiais atsiduodantis kaitrusis pirties frontas.

– Prisilos nėra ir nebuvo, – tarė ji. – Tik aš, Madlena Barden. Man reikia patekti į vidų. Aš myliu, ar matyti?

Vaikinai priėjo. Balis su Džoniu priaugo prie marmurinių grindų.

Sekretorė atsitiesė.

– Malonu, kad atvykote, – tarė. – Prašom štai čia.

Vyrukai pasišalino, sekretorė pasitraukė, atsidarė stiklinės durys. Kelias buvo laisvas.

Tuo pat metu Olbanio gatvėje netoli Glosterio skersgatvio stovėjo Kensingtono Olandijos parko veterinarijos klinikos mašina. Prie vairo sėdėjo Aleksandras Bovenas, ant kostiumo apsivilkęs mėlyną chalatą, mašinos gale prie gulto klūpėjo Erazmas su tais pačiais marškinėliais, švarku, karatė kelnėmis ir saulės akiniais.

– Visur užtverta, – tarė gydytojas. – Reikės parodyti kvietimus, o jūs neturite.

Jo balsas buvo kimtelėjęs, rankos drebėjo. Nuo valstybinių egzaminų laikų Aleksandras Bovenas taip nebijojo.

– Ar galėčiau paprašyti jūsų uždegti ant stogo tą šviesą, kur blyksi ir taip kaukia: ūū-ūū, – tarė beždžionė.

Gydytojas įjungė sireną.

– O dabar būkit malonus važiuoti visu greičiu.

Mašina nurūko link naujojo Londono Ridžento parko zoologijos sodo vartų.

Ant kelio pasirodęs policininkas davė ženklą sustoti.

– Aš žuvęs, – tarė gydytojas.

Erazmas nusiėmė saulės akinius. Ramus jo balsas skambėjo beveik abejingai.

– Jūs vežat sergančią beždžionę, – tarė.

Bovenas nuleido langą.

– Aš į ligoninę, – tarė. – Beždžionė mirtimi galuojasi.

Policininkas įkišo galvą ir pažvelgė gilyn. Nutirpęs Bovenas užsimerkė. Po kiek laiko jis pažiūrėjo į veidrodį.

Erazmas gulėjo ant gulto, apsiklojęs balta antklode, užsidėjęs deguonies kaukę.

Policininkas žengtelėjo atgal.

– Motociklas jus palydės, kad spėtumėt, – tarė.

Lydyma motociklo, greitosios pagalbos mašina pravažiavo ir antrąją užkardą.

– Matau, jau išmokot, kad su teisybe toli nenuvažiuosi, – tarė Bovenas.

Pamojavęs motociklui, kad toliau važiuos vienas, iš lėto nuriedėjo prie salės. Visos durys buvo uždarytos. Lauke stovėjo Adamo sekretorė, tiedu apsaugos vyrukai ir keliolika policininkų paradinėmis uniformomis.

– Ten du šimtai svarbiausių Anglijos žmonių, – tarė gydytojas. – Jūs niekaip nepateksite.

Už kampo sustojo. Atidarius galines duris, išlipo Erazmas, apsivilkęs mėlynu chalatu, žalia prijuoste, su kepuraite, rankoje laikydamas gesintuvą, į kišenes prisikišęs blizgančių instrumentų.

– Apsirengiau kaip gydytojas, – tarė.

Aleksandras Bovenas paėmė iš jo gesintuvą, nujuosė prijuostę ir ištraukė instrumentus.

– Gamtos mokslų apsimetėliams, – tarė jis, – svarbu nuojauta, kada kuri iš daugybės po ranka esančių priemonių reikalinga, kitaip išsiduosi.

Nuėmė beždžionei nuo galvos kepuraitę.

– Štai dabar, – tarė, – jūs panašus į vyresnįjį gydytoją, net labiau nei kai kurie tikri.

Erazmas paėmė jo ranką.

– Labai dėkoju, – tarė. – Jei nebesusitiksim, žinokit, kad buvote beįgyjąs draugą.

Pasisukus eiti Bovenas jį sustabdė.

– Ne viską pasakiau apie DNR analizę.

Glamžydamas kepuraitę, jis ėmė kalbėti:

– Nenorėjau sakyti Bardeno žmonai, atleiskit, buvusiai žmonai, nes žinau, ką ji būtų pamaniusi: kad va, mokslininkai ir vėl rado kažkokį menkniekį, o įsivaizduoja aptikę šventą perlą. Bet jums pasakysiu. Suprantat, labai sunku įžiūrėti skirtumą tarp didžiųjų beždžionių smegenų ir mūsų. Šimpanzės smegenys panašios į žmogaus kaip du vandens lašai. Apskritai kuo daugiau vingių ir vagų, kuo didesnė *neocortex*, tuo žvėris protingesnis. Kai ponia Barden, atsiprašau, jūsų draugė, parodė man jūsų smegenų skenogramas, aš iš pirmo žvilgsnio pamačiau, kad tokių raukšlėtų ir tokios masės smegenų dar niekas nėra matęs nei tokios didelės kaktinės siūlės. Nespėjom pasikalbėti, kaip jūs gyvenat, ir, aišku, nebeturėsim progos. Bet vis dėlto norėčiau jums pasakyti, kad jūsų protėviai, jūsų rūšis, prieš milijoną metų atsiskyrusi nuo mūsų prie Turkanos ežero, pasuko į šiaurę. O paskui jūs mus pralenkėte. Mes visi trys klydome – Bardenas, jo sesuo ir aš. Tikėjomės gauti informacijos apie hominidą, buvusį prieš žmogų. Bet jūs buvote ne anksčiau. Jūs dar ateisite.

9

Net Adamas Bardenas šiandien neatstovavo pats sau. Jis įkūnijo istorinę visuomenės, karališkosios šeimos, zoologinio pasaulio ir investuotojų santaiką naujojo zoologijos sodo labui. Tapo gyvu pavyzdžiu mito, kad nepaprastą žmogų lydi nepaprasta sėkmė. O nuo to laiko, kai žmoną nusinešė ir greičiausiai nužudė išprotėjusi beždžionė, Adamas su pasiaukojusio mokslininko nusižeminimu kentė atsivėrusias stigmas, kaip prie Lualabos maliarija susirgęs Livingstonas, kaip iš paskutinių jėgų aplink žemę plaukęs Darvinas.

Aplinkybės gali padaryti žmogų didesnį nei jis yra. Kai Adamas išėjęs į priekį pasuko prie scenos, Madlena pastebėjo, kad jis paūgėjęs. Atsakomybės našta šį kerintį gražuolį pavertė dar ir charizmininku.

Priėjęs tribūną, nužvelgęs pakeltas galvas, televizijų kameras, už kurių laukė milijonai žiūrovų, Adamas dar labiau paaugo. Tą akimirką jo žvilgsnis užkliuvo už Madlenos.

Išbalo lyg staiga nukraujavęs, būtų ir pargriuvęs, jei ne šalimais atsiradusi Andrėja Barden. Prilaikydama brolį, kita ranka ji išjungė mikrofonus. Jiedu stovėjo visų akivaizdoje. Bet niekieno negirdimi.

– Ten Madlena, – tarė Adamas, – su Baliu ir vairuotoju.

– Jie skruzdėlės, – atsakė Andrėja Barden, – darbščios, bet tik skruzdėlės.

– O kaip spauda?

Šiomis ypatingomis aplinkybėmis generoliškos Andrėjos Barden savybės išsiskleidė kaip lotoso žiedas. Lyg rūpestingas treneris, lemtingą valandą motiniškai įkalbinėjantis sunkiasvorį čempioną pasi-

ryžti paskutiniam, pergalingam raundui, ji neskubėdama glostė raumeningą Adamo nugarą, švelniai, lėtai ir aiškiai šnibždėdama į ausį.

– Mes Anglijoje. Jie nesikalbės su spauda. O jeigu ir kalbėsis, tai seras Tobis pasirūpins, kad nebūtų išspausdinta. Jis neleistų pranešti net apie pasaulio pabaigą, jeigu tai keltų grėsmę valstybės saugumui.

Adamas akimirką užsimerkė. Daugiau nebesispyrė, pasidavė ir pamažu nugrimzdo į patikimą glėbį. Įsijungė mikrofonus.

– Jūsų Didenybe, – prabilo jis, – ponios ir ponai, gerbiamieji svečiai. Gamta – neaprėpiama.

Adamui susverdėjus, žiūrovai laukė nuščiuvę. Po pirmųjų žodžių visi atsipūtė. Išgirdęs savo paties balsą, jis išsitiesė, sušvito kaip aukščiausios kokybės žvaigždė. Repeticijos priešais veidrodį nenuėjo perniek: paruošta kalba, išmokti judesiai atsivėrė kaip greitkelis. Pakėlęs akis, Adamas paspaudė greičio pedalą.

– Leiskite paskelbti naująjį Londono Ridžento parko zoologijos sodą, didžiausią, šiuolaikiškiausią iš visų pasaulio miestų zoologijos sodų, atidarytą.

Salės sienos ir stogas buvo iš stiklo, juos dengė nerūdijančio plieno žaliuzės. Dabar jos iš lėto ėmė kilti. Už Adamo, galinės salės sienos pusėje atsivėrė zoologijos sodas: voljerai, džiunglės, savana, ežerai ir uolos.

– Vienybė ir santarvė, – toliau kalbėjo jis, – tarp civilizacijos ir gamtos. Įrodymas, kad žvėrys ir žmonės gali taikiai gyventi greta. Technikos stebuklas. Bet vis dėlto tai niekas, palyginti su tuo, ką dabar su didžiausiu malonumu ketinu jums parodyti.

Į kairę nuo Adamo aštuonių metrų ilgio ir keturių pločio ekrane pasirodė skaidrė – Erazmas Mombasos dvaro žiemos sode, medžių fone, lyg virš džiunglių auštant aušrai.

– Šią jaudinančią valandą noriu pristatyti jums didžiausią šio šimtmečio, o gal ir visų laikų, zoologijos atradimą. Iki šiol nežinomas žinduolis. Artimesnis žmogui nei šimpanzė. Labai išsivysčiusi žmogbeždžionė.

Adamas buvo susiplanavęs kalbą kaip pribloškiančią ekskursiją. Po intriguojančios įžangos parodęs Erazmo skaidrę, jis keliais santūriais žodžiais turėjo pasiaiškinti vietoj žvėries teatsinešęs nuo-

trauką, kadangi būtent ši beždžionė pagrobusi jo žmoną. Paskui ketino trumpai išdėstyti mokslinių tyrimų rezultatus.

Tačiau toliau įžangos jam nepavyko pasistūmėti. Besižiodamas, kilstelėjęs ranką, pajuto salėje atsiradus įtampą, pralenkiančią jį ir nukreiptą į kažką sau už nugaros. Atsigręžė.

Už salės buvo matyti į didžiulį šiltnamį panašus pastatas – milžiniško *Homina londiniensis* skirto voljero dalis. Ant jo stogo stovėjo kažkokia būtybė mėlynu chalatu. Adamui gręžiantis, ji žengtelėjo atgal, kiek įsibėgėjo ir šoko.

Lyg prieš trampliną smegtelėjęs žemyn, savižudis šuolininkas patrankos sviedinio greičiu nuskriejo tiesiai į stiklinę salės sieną.

Nusileido lengvai kaip musė ant cukraus gabalėlio. Akimirką vyriškis – dabar visi pamatė, kad tai vyriškis, – pakibo ant žaliuzių skersinių. Paskui lyg sprinteris tiesia trasa užbėgo siena ant stogo prie atvirų langų.

Gamtiškam pastato lengvumui paryškinti perdangos prie lubų buvo paliktos atidengtos, kaip ištrupėjusios korio akys žiojėjo laibų plieno vamzdžių šešiakampiai. Vyriškis nusvyravo jais prie šviesos modulį laikančios grandinės, nučiuožė ja iki lempos ir nušoko šalia tribūnos.

Salę saugojo penkiolika ginkluotų plicininkų, bet kuris iš jų lengvai galėjo nušauti įsibrovėlį. Tačiau nė vienas nepakėlė rankos, nes niekam nekilo mintis apie pavojų. Adamas, svečiai, žurnalistai, policininkai, – visas pastatas spinduliavo savikliovą, rodėsi, jog zoologijos sodas karštai, bet saugiai flirtuoja su laukine gamta, žinodamas tvirtai laikąs ją savo rankose.

Adamas žengtelėjo atatupstas porą žingsnių. Mėlynchalatis užsilipo ant tribūnos, išsitiesė, kurį laiką nejudėdamas žvelgė į susirinkusius žmones. Paskui nusimetė chalatą, nusimovė kelnes. Viso pasaulio akivaizdoje stovėjo beždžionė Erazmas, nuogas, gauruotas, trumpakojis, didžiulis.

Iki šios minutės salė laukė nuščiuvusi, abejodama. Pagaliau perprato Adamo sumanymą – apstulbinti publiką stebuklingais Londono ir Glazgo zoologijos sodų dresūros sugebėjimais, pademonstruoti epochinės reikšmės beždžionę gyvą, anglų mokslininkų ne tik atrastą

ir sugautą, bet jau spėtą pažaboti, prisijaukinti ir apmokyti.

Salė pratrūko audringais plojimais, plojo policininkai, žurnalistai, atrodė, nebus galo. Tik beždžionei paėmus mikrofoną audra nurimo.

– Mes atėjome atsisveikinti, – tarė Erazmas.

Salė nuščiuvo, tarsi apmirė. Šių žmonių gera savijauta ir pasaulio supratimas rėmėsi įsitikinimu, kad viską, kas kelia šiurpą, galima atpažinti, rasti ir apriboti. Žemu balsu, puikia anglų kalba prabilęs žvėris priminė jiems nedarbą, karo grėsmę, AIDS, užterštumą.

– Ten, iš kur atvykome, – toliau kalbėjo Erazmas, – sakoma: pargriuvusiam... žmogui paduok ranką. Neims – ištiesk abi. Atsisakys – vis tiek pakelk jį. O jei ir tada nusigręš – palik begulintį. Neįsižeiskit, bet jūs visi gulite pargriuvę. Todėl nusprendėme pamėginti, tačiau nepasisekė. Mes klydome.

Dabar šią karštą popietę kostiumuotą, pelerinom apsigobusią publiką ėmė krėsti šaltis, prasiskverbęs pro papuošalus, medalius, kameras ir ginklus.

– Mes buvome vienu metu keliose šalyse, mano bandymas paskutinis.

Erazmas iš lėto apsisuko kaip madų demonstruotojas: ant kūno aiškiai matėsi operacijų randai, įkandimų žymės, dar neužgiję nudegimai ir daugybė išskustų dėmelių, likusių po Adamo elektrodinio tyrimo.

– Bandėme prisitaikyti, – tarė beždžionė, – bet nepavyko. Nusprendėme, kad dar ne laikas. Kol kas daugiau nieko negalime padaryti. Mums... per sunku. Mes grįžtame namo.

Salė subruzdo. Ant scenos užlipo Londono universiteto dekanas. Išgarsėjęs gamtos mokslų, niekinančių visuotinės atsakomybės idėją, kritikas, visiems laikams netekęs teisės tapti rektoriumi. Aukštas, pilkabarzdis vyras atsistojo prie tribūnos, kiek pastovėjo ramiai. Tada užkišo ranką už švarko atlapo, suėmė marškinius, patraukė ir išplėšė skiautę. Visi išvydo plaukuotą krūtinę, bet ne tokią, kokia būna žmogaus, o balsvą, garbanotą, ilgais kaip teisėjo peruko plaukais. Nusimetė švarką, nusimovė kelnes, liko tik su didžiuliais lakiniais batais. Visų akivaizdoje stovėjo nuoga beždžionė, tokia pat kaip Erazmas, tik didesnė, vyresnė, pasidabruota galva.

Šalimais atsirado aukštaūgė, garsi moteris – Karališkosios gyvūnų draugijos pirmininko pavaduotoja, oficialus asmuo, patarėja gyvūnų etikos klausimais, intelektualė, pasisakanti už visišką bandymų su gyvūnais nutraukimą, jos pastangomis 52 tautos įsitraukė į „Didžiosios beždžionės" programą, suteikusią žmogbeždžionėms tas pačias juridines, ekonomines, etines ir socialines teises kaip atsilikusiems žmonėms. Moteris taip pat pastovėjo minutėlę.

Staiga kažkas sukliko maldaujamu, širdį veriančiu balsu. Jos vyras, norėdamas sukliudyti, kaip pamišęs brovėsi pro žmones, tačiau kelią buvo užtvėrę prišalę prie žemės kūnų varvekliai.

Nusivilkusi suknelę per galvą, moteris nusviedė ją šalin. Jos veidas buvo nuskustas, o visas kūnas apžėlęs; liko nuoga, tik su tokiomis didelėmis kelnaitėmis, jog joms pasiūti, matyt, prireikė burių.

Prie scenos artėjo du Žemės ūkio ministerijos tarnautojai. Svečiai jų nepažinojo, tačiau pačioje ministerijoje ir vyriausybėje jiedu turėjo nekokią reputaciją, tad seniai buvo nukenksminti ir atitraukti nuo politikos, nes nepailsdami, tyliai, atkakliai prikaišiojo, jog laukinė gamta nykstanti dėl nepasotinamo turtingųjų valstybių godumo. Jiems iš paskos atsekė policininkas, pora gyvūnų prižiūrėtojų, televizijos prodiuseris, – daugumai iki šiol nepažįstami asmenys, tačiau nesuprantamas jų ryžtas ir sąžinė jau kurį laiką baugino ir traukė kolegas, jie be perstojo, ramiai ir atkakliai primindavo, kad šiuolaikinis pasaulis einąs pražūtingu keliu. Žmonės prasiskyrė, mažoji procesija užlipo ant scenos, nusivilko kostiumus, frakus, uniformas, padėjo į šalį ginklus ir akreditacijos korteles. Jie buvo beždžionės.

Nė vienas iš salės vėliau apklausinėjamas neprisiminė, kiek beždžionių tądien susirinko, bet visi teigė jų prigužėjus pilną sceną, kokį šimtą ar du.

Iš tikrųjų tebuvo dvylika. Stovėjo ramūs, o svečių galvose sukėlė vaikystės siaubūnų audrą, paliko liūtų, roplių, gyvačių, drakonų, krokodilų, pasiutusių šunų, išprotėjusių mandrilų sumaištį.

Erazmas pasiėmė mikrofoną.

– Kai išeisime, – tarė, – jūs pamiršite mus, kol vėl negrįšime. Tik vieną dalyką prašytume prisiminti: ten, kur kiekviename iš mūsų baigiasi, kaip jūs sakot, žmogus ir prasideda žvėris, beveik nėra žymės.

Jis nušoko nuo tribūnos, kurį laiką beždžionės pastovėjo šalimais, tada žengtelėjo atatupstos prie scenos laiptų ir dingo.

Minutę niekas negalėjo pakrutėti, suakmenėję iš išgąsčio, žmonės klausėsi beždžionės žodžių aido. Paskui pamažu atgijo, parodė pirmuosius nesąmoningus, neapgalvotus gyvybės ženklus – neslepiamą sielvartą. Pasijutę apleisti, nebesaugomi didžiulės svarbios jėgos, kaip pasimetę vaikai jie plūdinėjo, trankydamiesi vienas į kitą; tik po kelių minučių neviltį pakeitė įtūžis ir noras atkeršyti suaugusiems už išdavystę. Pratrūko šaukti, rėkė visa gerkle, staugė kaip žvėrys, išsitraukė ginklus, puolė vytis, išlaužė rūbinės duris už scenos, spiegdami zujo po tualetus, lakstė koridoriais, keliskart praūžė laiptais, tačiau beždžionių nebebuvo.

Neapykantos ir nevilties sumaištį staiga nutraukė pailgųjų stuburo smegenų atspindima drausmė. Iš tribūnos prabilęs vyras ėmėsi organizuoti evakuaciją.

Kaip apatiška gyvulių banda jie sliūkino iš salės. Išsekę, sukrėsti, susisieloję dėl ateities, kankinami nežinios, ką rasią sugrįžę.

10

Paskutiniesiems svečiams nespėjus išeiti iš salės, visą Angliją nuo Džersio iki Hebridų salų apėmė porą valandų trukusi karštinė. Paskui tauta pradėjo stingti ir apmirė.

Panika kilo iškart po tiesioginės transliacijos. Kas matęs, kas nematęs, po kaimus ir miestus pasklidus baugiems gandams, viską metęs puolė namo. Paklaikę, stumdydamiesi, lipdami per galvas, žmonės sėdo į svetimus automobilius, vertė autobusų vairuotojus keisti maršrutą, – visiems reikėjo namo, bet kokia kaina, kuo greičiau pažiūrėti, ar tebėra vyras, žmona, vaikai, o gal jų būta beždžionių ir iškeliauta namo.

Atvažiavę rakino duris, traukė užuolaidas, vėrė langines ir jungėsi televizorius.

Tačiau ekrane jie teišvydo žinutę, kad transliaciją laikinai tekę nutraukti.

Net nuolat besipuikuojanti savo galimybėmis BBC, kuri didžiuotųsi, jei kilus naujam pasauliniam karui, paskutinis gyvas žmogus būtų jos reporteris, Žemės dykvietei siunčiantis santūrų ir sklandų reportažą apie pasaulio pabaigą, – net ši kompanija tylėjo. Skubiai sušaukti vakarinių naujienų redakcijos darbuotojai susižvalgė, negalėdami atsikratyti minties, kad bet kuris kolega galėtų būti beždžionė, kad šitoje nežinioje ko nors imtis gana pavojinga, tad jau geriau esą nieko nedaryti, ir murmėdami išsiskirstė kas sau.

Aštuntą valandą vakaro dingo ir žinutė, kad transliacijos atidėtos, ekranas užgeso, nes išsilaksčius personalui viena po kitos nutraukė darbą Londonui elektros energiją tiekiančios stotys: Dangeneso A ir

B, Esekso Barkingas, anglimis kūrenamos jėgainės Kingsnorte ir Tilburyje – užtroškęs miestas nugrimzdo į komą.

Nusileidus saulei, Londoną apgaubė tamsa. Nutilo mašinų gausmas, užsidarė parduotuvės, ištuštėjusiose gatvėse buvo tamsu nors į akį durk, atrodė, lyg žmonės vėl kaip per karą užsidangstė langus. Lauke nebuvo matyti nė gyvos dvasios, baimė paralyžiavo ir nusikaltėlių godumą: net chuliganams, bilietų perpardavinėtojams, žmogžudžiams, narkomanams, sukčiams ar prostitutėms rūpi, kad jų draugužis, asmens sargybinis, alfonsas, bilietų tiekėjas, netgi budelis ar auka, būtų žmogus, ne žvėris.

Keturis milijonus namų su septyniais milijonais londoniečių apėmė tapatybės psichozė. Jie nežinojo, koks likimas ištiko Angliją, Europą, pasaulį, ėmė abejoti vyriausybe ir visuomene, nebuvo tikri dėl savo viršininkų, draugų, išsigandusiomis akimis stebėjo vienas kitą, galvodami, kaip jų antroji pusė ir vaikai atrodą nuogi, mėgindami atsiminti, kada susitikę žmoną pirmą kartą, lyg bepročiai spėliodami, ar jos su dukra nesančios beždžionės. Žibalinių lempų ir žvakių šviesoje mąstė apie visų tvirčiausią ir šviesiausią tautos atramą – karališkąją šeimą. Vijo šalin baisiąją mintį, bet ji vis sukosi galvoje: šitiek metų praėję, kiek pasikeitę valdovų, nežinia, kokių palikuonių susilaukta, ir kas dabar pasakys, ar pati karalienė ne beždžionė.

11

Naktį perskrodė vienišo automobilio šviesa: pro šalį lėtai plaukė užsibarikadavusių parduotuvių vitrinos, užgesę šviesoforai, vidury gatvės paliktos mašinos.

Ant priekinės sėdynės tarp Džonio su Baliu sėdėjo Madlena. Išbalusi, įsitempusi ji rodė kelią per vargiai atpažįstamą miestą, gatves, kurių iki šiol nebuvo mačiusi blaivi; pirmą kartą jai teko tokia atsakomybė.

Ir vis dėlto nepaklaidino. Pasikliovusi akla pašto karvelio nuojauta, Meifero centre ji davė ženklą sustoti. Balis su Džoniu jau seniai buvo praradę orientaciją ir tik dejavo, išsigandę neregėtos tamsos, tuštumos ir pykčio apimtos moters.

Kaip vaikus paėmusi už rankų, Madlena pervedė juos per gatvę, atidarė vartus, užlipo laiptais, ėjo per daugybę tamsių kambarių lyg per tinklą, iš kurio nebėra išėjimo.

Galiausiai priėjo dar vienas, dvigubas duris, už jų nerūdijančio plieno vonelėje žaižaravo saulė, šalia stovėjo elektrinis dokumentų naikiklis ir krūva žibalo bakų.

Šviesos apakinti jie sustojo tarpduryje.

– Prašom užeiti, arbatos išgersit, – pakvietė Andrėja Barden.

Ji stovėjo prie vonelės su pilnu glėbiu popierių geltonuose aplankuose. Metė viską į ugnį, lyg plytos pabirę aplankai plykstelėjo kaip benzinas. Net prie durų buvo justi karštis.

– Kai buvau maža, – tarė, – labai mėgau dėlionę. Vadinosi „Aušra Serengečio savanoje“. Iš 7000 kibukų. Kiti vaikai tokios net nebandė imtis. Įnikęs nebegalėdavai sustoti. Pabaigoje, likus kokiai dvide-

šimčiai dangaus lopinėlių, visada dangaus – žaidime buvo 3000 beveik vienodų mėlynų skiautelių, – tarsi apsėsdavo. Mama pasakojo, kad per karą bombarduojant miestą žmonės žuvo, praklausę oro pavojaus sireną – taip norėjo pabaigti dangų. Sutikusi tave pirmą kartą pamaniau, ar ir tu nebūsi iš tokių.

– Kur Erazmas? – paklausė Madlena.

– Beždžionė? Lyg ir namo iškeliavo.

– Kur namo?

– Ar nesisakė? Į miškus prie Baltijos jūros, į Švediją, Suomiją. Šitą Erazmą tai sugavo rytinėje Danijos saloje, toje, kur klinčių uolos, kaip ji ten.

– Bet jie visi kažkur turėjo susitikti čia, Londone, – tarė Madlena. – O jeigu dar tebėra, jeigu dar neišėjo? Sakau, gal tu žinai, kur.

– O kam tau? Spėk, kas pas mane.

– Ji myli jį.

Gretimo kambario tarpduryje, nešinas stirta bylų, stovėjo Adamas. Pirmą kartą per tiek laiko, o gal apskritai pirmą kartą, Madlena visiškai aiškiai regėjo vyrą, už kurio buvo ištekėjusi. Išvydo mylėjusi jį būtent tokį kaip dabar – gležną, pažeidžiamą; tačiau po akimirkos Adamas vėl apsiginklavo kruopščiai pasidirbta abejingumo kauke, sunaikinusia meilę.

– Šalyje suirutė, – ėmė pasakoti Andrėja Barden. – Kalbėjausi su Tobiu. Rytoj paleis vyriausybę. Sklando gandai, kad pusė ministrų beždžionės. Bus sukurta komisija tam ištirti. Sakykim, tūkstančio beždžionių turėta aukščiausius postus, jų protu juk niekas neabejoja. Po šitokio chaoso reikės vėl atsistoti ant kojų. Reikės užtikrinti, kad jos nebegrįžtų, įsitikinti, kad išėjo visos. Man pasiūlė komisijos sekretorės postą. Adamas bus mokslinis patarėjas. Komisija gaus įstatymų leidžiamosios valdžios statusą. Mūsų laukia nenusakomos permainos. Tūkstantis pačiais kukliausiais skaičiavimais. Mudu su Adamu spėjame, kad jų greičiausiai būta kokių dešimties tūkstančių. Vien Anglijoje. O kur dar visa Europa! Naujasis pasaulis! Mes nežinome jų veisimosi ypatumų, bet pagalvok, jeigu visos Žemės mastu, jeigu jų buvo...

– Dvylika. Jeigu tebuvo dvylika.

Visi atsigręžė. Aukštai ant praviro lango sėdėjo Erazmas. Skaičių jis dar gerai nemokėjo, todėl bijodamas likti nesuprastas parodė iš pradžių dešimt pirštų, paskui du.

Andrėja Barden įbedė akis ne į beždžionę, bet į rodomą skaičių.

– Nesąmonė, – tarė.

„Dešimt“ – pakartojo beždžionės rankos, „dešimt ir du“.

Nežmoniškomis pastangomis Andrėja Barden vėl peržvelgė savo planus.

– Bet niekas to nežino, – tarė ji. – Sumaištis vis tiek kils didžiulė. O kaip kitos šalys? Danija? Skandinavija? Vokietija?

Beždžionė neatsakė. Sėdėjo bejausmiu veidu.

Stojo tyla. Niekas neprasižiojo, tačiau net šniokščianti ugnis neužgožė mintyse su trenksmu dūžtančių didelių slaptų užmojų.

Andrėja Barden pratrūko juoktis. Nesuvaldomu juoku, pamiršusi šoką ir keblią savo padėtį, užkrėsdama kitus lyg kokia oru plintančia infekcija, ėmė kvatotis Balis, krizeno Džonis, nervinga šypsena nušvietė Adamo veidą, vyptelėjo beždžionė, atrodė, kad pats benzinuoto popieriaus laužas prunkščia kartu, pašėlusiu juoku leipstant visam kambariui.

Tik Madlena nesijuokė.

– Tu išdavei mane, – tarė beždžionei.

Nėra nieko blogiau už surūgėlį visuotinės linksmybės sūkury. Andrėja Barden priėjo prie jos.

– Pasitrauk, – nuginė Madlena ir žengė prie beždžionės.

– Tu pasinaudojai mumis kaip kokiais darbiniais gyvuliais.

– Deja, neturėjau kito pasirinkimo, – tarė beždžionė.

– Apsimetei, kad mes tau reikalingi prasibrauti pro užtvaras, pro šimtus žmonių, prilįsti prie kamerų.

– Man reikėjo pagalbos, – tarė beždžionė. – Daug žmonių žiūri televizorių, norėjome, kad mus išgirstų visi.

Andrėja Barden su Adamu pasitraukė arčiau sienos, Balis su Džoniu prisiplojo prie durų. Arena Madlenos ir Erazmo imtynėms buvo paruošta.

– Nieko man nesakei. Kaip aš bijojau ir jaudinausi.

– Pas mus sakoma, kad negalima išduoti savo planų.

Beždžionė žiūrėjo iš viršaus, pilna nepajudinamos savikliovos, tačiau Madlena po primerktomis žvėries akimis pajuto augant baimę.

– Pamiršai, su kuo kalbiesi? – piktai tarė ji. – Pažiūrėk į mane. Žinai, kas aš? Aš tavo mylimoji.

Beždžionė pažvelgė į ją.

– Aš niekada nieko nesigailiu, – tarė. – Pas mus draudžiama gailėtis. Bet jei galėčiau, atsiprašyčiau.

Kad neišvirstų, Erazmas atsirėmė į lango rėmą.

– Nereikia man jokių atsiprašymų, – pasakė Madlena. – Tu geriau užsičiaupk porai minučių, tada bent žinosiu, kad supratai. O jei dar kalbėsi, tai aš pati patrauksiu namo į miškus. Ir daugiau manęs nebematysi.

Įsitvyrojo mirtina tyla, minutę, dvi, tris niekas nė nekrustelėjo. Tada neramiai, lyg ant įkaitusio pirties suolelio ėmė muistytis Andrėja Barden.

– Paskutinės dangaus skiautelės, – sušnibždėjo.

Iš tarnaitės kambario ši mažytė patalpa virto mūriniu šešių kvadratinių metrų didumo, žmogaus aukščio seifu. Žaliose metalinėse jos lentynose nuo grindų iki lubų stovėjo geltoni dokumentų aplankai.

– Įdomus mūsų amžius, – tarė Andrėja Barden, – žmonės vis labiau prisiriša prie gyvūnų. Įsileidžia šunis su katėm į lovą, bučiuoja snukutį, kaso papilvę. Laikraščiai, televizija perkimšti. Lūžta vaikų kambariai. Labai įdomu.

Į vidų įėjo trise – Madlena, Erazmas ir Andrėja Barden. Balis su Džoniu ir Adamu stovėjo tarpduryje.

– Gyvūnų pilna visur. Per laidotuves, gavus palikimą, tarp vaikų ir suaugusiųjų, soduose, sergstinčių namus, vaikų kambariuose, per sporto rungtynes, senelių namuose, – prie žmogaus visada bus žvėris, kaip niekada arti. Jis tūno ir viduje, užvaldęs sielą, sąžinę, pasaulėžiūrą, baimę ir aistras. Mokslininkus, politikus, turtuolius, – meilė gyvūnams visus atveda pas mane. Žmonės plūsta, nes mano rankose fondų lėšos, veterinarijos klinikos, beglobių gyvūnų namai ir atsiduoda man, nes žino, kad neprikaišiosiu sąžinės. Aš jiems tarnautoja,

teisininkė, psichoanalitikė, pastorė, pinigų skirstytoja, priklausau tam pačiam sluoksniui ir svarbiausia – taip pat myliu gyvūnus. Būtent man išsipasakojama apie slaptos meilužės katę, medžioklinį buvusio vyro šunį, vaikų numylėtinius, žvėrelius vaikams prisivilioti, prievarta moteriai įbruktą gyvatę, nesuvaldytą sarginį šunį, – gyvūnus, buvusius greta, kai jie prievartavo, ėjo iš proto, melavo, mušėsi. Klausydamasi viso šito, aš pati sužvėrėju, susitapatinu su tuo žvėrimi, tampu panaši į jį, taip pat atsidavusi, priklausoma, bet mąstau kaip žmogus. Jie pasakoja, kalba be sustojimo, jau dvidešimt metų tvindo mane savo žodžių srautais. Jiems išėjus, aš viską užsirašau.

Perbraukė rankomis aplankus.

– Penki tūkstančiai bylų. Penki tūkstančiai tikrosios anglų aukštuomenės anatominės prigimties studijų. Paveikiausias argumentas naujajam Londono zoologijos sodui atsirasti. Aš nesigriebiau prievartos, neverčiau nė vieno iš jų. Tik priminiau, leidau pajusti, ką jie ar jų mamos su pusseserėmis yra man pasipasakoję. Nežymiai daviau suprasti, kad šis kambarys iš tiesų egzistuoja. Tik užsiminiau apie tai – investuotojams, vyriausybės nariams. Kaip kitaip, jūsų manymu, būtų pavykę sukurti apeinančią įstatymus „plėtros korporaciją“. Bet kam kitam tokios derybos būtų kainavusios milijonus svarų. Jie visi pakluso mano reikalavimams. O tada jau galėjome sudėlioti paskutinius kibukus.

– Tai šantažas, – tarė Madlena. – Tu teroristė.

Andrėjos Barden akys susiaurėjo.

– Anglijos mėsinės per parą paskerdžia 200 000 gyvulių. Pasaulyje baigia išnykti paskutinės didesnės žvėrių populiacijos. Mano sąžinė švari.

Mostelėjo Madlenai su Erazmu.

– Prisijunkit prie mūsų. Dabar, nieko nelaukę. Ne šiandien, tai rytoj tikrai kils baisi sumaištis. Kol kas teprirėmėme mažumą, elitą. Tačiau elitas – niekis, nes ne valdantieji turi valdžią. Sakau jums, nes aš žinau, kas yra valdžia, aš su ja dirbu. Jie tik laiko ją rankose. Bet ne jie, ne saujelė nereikšmingų turtingųjų griauna pasaulį. Žemę suėsti baigia paprasti žmonės. Mažieji godūnai, gobšiosios namų šeimininkės, goduoliai vaikai, tėvelio mašinytė, padauginta iš 60

milijonų tokių pačių Anglijoje, 250 milijonų Amerikoje, 750 milijonų Europoje. Juos reikia prisišaukti, į jų godumą mesti bombą. Naujasis zoologijos sodas – tai detonatorius, kartu galėtume padėti sprogmenį. Prisijunkit, ir mes sudėliosime dangų.

Madlena papurtė galvą. Andrėja Barden pažiūrėjo į beždžionę.

– Mes, – tarė Erazmas, – pernelyg... jautrūs viskam, kas bumbsi.

– Tavo rūšis bus sunaikinta, – pasakė jam Andrėja Barden.

– Pažiūrėsim pamatysim.

Paėmė Madleną už rankos, jiedu ėmė trauktis atatupstom per kambarį, pro žaižaruojantį laužą.

– Nepalikit manęs, – paprašė Andrėja Barden, – taip pasitikėjau jumis. Mums reikia pagalbos.

Šalia jos išdygo Adamas, rankose laikė šautuvą.

Stabtelėjusi beždžionė nužvelgė ginklą.

– Mes sakome, – tarė, – kad susidūrus su priešu pirmiausia reikia pamėginti susitarti taikiai. Nepavykus – sužavėti. Jei ir tai nepavyks – griebtis kerų.

– O jei vis tiek nepasiseks? – paklausė Andrėja Barden.

– O jei vis tiek nepasiseks, – atsakė beždžionė, – reikia sunaikinti.

Minutę, dvi, tris niekas nepratarė nė žodžio. Adamas Bardenas padėjo ginklą. Madlena su beždžione vėl žengė prie durų. Adamas juos pasivijo, beginklis, bejėgis. Sustojo prie Erazmo.

– Laimingai, – tarė.

Atsigręžė į Madleną.

– Dabar supratau, kad taip geriausia. Mums vis tiek nieko nebūtų išėję. Aš... būčiau neištvėręs. Man reikia... meilesnės.

Madlena švelniai patapšnojo jam per petį.

– Tu tikrai susirasi, – tarė.

12

Paskutinį rytą Londonas alsavo karščiu. Lyg per didinamąjį stiklą plieskiant saulei, miestas budo, žadinamas nemaloniai akinančios šviesos. Tarsi po mirtinų išgertuvių, nežinodami, ką rasią, žmonės išropojo į gatves, kamuojami amžinojo pagirių pasirinkimo – pakartoti vakarykštę klaidą, ilgainiui nuvesiančią į kapus, ar pamėginti ištverti blaiviems.

Klaino prieplaukoje Balis krovė į „Arką" fenderius. Su Londonu dabar tesiejo du švartavimosi lynai, neilgai trukus jis juos atriš ir įsitrauks vidun. Po kelių minučių miestas, baisieji pastarųjų dviejų mėnesių įvykiai liks toli užmaršty – Balis čia niekada nebegrįš. Jis jau dabar nebegalvojo, tik išgirdus tuščioje prieplaukoje tarp sandėlių atburzgiant mašiną ir instinktyviai nusikabinus sulenktą kaip arklio pasaga šautuvą, išdavikiška sąmonė priminė apie beždžionę.

Iš sunkvežimio išlipo Džonis, Madlena ir Erazmas. Atsisveikinę beždžionė su Madlena pasuko „Arkos" link.

Balis spoksojo į sugadintą ginklą, ėmė tvinkčioti vis dar sutinęs veidas, jautė, kad apie pasipriešinimą, deja, negali būti nė kalbos, svarstė, ar nevertėtų trumposiomis radijo bangomis išsikviesti upės policiją, ar priminti piratavimo įstatymą, o gal vėl kaip vaikystėje pamėginti sužadinti gailestį.

Nespėjus susizgribti, Erazmas ištraukė jam iš rankų šautuvą, nežiūrėdamas ištiesino vamzdžius ir išsviedė už borto.

– Gal labai nesutrukdysim, – tarė. – Maisto pasiėmėm patys.

Balis pakėlė akis. Iš sunkvežimio viena po kitos lipo beždžionės: viena, dvi iš priekabos, trys iš vairuotojo kabinos, penkios, dar dvi iš

priekabos, septynios, dešimt, vienuolika didžiulių kaip Erazmas ir dar didesnių, su gelbėjimosi liemenėmis, neperšlampamais apsiaustais, kepuraitėmis su snapeliais, nešinos dėžėmis ir didžiulėmis kuprinėmis.

– Padėsiu tau atleisti bakštagus, – tarė Erazmas.

Erazmui tempiant lynus, Baliui mechaniškais judesiais užvedus variklį ir siūbtelėjus nuo kranto, vienuolikai beždžionių pasiskirsčius atsverti laivą, Madlena pamojavo Londonui ir Džoniui. Vos iškėlusi rankas, pajuto savy spurdesį, paprastai nepastebimą pirmąkart besilaukiančių, tą pat akimirką, nė kiek nedvejodama suprato, kad tai jų su Erazmu kūdikis, jų kol kas žuvies pavidalo vaisius vartosi savame vandenyne.

Nuo denio nusileido Erazmas, Madlena paėmė jį už rankos ir pažiūrėjo į dangų.

– Paskutinės skiautelės, – tarė, – tai ne paprastas žydras dangus. Tai angelas.

– Kas yra angelas? – paklausė beždžionė.

Madlena pakraipė galvą.

– Aš ir pati gerai nežinau, – atsakė. – Bet galbūt viena dalis Dievo, kita žvėries, o trečioji žmogaus.

Høeg, Peter

Ho54 Moteris ir beždžionė : romanas / Peter Høeg ; iš danų k. vertė Loreta Laužikaitė. – Vilnius : Tyto alba, 1996. – 212 p. (Garsiausios XX a. pab. knygos)

ISBN 9986–16–031–6

„Moteris ir beždžionė“ – ketvirtasis P. Høego romanas – tęsia šio žymiausio Danijos rašytojo kelionę per pasaulį, prasidėjusią romanu „Panelės Smilos sniego jausmas“, kuris šiandien išleistas 40-yje šalių. „Moteris ir beždžionė“ – šiuolaikinės civilizacijos kritika ir kartu – trileris, sukurtas Holivudo stiliumi. Bet įdėmesniam skaitytojui nebus sunku įžvelgti gilesnes kingkongiškos fabulos prasmes.

UDK 839.8-3

Peter HØEG

MOTERIS IR BEŽDŽIONĖ

Romanas

Iš danų kalbos vertė *Loreta Laužikaitė*

Redaktorė *Audra Kairienė*
Viršelio dailininkas *Sigitas Šniras*

SL 1686. 1996 11 28. 8,00 leidyb. apsk. l. Tiražas 4000 egz. Užsakymas 32
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Standartų spaustuvė“, S. Dariaus ir S. Girėno 39, 2038 Vilnius
Viršelį spaudė NĮ „Solidarity“, Savanorių pr. 174, 2663 Vilnius

Leidyklos „Tyto alba“
serija
„Garsiausios XX a. pabaigos knygos“:

✔ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
✔ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
✔ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
✔ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
✔ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
✔ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
✔ Robert Schneider „Miego brolis“
✔ Andreï Makine „Prancūziškas testamentas“
✔ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
Milan Kundera „Nemirtingumas“
Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
Zyranna Zateli „Pasirodantys su vilkais“

[redacted]

[redacted]

„– Erdvės nebėra, – tarė ji.– Jei laisvė apskritai dar egzistuoja, tai tik vidinė.“

Kritikai pasidalijo į dvi stovyklas, kai 1996 m. balandžio 1 d. pasirodė taip lauktas Peterio Høego romanas „Moteris ir beždžionė“, o skaitytojai per 3 mėnesius išpirko 50 000 knygos egzempliorių. Šiandien vieni laiko P. Høegą Nobelio premijos vertu, kitiems įtarimą kelia ypatingas „Moters ir beždžionės“ populiarumas, bet visi sutaria, kad dėl drąsos ir žaibiškai plėtojamos fabulos ši knyga pasmerkta būti stulbinamai gerai perkama. Dar nespėjus romanui išeiti originalo kalba, autoriaus teises nusipirko 13 šalių leidėjai, ir jų pinigai buvo pirmi įnašai į P. Hoego įsteigtą „Lolwe“ fondą, remsiantį Afrikos moteris ir vaikus.

„Moteris ir beždžionė“ – ketvirtasis P. Hoego romanas – tęsia šio žymiausio Danijos rašytojo kelionę per pasaulį, prasidėjusią romanu „Panelės Smilos sniego jausmas“, kuris šiandien išleistas 40-yje šalių bendru 40 mln. tiražu. „Moteris ir beždžionė“ – šiuolaikinės civilizacijos kritika ir kartu – trileris, sukurtas Holivudo stiliumi. Bet įdėmesniam skaitytojui nebus sunku įžvelgti gilesnes kingkongiškos fabulos prasmes. „Tai fantastiškas kino, filosofijos, zoologijos, veiksmo ir švelnaus porno mišinys“, – rašo kritikai. „Nenoriu iki galo atskleisti, apie ką šis romanas“, – sako nenuspėjamas 39 metų P. Hoegas, gyvenantis Kopenhagoje su žmona iš Kenijos ir dviem dukrelėm.

ISBN 9986-16-031-6

